O. KEREM, A. KIMMEL, E. NURM

LADINA KEELE ÕPIK

KESKKOOLI VIII JA IX KLASSILE

RK
„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS"
TALLINN 1946

ESTICA A-9846

O. KEREM, A. KIMMEL, E. NURM

LADINA KEELE ÕPIK

KESKKOOLI VIII JA IX KLASSILE

KESKKOOLI X JA XI KLASSILE

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“,
TALLINN 1946

Est.

Bibliotheca Universitatis Tartuensis
1947: 2706

7903

i 42616690

1. Ladina alfabeet ehk tähestik. Hääldamine.

Ladina alfabeedis on 24 tähte:

A a, B b, C c, D d, E e, F f, G g, H h, I i, K k, L l, M m, N n, O o, P p, Q q, R r, S s, T t, U u, V v, X x, Y y, Z z.

Vokaale ehk täishäälikuid on 6: *a, e, i, o, u, y* (üpsilon); konsonante ehk kaashäälikuid on 18.

Diftonge ehk kaksiktäishäälikuid on ladina keeles 4: *ae, oe, au, eu.* Neist hääldatakse *ae* kui ää, *oe* kui öö: *laetus* (loe: läätus), *aes* (l.: ääs); *poena* (l.: pööna), *foedus* (l.: föödus).

Märkus. Mõnes sõnas kuulub häälikühendis *ae* või *oe* kumbki häälik eri silpi; sääraseis sõnus asetatakse õpiraamatuis *e* kohale kaks punkti: *aëneus* (l.: aeeneus), *poëta* (l.: poeeta).

y = ü või üü: *lyra* (l.: lüra), *Lydia* (l.: lüüdia).

i = j sõna algul vokaali ees: *iam* (l.: jam), *iungere* (l.: jungere). Samuti hääldatakse vokaalieelset *i*-d ka liitsõnus: *adiungere* (l.: adjungere).

i = jj sõna keskel vokaalide vahel: *maior* (l.: majjor), *Pompeius* (l.: pompejjus).

x = ks: *vix* (l.: viks), *Alexander* (l.: aleksander).

z = dz: *Zama* (l.: dzama).

B, d ja *g* on helilised häälikud (nagu saksa ja inglise keeles).

c = ts, kui talle järgneb *e, i, y, ae* või *oe: certus* (l.: tsertus), *Cicero* (l.: tsitsero), *Cyrus* (l.: tsüürus), *Caesar* (l.: tsääsar), *coepit* (l.: tsööpit); muil juhtumeil *c* = k: *campus* (l.: kampus),

concordia (l.: konkordia), *cum* (l.: kum), *ductus* (l.: duktus), *clam* (l.: klam), *nunc* (l.: nunk), *haec* (l.: hääk), *carcer* (l.: kartser), *accipe* (l.: aktsipe).

ch = hh (tugev h; vrd. saksa ch): *Antiochus* (l.: antiohhus), *schola* (l.: shola).

ph = f: *Philippus* (l.: filippus), *philosophia* (l.: filosofia).

qu = kv (nagu saksa keeles): *quattuor* (l.: kvattuor), *aqua* (l.: akva).

ngu vokaali ees = ngv: *lingua* (l.: lingva), *sanguis* (l.: sangvis).

sua = sva: *suavis* (l.: svaavis).

sue = sve: *Suebi* (l.: sveebi).

ti vokaali ees = tsi: *Pontius* (l.: pontsius), *pretium* (l.: pretsium). Kuid *ti* hääldatakse alati *ti*-na: 1) ühendeis *sti, tti* ja *xti: bestia, Attius, mixtio;* 2) kreeka sõnades: *Miltiades, Boeotia* (l.: böootia).

Aeger. Saepe. Aestas. Aër. Moenia. Proelium. Poëma. Pyramis. Syllaba. Persuadeo. Consuetudo. Unguis. Iulius. Eius. Iuppiter. Caelum. Coetus. Graecia. Medicina. Census. Cyprus. Colonia. Ancora. Fructus. Cultus. Lac. Occultus. Accedo. Accipio. Caecus. Duc. Charta. Chorus. Pulcher. Machina. Elephantus. Triumphus. Sphinx. Nympha. Antiquus. Aequor. Quoque. Quinque. Oratio. Silentium. Natio. Patientia. Ostium. Sextius. Bruttii. Europa. Nauta. Augustus. Zephyrus. Byzantium.

2. Kvantiteet ehk vältus. Rõhk.

Vokaalid on pikad või lühikesed. Ladina keeles märgitakse nii pikki kui ka lühikesi vokaale ühekordse tähega. Õpikuis ja sõnaraamatuis asetatakse pikkade vokaalide kohale kriips —, lühikeste vokaalide kohale kaar ◡; näit. *mārĕ* (l.: mare), *fūgă* (l.: fuga), *nōn* (l.: noon), *mūnĭ* (l: muunii), *hăbēmŭs* (l.: habeemus).

Et ladina sõna õigesti rõhutada, peab teadma, kas silp on pikk või lühike. Silp on pikk, kui temas esineb pikk vokaal või diftong: *au-dī, ae-tās, ā-lae.* Silp on pikk ka siis, kui tema vokaalile järgneb kaks või enam konsonanti, kaksikkonsonant *x* või *i*, mida hääldatakse jj-na: *A-le-xan-der, om-nes, in-tel-le-xi, Pom-pe-ius.*

Vokaal on alati lühike, kui talle järgneb teine vokaal või *h*: *habuit, dea, vehimus.*

Kahesilbilistel sõnadel on rõhk esimesel silbil: *māter, dĕus.*

Kolme- ja enamasilbilistel sõnadel on rõhk eelviimsel silbil, kui see silp on pikk: *nātūră, Eurōpă, fĕnéstră;* on aga eelviimne silp lühike, siis asetseb rõhk kolmandal silbil lõpust arvates: *fābŭlă, ltăliă, cŏntrahō, cŏrpŏră.*

Pătĕr. Bŏnŭs. Hăbĕt. Nŏvŭs. Mărĕ. Mălŭs. Fŏrŭm. Odŏr. Rŏsă. Cūr. Sōl. Frātĕr. Dēbĕt. Aulae. Nautae. Poenās. Puĕr. Hăbeō. Viă. Tĕneō. Vehō. Piŭs. Tĕnuī. Mŏrtuŭs. Ĕxĕrceō. Ărtĭfĕx. Cuiŭs.

Fābŭlă. Agrĭcŏlă. Puĕllă. Dŏmĭnŭs. Fĭgūră. Nātūră. Fămĭliă. Instrūmĕntŭm. Epĭstŭlă. Pĕrsōnă. Nŭmĕrŭs. Mĕtăllŭm. Fŭndaměntŭm. Rĕpĕtītiō. Ămīcĭtiă. Rōbŭstŭs. Occŭrrō. Occŭpō. Rĕlĭnquĕnt. Vărĭŭs.

3. Esimene konjugatsioon.

Infīnītīvŭs (infinitiiv, tegevusnimi).
laudā-rĕ (kiitma, kiita).

Praesēns (olevik).

Sĭngŭlārĭs (singular, ainsus)	Plūrālĭs (pluural, mitmus)
laud-ō (ma kiidan)	laudā-mŭs (me kiidame)
laudā-s (sa kiidad)	laudā-tĭs (te kiidate)
laudă-t (ta kiidab)	laudă-nt (nad kiidavad)

Impĕrātīvŭs (imperatiiv, käskiv kõneviis).
laudā (kiida) laudā-tĕ (kiitke).
I konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on ā (*a*-konjugatsioon).

Märkus. Isikulisi asesõnu nominatiivis ladina keeles harilikult ei tarvitata. Nad esinevad ainult siis, kui neile langeb lauserõhk.

1. Agrĭcŏlă ărăt. 2. Naută nāvĭgăt. 3. Agrĭcŏlă ĕt naută lăbōrănt. 4. Ambŭlāmŭs ĕt cănтāmŭs. 5. Egŏ cănтō, tū clāmās. 6. Quĭd clāmās! 7. Cănтā! 8. Quĭd clāmātĭs! 9. Cănтātĕ!

1. Me töötame. 2. Meremees laulab. 3. Mina töötan, sina jalutad. 4. Tööta! Töötage! 5. Põllumees töötab.

4. Sõnade sugu.

Nagu vene ja saksa keeles võivad ka ladina substantiivid (nimisõnad) olla kolme sugu: meessugu — *măscŭlīnŭm (m.)*, naissugu — *fēmĭnīnŭm (f.)* ja kesksugu — *neutrŭm (n.)*. Sõnade sugu määratakse harilikult singulari nominatiivi lõpu järgi, mõnikord ka tähenduse järgi, ja nimelt: meessugu on meeste, rahvaste, kuude ja jõgede nimed: *naută* (meremees), *Bĕlgae* (belglased), *Aprīlĭs* (aprill), *Tĭbĕrĭs;* naissugu on naiste ja puude nimed: *mātĕr* (ema), *mālŭs* (õunapuu).

Märkus. Mõned substantiivid võivad olla nii mees- kui ka naissugu, olenevalt sellest, kas nad tähendavad mees- või naisolendit. Sääraseid sõnu nimetatakse *sŭbstăntīvă cŏmmūnĭă* ehk *cŏmmūnĭs gĕnĕrĭs (c.)*, s. t. ühist sugu. Näit. *cīvĭs* (kodanik), *dŭx* (juht).

Deklineerimine (käänamine).

Ladina keeles on kuus käänet:

Nōmĭnātīvŭs — vastab eesti nimetavale, vene ja saksa nominatiivile: kes? mis?

Gĕnĭtīvŭs — vastab eesti omastavale, vene ja saksa genitiivile: kelle? mille?

Dătīvŭs — vastab eesti alaleütlevale, vene ja saksa daativile: kellele? millele?

Accūsātīvŭs — vastab vene ja saksa akusatiivile[1], eesti osastavale (ka omast. ja nimet.): keda? mida? (ka: kelle? mille? kes? mis?)

Ablātīvŭs — vastab enamasti eesti kaasaütlevale, vene instrumentaalile: kellega? millega?

Vŏcātīvŭs — tarvitatakse ütte käändena: kes? mis?

Märkus. Vokatiiv on nominatiivi sarnane, välja arvatud 2. deklinatsiooni *us*-lõpuliste *voc. sing.*

Et substantiivi õigesti deklineerida, peab tundma peale nominatiivi ka genitiivi. Seega on singulari nominatiiv ja genitiiv peakäänded.

Märkus. Sõnastikes on substantiividel märgitud nominatiiv, genitiiv ja sugu; näit.: *sĭlvă, ae, f.* — mets (s. o.: nom. *silva*, gen. *silvae*, femininum).

Esimene deklinatsioon.

Tüüpsõna: *sĭlvă, sĭlvae*, f. (mets).

Singŭlāris		Plūrālis
Nom.	sĭlvă (mets)	silvae (metsad)
Gen.	silvae (metsa)	silvārŭm (metsade)
Dat.	silvae (metsale)	silvīs (metsadele)
Accus.	silvăm (metsa)	silvās (metsi)
Ablat.	silvā (metsaga)	silvīs (metsadega)
Voc.	silvă (mets)	silvae (metsad)

Märkus: Kõigis deklinatsioonides on dat. ja abl. plur. sarnased.

Esimese deklinatsiooni sõnad on üldreeglina naissugu.

1. Vīllăm ăvĭae vīsītāmŭs. 2. Vīllă ăvĭae ĭn īnsŭlā ĕst. 3. Incŏlae īnsŭlae nautae ĕt ăgrĭcŏlae sŭnt. 4. Undās ĕt sĭlvās

[1] Sihitise kääne.

īnsŭlae spĕctāmŭs. 5. Agrĭcŏlae tĕrrām ărānt, nautae nāvĭgānt. 6. Pŏētae vītām nautārŭm ĕt ăgrĭcŏlārŭm laudānt.

1. Põllumees künnab maad. 2. Meremehed külastavad põllumehi. 3. Meremees kiidab põllumehe elu. 4. Luuletaja jalutab saarel. 5. Me kiidame põllumehi ja meremehi.

5. Teine konjugatsioon.

Infīnītīvŭs: docē-rĕ (õpetama, õpetada).

Praesēns īndĭcātīvī (kindla kõneviisi olevik)

Singŭlāris	Plūrālis
dŏcĕ-ō (ma õpetan)	docē-mŭs (me õpetame)
docē-s (sa õpetad)	docē-tĭs (te õpetate)
docĕ-t (ta õpetab)	docĕ-nt (nad õpetavad)

Impĕrātīvŭs: dŏcē (õpeta), docē-tĕ (õpetage).

II konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on ē (*ē*-konjugatsioon).

1. In aulā vīllae ăvĭă găllīnās ĕt cŏlŭmbās hăbĕt. 2. Pŭĕllae ē fĕnēstrā vīllae găllīnās spĕctănt. 3. Găllīnae pŭĕllīs plăcēnt. 4. Vĭdēsnĕ ăquīlăm, Lȳdĭă? 5. Vĭdĕō. 6. Vĭdētĭsnĕ, pŭĕllae? 7. Vĭdēmŭs. 8. Quĭd clāmātĭs! 9. Tăcē, Lȳdĭă! 10. Tăcētĕ, pŭĕllae! 11. Tăcēmŭs, cŭm tăcērĕ dēbēmŭs.

1. Meil on (me omame) kana ja tuvid. 2. Tütarlapsed, vaadake metsa! 3. Vanaemale meeldivad tuvid. 4. Kas teil on (te omate) talu? 5. Mina pean töötama.

6. Kolmas konjugatsioon.

Infīnītīvŭs: tĕg-ĕ-rĕ (katma, katta).

Praesēns indĭcātīvī.

Singŭlāris	Plūrālis
tĕg-ŏ (ma katan)	teg-ĭ-mŭs (me katame)
teg-ĭ-s (sa katad)	teg-ĭ-tĭs (te katate)
teg-ĭ-t (ta katab)	teg-ŭ-nt (nad katavad)

Impĕrātīvŭs: tĕg-ĕ (kata), teg-ĭ-tĕ (katke).

III konjugatsiooni verbide tüve lõpul on enamasti konsonant.

Märkus. III konjugatsioonis astub tüve ja pöördelõppude vahele sidevokaal *-ĕ-* või *-ĭ-*.

Dē Lȳdĭă pŭĕllā.

1. Mānĕ Lȳdĭă sŭrgĭt ĕt ĭn schŏlăm cōntĕndĭt. 2. Ibĭ cŭm ămīcīs dĭscĭt. 3. In schŏlā Lȳdĭă pŭĕllă lĕgĭt ĕt scrībĭt, ĭntĕrdŭm cāntăt. 4. Etĭăm ămīcae lĕgŭnt ĕt scrībŭnt ĕt cāntānt, ĭntĕrdŭm lūdŭnt ĕt cŭrrŭnt. 5. Cūr, Lȳdĭă, nōn lūdīs nĕquĕ cŭrrīs? 6. Lūdĕ ĕt cŭrrĕ, cŭm dĭscĕrĕ nōn dēbēs.

1. Me tõttame hommikul kooli. 2. Tütarlaps loeb koolis. 3. Sõbratar kirjutab tütarlapsele. 4. Tütarlaps mängib ja jookseb. 5. Miks sa ei mängi, tütarlaps? 6. Jooske ja mängige, tütarlapsed!

7. Neljas konjugatsioon.

Infīnītīvŭs: audī-rĕ (kuulma, kuulda).

Praesēns indĭcātīvī.

Singŭlāris	Plūrālis
audī-ō (ma kuulen)	audī-mŭs (me kuuleme)
audī-s (sa kuuled)	audī-tĭs (te kuulete)
audĭ-t (ta kuuleb)	audĭ-ŭ-nt (nad kuulevad)

Impĕrātīvŭs: audī (kuule), audī-tĕ (kuulge).

IV konjugatsiooni tüve lõppvokaaliks on ī (*i*-konjugatsioon).

Tŭllĭă sērō ĭn schŏlăm vĕnīt.

1. Lȳdĭă sŭrgĭt ĕt Tŭllĭăm ĕxcĭtăt: 2. „Dŏrmīsnĕ, Tŭllĭă? Iăm sŭrgĕ!“ 3. Tŭllĭă autĕm dŏrmīt nĕquĕ Lȳdĭăm audīt. 4. Iăm Lȳdĭă ĭn schŏlăm cōntĕndĭt, Tŭllĭă autĕm dŏrmīt. 5. Nŭnc ĕt Tŭllĭă sŭrgĭt, sĕd sērō ĭn schŏlăm vĕnīt. 6. Cūr, Tŭllĭă, sērō ĭn schŏlăm vĕnīs? 7. Lȳdĭă scīt, ămīcae nĕscĭŭnt.

1. Tütarlaps äratab hommikul sõbratari. 2. Kuule ja tõuse üles, Lydia! 3. Kas Tullia magab? 4. Miks ta üles ei tõuse? 5. Miks te tulete hilja kooli? 6. Tõuske juba, tütarlapsed, ja tulge kooli!

Praesēns ĭndĭcātīvī āctīvī.

laud-ō (kiidan)	dŏcĕ-ō (õpe-	tĕg-ō (katan)	audĭ-ō (kuulen)
laudā-s (kiidad)	dŏcē-s [tan]	tĕg-ĭ-s	audī-s
laudă-t (kiidab)	—ĕ-t	—ĭ-t	—ĭ-t
laudā-mŭs (kiidame)	—ē-mus	—ĭ-mus	—ī-mus
laudā-tĭs (kiidate)	—ē-tis	—ĭ-tis	—ī-tis
laudă-nt (kiidavad)	—ĕ-nt	—ŭ-nt	—ĭ-ŭ-nt

Impĕrātīvŭs.

laudā (kiida)	dŏcē (õpeta)	tĕg-ĕ (kata)	audī (kuule)
laudā-tĕ	dŏcē-tĕ	teg-ĭ-tĕ	audī-tĕ

8. Teine deklinatsioon.

Tüüpsõnad: *hŏrtŭs; hŏrtī, m.* (aed); *lĭbĕr lĭbrī, m.* (raamat); *pŭĕr, puerī, m.* (poiss).

Singulāris		Plurālis
N.	hŏrtŭs (aed)	hortī (aiad)
G.	hortī (aia)	hortōrŭm (aedade)
D.	hortō (aiale)	hortīs (aedadele)
Acc.	hortŭm (aeda)	hortōs (aedu)
Abl.	hortō (aiaga)	hortīs (aedadega)
V.	hortĕ (aed)	hortī (aiad)

Singulāris		
N.	lĭbĕr (raamat)	pŭĕr (poiss)
G.	librī (raamatu)	puĕrī (poisi)
D.	librō (raamatule)	puĕrō (poisile)
Acc.	librŭm (raamatut)	puĕrŭm (poissi)
Abl.	librō (raamatuga)	puĕrō (poisiga)
V.	lĭbĕr (raamat)	puĕr (poiss)
Plurālis		
N.	librī (raamatud)	puĕrī (poisid)
G.	librōrŭm (raamatute)	puĕrōrŭm (poiste)
D.	librīs (raamatutele)	puĕrīs (poistele)
Acc.	librōs (raamatuid)	puĕrōs (poisse)
Abl.	librīs (raamatutega)	puĕrīs (poistega)
V.	librī (raamatud)	puĕrī (poisid)

Enamik II deklinatsiooni *er*-lõpulisi sõnu deklineerub nagu *lĭber*, s. t. *r*-i ees esineb *ĕ* ainult singulari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel sõnal aga esineb *ĕ* kõigis käändeis (nagu *puer*).

II deklinatsiooni järgi deklineerub ka *vĭr, vĭrī, m.* (mees): sing. nom. ja voc. *vĭr*, gen. *vĭrī*, dat. *vĭrō*, acc. *vĭrŭm*,

abl. *vĭrō;* plur. nom. ja voc. *vĭrī,* gen. *vĭrōrŭm,* dat. *vĭrīs,* acc. *vĭrōs,* abl. *vĭrīs.*

Dē vītā ĭn vīcō.

1. Alĕxănděr pŭĕr nŭnc ĭn vīcō ĕst, ŭbī ămīcŭm vīsītăt. 2. Pŭĕrī saepĕ pĕr sĭlvăm ĕt hŏrtŭm ĕt ăgrŭm ămbŭlănt. 3. In ăgrīs ăgrĭcŏlae lăbōrănt. 4. Vīcīnŭs ĕquō ăgrŭm ărăt. 5. Vīcīnō gĕnĕr ĕst. 6. Gĕnĕr ĭn hŏrtō plăntās cōlĭt. 7. Etĭăm pŭĕrī cŭm ăgrĭcŏlīs ĭn ăgrō ĕt in hŏrtō lăbōrănt. 8. Vĕspĕrī pŭĕrī lĭbrōs lĕgŭnt.

1. Poisil on sõber. 2. Poistel on sõbrad. 3. Poisid töötavad põldudel. 4. Sõbrad loevad raamatuid. 5. Ka tütarlapsed on ühes põllumeestega põldudel. 6. Õhtul poisid jalutavad ja laulavad.

Märkus. Daativ vastab mõnikord küsimusele: kellel? millel? (on Näit. *Vīcīno gĕnĕr ĕst.* — Naabril on väimees.

9. Tüüpsõna: *bĕllŭm, bĕllī, n.* (sõda).

Singulāris		Plurālis
N.	bĕllŭm (sõda)	bellă (sõjad)
G.	bellī (sõja)	bellōrŭm (sõdade)
D.	bellō (sõjale)	bellīs (sõdadele)
Acc.	bellŭm (sõda)	bellă (sõdu)
Abl.	bellō (sõjaga)	bellīs (sõdadega)
V.	bellŭm (sõda)	bellă (sõjad)

Märkus. Kesksoo nominatiiv, akusatiiv ja vokatiiv on alati sarnased (nii singularis kui pluuralis).

Dē tĕmplīs.

1. Rōmānī dĕōs ĭn tĕmplīs cōlŭnt. 2. Tĕmplŭm dŏmĭcĭlĭŭm dĕī ĕst. 3. In tĕmplō sĭmŭlācră dĕōrŭm sŭnt. 4. Rōmānī

dĕīs dōnă praebĕnt. 5. Dōnă Rōmānōrŭm frūmĕntŭm ĕt pōmă sŭnt. 6. Dĕīs dōnă plăcĕnt. 7. Dĕī Rōmānīs ĭn bĕllīs ĕt ĭn proelĭīs vĭctōrĭăm praebĕnt.

1. Roomlaste jumalad omavad templeid. 2. Roomlased tulevad sagedasti jumalate templitesse. 3. Templites roomlased näevad jumalate kujutusi. 4. Nüüd me ei austa jumalate kujutusi. 5. Sõjad ja lahingud meeldivad roomlastele.

10. Esimese ja teise deklinatsiooni adjektiivid (omadussõnad).

Tüüpsõnad: *bŏnŭs, bŏnă, bŏnŭm* (hea); *pŭlchĕr, pŭlchră, pŭlchrum* (ilus); *mĭsĕr, mĭsĕră, mĭsĕrŭm* (vilets, õnnetu).

	Singulāris			Plurālis		
N.	bŏnŭs	bŏnă	bŏnŭm	bonī	bonae	bonă
G.	bonī	bonae	bonī	bonōrŭm	bonārŭm	bonōrŭm
D.	bonō	bonae	bonō	bonīs	bonīs	bonīs
Acc.	bonŭm	bonăm	bonŭm	bonōs	bonās	bonă
Abl.	bonō	bonā	bonō	bonīs	bonīs	bonīs
V.	bonĕ	bonă	bonŭm	bonī	bonae	bonă

	Singulāris		
N.	pŭlchĕr	pŭlchră	pŭlchrŭm
G.	pulchrī	pulchrae	pulchrī
D.	pulchrō	pulchrae	pulchrō
Acc.	pulchrŭm	pulchrăm	pulchrŭm
Abl.	pulchrō	pulchrā	pulchrō
V.	pulchĕr	pulchră	pulchrŭm

Plurālis			
N.	pulchrī	pulchrae	pulchră
G.	pulchrōrŭm	pulchrārŭm	pulchrōrŭm
D.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
Acc.	pulchrōs	pulchrās	pulchră
Abl.	pulchrīs	pulchrīs	pulchrīs
V.	pulchrī	pulchrae	pulchră

Singulāris			
N.	mĭsĕr	mĭsĕră	mĭsĕrŭm
G.	misĕrī	misĕrae	misĕrī
D.	misĕrō	misĕrae	misĕrō
Acc.	misĕrŭm	misĕrăm	misĕrŭm
Abl.	misĕrō	misĕrā	misĕrō
V.	misĕr	misĕră	misĕrŭm
Plurālis			
N.	misĕrī	misĕrae	misĕră
G.	misĕrōrŭm	misĕrārŭm	misĕrōrŭm
D.	misĕrīs	misĕrīs	misĕrīs
Acc.	misĕrōs	misĕrās	misĕră
Abl.	misĕrīs	misĕrīs	misĕrīs
V.	misĕrī	misĕrae	misĕră

Enamik *er-, a-, um*-lõpulisi adjektiive deklineerub nagu *pulcher*, s. t. *r*-i ees esineb *ĕ* ainult meessoo singulari nominatiivis ja vokatiivis; mõnel adjektiivil (nagu *mĭser*) esineb *e* kõigis vormides.

Puĕrī schŏlăm lĭnguae Lătīnae hăbĕnt.

1. Schŏlăm lĭnguae Lătīnae hăbēmŭs. 2. Dĭscĭpŭlī, pŭĕrī pārvī, lĭttĕrās Lătīnās dĭscŭnt. 3. Măgĭstĕr lĭbrŭm pŭlchrŭm tĕnĕt ĕt vĕrbă Lătīnă rĕcĭtăt. 4. Pŭĕrī ĭtĕrānt ĕt ĭn tăbŭlă

nīgrā scrībŭnt. 5. Măgīstĕr dīscīpŭlōs bŏnōs ĕt sēdŭlōs laudăt ĕt pīgrōs vītŭpĕrăt. 6. Dīscīpŭlī pīgrī mīsĕrī sŭnt. 7. Pīgrī măgīstrō nōn plăcĕnt.

8. Nōn schŏlae, sĕd vītae dīscīmŭs.

1. Headel õpilastel on ilusad raamatud. 2. Laisad poisid ei ole head õpilased. 3. Me laidame laisku poisse. 4. Sõber kirjutab mustale tahvlile ladina tähti.

11. Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu.

Esimese deklinatsiooni sõnad on peaaegu kõik naissugu. Meessugu on ainult mõned sõnad oma tähenduse poolest (meeste, rahvaste, jõgede nimed): *ăgrĭcŏlă, ae, m.* (põllumees); *naută, ae, m.* (meremees); *Bĕlgae, ārum, m.* (belglased); *Pĕrsae, ārum, m.* (pärslased); *Sēquănă, ae, m.* (jõe nimi).

Teise deklinatsiooni sõnad lõpuga *-us* ja *-er* on meessugu, *um*-lõpulised sõnad on kesksugu. Erandlikult on naissugu *us*-lõpulised maade, saarte, linnade ja puude nimed: *Aegўptŭs, Dēlŭs, Cŏrĭnthŭs, pōpŭlŭs* (pappel). Naissugu on ka *hŭmŭs, ī, f.* (maa, muld). Kesksugu on *vŭlgŭs, ī, n.* (lihtrahvas).

Dē ăgrĭcŏlā vīcīnō.

1. Agrĭcŏlăm vīcīnŭm vīsītāmŭs. 2. In aulā ăgrĭcŏlae vicīnī ăsĭnī ĕt ĕquī sŭnt. 3. Equī ăgrĭcŏlae ōpŭlĕntī crăssī sŭnt. 4. Equī crăssī sŭnt tărdī, sĕd rōbŭstī. 5. Etĭăm ĭn hŏrtō ăgrĭcŏlae cŭm ămīcīs ămbŭlāmŭs. 6. Ibĭ pōpŭlī ăltae ĕt mălī pătŭlae sŭnt. 7. Hŭmŭs ĭn hŏrtō frūgĭfĕră ĕst. 8. Fīlĭī ăgrĭcŏlae nautae aegrōtō pōmă ăppŏrtănt. 9. Pŏētae clārī vītăm ăgrĭcŏlārŭm strēnŭōrŭm laudănt.

1. Aed pakub usinale põllumehele palju vilja (pomum). 2. Roomlastel on paljud kuulsad luuletajad. 3. Põllumehe pojad jalutavad aias haige meremehega. 4. Rikkad põllumehed künnavad viljakandvat maad tugevate hobustega.

12. Impĕrfĕctŭm indĭcātīvī āctīvī.

laudā-bă-m (ma kiitsin)	dŏcē-bă-m (ma õpetasin)
laudā-bā-s (sa kiitsid)	-bā-s
laudā-bă-t (ta kiitis)	-bă-t
laudā-bā-mŭs (me kiitsime)	-bā-mŭs
laudā-bā-tĭs (te kiitsite)	-bā-tĭs
laudā-bă-nt (nad kiitsid)	-bă-nt

tĕg-ē-bă-m (ma katsin)	audī-ē-bă-m (ma kuulsin)
-bā-s	-bā-s
-bă-t	-bă-t
-bā-mŭs	-bā-mŭs
-bā-tĭs	-bā-tĭs
-bă-nt	-bă-nt

Dē Itălĭā ăntīquā.

1. Itălĭăm ăntīquăm sīlvae dēnsae tĕgēbănt. 2. Sīlvae cămpōs lātōs vēstīēbănt ĕt lŏcă mŏntānă ōrnābănt. 3. Incŏlae sīlvās caedēbănt ĕt vīcōs ĕt ŏppĭdă aedĭfĭcābănt. 4. Vīvēbănt ĕx praedā ĕt ĕx dōnīs hŏrtī ĕt ăgrī. 5. Căsās părvās hăbēbănt. 6. In căsīs lăbōrābănt, cĭbŭm părābănt, dŏrmīēbănt.

1. Tihe mets kattis mägist maakohta. 2. Me elasime väikeses onnis. 3. Põld andis vana Itaalia elanikele palju kingitusi. 4. Me töötasime eile põllul. 5. Te lugesite raamatut. 6. Sa magasid aias.

13. Fūtūrŭm I (prīmŭm) indĭcātīvī āctīvi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-b-ō (ma kiidan tulevikus)	dŏcē-b-ō (ma õpetan tulevikus)
laudā-b-ĭ-s	-b-ĭ-s
laudā-b-ĭ-t	-b-ĭ-t
laudā-b-ĭ-mŭs	-b-ĭ-mŭs
laudā-b-ĭ-tĭs	-b-ĭ-tĭs
laudā-b-ŭ-nt	-b-ŭ-nt

Mārcŭs ăvĭăm vīsītārĕ părăt.

1. Mārcŭs Alĕxăndrō scrībĭt: „Crās ĭn vīllăm ăvĭae mĕābō. 2. Avĭă mē lăbōrārĕ dŏcēbĭt. Cŭm ăvĭā ĭn hŏrtō ămbŭlābĭmŭs. 4. In ŭmbrā mālī sēdēbĭmŭs ĕt ăvĭă fābŭlās nārrābĭt. 5. Tŭm ăvĭă mē ăd cēnăm vŏcābĭt. 6. Vĕspĕrī ē vīllā ăvĭae rĕmĕābō. 7. Etĭăm tū, sī văcābĭs, ăd ăvĭăm vēnī!“

8. Sŭrdō fābŭlăm nārrās.

1. Homme ma kutsun sõbra vanaema juurde. 2. Kas sa, sõber, külastad homme vanaema? 3. Miks te ei jaluta *(fut.)* metsas? 4. Homme ma ei ole vaba ega näe sõpru.

14. Fūtūrum I indicatīvi actīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ă-m (ma katan tulevikus)	audĭ-ă-m (ma kuulen
tĕg-ē-s	-ē-s [tulevikus)
tĕg-ĕ-t	-ĕ-t
tĕg-ē-mŭs	-ē-mŭs
tĕg-ē-tĭs	-ē-tĭs
teg-ĕ-nt	-ĕ-nt

Alĕxănděr Mārcō rĕspŏndĕt.

1. Alĕxănděr Mārcō rĕspŏndĕt: „Ad ăvĭăm nōn vĕnĭăm, sĕd dŏmī mănēbō. 2. Amīcī ăd mē vĕnĭēnt ĕt ūnā lĭbrōs lĕgēmŭs. 3. Etĭăm pĭngēmŭs ĕt pōstĕā ĭn sĭlvā lūdēmŭs. 4. Cărōlŭs autĕm ĭn sĭlvăm nōn vĕnĭĕt, quŏd dĭscĕrĕ dēbēbĭt."

5. Aut dĭscĕ, aut dĭscēdĕ!

1. Miks sa jääd homme koju? 2. Mida sa homme sõpradega loed? 3. Kas te ka õpite *(fut.)* üheskoos? 4. Ei (jääb tõlkimata), me ei õpi üheskoos, vaid maalime ja kuulame juttu *(fut.)*.

15. Essĕ (olema).

Indicatīvus.

Praesens	Imperfectum	Futūrum I
sŭm (ma olen)	ĕrăm (ma olin)	ĕrō (ma olen tule-
ĕs (sa oled)	ĕrās (sa olid)	ĕrĭs [vikus, saan
ĕst (ta on)	ĕrăt (ta oli)	ĕrĭt [olema)
sŭmŭs (me oleme)	ĕrāmŭs (me olime)	ĕrĭmŭs
ĕstĭs (te olete)	ĕrātĭs (te olite)	ĕrĭtĭs
sŭnt (nad on)	ĕrănt (nad olid)	ĕrŭnt

Imperatīvus.

ĕs (ole), ĕstĕ (olge).

1. Dĭscĭpŭlŭs sŭm; dĭscĭpŭlŭs ĕs, Mārcĕ; Cărōlŭs quŏquĕ dĭscĭpŭlŭs ĕst; dĭscĭpŭlī sŭmŭs.

2. Dĭscĭpŭlă ĕs, Paulă; Tŭllĭă dĭscĭpŭlă ĕst; dĭscĭpŭlae ĕstis, Paulă ĕt Tŭllĭă; Lȳdĭă ĕt Sȳlvĭă quŏquĕ dĭscĭpŭlae sŭnt.

3. Pĭgĕr ĕrăm, tū quŏquĕ pĭger ĕrās, Mārcĕ, sĕd nŭnc sēdŭlī sŭmŭs.

4. Pĭgrae ēstĭs, Paulă ĕt Tŭllĭă, sĕd mŏx sēdŭlae ĕrĭtĭs; Lȳdĭă ĕt Sȳlvĭă quŏquĕ pĭgrae ĕrānt, sĕd mŏx sēdŭlae ĕrŭnt.
5. Es sēdŭlŭs, Cărŏlĕ! Estĕ sēdŭlae, Paulă ĕt Sȳlvĭă!
6. Fŏrtūnă caecă ēst.

1. Kas te olete homme koolis? 2. Naisõpilased on usinad. 3. Väikesel meesõpilasel on väikesed raamatud. 4. Poisi vanaemal oli väike aed.

16. Kolmas deklinatsioon.

Kolmanda deklinatsiooni sõnadel on singulari genitiivi lõpul **-ĭs**, kuna nominatiivi kuju on väga mitmesugune. Põhikäändeks on singulari genitiiv. Kolmanda deklinatsiooni sõnad on nii mees-, nais- kui ka kesksugu.

Meessoost sõnad.

Tüüpsõnad: *leō, leōnĭs, m.* (lõvi); *cŏlŏr, cŏlōrĭs, m.* (värv).

Singulāris		
N. V.	leō (lõvi)	cŏlŏr (värv)
G.	leōnĭs (lõvi)	cŏlōrĭs (värvi)
D.	leōnī (lõvile)	cŏlōrī (värvile)
Acc.	leōnĕm (lõvi)	cŏlōrĕm (värvi)
Abl.	leōnĕ (lõviga)	cŏlōrĕ (värviga)
Plurālis		
N. V.	leōnēs (lõvid)	cŏlōrēs (värvid)
G.	leōnŭm (lõvide)	cŏlōrŭm (värvide)
D.	leōnĭbŭs (lõvidele)	cŏlōrĭbŭs (värvidele)
Acc.	leōnēs (lõvisid)	cŏlōrēs (värve)
Abl.	leōnĭbŭs (lõvidega)	cŏlōrĭbŭs (värvidega)

Sõnad lõpuga *-o, -or, -os, -er* ja *-es ĭmpărĭsўllăbă* (sing. gen. rohkem silpe kui nom.) on meessugu. Näit. *leō, ōnĭs; cŏlŏr, ōrĭs; flōs, flōrĭs* (lill); *cărcĕr, ĕrĭs* (vangla); *pēs, pĕdĭs* (jalg).

Naissoost sõnad.

Tüüpsõna: *aetās, aetātĭs, f.* (ajajärk, iga).

	Singulāris	Plurālis
N. V.	aetās (ajajärk)	aetātēs (ajajärgud)
G.	aetātĭs (ajajärgu)	aetātŭm (ajajärkude)
D.	aetātī (ajajärgule	aetātĭbŭs (ajajärkudele)
Acc.	aetātĕm (ajajärku)	aetātēs (ajajärke)
Abl.	aetātĕ (ajajärguga)	aetātĭbŭs (ajajärkudega)

Sõnad lõpuga *-as, -is, -aus, -x, -es părĭsўllăbă* (sing. nom. ja gen. võrdne arv silpe) ja *-s* konsonandi järel on naissugu. Näit. *aetās, ātĭs; ăvĭs ĭs* (lind); *laus, laudĭs* (kiitus); *nŏx, nŏctĭs* (öö); *nūbēs, nūbĭs* (pilv); *părs, părtĭs* (osa, jagu).

Dē Caesărĕ, ĭmpĕrātōrĕ ĕt scrīptōrĕ clārō.

1. Caesăr ĭmpĕrātōr māgnŭs cīvĭtātĭs Rōmānae ĕrăt. 2. Vĭctōrĭae ĭmpĕrātōrĭs māgnī nōtae sŭnt. 3. Lăbōrēs bĕllī ĭmpĕrātōrī clārō glōrĭăm părănt. 4. In pācĕ glōrĭă scrīptōrĭs clārī Caesărĕm ōrnăt. 5. In lĭbrĭs suĭs Caesăr dē lăbōrĭbus ĕt pĕrĭcŭlĭs bĕllī nārrăt. 6. Avē, Caesăr, ĭmpĕrātōr ĕt scrīptŏr clārĕ!

7. Vōx pŏpŭlī, vōx dĕī.

1. Kuulsa kirjaniku raamatud on tuntud. 2. Me loeme Caesari töödest ja sõdadest. 3. Sõjad tõid *(paro)* Caesarile suurt kuulsust. 4. Põllumees kutsus poega suure häälega.

17. Gen. plur. -ium.

Gen. plur. lõpuks on **-ium**: 1) *es-* ja *is*-lõpulistel *părĭsȳllăba*; 2) sõnadel, mille gen. lõpu *-is* ees on kaks või enam konsonanti.

Tüüpsõnad: *nūbēs, ĭs, f.* (pilv); *ăvĭs, ĭs, f.* (lind); *părs, partĭs, f.* (osa, jagu).

Singulāris			
N. V.	nūbēs (pilv)	ăvĭs (lind)	părs (jagu)
G.	nubĭs (pilve)	avĭs (linnu)	partĭs (jao)
D.	nubī (pilvele)	avī (linnule)	partī (jaole)
Acc.	nubĕm (pilve)	avĕm (lindu)	partĕm (jagu)
Abl.	nubĕ (pilvega)	avĕ (linnuga)	partĕ (jaoga)
Plurālis			
N V.	nubēs (pilved)	avēs (linnud)	partēs (jaod)
G.	nubĭŭm (pilvede)	avĭŭm (lindude)	partĭŭm (jagude)
D.	nubĭbŭs (pilvedele)	avĭbŭs (lindudele)	partĭbŭs (jagudele)
Acc.	nubēs (pilvi)	avēs (linde)	partēs (jagusid)
Abl.	nubĭbŭs (pilvedega)	avĭbŭs (lindudega)	partĭbŭs (jagudega)

Erandina on gen. plur. -ŭm (mitte -iŭm) sõnadel: pătĕr, pătrĭs, m. (isa); mātĕr, mātrĭs, f. (ema); frātĕr, frātrĭs, m. (vend); iŭvĕnĭs, ĭs, m. (noormees); cănĭs, ĭs, c. (koer). Gen. plur.: pătrŭm, mātrŭm, frātrŭm, iŭvĕnŭm, cănŭm.

Vărĭă.

1. In pōpŭlō ăltă māgnŭs nŭmĕrŭs ăvĭŭm hăbĭtăt. 2. Hŏstēs ărcĕm Rōmānōrŭm ŏppūgnābănt. 3. In ărcĭbŭs fĭrmīs vītă cīvĭum tūtă ĕrăt. 4. Insŭlă Sĭcĭlĭă dīvĭtĭīs ūrbĭŭm māgnārum, cōpĭā frūmĕntī mĕrcĭŭmquĕ clāră ĕrăt. 5. Rōmānī

ăntĭquī māgnŭm nŭmĕrŭm nāvĭŭm lŏngārŭm hăbēb
6. Clārā ĕrăt ăpŭd Rōmānōs cīvĭŭm, sĕnŭm, iŭvĕnŭmquĕ dĭsciplīnă, māgnă dŭcŭm auctōrĭtās.

1. Roomlastel oli suur hulk *(numerus)* vaenlasi. 2. Paljud linnud elavad kõrgetel paplitel. 3. Rooma kodanikud ehitasid palju sõjalaevu. 4. Vana Itaalia linnad olid ilusad.

18. Kolmanda deklinatsiooni kesksoost sõnad.

Tüüpsõnad: *nōmĕn, nōmĭnis, n.* (nimi); *cŏrpŭs, cŏrpŏris, n.* (keha).

Singulāris		
N. V.	nōmĕn (nimi)	cŏrpŭs (keha)
G.	nomĭnis (nime)	corpŏris (keha)
D.	nomĭnī (nimele)	corpŏrī (kehale)
Acc.	nomĕn (nime)	corpŭs (keha)
Abl.	nomĭnĕ (nimega)	corpŏrĕ (kehaga)
Plurālis		
N. V.	nomĭnă (nimed)	corpŏră (kehad)
G.	nomĭnŭm (nimede)	corpŏrŭm (kehade)
D.	nomĭnĭbŭs (nimedele)	corpŏrĭbŭs (kehadele)
Acc.	nomĭnă (nimesid)	corpŏră (kehi)
Abl.	nomĭnĭbŭs (nimedega)	corpŏrĭbŭs (kehadega)

Sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us* on kesksugu [1]). Näit. *poēmă, mătis* (poeem); *mărĕ, mărĭs* (meri);

[1]) Salmiku kujul: *-ma, -e, -c;*
-l, -n, -t;
-ar, -ur, -us —
sŭnt neutrĭŭs (on kesksugu).

lăc, lăctis (piim); *ănimăl, mălis* (loom); *nōmĕn, nōmĭnis; căpŭt, căpĭtis* (pea, pealinn); *călcăr, cārĭs* (kannus); *rōbŭr, rōbŏris* (jõud, tugevus); *cŏrpŭs, pŏris.*

Dē Cyclōpĭbŭs.

1. Hŏmērŭs ĭn cărmĭnĭbŭs suīs dē Cyclōpĭbŭs nārrăt. 2. Dŏmĭcĭlĭă Cyclōpŭm ĕrānt ĭn ĭnsŭlīs prŏpĕ lītŏră Sĭcĭlĭae. 3. Cŏrpŏră Cyclōpŭm māgnă ĕt rōbŭstă ĕrānt. 4. Cyclōps ūnŭm ŏcŭlŭm ĭn frŏntĕ hăbēbăt. 5. Cyclōpēs nōn lēgēs, nōn foedĕră fīrmă, nōn ŭrbēs, nōn vīcōs hăbēbānt. 6. In spēlŭncīs māgnīs hăbĭtābānt. 7. Mĕl ĕt lăc ĕrānt cĭbŭs Cyclōpŭm. 8. Fŭlmĭnă dĕōrŭm ŏpĕră Cyclōpŭm ĕrānt.

9. Auctōrĕm ŏpŭs laudăt.

1. Õpilased loevad Homerose luuletusi. 2. Emal on suur mee ja piima tagavara. 3. Noormehe keha on tugev. 4. Me kiidame rooma kirjanikkude töid.

19. Kesksoost sõnad lõpuga *-e, -al* ja *-ar.*

Kesksoost sõnadel lõpuga *-ĕ, -ăl* ja *-ăr* on abl. sing. **-ī,** nom., acc. ja voc. plur. **-ĭă** ja gen. plur. **-ĭŭm.**

Tüüpsõnad: *mărĕ, mărĭs, n.* (meri); *ănĭmăl, mălis, n.* (loom); *călcăr, cārĭs, n.* (kannus).

Singulāris			
N. V.	mărĕ (meri)	ănĭmăl (loom)	călcăr (kannus)
G.	mărĭs (mere)	animālĭs (looma)	calcārĭs (kannuse)
D.	mărī (merele)	animālī (loomale)	calcārī (kannusele)
Acc.	mărĕ (merd)	animăl (looma)	calcăr (kannust)
Abl.	mărī (merega)	animālī (loomaga)	calcārī (kannusega)

Plurālis			
N. V.	mărĭă (mered)	animālĭă (loomad)	calcārĭă (kannused)
G.	mărĭŭm (merede)	animālĭŭm (loomade)	calcārĭŭm (kannuste)
D.	mărĭbŭs (meredele)	animālĭbŭs (loomadele)	calcārĭbŭs (kannustele)
Acc.	mărĭă (meresid)	animālĭă (loomi)	calcārĭă (kannuseid)
Abl.	mărĭbŭs (meredega)	animālĭbŭs (loomadega)	calcārĭbŭs (kannustega)

Märkus. Meessoost *-al* ja *-ar* lõpuga sõnadel on abl. sing. *-ĕ*: *Caesăr, ăris — Caesărĕ; Hănnĭbăl, ălis — Hannĭbălĕ.*

Dē Nĕptūnō.

1. Nĕptūnŭs dĕŭs mărĭs ĕrăt. 2. Nautae ā Nĕptūnō auxĭlĭŭm pĕtēbānt, cŭm tĕmpĕstātēs nāvĕm ĭn mărĭ ăgĭtābānt. 3. Nautae pĭī ĭn lītŏrĭbŭs dĕō tĕmplă aedĭfĭcābānt. 4. Nōn sōlŭm mărĭă, sĕd ētĭăm ănĭmālĭă vărĭa mărĭŭm deō ŏbtĕmpĕrābānt. 5. Năm Nĕptūnŭs ētĭăm cūrăm ănĭmālĭŭm mărĭs hăbēbăt. 6. Nĕptūnŭs ĭn mărĭ prŏfŭndō hăbĭtābăt. 7. Ibĭ dŏmĭcĭlĭŭm dĕī ĕrăt. 8. Saepĕ dĕŭs pĕr mărĭă cŭrrēbăt. 9. Trĭdĕntĕ sŭō ŭndās tŭrbābăt ĕt sēdābăt.

1. Sügavates meredes elavad mitmesugused loomad. 2. Me mängime mere rannas. 3. Meres on palju saari. 4. Paljud loomade hulgast (numĕrus) elavad koobastes. 5. Meremehed sõidavad (navĭgo) meresid mööda.

20. Kolmanda deklinatsiooni sooerandid.

I. **Meessugu** on sõnad lõpuga *-o, -or, -os, -er* ja *-es ĭmpărĭsyllăba.*

Erandid: **-o:** *cărō, cărnĭs,* f. (liha).

Naissugu on sõnad lõpuga *-do, -go, -io;* näit. *mŭltĭtūdō, dĭnĭs,* **f.** (hulk); *ŏrīgō, gĭnĭs,* **f.** (algupära); *lĕgiō iōnĭs,* **f.** (leegion). Kuid: *ōrdō, ōrdĭnĭs,* **m.** (rida, kord, seisus).

-or: *ărbŏr, ŏrĭs,* **f.** (puu);
mărmŏr, ŏrĭs, **n.** (marmor);
cŏr, cŏrdis, **n.** (süda).

-os: *ōs, ōrĭs,* **n.** (suu, nägu);
ŏs, ŏssĭs, **n.** (luu, kont).

-er: *ĭtĕr, ĭtĭnĕris,* **n.** (tee, teekond);
vēr, vēris, **n.** (kevad).

-es: *aes, aeris,* **n.** (vask).

II. **Naissugu** on sõnad lõpuga *-as, -is, -aus, -x, -es pärĭsyllăba ja -s* konsonandi järel.

Erandid: **-as:** *vās, vāsĭs,* **n.**; pl. *vāsă, vāsōrŭm* (nõu, anum, riist).

-is. Meessugu on sõnad lõpuga *-cis, -nis, -guis;* näit. *pĭscĭs, ĭs,* **m.** (kala); *fīnĭs, ĭs,* **m.** (lõpp, piir); *ŭnguĭs, ĭs,* **m.** (küüs).

Meessugu on samuti:
cŏllĭs, ĭs, **m.** (küngas, kink);
mēnsĭs, ĭs, **m.** (kuu);
ŏrbĭs, ĭs, **m.** (ring).

-x: *grĕx, grĕgĭs,* **m.** (kari).

-s: *mōns, mŏntĭs,* **m.** (mägi);
pōns, pŏntĭs, **m.** (sild);
fōns, fŏntĭs, **m.** (allikas, läte);
dēns, dĕntĭs, **m.** (hammas).

III. **Kesksugu** on sõnad lõpuga *-ma, -e, -c, -l, -n, -t, -ar, -ur, -us.*

Erandid: **-l:** *sōl, sōlis,* **m.** (päike).
-us: *tĕllūs, ūrĭs,* **f.** (maa).

Naissugu on samuti *us*-lõpulised sõnad, mille gen. sing. lõpul on *-ūtis* või *-ūdis* (kuna kesksoost sõnade gen. sing. lõpul on *-ris*); näit. *vīrtūs, ūtis,* f. (mehisus, vaprus; voorus); *pālūs, ūdis,* f. (soo).

Vărĭă.

1. Ităr ĕst lŏngŭm ĕt pĕrĭcŭlōsŭm. 2. Ăd lĭtŏră mărĭs Tўrrhēnī ĭn Itălĭā mŭltae pălūdēs sŭnt. 3. Aetātĕ aurĕā vēr aetĕrnŭm ĕrăt. 4. Lĕōnēs ŭnguēs fīrmōs, ăsĭnī aurĕs lŏngās hăbĕnt. 5. Mīlĭtēs ăgrōs fĭnĭtĭmōs fĕrrō ĭgnīquĕ vāstābŭnt. 6. Amīcŭs ĕx cōnsuētūdĭnĕ sŭā mānĕ ămbŭlābăt.

7. Ex ŭnguĕ leōnĕm, ĕx aurĭbŭs ăsĭnŭm. 8. Arbŏrēs ăltae nōn saepĕ lŏngās rādīcēs hăbĕnt.

1. Isa luges oma harjumuse tõttu õhtul raamatut. 2. Suurtes soodes elavad mitmesugused loomad. 3. Poisid vaatlesid suuri puid. 4. Lõvid on tugevad loomad.

21. Verbide põhivormid.

Et verbi õigesti pöörata, peab teadma tema põhivorme; need on: praesēns ĭndĭcātīvī āctīvī, pĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī, sŭpīnŭm ja ĭnfĭnĭtīvŭs praesĕntĭs āctīvī.

Konjugatsioonid	Praesens ind. act.	Perfectum indic. activi	Supinum	Infinitivus praes. act.
1.	laudō	laudāvī	laudātŭm	laudārĕ
2.	dŏcĕō	dŏcŭī	dŏctŭm	dŏcērĕ
3.	tĕgō	tēxī	tēctŭm	tĕgĕrĕ
4.	audīō	audīvī	audītŭm	audīrĕ

Sõnastikes antakse infinitiivi asemel vastava konjugatsiooni number. Esimeses konjugatsioonis on perfectum ind. act. harilikult lõpuga *-āvī*, supīnum lõpuga *-ātŭm*, neljandas konjugatsioonis — perfectum *-īvī*, supīnum *-ītŭm;* seepärast jäävadki sõnastikes 1. ja 4. konjugatsiooni verbidel need põhivormid tavaliselt andmata. Niisiis esinevad konjugatsioonide tüüpsõnad sõnastikes järgmisel kujul: *laudo, 1; dĕleo, ēvi, ētum, 2; tĕgo, tēxi, tēctum, 3*; *audio, 4.*

Märkus. Supiinumit tarvitatakse liikumist tähendavate verbide juures eesmärgi väljendamiseks ja tõlgitakse eesti keelde *ma*-infinitiiviga; näit. *vĕnĭō audītŭm* (tulen kuulama).

Pĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ī (ma olen kiitnud, ma kiitsin)	dŏcŭ-ī (ma olen õpetanud, ma õpetasin)	tēx-ī (ma olen katnud, ma katsin)	audīv-ī (ma olen kuulnud, ma kuulsin)
laudāv-ĭstī	dŏcŭ-ĭstī	tēx-ĭstī	audīv-ĭstī
laudāv-ĭt	dŏcŭ-ĭt	tēx-ĭt	audīv-ĭt
laudāv-ĭmŭs	dŏcŭ-ĭmŭs	tēx-ĭmŭs	audīv-ĭmŭs
laudāv-ĭstĭs	dŏcŭ-ĭstĭs	tēx-ĭstĭs	audīv-ĭstĭs
laudāv-ērŭnt	dŏcŭ-ērŭnt	tēx-ērŭnt	audīv-ērŭnt

Nagu tabelist nähtub, on perfekti lõpud kõigis pöördkondades ühesugused: *-ī, -istī, -it, -imŭs, -istĭs, -ērŭnt;* need lõpud liituvad perfekti tüvele.

Märkus. Imperfectum väljendab minevikus kestvat, lõpetamata või korduvat tegevust; näit. *scrībēbăm ĕpīstŭlăm lōngăm* — ma kirjutasin pikka kirja, ma olin pikka kirja kirjutamas.

Perfectum väljendab lõppenud tegevust või tegevuse tulemust, resultaati; näit. *scrīpsī ĕpīstŭlăm lōngăm* — ma kirjutasin pika kirja, ma olen kirjutanud pika kirja (s. t. kiri on valmis).

Dē Gălliș.

1. Spĕctāvĭstĭsnĕ ĭn tăbŭlā Gălliām? 2. Spĕctāvĭmŭs. 3. Et tū, Mārcĕ, spĕctāvĭstī? 4. Spĕctāvī. 5. Nŭnc dē Găllĭs nārrābō. 6. Gălli nōn sōlŭm ĭn Găllĭā, sĕd ĕtĭăm ĭn Ităliā hăbĭtābănt. 7. Fŏrtĭtūdō mīlĭtŭm Găllōrŭm māgnă ĕrăt. 8. Gălli cŭm Rōmānĭs mŭltă bĕllă gĕrēbănt. 9. Ad flŭvĭŭm Allĭām Gălli Rōmānōs vīcērŭnt. 10. Pŏst pūgnām hŏstēs Rōmām ŏccŭpāvērŭnt, ŭrbĕm fĕrrō ĭgnīquĕ dēlēvērŭnt. 11. Căpĭtōlĭŭm nōn ĕxpūgnāvērŭnt, sĕd dŭx Găllōrŭm māgnām cōpĭām aurī pŏstŭlāvĭt. 12. Pŏstquām Rōmānī aurŭm cŏmpŏrtāvērŭnt, Cămĭllŭs Găllōs fŭgāvĭt.

13. Vēnī, vīdī, vīcī.

1. Te võitsite vaenlased, sõdurid! 2. Me külastasime eile vanaema. 3. Vaenlased vallutasid ja hävitasid linna. 4. Ma jutustasin sõbrale muinasjuttu. 5. Ülemjuhataja kiitis sõdurite vahvust.

22. Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid.

Kolmanda deklinatsiooni adjektiividel on abl. sing. lõpul -ī, gen. plur. **-ĭŭm** ja kesksoo nom., acc. ja voc. plur. **-ĭă.** Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid on kolme-, kahe- ja ühelõpulised.

I. Kolmelõpulised adjektiivid.

Kolmelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis igal sool eri lõpp: *-ĕr, -ĭs* ja *-ĕ.*

Tüüpsõna: *ācĕr, ācrĭs, ācrĕ* (terav, äge).

	Singulāris			Plurālis	
	m.	f.	n.	m., f.	n.
N. V.	ācĕr	ācrĭs	ācrĕ	acrēs	acrĭă
G.		acrĭs		acrĭŭm	
D.		acrī		ācrĭbŭs	
Acc.	acrĕm	acrĕm	acrĕ	acrēs	acrĭă
Abl.		acrī		ācrĭbŭs	

II. Kahelõpulised adjektiivid.

Kahelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis mees- ja naissool ühine lõpp *-ĭs,* kesksool lõpp *-ĕ.*

Tüüpsõna: *brĕvĭs, brĕvĕ* (lühike).

Singulāris		Plurālis	
	m., f. n.		m., f. n.
N. V.	brĕvĭs brĕvĕ		brevēs brevĭă
G.	brevĭs		brevĭŭm
D.	brevī		brevĭbŭs
Acc.	brevĕm brevĕ		brevēs brevĭă
Abl.	brevī		brevĭbŭs

III. Ühelõpulised adjektiivid.

Ühelõpulistel adjektiividel on sing. nominatiivis kõigil kolmel sool ühine lõpp.

Märkus. Ühelõpuliste adjektiivide õigeks käänamiseks antakse sõnastikes sing. nominatiivi kõrval ka genitiiv; kahe- ja kolmelõpulistel adjektiividel antakse ainult sing. nominatiiv (kõigis sugudes), kuna nende genitiiv on sarnane naissoo nominatiiviga.

Tüüpsõna: *fēlix, fēlicĭs* (õnnelik).

Singulāris		Plurālis	
	m., f. n.		m., f. n.
N. V.	fēlix fēlix		felicēs felicĭă
G.	felicĭs		felicĭŭm
D.	felicī		felicĭbŭs
Acc.	felicĕm felix		felicēs felicĭă
Abl.	felicī		felicĭbŭs

Erandlikult on abl. sing. *-ĕ* ja gen. plur. *-ŭm* järgmistel adjektiividel: *dīvĕs, dīvĭtĭs* (rikas); *paupĕr, paupĕrĭs* (vaene); *prĭncĕps, prĭncĭpĭs* (esimene, pea-); *vĕtŭs, vĕtĕrĭs* (vana): abl. sing. *dīvĭtĕ, paupĕrĕ, prĭncĭpĕ, vĕtĕrĕ*; gen. plur. *dīvĭtŭm, paupĕrŭm prĭncĭpŭm, vĕtĕrŭm.* Adjektiivil *vĕtŭs* on kesksoo nom., acc. ja voc. plur. *vĕtĕrā.*

Dē Hănnĭbălĕ.

1. Hănnĭbăl, ĭmpĕrātŏr nōbĭlĭs Cărthāgĭnĭēnsĭŭm, hŏstĭs ācĕr Rōmānōrŭm ĕrăt. 2. Hănnĭbăl ĕrăt vĭr ācrī ĭngĕnĭō, mīlĕs cĕlĕr ĕt audāx. 3. Anĭmō fŏrtī dēcrēvĭt Alpēs sŭpĕrārĕ ĕt cōpĭās sŭās ex Hĭspānĭā ĭn Ităllĭăm trādūcĕrĕ. 4. Brĕvī tĕmpŏrĕ Alpēs sŭpĕrāvĭt ĕt cōpĭās ĭn Ităllĭăm trādūxĭt. 5. Tŭm ăgrōs fĕrtĭlēs Ităllĭae vāstāvĭt. 6. Mŭltĭs proelĭĭs ĭngĕntēs cōpĭās pĕdēstrēs ĕt ĕquēstrēs Rōmānōrŭm vīcĭt. 7. Pŏstĕā P. Gŏrnēlĭŭs Scīpĭō, ĭmpĕrātŏr prŭdēns Rōmānōrŭm, pātrĭăm fŏrtĭtūdĭnĕ māgnā sĕrvāvĭt.

8. Omnĕ ĭnĭtĭŭm dĭffĭcĭlĕ ĕst.

1. Rooma sõdurid olid kiired ja vahvad. 2. Inimese elu on lühike. 3. Homerose laulud on kuulsad. 4. Rooma oli kuulsate ja vahvate noormeeste linn.

23. Plūsquămpĕrfĕctŭm ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ĕră-m (ma olin kiitnud)	dŏcŭ-ĕrăm (ma olin õpetanud)	tēx-ĕrăm (ma olin katnud)	audīv-ĕrăm (ma olin kuulnud)
laudāv-ĕrā-s	dŏcŭ-ĕrās	tēx-ĕrās	audīv-ĕrās
laudāv-ĕră-t	-ĕrăt	-ĕrăt	-ĕrăt
laudāv-ĕrā-mŭs	-ĕrāmŭs	-ĕrāmŭs	-ĕrāmŭs
laudāv-ĕrā-tĭs	-ĕrātĭs	-ĕrātĭs	-ĕrātĭs
laudāv-eră-nt	-ĕrănt	-ĕrănt	-ĕrănt

Plusquamperfectum ind. act. moodustatakse lõp-. pude *-ĕrăm, -ĕrās, -ĕrăt* jne. liitmise teel perfekti tüvele

Fŭtūrŭm II (ĕxāctŭm) ĭndĭcātīvī āctīvī.

laudāv-ĕr-ō (ma kiidan ~ olen kiitnud tulevikus)	dŏcŭ-ĕrō (ma õpetan ~ olen õpetanud tulevikus)	tēx-ĕrō (ma katan ~ olen katnud tulevikus)	audīv-ĕrō (ma kuulen ~ olen kuulnud tulev.)
laudāv-ĕrĭ-s	dŏcŭ-ĕrĭs	tēx-ĕrĭs	audīv-ĕrĭs
laudāv-ĕrĭ-t	-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt
laudāv-ĕrĭ-mus	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus
laudāv-ĕrĭ-tis	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis
laudāv-ĕrĭ-nt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt

Futūrum II ind. act. moodustatakse lõppude *-ĕrō, -ĕrĭs* jne. liitmise teel perfekti tüvele.

Märkus. Futūrum II väljendab tuleviku tegevust, mis toimub enne teise tuleviku tegevuse algamist.

Varia.

1. Sī ĭn Graecĭām nāvĭgāvĕrō, dīlĭgēntĭā māgnā aedĭfĭcĭă pŭlchră Athēnārŭm spĕctābō. 2. Rōmŭlŭs Rĕmŭm nĕcāvĭt, quŏd frātrĕm ĭrrīsĕrăt ĕt mūrōs ŭrbĭs nŏvae vĭtŭpĕrāvĕrăt.

Dē găllīnā ĕt vŭlpĕ.

1. Ad gallīnām aegrōtām vŭlpēs ăccēssĭt ĕt ĭntĕrrŏgāvĭt: „Ecquĭd vălēs?“ 2. Gallĭnă vŭlpī: „Sătĭs,“ ĭnquĭt, „vălĕō, sĕd sī tū dĭscēssĕrĭs, mŭltō mĕlĭŭs mē hăbēbō.“

1. Kui olime ületanud Alpid, nägime Itaaliat. 2. Kui te ära lähete, loen raamatut. 3. Kui ma tulen, jutustan isale sõprade elust. 4. Kui vaenlased olid kantsi vallutanud, hävitasid nad linna.

24. Sŭm, fŭī, ĕssĕ (olema).

Indicatīvus.

Praesēns, imperfectum, futūrum I — vt. § 15.

Perfectum	Plusquamperfect.	Futūrum II
fŭī (ma olen	fŭĕrăm (ma olin ol-	fŭĕrō (ma olen, olen
fuīstī [olnud,	fuĕrās [nud)	fuĕrīs [olnud tule-
fuīt [olin)	fuĕrăt	fuĕrīt [vikus)
fuīmŭs	fuĕrāmŭs	fuĕrīmŭs
fuīstĭs	fuĕrātĭs	fuĕrītĭs
fuērŭnt	fuĕrănt	fuĕrīnt

Dē lūdīs pŭĕrōrŭm.

1. Cărōlŭs frātrī nārrăt: Hŏdiē ĭn schŏlā sēdŭlŭs ĕt ăttēntŭs fŭīstī. 2. Etiăm ămīcī tŭī sēdŭli ĕt ăttēnti fŭērŭnt. 3. Ităquĕ sī crās ĭn sīlvā lūdōs părābĭtĭs, ĕgŏ quŏquĕ ĭbĭ ĕrō. 4. In sīlvā cĕrtābĭmŭs, lūdēmŭs, cănтābĭmŭs. 5. Cŭm fīlĭīs vīcīnī ĭn sīlvā fŭī, sĕd quŏd ăntĕā plŭvĭă fŭĕrăt, tĕrră ūmīdă ĕrăt, ĕt brĕvī rĕmĕāvĭmŭs. 6. Crās autĕm lūdēmŭs, ĕt sī ĭn schŏlā sēdŭlī ĕt ăttēntī fŭĕrĭtĭs, saepĕ ūnā ĭn sīlvā ĕrīmŭs.

7. Dōnĕc ĕrīs fēlīx, mŭltōs nūmĕrābĭs ămīcōs; tĕmpŏră sī fŭĕrĭnt nūbĭlă, sōlŭs ĕrīs.

1. Õpetaja kiidab *(fut.)* poissi, kui ta on tähelepanelik ja hoolas. 2. Poisid olid olnud metsas ja tulid kooli tagasi. 3. Meie olime seal, kus teie varem olite olnud. 4. Sa oled tähelepanelik ja usin.

25. Neljas deklinatsioon.

(*u*-deklinatsioon)

Tüüpsõnad: *frūct-ŭs, frūct-ūs, m.* (vili); *cŏrnū, cornūs,* n. (sarv).

Singulāris		
N. V.	frūctŭs (vili)	cŏrnū (sarv)
G.	fructūs (vilja)	cornūs (sarve)
D.	fructŭī (viljale)	cornū (sarvele)
Acc.	fructŭm (vilja)	cornū (sarve)
Abl.	fructū (viljaga)	cornū (sarvega)
Plurālis		
N. V.	fructūs (viljad)	cornŭă (sarved)
G.	fructŭŭm (viljade)	cornŭŭm (sarvede)
D.	fructĭbŭs (viljadele)	cornĭbŭs (sarvedele)
Acc.	fructūs (vilju)	cornŭă (sarvi)
Abl.	fructĭbŭs (viljadega)	cornĭbŭs (sarvedega)

Dē cŏrnĭbŭs.

1. Mŭltīs bēstĭīs cŏrnŭă sŭnt. 2. Bēstĭae cŏrnŭă prō ārmīs hăbēnt. 3. Rōmānī quŏquĕ ālās ĕxĕrcĭtūs cŏrnŭă āppēllābānt. 4. In cŏrnĭbŭs ĕxĕrcĭtūs plērŭmquĕ equĭtātŭs pūgnābăt. 5. Impĕtŭs ēquĭtātūs quāsĭ ĭctŭs cŏrnŭŭm ĕst. 6. Dĕxtrō cŏrnū ĭmpĕrātŏr praeĕrăt.

7. Pĕr rīsŭm mŭltŭm cōgnōscĭmŭs stŭltŭm.

1. Metsloomad võitlevad enamasti sarvedega. 2. Sarvede löögid on mitmesugused. 3. Sarved kutsusid Rooma sõjaväge relvade juurde. 4. Ratsavägi ajas sõjaväe tiiva ägeda rünnakuga põgenema.

Märkus. Verbide „nimetama“ (*ăppĕllō, 1)* ja „pidama“ *(pŭtō, 1; hăbeō, buī, bĭtum, 2)* juures tarvitatakse kaht akusatiivi *(ăccūsātīvŭs dŭplĕx)*; üks neist vastab küsimusele: keda? mida? ja teine küsimusele: kelleks? milleks? Näit. *Rōmānī ālās ĕxĕrcĭtūs cŏrnŭă ăppĕllābant.* (Roomlased nimetasid sõjaväe tiibu sarvedeks.)

26. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid.

1. Sõnad lõpuga *-us* on meessugu, *u*-lõpulised kesksugu.

Erandlikult on naissugu: *dŏmŭs, ūs, f.* (maja); *mănŭs, ūs, f.* (käsi; salk, jõuk); ka puude nimed, nagu: *quĕrcŭs, ūs, f.* (tamm).

2. Sõnal *dŏmŭs* on abl. sing. *dŏmō*, gen. plur. *dŏmōrum* (ka *dŏmuum*), acc. plur. *dŏmōs* ja *dŏmūs*, muud käänded reeglipäraselt IV deklinatsiooni järgi.

Märkus. Määrsõnaliselt tarvitatakse: *dŏmŭm* (koju), *dŏmī* (kodus) ja *dŏmō* (kodunt).

3. Kahesilbilistel *-cŭs* lõpuga sõnadel on dat. ja abl. plur. **-ŭbŭs**; näit. *lăcŭs, ūs, m.* (järv) — **lăcŭbŭs.**

Vărĭă.

1. In lăcŭbŭs ĕt flūmĭnĭbŭs pĭscēs sŭnt. 2. Līgnŭm quĕrcŭŭm hŏmĭnĭbŭs ūtĭlĕ ĕst. 3. Cĭcĕrō prō dŏmō sŭă ōrātĭōnĕm hăbŭĭt. 4. Mănŭs mănŭm lăvăt. 5. Ēvĕntŭs ĭn mănū fŏrtūnae ĕst. 6. Dēĭs nōn plēnae mănūs, sĕd pūrae plăcĕnt.

1. Laiaoksalistel tammedel laulavad mitmesugused linnud. 2. Laisa poisi käed pole puhtad. 3. Kui sõdur võitleb, hoiab ta kätes relvi. 4. Sagedasti pead sa oma *(tuus, a, um)* käsi pesema. 5. Minu vend pole täna kodus.

27. Viies deklinatsioon.

Singulāris		
N. V.	rēs (asi)	dĭēs (päev)
G.	rĕī (asja)	diēī (päeva)
D.	rĕī (asjale)	diēī (päevale)
Acc.	rĕm (asja)	diĕm (päeva)
Abl.	rē (asjaga)	diē (päevaga)
Plurālis		
N. V.	rēs (asjad)	diēs (päevad)
G.	rērŭm (asjade)	diērŭm (päevade)
D.	rēbŭs (asjadele)	diēbŭs (päevadele)
Acc.	rēs (asju)	diēs (päevi)
Abl.	rēbŭs (asjadega)	diēbŭs (päevadega)

Gen. ja dat. sing. lõpp *-ei* on pika *e*-ga *i* järel, muil juhtumeil on *e* lühike; näit. diēs, diēī; aga *fidēs, fidēī, f.* (truudus, usaldus).

Viienda deklinatsiooni sõnad on üldiselt naissugu. Ainult *diēs* ja *mĕrīdiēs, ēī, m.* (keskpäev) on meessugu.

Dē diēbŭs.

1. Dĭēs ĕst părs mēnsĭs. 2. Hōră ĕst părs dĭēī. 3. Dĭē hŏmĭnēs lăbōrānt, nŏctĕ dŏrmĭŭnt. 4. Aestātĕ dĭēs lŏngī sŭnt, hĭĕmĕ brĕvēs. 5. Mōtŭs tĕrrae causă lŏngĭtūdĭnĭs dĭērum ĕt nŏctĭŭm ĕst. 6. Mŭltī dĭēs nātālēs cĕlĕbrānt.

7. Dĭēs dĭĕm dŏcĕt.

8. Etĭăm rēs pūblĭcă Rōmānă saepĕ ĭn pĕrĭcŭlō pĕrnĭcĭēī fŭĭt.

1. Päev on päeva õpetaja. 2. Homme on minu venna sünnipäev. 3. Head õpilased on oma asjus usinad. 4. Rooma riigis oli palju kuulsaid (sõjaväe) ülemjuhatajaid.

Märkus. Ablatīvus väljendab mõnikord aega *(ăblātīvŭs tĕmpŏris)*, vastates küsimusele: millal? (kunas?) ja tõlgitakse eesti keelde alalütlevaga. Näit. *vērĕ* (kevadel), *aestātĕ* (suvel), *dĭē* (päeval).

28. Pässīvum (tehtavik).

Praesēns īndĭcātīvī pässīvī.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laud-ŏ-r (mind kiidetakse)	dŏcĕ-ŏ-r (mind õpetatakse)
laudā-rĭs (sind kiidetakse)	docē-rĭs (sind õpetatakse)
laudā-tŭr (teda kiidetakse)	docē-tŭr (teda õpetatakse)
laudā-mŭr (meid kiidetakse)	docē-mŭr (meid õpetatakse)
laudā-mĭnī (teid kiidetakse)	docē-mĭnī (teid õpetatakse)
laudă-ntur (neid kiidetakse)	docĕ-ntŭr (neid õpetatakse)

Ladina k. passiivne lause on isikuline, s. t. lauses on subjekt (alus) nominatiivis. Näit. *puĕr laudātŭr* — poissi kiidetakse (vrd. saksa: der Knabe wird gelobt)

Aktiivse lause passiivseks muutumisel saab objekt (sihitis — akusatiivis) subjektiks, siirdudes nominatiivi; aktiivse lause subjekt läheb passiivses lauses ablatiivi, mis ühendatakse prepositsiooniga *ăb (ā)*, kui subjektiks oli elus olend. Näit.

Act. *Măgistĕr dīscīpŭlōs laudăt.* (Õpetaja kiidab õpilasi.) — Pass. *Dīscīpŭli ā măgistrō laudantŭr.* (Õpilasi kiidetakse õpetaja poolt.)

Act. *Umbră arbŏrĭs puĕrŭm dēlectăt.* (Puu vari rõõmustab poissi.) — Pass. *Puĕr umbrā arbŏrĭs dēlectātŭr.*

Act. *Amīcae puellăm sēdŭlăm ămant.* (Sõbratarid armastavad usinat tütarlast.) — Pass. *Puellă sēdŭlă ăb ămīcīs ămātŭr.*

Vărĭă.

1. Pătĕr fīlĭŭm sēdŭlŭm laudăt; fīlĭŭs sēdŭlŭs ā pătrĕ laudātŭr. 2. Mīlĭtēs Rōmānī hŏstēs fŭgānt; hŏstēs ā mīlĭtĭbŭs Rōmānīs fŭgāntŭr. 3. Avŭs găllīnās vŏcăt; găllīnae ăb ăvō vŏcāntŭr. 4. Exĕmplă pŭĕrōs mŏvēnt; pŭĕrī ĕxĕmplīs mŏvēntŭr. 5. Dĭscĭpŭlī dīlĭgēntĭăm ădhĭbēnt; dīlĭgēntĭă ā dĭscĭpŭlīs ădhĭbētŭr. 6. Ā cănĕ nōn māgnō saepĕ ĭngēns ăpĕr tĕnētŭr.

7. Ut sălūtās, ĭtă sălūtārĭs.

1. Ema laidab laiska tütart (tõlkida akt. ja pass.). 2. Rooma sõdurid tapavad vaenlasi (akt. ja pass.). 3. Õpilane hoiab raamatut (akt. ja pass.).

29. Praesēns indicatīvi passīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ŏ-r (mind kaetakse, ma kattun)	audĭ-ŏ-r (mind kuuldakse)
teg-ĕ-rĭs (sind kaetakse, sa kattud)	audī-rĭs (sind kuuldakse)
teg-ĭ-tŭr (teda kaetakse, ta kattub)	audĭ-tŭr (teda kuuldakse)
teg-ĭ-mŭr (meid kaetakse, me kattume)	audī-mŭr (meid kuuldakse)
teg-ĭ-mĭnī (teid kaetakse, te kattute)	audī-mĭnī (teid kuuldakse)
teg-ŭ-ntŭr (neid kaetakse, nad kattuvad)	audĭ-ŭ-ntŭr (neid kuuldakse)

Alĭŭs ĭn schŏlăm, ălĭŭs ăd sūtōrĕm dūcĭtŭr.

1. Quō vĕhĕrĭs, Mārcĕ, ĕt tū, Cărŏlĕ? 2. Quō vĕhĭmĭnī? 3. In ŏppĭdŭm vĕhŏr, ā pătrĕ ĭn schŏlăm dūcŏr. 4. Ā Cărŏlō autĕm, quŏd nōn lĭbēntĕr dĭscĭt, schŏlā rĕlĭnquĭtŭr. 5. Nŭnc ĭn ŏppĭdŭm vĕhĭtŭr, ăd sūtōrĕm dūcĭtŭr ĭbĭquĕ lăbōrārĕ cōgĭtŭr.

6. Sī Cărŏlŭs ĭn schŏlăm vēnīrĕ ĭmpĕdītŭr, trīstĕ ĕst. 7. Omnēs autĕm hŏmĭnēs sŭō lŏcō lăbōrārĕ cōgŭntŭr.

8. Cōntŭmēlĭă sī dīcĭtŭr, audītŭr.

Tõlkida aktiivis ja passiivis:

1. Õpilased loevad palju raamatuid. 2. Ülemjuhataja juhib sõjaväe vaenlaste maale. 3. Õhtul jätavad kõik õpilased kooli maha. 4. Naisõpilased kuulavad luuletust.

30. Adjektiivide kompareerimine (omadussõnade võrdlemine).

Adjektiividel on kolm võrdlusastet: positiiv ehk algvõrre *(pŏsĭtīvŭs)*, komparatiiv ehk keskvõrre *(cŏmpărātīvŭs)* ja superlatiiv ehk ülivõrre *(sŭpĕrlātīvŭs)*.

Komparatiivi lõpuks on **-iŏr** (mees- ja naissugu) ja **-iŭs** (kesksugu), superlatiivi lõpuks on **-ĭssĭmŭs, ĭssĭmă, ĭssĭmŭm**; need lõpud liituvad positiivile genitiivi lõpu *-ī* või *-ĭs* asemele.

Pŏsĭtīvŭs		Cŏmpărā-tīvŭs	Sŭpĕrlātīvŭs
Nominatīvus	Genitīvus		
lŏngŭs (pikk)	lŏng-ī	lŏngiŏr, iŭs (pikem)	lŏngĭssĭmŭs, ă, ŭm (kõige pikem, väga pikk)
clārŭs (kuulus)	clār-ī	clāriŏr, iŭs (kuulsam)	clārĭssĭmŭs, ă, ŭm (kuulsaim, väga kuulus)
brĕvĭs (lühike)	brĕv-ĭs	brĕviŏr, iŭs (lühem)	brĕvissĭmŭs, ă, ŭm (kõige lühem, väga lühike)
fēlīx (õnnelik)	fēlīc-ĭs	fēlīciŏr, iŭs (õnnelikum)	fēlīcissĭmŭs, ă, ŭm (kõige õnnelikum, väga õnnelik)

Märkus 1. Ladina superlatiivil on kaks tähendust ja teda võib eesti keelde tõlkida sõnade „kõige" või „väga" abil; näit. *lŏngĭssĭmŭs* — kõige pikem, väga pikk.

Märkus 2. Eesti seesütleva tähenduses tarvitatakse ladina keeles komparatiivi juures ablatiivi *(ăblātīvŭs compărātiōnis)*. Näit. *Aestātĕ nŏx brĕviŏr est diē (= quam diēs)*. (Suvel on öö päevast lühem.)

Märkus 3. Küsimuse puhul: kelle (mille) seast? kelle (mille) hulgast? kellest? millest? tarvitatakse ladina keeles genitiivi *(gĕnĭtīvŭs părtĭtīvŭs)*. Näit. *Caesăr ĕrăt fŏrtĭssĭmŭs ŏmnĭŭm dŭcŭm Rōmānōrŭm.* (Caesar oli vahvaim kõigist Rooma väejuhtidest ~ kõigi Rooma väejuhtide seast.)

Superlatiiv deklineerub nagu *us-, a-, um*-lõpuline adjektiiv. Komparatiiv deklineerub nagu kolmanda deklinatsiooni substan-

tiiv; tal on abl. sing. **-ē**, gen. plur. **-ŭm**, kesksoo nom., acc. ja voc. plur. **-ă**.

	Singulāris		Plurālis	
	m., f.	n.	m., f.	n.
N. V.	brĕviŏr	brĕviŭs	brĕviōrēs	brĕviōră
G.	brĕviōrĭs		brĕviōrŭm	
D.	brĕviōrī		brĕviōrĭbŭs	
Acc.	brĕviōrĕm	brĕviŭs	brĕviōrēs	brĕviōră
Abl.	brĕviōrĕ		brĕviōrĭbŭs	

Vărĭă.

1. Aestātĕ dĭēs lŏngĭŏr ĕst quăm nŏx. 2. Aestātĕ nŏx brĕvĭŏr ĕst dĭē. 3. Aestātĕ dĭēs lŏngĭssĭmī ĕt nŏctēs brĕvĭssĭmae sŭnt. 4. Scīpĭō fŏrtĭŏr ĕt pĕrītĭŏr ĕrăt Hănnĭbălĕ. 5. Fŏrtĭssĭmŭs ĕt pĕrītissĭmŭs ŏmnĭŭm dŭcŭm Rōmānōrum Caesăr ĕrăt. 6. Pŏpŭlŭs Rōmānŭs ŏmnĭŭm pŏpŭlōrŭm fŏrtĭssĭmŭs ĕrăt. 7. Aurŭm grăvĭŭs ĕst ărgĕntō. 8. Cărmĭnă suāvĭōră sŭnt quăm fābŭlae. 9. Cărmĭnă Hŏrātĭī suāvĭssĭmă sŭnt.
10. O mĕllĕ dŭlcī dŭlcĭŏr!

1. Suvi on inimestele meeldivam kui talv. 2. Caesar oli rooma ülemjuhatajaist kuulsaim. 3. Pealik on sõdurist kogenenum. 4. Luuletus on õpilastele jutust meeldivam.

31. Erandlikud superlatiivid.

1. Adjektiividel lõpuga *-er* kujundatakse superlatiiv lõpu *-rĭmŭs* liitmise teel nominatiivile *(-ĕr-rĭmŭs)*; näit. *pŭlchĕr — pŭlchĕrrĭmŭs, a, um* (ilusaim); *mĭsĕr — mĭsĕrrĭmŭs, a, um* (viletsaim); *ācĕr — ācĕrrĭmus, a, um* (teravaim); *paupĕr — paupĕrrĭmus, a, um* (vaeseim).

2. Kuuel *ĭlĭs*-lõpulisel adjektiivil on superlatiiv lõpuga *-lĭmŭs (-ĭl-lĭmŭs)*:

făcĭlĭs, ĕ (kerge, hõlpus)	superl. *făcĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
dĭffĭcĭlĭs, ĕ (raske, ränk)	—„— *dĭffĭcĭllĭmŭs, ă, ŭm,*
sĭmĭlĭs, ĕ (sarnane)	—„— *sĭmĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
dĭssĭmĭlĭs, ĕ (mitte-sarnane, erinev)	—„— *dĭssĭmĭllĭmŭs, ă ŭm;*
grăcĭlĭs, ĕ (graatsiline, sale)	—„— *grăcĭllĭmŭs, ă, ŭm;*
hŭmĭlĭs, ĕ (madal)	—„— *hŭmĭllĭmŭs, ă, ŭm.*

Dē Nĕāpŏlĭ.

1. Nĕāpŏlĭs ŭrbs pŭlchĕrrĭmă Itălĭae ĕst. 2. Nĕāpŏlĭs pŏrtŭm cĕlĕbĕrrĭmŭm hăbĕt. 3. In hŏrtīs flōrēs pŭlchĕrrĭmī sŭnt. 4. Incŏlae ĭngĕnĭō ācĕrrĭmō sŭnt. 5. Mŭltī Vĕsŭvĭŭm mŏntĕm vīsĭtănt. 6. Vĭă ĭn mŏntĕm dĭffĭcĭllĭmă ĕst. 7. Nōn prŏcŭl ā Nĕāpŏlī Pŏmpĕiī, ŏppĭdŭm mĭsĕrrĭmŭm, sĭta ĕst.

8. Vītă hūmānă sĭmĭllĭmă ĕst flōrĭbŭs.

1. Linn on rahvarikkam kui küla. 2. Rooma on rahvarikkaim Itaalia linn. 3. Aias on ilusamad lilled kui metsas. 4. Poeg on väga isa (gen.) sarnane. 5. Kapitooliumi vallutada oli gallidele väga raske (neutr.).

32. Eritüvelised võrdlusastmed.

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
bŏnŭs, ă, ŭm (hea)	mĕliŏr, iŭs	ŏptĭmŭs, ă, ŭm
mălŭs, ă, ŭm (halb)	pĕiŏr, iŭs	pĕssĭmŭs ă, ŭm
māgnŭs, ă, ŭm (suur)	măiŏr, iŭs	māxĭmŭs, ă, ŭm
părvŭs, ă, ŭm (väike)	mĭnŏr, mĭnŭs	mĭnĭmŭs, ă, ŭm
mŭltī, ae, ă (paljud)	plūrēs, plūră	plūrĭmī, ae, ă

Märkus. Sõnal *plūrēs, plūră* on gen. plur. *plūrĭŭm.*

Dē īmpĕrĭō Rōmānō.

1. Ĭnĭtĭō cīvĭtās Rōmānă nōn māgnă, pŏstĕā măiŏr, dēnĭquĕ māxĭmă ŏmnĭŭm cīvĭtātŭm Eurōpae ĕrăt. 2. Mŭltās gĕntēs ĭn Afrĭcā, plūrēs ĭn Asiā, plūrĭmās ĭn Eurōpā ĭn pŏtēstātĕ sŭā hăbēbăt. 3. Antĭquĭssĭmīs tĕmpŏrĭbŭs mōrēs Rōmānōrŭm ŏptĭmī ĕrănt, tĕmpŏrĭbŭs bĕllōrŭm cīvĭlĭŭm pĕssĭmī. 4. Mōrēs ŏptĭmī sŭmmŭm bŏnŭm ĕt praesĭdĭŭm rēī pūblĭcae Rōmānae ĕrănt. 5. Mōrēs pĕssĭmī causă māxĭmae dĭscŏrdĭae ĕt sŭmmārŭm ĭnĭūrĭārŭm ĕrănt.

6. Nĭhĭl ĕst ĭn hŏmĭnĕ mĕlĭŭs ĕt pĕiŭs quăm lĭnguă. 7. Mĭnĭmŭm ē mălīs. 8. Usŭs măgĭstĕr ŏptĭmŭs ĕst.

1. Aafrika on suurem kui Euroopa. 2. Markus on parim kõigist minu sõpradest. 3. Halvimad kodanikud valmistavad riigile hukatust. 4. Rahu on parem kui sõda (on sõjast parem). 5. Küla on väiksem kui linn (on linnast väiksem).

33. Imperfectum indicatīvī passīvī.

laudā-bă-r (mind kiideti)	dŏcē-bă-r (mind õpetati)	tĕg-ē-bă-r (mind kaeti, ma kattusin)	audī-ē-bă-r (mind kuuldi)
laudā-bā-rĭs	-bā-rĭs	-bā-rĭs	-bā-rĭs
laudā-bā-tŭr	-bā-tŭr	-bā-tŭr	-bā-tŭr
laudā-bā-mŭr	-bā-mŭr	-bā-mŭr	-bā-mŭr
laudā-bā-mĭnī	-bā-mĭnī	-bā-mĭnī	-bā-mĭnī
laudā-bă-ntŭr	-bă-ntŭr	-bă-ntŭr	-bă-ntŭr

Nīcŏlāŭs, sĕrvŭs Graecŭs, dē puĕrĭtĭā sŭā nārrăt.

Mārcŭs: 1. Quōmŏdŏ ēdŭcābārĭs, Nīcŏlāĕ? 2. Nārrā dē puĕrĭtĭā tŭā!

Nīcŏlāŭs: 3. Unā cŭm mŭltīs puĕrīs ēdŭcābăr. 4. Mĕmbră nŏstră ŭndīs frīgĭdīs Eurōtae flŭvĭī fĭrmābăntŭr. 5. Cĭbō

ĕxĭgŭō ālēbāmŭr. 6. Nōn vīnō, sĕd ăquā pūrā sĭtīs ĕxplēbātŭr. 7. Fūrtă nōn vĭtŭpĕrābăntŭr.

Mārcŭs: 8. Quĭd! Prŏptĕr fūrtă nōn pūnīēbāmĭnī?

Nĭcŏlāŭs: 9. Sī fūrtŭm ŏccŭltābātŭr, laudābāmŭr, sī nōn ŏccŭltābātŭr, pūnīēbāmŭr.

1. Poiss luges raamatut (akt. ja pass.). 2. Õpetaja kiitis poisse hoolsuse pärast (akt. ja pass.). 3. Ülemjuhataja juhtis sõdureid (akt. ja pass.). 4. Vaenlased laastasid linna tule ja mõõgaga (akt. ja pass.).

34. Futūrum I indicatīvi passīvi.

Esimene ja teine konjugatsioon.

laudā-bŏ-r (mind kiidetakse tulevikus)	dŏcē-bŏ-r (mind õpetatakse tulevikus)
laudā-bĕ-rĭs	-bĕ-rĭs
laudā-bĭ-tŭr	-bĭ-tŭr
laudā-bĭ-mŭr	-bĭ-mŭr
laudā-bĭ-mĭnī	-bĭ-mĭnī
laudā-bŭ-ntŭr	-bŭ-ntŭr

Nĭcŏlāŭs, sĕrvŭs Graecŭs, dē dĭscĭplīnā bĕllī Lăcĕdaemŏnĭōrŭm nārrăt.

Mārcŭs: 1. Pŭĕrĭtĭă tŭă, Nĭcŏlāĕ, dūră fŭĭt. 2. Dēlĕctābŏr, sī ētĭăm dē dĭscĭplīnā bĕllī ĕt dē vītā Lăcĕdaemŏnĭōrŭm nārrābĭs.

Nĭcŏlāŭs: 3. Cĕrtē dēlĕctābĕrĭs, Mārcĕ, ĕt vōs dēlĕctābĭmĭnī, pŭĕrī; năm praecĕptīs pŭlchrīs vĭrī ăd proelĭă ĭncĭtăntŭr. 4. Sī ĭn proelĭō nĕcābĭmŭr, mĕmŏrĭă nōstră aetĕrnă ĕrĭt. 5. Sī vĭrī mŏrtŭī ĭn scūtō rĕpŏrtābŭntŭr, glōrĭă vĭrōrŭm ā pŏētīs laudābĭtŭr. 6. Sĕd sī vĭrī sĭnĕ scūtō rĕmĕābŭnt, sĕmpĕr ĭrrīdēbŭntŭr.

7. Mŏrs hŏnĕstă mĕlĭŏr ĕst quăm vītă tŭrpĭs.

1. Sõdurid kustutavad varsti janu külma veega (akt. ja pass.). 2. Kui sind lahingus surmatakse, on sinu mälestus igavene (fut.). 3. Poisid vaatlevad homme linna müüre (akt. ja pass.). 4. Varsti hävitavad sõdurid vaenlase kantsi (akt. ja pass.).

35. Futūrum I indicatīvi passīvi.

Kolmas ja neljas konjugatsioon.

tĕg-ă-r (mind kaetakse tĕg-ē-rĭs tulevikus, ma tĕg-ē-tŭr kattun tule- tĕg-ē-mŭr vikus) tĕg-ē-mĭnī tĕg-ĕ-ntŭr	audī-ă-r (mind kuuldakse -ē-rĭs tulevikus) -ē-tŭr -ē-mŭr -ē-mĭnī -ĕ-ntŭr

Vărĭă.

1. Sī ĭn Ităl̆ĭăm vēnĕrō, ĕpīstŭl̆ă ā mē ăd părĕntēs scrībētŭr. 2. Sī vĭncŏr vĭtĭīs, vĭncăr ĕt ŏppr̆ĭmăr căl̆ămĭtātĭbŭs. 3. Crās frātĕr sōl̆ŭs ăd vōs vĕnĭĕt; ĕgŏ ĕnĭm nĕgōtĭīs ĭmpĕdĭăr. 4. Nōn sĕmpĕr ā părĕntĭbŭs ăl̆ēmĭnī, pŭĕrī. 5. Nĭsĭ attĕntŭs ĕrĭs, ā măgĭstrō pūnĭērĭs. 6. Hŏmĭnēs ĭmpr̆ōbī ā măgĭstrātĭbŭs pūnĭĕntŭr, hŏmĭnēs autĕm pr̆ōbī laudābŭntŭr.

1. Varsti katab kevad maa õitega (akt. ja pass.). 2. Kui olete (fut.) laisad, karistab teid isa (akt. ja pass.). 3. Kui te ei ole (fut.) vahvad, võidavad teid vaenlased (akt. ja pass.). 4. Kui me homme külastame vanaisa, toidetakse meid mee ja piimaga.

36. Pārtĭcĭpĭŭm pĕrfĕctī pāssīvī.

Sŭpīnŭm	Pārtĭcĭpĭŭm pĕrfĕctī pāssīvī
laudāt-ŭm	laudāt-ŭs, ă, ŭm (kiidetud)
dŏct-ŭm	dŏct-us, a, um (õpetatud)
tēct-ŭm	tēct-us, a, um (kaetud)
audīt-ŭm	audīt-us, a, um (kuuldud)

Particĭpium perfecti passīvi (eesti *tud*-kesksõna) saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-us, -a, -um*. Participium perf. pass. deklineerub nagu I—II deklinatsiooni adjektiiv.

Perfectum indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kiidetud, ma olen kiidetud, mind kiideti) ĕs ĕst	dŏctŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on õpetatud, ma olen õpetatud, mind õpetati) ĕs ĕst
laudātī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt	dŏctī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt
tēctŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kaetud, mind kaeti, ma olen kattunud, ma kattusin) ĕs ĕst	audītŭs, ă, ŭm	sŭm (mind on kuuldud, ma olen kuuldud, mind kuuldi) ĕs ĕst
tēctī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt	audītī, ae, ă	sŭmŭs ĕstĭs sŭnt

Perfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse praesens'i vormid verbist *sum, fui, esse.*

Dē Rōmā ăb ānsĕrĭbŭs sĕrvātā.

1. Alĭquāndō ā cōpĭis Gāllōrŭm Ităllĭă vāstātă ĕst. 2. Rōmānī proelĭō māgnō ăd Allĭăm vĭctī ĕt fŭgātī sŭnt. 3. Mŭltī mīlĭtēs Rōmānī ŏccīsī, mŭltă ŏppĭdă dēlētă, Rōmă fĕrē ŏccŭpātă ĕst. 4. Nŏctĕ ŏbscūrā Gălli Căpĭtōlĭŭm, ărcĕm ŭrbĭs, tĕntābănt ŏccŭpārĕ, sĕd clāmōrĕ ānsĕrŭm, dĕae lūnōnī săcrārŭm ăvĭŭm, ărx sĕrvātă ĕst. 5. Năm clāmŏr ā Mānlĭō, vĭrō fŏrtĭssĭmō, audĭtŭs ĕst. 6. Mānlĭŭs mīlĭtēs ăd ărmă vŏcāvĭt ĕt hŏstēs fŭgāvĭt.

7. Aurŭm prŏbātŭr ĭgnĕ, hŏmĭnēs fŏrtēs călămĭtātĭbŭs.

1. Õpetaja laitis õpilasi (akt. ja pass.), sest me ei olnud tähelepanelikud. 2. Manlius ajas vaenlased põgenema (akt. ja pass.). 3. Isa karistas tütarlapsi (akt. ja pass.). 4. Vaenlased võitsid teid, sõdurid (akt. ja pass.).

37. Plusquamperfectum indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli kiidetud, ma olin kiidetud) ĕrās ĕrăt	dŏctŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli õpetatud, ma olin õpetatud) ĕrās ĕrăt
laudātī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt	dŏctī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt
tēctŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli kaetud, ma olin kattunud) ĕrās ĕrăt	audītŭs, ă, ŭm	ĕrăm (mind oli kuuldud, ma olin kuuldud) ĕrās ĕrăt
tēctī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt	audītī, ae, ă	ĕrāmŭs ĕrātĭs ĕrănt

Plusquamperfectum ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse imperfectum'i vormid verbist *sum, fui, esse.*

Futūrum II (exāctum) indicatīvi passīvi.

laudātŭs, ă, um	ĕrō (mind kiidetakse tulevikus, ma ĕrĭs olen kiidetud tu- ĕrĭt levikus)	dŏctŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind õpetatakse tulevikus, ma ĕrĭs olen õpetatud tu- ĕrĭt levikus)
laudātī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt	dŏctī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt
tēctŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind kaetakse tulevikus, ma kat- ĕrĭs tun ~ olen kattu- ĕrĭt nud tulevikus)	audītŭs, ă, ŭm	ĕrō (mind kuuldakse tulevikus, ma ĕrĭs olen kuuldud tu- ĕrĭt levikus)
tēctī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt	audītī, ae, ă	ĕrĭmŭs ĕrĭtĭs ĕrŭnt

Futūrum II ind. pass. moodustamiseks võetakse pööratavast verbist participium perf. pass. ja lisatakse futurum I vormid verbist *sum, fui, esse.*

Tähele panna! Praesens, imperfectum ja futūrum I actīvi ja passīvi moodustatakse preesensi tüvest; perfectum, plusquamperfectum ja futūrum II actīvi moodustuvad perfekti tüvest, samad ajavormid passiivis aga supiinumi tüvest (participium perf. pass. abil kujundatud liitvormid.)

Colloquium.

Quīntŭs: 1. Cūr trīstēs ēstīs, pŭĕrī?

Tītŭs: 2. A măgĭstrō pūnītŭs sŭm, quŏd praecĕptă măgĭstrī ā mē nĕglēctă ĕrănt.

Quīntŭs: 3. Cūr praecĕptă măgĭstrī nĕglēxīstī?

Tītŭs: 4. Pēnsŭm mĕŭm nōn praepărāvī, quĭă ĕrăm hĕrī lūdīs ĭmpĕdītŭs.

Quīntŭs: 5. Nŭnc trīstēs ēstīs, pŭĕrī, crās autĕm, sī ā măgĭstrō laudātī ĕrītīs, trīstĭtĭăm ămĭttētīs.

Tītŭs: 6. Ită ēst. 7. Crās, sī trīstĭtĭă ămĭssă ĕrĭt, sĭnĕ cūră lūdīs ŏccŭpābĭmŭr.

1. Ma ei külastanud eile sõpra, sest olin takistatud toimetustest. 2. Õpetaja laitis õpilasi, sest õpilaste õppetükid polnud ette valmistatud. 3. Kui vaenlased on võidetud, läheme tagasi kodumaale. 4. Kui kiri on kirjutatud, loeme raamatut.

38. Isikulised asesõnad (prōnōmĭnă persōnālĭă). Enesekohane asesõna (prōnōmĕn reflexīvŭm).

Singulāris			
N.	ĕgŏ (mina)	tū (sina)	—
G.	meī (minu)	tuī (sinu)	suī (enese, enda, endi)
D.	mĭhĭ (mulle)	tĭbĭ (sulle)	sĭbĭ (enesele, endale, endile)
Acc.	mē (mind)	tē (sind)	sē (ennast, end, endid)
Abl.	mē (minuga)	tē (sinuga)	sē (enesega, endaga, endiga)
Plurālis			
N.	nōs (meie)		vōs (teie)
G.	nŏstrī (meie)		vĕstrī (teie)
	nŏstrŭm (meist, meie seast)[1]		vĕstrŭm (teist, teie seast)[1]
D.	nōbīs (meile)		vōbīs (teile)
Acc.	nōs (meid)		vōs (teid)
Abl.	nōbīs (meiega)		vōbīs (teiega)

[1] *Gen. partitīvus* (v. § 30, märk. 3).

Asesõnadel *sŭi, sĭbĭ, sē* on nii singulari kui ka pluurali tähendus.

Enesekohast asesõna tarvitatakse ladina keeles (nagu saksa keeleski) ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga; kui aga lauses subjektiks on 1. või 2. isik, siis tarvitatakse vastavaid vorme isikulistest asesõnadest: *laudō mē* (ma kiidan ennast, saksa: ich lobe mich), *laudās tē* (sa kiidad ennast), *laudăt sē* (ta kiidab ennast), *laudāmus nōs, laudātis vōs, laudant sē.*

Märkus 1. Isikuline asesõna esineb nominatiivis ainult lauserõhu puhul (vt. § 3, märk.).

Märkus 2. Puuduva 3. isiku asesõna (tema, nemad) asemel tarvitatakse näitavat asesõna *ĭs, ĕă, ĭd* (vt. § 41).

Märkus 3. Isikul. ja enesekoh. asesõnad liituvad prepositsiooniga *cum* üheks sõnaks: *mēcŭm* (minuga), *tēcŭm, sēcŭm, nōbīscŭm, vōbīscŭm.*

Dē lŭpō ĕt āgnō.

Augŭstŭs: 1. Sālvētĕ, pŭĕrī! 2. Quīs vĕstrŭm fābŭlām nōbīs nārrābĭt?

Cărōlŭs: 3. Egŏ nārrābō! 4. Ad rīvŭm mĭgrāvĕrănt lŭpŭs ĕt āgnŭs. 5. Aquā sē rĕcrĕārĕ ĭn ănĭmō hăbēbănt. 6. Sŭpĕrĭŏr stābăt lŭpŭs, ĭnfĕrĭŏr ĕrăt āgnŭs. 7. Lŭpŭs: „Cūr", ĭnquĭt, „mĭhĭ ăquăm tŭrbāvīstī?" 8. Agnŭs: „Egŏ", ĭnquĭt, „tĭbĭ ăquăm tŭrbāvī? 9. At tū ĕrās sŭpĕrĭŏr; ā tē ăquă ăd mē flŭĭt." 10. Tŭm lŭpŭs īrātŭs: „At pătĕr tŭŭs", ĭnquĭt, „ăntēā mēcŭm hīc fŭĭt ĕt ăquăm mĭhĭ tŭrbāvĭt. 11. Egŏ nŭnc tē dēvŏrābō!" ĕt āgnŭm mĭsĕrrĭmŭm dēvŏrāvĭt.

Augŭstŭs: 12. Grātĭās tĭbĭ ăgō, ămīcĕ! 13. Fābŭlă ŏptĭmă ĕst.

1. Paljud teist olid ühes minuga koolis. 2. Jutusta mulle Itaaliast. 3. Ma jutustan sulle varsti ilusa muinasjutu. 4. Paljud poisid olid meiega õues. 5. Markus kutsus mind enda juurde. 6. Me jalutame homme teiega.

39. Omastavad asesõnad (prōnōmĭnă pŏssĕssīvă).

Mĕŭs[1], *mĕă, mĕŭm* — minu (oma); vrd. vene мой, saksa mein.

Tŭŭs, tŭă, tŭŭm — sinu (oma); vrd. vene твой, saksa dein.

Sŭŭs, sŭă[2], *sŭŭm* — (tema, nende) oma; vrd. vene свой, saksa sein, ihr.

Nŏstĕr, nŏstră, nŏstrŭm — meie (oma); vrd. vene наш, saksa unser.

Vĕstĕr, vĕstră, vĕstrŭm — teie (oma); vrd. vene ваш, saksa euer.

Asesõna *sŭŭs, ă, ŭm* tarvitatakse ainult ühenduses 3. isikut tähendava subjektiga (nagu saksa keeleski):

Amō pătrĕm mĕŭm — ma armastan oma isa, saksa: ich liebe meinen Vater;

ămās pătrĕm tŭŭm — sa armastad oma isa, saksa: du liebst deinen Vater;

ămăt pătrĕm sŭŭm — ta armastab oma isa, saksa: er liebt seinen Vater;

ămāmŭs pătrĕm nŏstrŭm — me armastame oma isa, saksa: wir lieben unseren Vater;

ămātis pătrĕm vĕstrŭm — te armastate oma isa, saksa: ihr liebt euren Vater;

ămănt pătrĕm sŭŭm — nad armastavad oma isa, saksa: sie lieben ihren Vater.

Dē mūsēō.

1. Mŏx mūsēŭm vīsītābĭmŭs: ĕgŏ cŭm mēīs, tū cŭm tŭīs sŏdālībŭs. 2. Paulŭs quŏquĕ cŭm ămīcō suō nōbīscŭm vĕnīĕt. 3. Măgĭstrī nŏstrī ĕrŭnt nōbīscŭm, vĕstrī vōbīscŭm. 4. In mūsēō măgĭstrī dēmōnstrābŭnt ĕt ĕxplĭcābŭnt nōbīs ĕt vōbīs

[1] Voc. sing. *mī*.

[2] *Sua* on kahesilbiline sõna (loe: su-a, mitte: sva).

mŭltās rēs mĕmŏrābĭlēs. 5. Mē dēlĕctănt tăbŭlae pĭctae, tē stătŭae. 6. Mŭltī nōstrŭm ĕt vĕstrŭm nōndŭm mūsēŭm vīsĭtāvērŭnt. 7. Nōnnūllī dĭscīpŭlī sēcŭm lĭbĕllōs sŭōs hăbēbŭnt, ŭbĭ rēs mĕmŏrābĭlēs nŏtābŭnt. 8. Egŏ quŏquĕ lĭbĕllŭm mĕŭm mēcŭm pŏrtābō.

9. Ŏmnĭă mĕă mēcŭm pŏrtō.

1. Jalutasin ühes oma vennaga. 2. Te mängisite ühes oma sõpradega. 3. Markus luges oma uut raamatut. 4. Ma nägin eile teie õpetajat. 5. Jutusta meile oma vanematest. 6. Me kanname endiga kaasas oma raamatuid.

40. Näitavad asesõnad (prōnōmĭnă dēmōnstrātīvă).

Hĭc, haec, hŏc — see (= see siin, see minu, see meie).

	Singulāris			Plurālis		
N.	hĭc	haec	hŏc	hī	hae	haec
G.		hŭiŭs		hōrŭm	hārŭm	hōrŭm
D.		huic [1]			hīs	
Acc.	hŭnc	hănc	hŏc	hōs	hās	haec
Abl.	hōc	hāc	hōc		hīs	

Dē Rōmā.

1. Eccĕ hī mŏntēs! 2. In hīs mŏntĭbŭs Rōmă aetĕrnă aedĭfĭcātă ĕst. 3. Hĭc mōns ā dĕxtrā ĕst Caelĭŭs. 4. Ab hāc părtĕ ĕst Avĕntīnŭs, huic prŏxĭmŭs Pălātīnŭs. 5. In hōc mŏntĕ ŏppĭdŭm Rōmŭlī fŭīt. 6. Indĕ vāllīs nōn lātă ĭntĕr Ăvĕntīnŭm ĕt Pălātīnŭm pătĕt. 7. In hāc vāllĕ Cĭrcŭs Māxĭmŭs ĕrăt, ŭbĭ ĕquōrŭm ĕt cŭrrŭŭm cĕrtāmĭnă spĕctābăntŭr. 8. Dĕĭndĕ

[1] *ui* hääldatakse diftongina.

vīdēmŭs hŏc ămphĭthĕātrŭm ĭngēns, ŭbĭ lūdī glădĭātōrŭm praebēbăntŭr. 9. Huic ămphĭtheātrō nŭnc nōmĕn ĕst Cŏlŏssēŭm.

1. See puu on väga kõrge. 2. Need tööd on tähelepanuväärsed. 3. Kas sa näed seda musta tahvlit? 4. See jõgi on väga lai. 5. Me kündsime nende hobustega seda viljakat maad. 6. Selle poisi käitumine (kombed) ei meeldi meile.

41. *Is, ĕă, ĭd* — see, tema.

Singulāris				Plurālis		
N.	ĭs	ĕă	ĭd	ēī (ĭī)	ĕae	ĕă
G.	ēiŭs			ēōrŭm	ĕārŭm	ēōrŭm
D.	ēī			ēīs (ĭīs)		
Acc.	ĕŭm	ĕăm	ĭd	ēōs	ĕās	ĕă
Abl.	ēō	ēā	ēō	ēīs (ĭīs)		

Ex bibl. univ. Tart.

Dē Tăntălō.

1. Tăntălŭs, fīlĭŭs Iŏvĭs, rēx Phrўgĭae fŭĭt. 2. Is ŏmnĭbŭs dīs cārĭssĭmŭs ĕrăt. 3. Dī ĕŭm ăd ĕpŭlās sŭās ĭnvītābănt ĕt Tăntălŭs cōllŏquĭă ēōrŭm audīēbăt. 4. Ită cōnsĭlĭă dēōrŭm ēī nōtă ĕrănt. 5. Tăntălŭs ĕă, quae (mida) audīvĕrăt, hŏmĭnĭbŭs nārrābăt. 6. Eă rē īrăm Iŏvĭs ĕxcĭtāvĭt ĕt Iŭppĭtĕr ĕŭm pūnīvĭt. 7. Apŭd ĭnfĕrōs ĕŭm sŭb mālō ĭn ăquā cŏllŏcāvĭt, ŭbĭ fămē sĭtīquĕ vĕxābātŭr. 8. Cŭm (iga kord kui) bĭbĕrĕ aut mālă cărpĕrĕ ŏptāvĕrăt, ăquă ĕt rāmī mālī rĕcēdēbănt.

1. Me lugesime juttu Tantalosest. 2. Nende kavatsused olid Tantalosele teada *(notus)*. 3. Tema jutustas kõik *(plur. neutr.)* inimestele *(pass.)*. 4. Jupiter kuulis seda *(plur. neutr.)*. 5. Ta karistas Tantalost nälja ja januga *(akt.* ja *pass.)*.

42. *Īdĕm, ĕădĕm, ĭdĕm* — seesama, sama.

	Singulāris			Plurālis		
N.	īdĕm	ĕădĕm	ĭdĕm	ēīdĕm (īīdĕm)	ĕaedĕm	ĕădĕm
G.	ēiŭsdĕm			ēōrŭndĕm	ĕārŭndĕm	ēōrŭndĕm
D.	ēīdĕm			ēīsdĕm (īīsdĕm)		
Acc.	ĕŭndĕm	ĕăndĕm	ĭdĕm	ēōsdĕm	ĕāsdĕm	ĕădĕm
Abl.	ēōdĕm	ēādĕm	ēōdĕm	ēīsdĕm (īīsdĕm)		

Vărĭă.

1. Hŏmō nōn sĕmpĕr ĕst īdĕm. 2. Eiŭsdĕm hŏmĭnĭs vītă nōn sĕmpĕr ĕădĕm ĕst. 3. Eīdĕm nōn sĕmpĕr ĭdĕm plăcĕt. 4. Nōn sĕmpĕr ĕŭndĕm lăbōrĕm aut ĕăndĕm ōpĕrăm hăbēmŭs. 5. Nōn sĕmpĕr hŏmĭnī ēīdĕm mōrēs sŭnt, ĕaedĕm cōnsuētūdĭnēs, ĕădĕm stŭdĭă. 6. Lŭvĕnēs ĕt sĕnēs nōn ēōsdĕm hăbĕnt mōrēs, nōn ēāsdĕm cōnsuētūdĭnēs, nōn ĕădĕm stŭdĭă. 7. Stŭdĭă ēōrŭndĕm dĭscĭpŭlōrŭm ĕt ēārŭndĕm dĭscĭpŭlārŭm saepĕ sŭnt vărĭă. 8. Sĕntĕntĭae ēōrŭndĕm hŏmĭnŭm nōn sĕmpĕr ĕaedĕm sŭnt. 9. Sĕd ămŏr vĭrtūtĭs sĕmpĕr īdĕm ēstō.

10. Dŭō cŭm īdĕm ăgŭnt, nōn ĕst īdĕm.

1. Sama inimest ei vaimusta alati sama *(plur. neutr.)*. 2. Me omame samu raamatuid. 3. Te olite samades linnades ja vaatlesite samu ehitisi. 4. Samu õpilasi ei õpeta alati samad õpetajad (akt. ja pass.). 5. Mitte kõik inimesed ei oma samu kombeid ja samu harjumusi.

43. *Illĕ, illă, illŭd* — see, too (= see tema, see nende, see üldtuntud.)

	Singulāris			Plurālis		
N.	illĕ	illă	illŭd	illī	illae	illă
G.	illĭŭs			illōrŭm	illārŭm	illōrŭm
D.	illī			illīs		
Acc.	illŭm	illăm	illŭd	illōs	illās	illă
Abl.	illō	illā	illō	illīs		

Samuti deklineerub *istĕ, istă, istŭd* — too, see (= see sinu, see teie): gen. *istĭŭs*, dat. *istī;* acc. *istŭm, istăm, istŭd* jne.

Näitavate asesõnade hulka kuulub veel *ipsĕ, ipsă, ipsŭm* — ise. Ka sellel asesõnal on gen. sing. lõpuga *-ĭŭs*, dat. *-ī (ipsĭus, ipsī)*, muud käänded reeglipäraselt I—II deklinatsiooni järgi.

Vărĭă.

1. Hĭnc illae lăcrĭmae.
2. Tĕmpŏră mūtāntŭr, nōs ĕt mūtāmŭr ĭn illīs.
3. Haec cŭm illī dīcō, tĭbĭ dīcō.
4. Vītă paupĕrŭm ĕt dīvĭtŭm dīvĕrsă ĕst, năm illă saepĕ fēlīcĭŏr ĕst quăm haec.
5. Mĕdĭcĕ, cūră tē ĭpsŭm.
6. Săpĭēns ĭpsĕ fĭngĭt fŏrtūnăm sĭbĭ.
7. Rēs ĭpsă tĕstĭs ĕst.

1. Cūr clāmās? 2. Cănĭs ĭstĕ tŭŭs mē mŏmŏrdĭt. 3. Istĭŭs dĕntĭbŭs vŭlnĕrātŭs sŭm. 4. Tŭă ĭpsĭŭs cŭlpă ĕst. 5. Frūstră căněm ĭrrĭtāvĭstī.

1. Ma ütlesin tollele ja sulle sedasama (plur. neutr.). 2. Too inimene on õnnelikum kui see. 3. Iseennast kiita on rumal (neutr.). 4. Caesar ise kirjutas raamatud sõja üle Gallias. 5. Ma olen kütkestatud (praes.) sellest sinu raamatust (abl.). 6. Selle (sinu raamatu) jutud meeldivad mulle.

44. Siduv asesõna (prōnōmĕn rĕlātīvŭm).

quī, quae, quŏd — kes, mis, missugune, milline.

	Singulāris			Plurālis		
N.	quī	quae	quŏd	quī	quae	quae
G.		cŭiŭs		quōrŭm	quārŭm	quōrŭm
D.		cui [1]			quĭbŭs	
Acc.	quĕm	quăm	quŏd	quōs	quās	quae
Abl.	quō	quā	quō		quĭbŭs	

Märkus. *Cŭm quō, cŭm quā, cŭm quĭbŭs* asemel esineb sageli *quōcŭm, quācŭm, quĭbŭscŭm* (vrd. § 38, märk 3).

Küsiv asesõna (prōnōmĕn ĭntĕrrŏgātīvŭm)

quis? kes? *quĭd?* mis?

N.	quĭs? (kes?)	quĭd? (mis?)
G.	cŭiŭs? (kelle? mille?)	
D.	cui? (kellele? millele?)	
Acc.	quĕm? (keda?)	quĭd? (mida?)
Abl.	quō? (kellega? millega?)	

[1] *ui* hääldatakse diftongina.

Vărĭă.

1. Is dŭx ĕrĭt, quī fŏrtĭssĭmŭs ĕst, cŭĭŭs audācĭă nōtă ĕst, cui ŏmnēs pārēnt, quĕm ŏmnēs prŏbānt. 2. Is ămātŭr, ā quō pātrĭă lĭbĕrātă ĕst. 3. Rōmānīs, quī Găllĭăm sŭpĕrāvērŭnt, Caesăr praeĕrăt. 4. Sĭlvae, quārŭm ŭmbrăm ĭncŏlae ămānt, hŏstēs tĕrrēnt. 5. Dĭscĭpŭlŭs, quōcŭm ămbŭlāvĭmŭs, ămīcŭs nŏstĕr ĕst. 6. Nōn ŏmnēs pŭĕrī, quĭbŭscŭm ĭn hănc clăssĕm ĭntrāvī, ĕăm sŭpĕrābŭnt.

7. — Quĭs Rōmānōrŭm tĭbĭ nōtĭssĭmŭs ĕst, Cărōlĕ?
8. — Caesăr mĭhĭ nōtĭssĭmŭs ĕst, măgĭstĕr.
9. — Quĭd dē ĭllō vĭrō mĕmŏrĭă tĕnēs?
10. — Caesăr dŭx ĕt scrīptŏr Rōmānŭs fŭĭt.
11. — Quī dŭx ĕt quī scrīptŏr fŭĭt Caesăr?
12. — Caesăr dŭx pĕrĭtĭssĭmŭs ĕt fŏrtĭssĭmŭs ĕt scrīptŏr clārĭssĭmŭs Rōmānŭs fŭĭt.

1. Markus on õpilane, keda kõik õpetajad kiidavad. 2. Jutt, mida me koolis lugesime, meeldib meile kõigile. 3. Kes rooma pealikutest oli vapraim? 4. Kellele võlgnevad inimesed kõike? 5. Milliseid raamatuid olete te lugenud?

45. Põhiarvud (nŭmĕrālĭă cărdĭnālĭă).

1	I	ūnus, ă, ŭm (üks)	14	XIV	quăttŭŏrdĕcĭm
2	II	dŭŏ, ae, ŏ	15	XV	quīndĕcĭm
3	III	trēs, trĭă	16	XVI	sēdĕcĭm
4	IV	quăttŭŏr	17	XVII	sĕptĕndĕcĭm
5	V	quīnquĕ	18	XVIII	dŭŏdēvĭgĭntī
6	VI	sĕx	19	XIX	ŭndēvĭgĭntī
7	VII	sĕptĕm	20	XX	vĭgĭntī
8	VIII	ŏctō	30	XXX	trĭgĭntā
9	IX	nŏvĕm	40	XL	quădrāgĭntā
10	X	dĕcĕm	50	L	quīnquāgĭntā
11	XI	ŭndĕcĭm	60	LX	sĕxāgĭntā
12	XII	duŏdĕcĭm	70	LXX	sĕptŭāgĭntā
13	XIII	trēdĕcĭm	80	LXXX	ŏctōgĭntā

90	XC	nōnāgĭntā	21	XXI	vīgintī ūnus
100	C	cĕntŭm			ehk
200	CC	dŭcĕntī ae, ă			ūnŭs ĕt vīgintī
300	CCC	trĕcĕntī, ae, ă	22	XXII	vīgĭntī dŭŏ
400	CD	quădrĭngĕntī jne.			ehk
500	D	quĭngĕntī			dŭŏ ĕt vīgintī
600	DC	sĕscĕntī	28	XXVIII	dŭŏdētrīgintā
700	DCC	sĕptĭngĕntī	29	XXIX	ŭndētrīgintā
800	DCCC	ŏctĭngĕntī	48	XLVIII	dŭŏdēquīnquāgintā
900	CM	nōngĕntī	69	LXIX	ŭndēsĕptŭāgintā
1000	M	mīllĕ	98	XCVIII	nōnāgintā ŏctō
2000	MM	dŭŏ mīlĭă	99	XCIX	nōnāgintā nōvēm
3000	MMM	trĭă mīlĭă	46	MCMXLVI	mīllĕ nōngĕntī quădrāgintā sĕx

	Singulāris			Plurālis		
N.	ūnŭs	ūnă	ūnŭm	ūnī	ūnae	ūnă
G.	ūnīŭs			ūnōrŭm	ūnārŭm	ūnōrŭm
D.	ūnī			ūnīs		
Acc.	ūnŭm	ūnăm	ūnŭm	ūnōs	ūnās	ūnă
Abl.	ūnō	ūnā	ūnō	ūnīs		

				m., f.	n.
N.	dŭŏ	dŭae	dŭŏ	trēs	trĭă
G.	dŭōrŭm	dŭārŭm	dŭōrŭm	trĭŭm	
D.	dŭōbŭs	dŭābŭs	dŭōbŭs	trĭbŭs	
Acc.	dŭōs (dŭŏ)	dŭās	dŭŏ	trēs	trĭă
Abl.	dŭōbŭs	dŭābŭs	dŭōbŭs	trĭbŭs	

Põhiarvud 4—100 (incl.) ja 1000 ei deklineeru.

Mīlĭă deklineerub III deklinatsiooni järgi: *mīlĭă, mīlĭŭm, mīlĭbŭs, mīlĭă, mīlĭbŭs.*

Dŭcēntī, trĕcēntī ja teised sajad deklineeruvad nagu I-II deklinatsiooni adjektiivid pluuralis.

Vărĭă.

1. Quīs mānĕ quăttŭŏr, mĕrĭdĭē dŭōs, vĕspĕrī trēs pĕdēs hăbĕt? — Hŏmō. 2. Hŏmĭnī ĭn ūnā mānū quīnquĕ dĭgĭtī sŭnt, ĭn dŭōbŭs mānĭbŭs dĕcĕm, ĭn ŏmnĭbŭs mānĭbŭs ĕt pĕdĭbŭs vĭgĭntī. 3. Rōmă ĭn sĕptĕm cŏllĭbŭs sĭtă ĕst. 4. Frātĕr mĕŭs trĭgĭntă quīnquĕ ănnōs nātŭs ĕst. 5. Graecī ĕt Rōmānī ăntīquī nŏvĕm Mūsās cŏlēbănt.

6. Quŏt sŭnt ūnŭm ĕt dĕcĕm? — Unŭm ĕt dĕcĕm sŭnt ŭndĕcĭm. 7. Quăttŭŏr ĕt dĕcĕm? — Quăttŭŏrdĕcĭm. 8. Vĭgĭntī ĕt trĭgĭntă? — Quīnquāgĭntă. 9. Quădrĭngĕntă ĕt sēscĕntă? — Mīllĕ. 10. In hōc ŏppĭdō dŭŏ mīlĭă dŭcĕntae quădrāgĭntă dŭae dŏmūs sŭnt. 11. In schŏlă nŏstră CCXXXIII dĭscĭpŭlī ĕt CCCLXII dĭscĭpŭlae sŭnt.

1. Minu vanaisal on 3 hobust. 2. Minu vanaema omab 6 kana. 3. Vanaisa aias on 18 õunapuud. 4. Hobusel on 4 jalga. 5. Inimesel on 2 jalga ja 2 kätt. 6. Kui palju on 243 ja 469? 243 ja 469 on 712. 7. Ägedas lahingus surmati 4378 ja haavati 3432 vaenlase sõdurit.

46. Järgarvud (numeralia ordinalia).

1	I	prīmŭs, ă, ŭm (esimene)
2	II	sĕcŭndŭs (ehk ăltĕr)
3	III	tertĭŭs
4	IV	quārtŭs
5	V	quīntŭs
6	VI	sĕxtŭs
7	VII	sĕptĭmŭs

8	VIII	ŏctāvŭs
9	IX	nōnŭs
10	X	dĕcĭmŭs
11	XI	ŭndĕcĭmŭs
12	XII	duŏdĕcĭmŭs
13	XIII	tĕrtiŭs dĕcĭmŭs
14	XIV	quārtŭs dĕcĭmŭs
15	XV	quīntŭs dĕcĭmŭs
16	XVI	sĕxtŭs dĕcĭmŭs
17	XVII	sĕptĭmŭs dĕcĭmŭs
18	XVIII	dŭŏdēvīcēsĭmŭs
19	XIX	ŭndēvīcēsĭmŭs
20	XX	vīcēsĭmŭs
30	XXX	trīcēsĭmŭs
40	XL	quădrāgēsĭmŭs
50	L	quīnquāgēsĭmŭs
60	LX	sĕxāgēsĭmŭs
70	LXX	sĕptuāgēsĭmŭs
80	LXXX	ŏctōgēsĭmŭs
90	XC	nōnāgēsĭmŭs
100	C	cĕntēsĭmŭs
200	CC	dŭcĕntēsĭmŭs
300	CCC	trĕcĕntēsĭmŭs
400	CD	quădrĭngĕntēsĭmus
500	D	quĭngĕntēsĭmŭs
600	DC	sĕscĕntēsĭmŭs
700	DCC	sĕptĭngĕntēsĭmŭs
800	DCCC	ŏctĭngĕntēsĭmŭs
900	CM	nōngĕntēsĭmus
1000	M	mīllēsĭmŭs
2000	MM	bīs mīllēsĭmŭs
3000	MMM	tĕr mīllēsĭmŭs

21	XXI	vīcēsĭmŭs prīmŭs ehk ūnŭs ĕt vīcēsĭmŭs
22	XXII	vīcēsĭmŭs ăltĕr ehk ăltĕr ĕt vīcēsĭmŭs
28	XXVIII	dŭŏdētrīcēsĭmŭs
29	XXIX	ŭndētrīcēsĭmŭs
48	XLVIII	duŏdēquīnquāgēsĭmŭs
69	LXIX	ŭndēsĕptŭāgēsĭmŭs
98	XCVIII	nōnāgēsĭmŭs ŏctāvŭs
99	XCIX	nōnāgēsĭmŭs nōnŭs
1946	MCMXLVI	mīllēsĭmŭs nōngĕntēsĭmus quădrāgēsĭmŭs sĕxtŭs

Vărĭă.

1. Tĕmpŏrĭbŭs Rōmŭlī ănnŭs Rōmānōrŭm dĕcĕm mēnsēs hăbēbăt. 2. Prīmō mēnsī nōmĕn ĕrăt Mārtĭŭs ā Mārtĕ dĕō. 3. Sĕcŭndŭs ĕrăt Aprīlĭs, tĕrtĭŭs Măiŭs, quārtŭs Iūnĭŭs, quīntus Quīntīlĭs, sĕxtŭs Sĕxtīlĭs, sĕptĭmŭs Sĕptĕmbĕr, ŏctāvŭs Octōbĕr, nōnŭs Nŏvĕmbĕr, dĕcĭmŭs Dĕcĕmbĕr. 4. A Nŭmā Pŏmpīlĭō, ăltĕrō rēgĕ Rōmānō, nŭmĕrŭs mēnsĭŭm dŭŏdĕcĭm ĕst. 5. Nŭnc mēnsĭs prīmŭs Iānŭārĭŭs ā Iānō dĕō ĕst, ăltĕr Fĕbrŭārĭŭs, tĕrtĭŭs Mārtĭŭs ĕt sīc rēlĭquī. 6. Ităquĕ Nŏvĕmbrĕm ŭndĕcĭmŭm ĕt Dĕcĕmbrĕm dŭŏdĕcĭmŭm mēnsĕm pŭtāmŭs. 7. Pŏstĕā Rōmānī Quīntīlĕm mēnsĕm Iūlĭŭm ā Iūlĭō Caesărĕ ĕt Sĕxtīlĕm Augŭstŭm ăb ĭmpĕrātōrĕ Augŭstō ăppēllāvērŭnt.

8. Pĕrsae ăpŭd Mărăthōnĕm ănnō CDXC ăntĕ nōstrăm aetātĕm, ănnō CDLXXX ĭn Thĕrmŏpўlĭs ā Graecīs sŭpĕrātī sŭnt. 9. Urbs Rōmă ănnō DCCLIII ăntĕ nōstrăm aetātĕm cŏndĭtă ĕst. 10. Bellum Pūnicum secundum annō CCI ante nostram aetātem finītum est.

1. Nüüd on kolmas kuu aastast (tõlk. aasta kuu). 2. Ro-

mulus oli esimene Rooma kuningas, Numa Pompilius — teine. 3. Viiendal aastal (abl.) tuli minu sõber Itaaliast tagasi. 4. Hommikul ma tõusen üles kell seitse (tõlk. seitsmendal tunnil, abl.). 5. Olen sündinud (natus sum) . . . . . aastal. 6. 390. aastal enne meie ajastut laastasid gallid Itaaliat.

47. Adverbide (määrsõnade) tuletamine.

I—II deklinatsiooni adjektiividest tuletatakse adverbid lõpu **-ē** abil, mis astub genitiivi lõpu *-ī* asemele.

III deklinatsiooni adjektiivist adverbi tuletamiseks asendatakse genitiivi lõpp *-is* lõpuga **-ĭtĕr**; ainult *ns*-lõpulistest adjektiividest tuletuvad adverbid lõpu **-ĕr** abil.

Adjektiiv		Adverb
Nominatīvus sing.	Genitīvus sing.	
lŏngŭs, ă, ŭm	lŏng-ī	lŏngē (pikalt, kaugel)
lībĕr, ĕră, ĕrŭm	lībĕr-ī	lībĕrē (vabalt)
pŭlchĕr, chră, chrŭm	pŭlchr-ī	pŭlchrē (ilusasti)
ācĕr, ācrĭs, ācrĕ	ācr-ĭs	ācrĭtĕr (teravalt, ägedasti)
brĕvĭs, brĕvĕ	brĕv-ĭs	brĕvĭtĕr (lühidalt)
săpĭēns	săpiĕnt-ĭs	săpiĕntĕr (targasti)

Dē Mīnōĕ.

1. Rēx Mīnōs Nĕptūnō sĕmpĕr pīĕ săcrĭfĭcāvĕrăt ĕt īrăm dĕī dīlĭgĕntĕr vītāvĕrăt. 2. Pŏpŭlī autĕm vīctī ăb ĕō crūdēlĭtĕr ĕt ĭnĭūstē trăctābăntŭr. 3. Imprūdĕntĕr rēx īrăm dĕī ĕxcĭtāvĭt. 4. Nĕptūnŭs ēī taurŭm ĭngĕntĕm dōnāvĕrăt. 5. Rēx taurŭm săcrĭfĭcārē dēbēbăt, sĕd ĭmpĭē sĕrvāvĭt. 6. Dĕŭs vĕhĕmĕntĕr īrātŭs taurŭm săcrŭm ĭn fūrōrĕm ēgĭt. 7. Insŭlă

Crētă pŭlchră ā taurō mīsĕrē vāstābātŭr. 8. Hĕrcŭlēs dĭū ĕt ācrĭtĕr cŭm taurō pūgnābăt, dēnĭquĕ vīcĭt.

9. Fēstīnā lĕntē!

1. Püha härg rüüstas laialt Kreeta (akusat.) saart. 2. Rooma sõdurid võitlesid alati vahvasti. 3. Ülemjuhataja pidas sõda kogenult. 4. Isa jutustas lastele lühidalt oma elust.

48. Erandlikult tuletatud adverbid.

1. Mõned adverbid on lõpuga *-ō*: *cĭtō* (ruttu, kiiresti), *fălsō* (valesti, ekslikult), *sĕrō* (hilja), *perpĕtŭō* (kestvalt, pidevalt), *sŭbĭtō* (äkki, äkitselt), *rārō* (harva), *sēcrētō* (eraldi, salaja).

2. Erandlikult on tuletatud veel järgmised adverbid: *bĕnĕ* (hästi), *făcĭlĕ* (kergesti), *mŭltŭm* (palju).

Dē mōrĭbŭs Găllōrŭm.

1. Caesăr mōrēs Găllōrŭm bĕnĕ dēscrībĭt. 2. Gălli fŏrtĭtĕr ĕt audāctĕr cŭm hŏstĭbŭs pūgnābănt. 3. Cŭm rĕm bĕnĕ gĕssĕrănt, nōn rārō nīmīs laetī ĕrănt. 4. In pĕrīcŭlō autĕm sŭbĭtō ănĭmŭm āmīsĕrŭnt. 5. Cĭtō fălsīs rūmōrĭbŭs tŭrbābăntŭr ĕt sērō ĕrrōrĕm ĭntĕllĕgēbănt. 6. Ĭtă īīs māgnŏpĕrĕ nŏcēbăt ĭncōnstăntĭă ănĭmī. 7. Fĕrē pĕrpĕtŭō cīvĭtātēs ĭntĕr sē bĕllābănt. 8. A Rōmānīs Găllĭă făcĭlĕ sŭpĕrātă ĕst.

9. Ubĭ bĕnĕ, ĭbĭ pătrĭă.

1. Caesar kirjeldab hästi muistsete rahvaste kombeid (akt. ja pass.). 2. Kes vahvasti võitlevad, (neid) ei võideta kergesti. 3. Valesti ütlevad paljud: kus hästi, seal isamaa. 4. Meie peame ütlema: kus isamaa, seal (on) hästi. 5. Kes palju teab, see vastab sagedasti. 6. Usin mees töötab kestvalt.

49. Adverbide kompareerimine.

Nagu adjektiividel on ka adjektiividest tuletatud adverbidel kolm võrdlusastet.

Adverbi komparatiivina tarvitatakse vastava adjektiivi komparatiivi kesksugu; adverbi superlatiiv saadakse vastava adjektiivi superlatiivist lõpu *-us* asendamise teel *ē*-ga.

Pŏsĭtīvŭs	Cŏmpărātīvŭs	Sŭpĕrlātīvŭs
lŏngē	lŏngiŭs (pikemalt, kaugemal)	lŏngĭssĭmē (kõige pikemalt, kõige kaugemal, väga kaugel)
lībĕrē	lībĕriŭs (vabamalt)	lībĕrrĭmē (kõige vabamalt, väga vabalt)
brĕvĭtĕr	brĕviŭs (lühemalt)	brĕvĭssĭmē (kõige lühemalt, väga lühidalt)
bĕnĕ	mĕliŭs (paremini)	ŏptĭmē (parimini, väga hästi)
	Erandid:	
mŭltŭm (palju)	plūs (rohkem)	plūrĭmŭm (kõige rohkem)
māgnŏpĕrĕ (väga)	măgĭs (enam)	māxĭmē (enim)

Sĕntĕntĭae.

1. Hŏmĭnēs ămplĭŭs ŏcŭlīs quăm aurĭbŭs crēdŭnt. 2. Aquĭlā nūllă ăvĭs vŏlăt vĕhĕmĕntĭŭs. 3. Măgĭs dĕōs mĭsĕrī quăm bĕātī cŏlŭnt. 4. Pŏtĭŭs sērō, quăm nŭnquăm. 5. Lăcrĭmae cĕlĕrrĭmē ĭnārēscŭnt. 6. Vērae ămīcĭtĭae dĭffĭcĭllĭmē rĕpĕrĭŭntŭr. 7. Omnēs stŭltī sŭnt sĭnĕ dŭbĭō mĭsĕrrĭmī, māxĭmē quŏd stŭltī sŭnt.

1. Too õpilane loeb paremini kui kirjutab. 2. Kotkas lendab võimsaimalt. 3. Õnnetuimad (miser) inimesed austavad jumalaid enim. 4. Jultunuimad (audax) vaenlased võideti väga kiiresti. 5. Inimesed armastavad enam laita kui kiita.

50. Imperātīvus praesentis.

Sing. 2.	laudā (kiida)	dēlē (hävita)	tĕg-ĕ (kata)	audī (kuule)
Pl. 2.	laudā-tĕ	dēlē-tĕ	tĕg-ī-tĕ	audī-tĕ

Imperātīvus futūrī.

Sing. 2.	laudā-tō (sa pead kiitma)	dēlē-tō (sa pead hävitama)
3.	laudā-tō	-ē-tō
Pl. 2.	laudā-tōtĕ	-ē-tōtĕ
3.	laudă-ntō	-ĕ-ntō
Sing. 2.	tĕg-ī-tō (sa pead katma)	audī-tō (sa pead kuulma)
3.	-ī-tō	-ī-tō
Pl. 2.	-ī-tōtĕ	-ī-tōtĕ
3.	-ŭ-ntō	-ī-ŭ-ntō

Imperātīvus praesentis väljendab käsku, mida tuleb täita otsekohe või alati. Näit. *Venīte!* (Tulge!) *Dīvidē et imperā.* (Jaga ja valitse.)

Imperātīvus futūrī väljendab käsku, mida tuleb täita tulevikus; teda tarvitatakse enamasti seadustes ja lepingutes. Näit. *Crās petitō, dabitur.* (Palu homme, siis antakse.) *Nēminem laeditō!* (Sa ei pea kedagi solvama! ~ Ära solva kedagi!)

Magister discipulōs monet.

1. Magister discipulōs monet: 2. „Hoc pēnsum bene praeparāte, verba accūrātē trānscrībite et ēdiscite, scrīpta vestra corrigite, fābellam, quam lēgimus, memoriā tenēte! 3. Praecipuē autem tū, Lūcī, dīligentiam adhibē et plūs temporis labōre cōnsūme, nam aliquot diēs omīsistī. 4. Praecepta mea

memoriā tenētōte, pigritiam āmittitōte, nam omnēs hominēs tōtīs vīribus labōrī incumbuntō!“

5. Post cēnam discipulīs puerī incūriōsī occurrunt atque ita monent: 6. „Cūr domī latitātis? 7. In agrōs et in silvam venīte, lūdīs et laetitiae vōs commendāte, nam in iuventūte homō rēs iūcundās cūrātō, molestiās virīs et senibus permittitō!“

8. Magistrō an amīcīs incūriōsīs discipulī obtemperābunt?

1. Lugege palju (pl. neutr.) ja pidage meeles häid õpetusi! 2. Paranda hoolsasti oma kirjatöö! 3. Paranda ennast, Titus, ja jäta laiskus! 4. Õpilased peavad olema kuulekad õpetajaile! 5. Kõik inimesed peavad vältima halbu sõpru!

51. Coniūnctīvus (tingiv kõneviis).

Praesēns coniūnctīvī	Imperfectum coniūnctīvī
sīm (ma oleksin)	essĕm (ma oleksin olnud)
sīs (sa oleksid)	essēs (sa oleksid olnud)
sīt (ta oleks)	essĕt (ta oleks olnud)
sīmŭs (me oleksime)	essēmŭs (me oleksime olnud)
sītĭs (te oleksite)	essētĭs (te oleksite olnud)
sint (nad oleksid)	essĕnt (nad oleksid olnud)

Ut ja nē fināle.

Sidesõna *ut finale* (selleks et, et) või *nē finale* (selleks et mitte, et ei) seisab otstarbelause algul. Selle lause predikaat (öeldis) on alati konjunktiivi vormis. Kui pealauses esineb olevik või tulevik (ka imperatiiv), siis tarvitatakse kõrvallauses *coniūnct. praesentis*; esineb aga pealauses mineviku ajavorm, siis tarvitatakse kõrvallauses *coniūnct. imperfecti.* Näit. *Discipulī discunt, ut*

patriae suae ūtilēs sint. (Õpilased õpivad, et olla kasulikud oma isamaale.) *Discēbāmus, ut patriae nostrae ūtilēs essēmus.*

Pealauses	Ut (või nē) fīnāle lauses
Praesēns Futūrum I Futūrum II	Praesēns coniūnctīvī
Imperfectum Perfectum Plūsquamperfectum	Imperfectum coniūnctīvī

Varia.

1. Nōs omnēs labōrāmus, ut contentī et fēlicēs sīmus. 2. Discipulī discunt, ut magistrī eīs contentī sint. 3. Quam ob rem tū, Tite, discis? 4. Ego discō, ut parentibus meīs causa laetitiae sim. 5. Lūcius discit, ut in classe prīmus sit. 6. Mārcus autem contendit, nē inter aliōs ultimus sit. 7. Tōtī populī omnibus temporibus contendēbant et labōrābant, ut fēlīciōrēs essent. 8. Graecī ācerrimē cum Persīs pūgnābant, ut līberī essent. 9. Rōmānī autem diū cum fīnitimīs contendēbant, ut dominī tōtius orbis terrārum essent. 10. Carthāginiēnsēs cum Rōmānīs bellābant, nē in potestāte Rōmānorum essent. 11. Itaque et vōs contrā omnia mala pūgnāte, ut in vītā fortēs et līberī sītis.

1. Ma loen, et paljud asjad mulle tuntud oleksid. 2. Paljud muistsed rahvad võitlesid, et vabad olla. 3. Põllumehed harivad puid, et puuviljad oleksid head. 4. Muistsed orjad töötasid, et isandad nendega rahul oleksid.

52. Praesēns coniūnctīvī āctīvī.

laud-ĕ-m (ma kiidaksin)	dŏcĕ-ă-m (ma õpetaksin)
laud-ē-s	-ā-s
laud-ĕ-t	-ă-t
laud-ē-mŭs	-ā-mus
laud-ē-tĭs	-ā-tis
laud-ĕ-nt	-ă-nt
tĕg-ă-m (ma kataksin)	audĭ-ă-m (ma kuuleksin)
-ā-s	-ā-s
-ă-t	-ă-t
-ā-mus	-ā-mus
-ā-tis	-ā-tis
-ă-nt	-ă-nt

Praesens coniūnctīvī passīvī.

laud-ĕ-r (mind kiidetaks)	dŏcĕ-ă-r (mind õpetataks)
laud-ē-rĭs	-ā-ris
laud-ē-tŭr	-ā-tur
laud-ē-mŭr	-ā-mur
laud-ē-mĭnī	-ā-mĭnī
laud-ĕ-ntŭr	-ă-ntur
tĕg-ă-r (mind kaetaks,	audĭ-ă-r (mind kuuldaks)
-ā-ris ma kattuksin)	-ā-ris
-ā-tur	-ā-tur
-ā-mur	-ā-mur
-ā-mĭnī	-ā-mĭnī
-ă-ntur	-ă-ntur

Coniūnctīvus hortātīvus.

Esimese või kolmanda isiku poole pööratud manitsuse või üleskutse väljendamiseks tarvitatakse *coniūnct. praesentis (coniūnctīvus hortātīvus).* Näit. *Amēmus patriam!* (Armastagem isamaad!) *Nē cantet!* (Ärgu laulgu!)

Dē vulpe et gallīnīs.

1. Nūtriēbantur in aulā gallus et gallīnae. 2. Advenit vulpēs, gallus et gallīnae in tēctum āvolant. 3. Sed vulpēs: „Audīte", inquit, „nuntium laetum!" 4. Veterēs inimīcitiae animālium fīnītae sunt. 5. Conveniāmus et inter nōs quoque amīcitia sit!"

6. Deinde gallus: „Veniāmus", inquit, „igitur, et canis, quem iam audīmus, novae amīcitiae nostrae testis creētur!" 7. Tum vulpēs hīs verbīs perterrita: „Canibus", inquit, „nova pāx fortasse nōndum nuntiāta est; valēte!"

8. Suum quisque nōscat ingenium.

9. Audiātur et altera pars.

1. Tulgem kokku meeldivateks mängudeks (ad)! 2. Teatagem ka teistele, mida kuulsime! 3. Lõpetatagu sõjad ja lahingud! 4. Kuulgem tolle luuletaja ilusaimat laulu! 5. Pidagu nad meeles kõik, mida kuulsid!

53. Imperfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudā-rĕ-m (ma oleksin	dŏcē-rĕ-m (ma oleksin
laudā-rē-s kiitnud)	-rē-s hävitanud)
laudā-rĕ-t	-rĕ-t
laudā-rē-mŭs	-rē-mus
laudā-rē-tĭs	-rē-tis
laudā-rĕ-nt	-rĕ-nt

tĕg-ĕ-rĕ-m (ma oleksin	audī-rĕ-m (ma oleksin
-rē-s katnud)	-rē-s kuulnud)
-rĕ-t	-rĕ-t
-rē-mus	-rē-mus
-rē-tis	-rē-tis
-rĕ-nt	-rĕ-nt

Imperfectum coniūnctīvī passīvī.

laudā-rĕ-r (mind oleks	dŏcē-rĕ-r (mind oleks
laudā-rē-rĭs kiidetud)	-rē-ris hävitatud)
laudā-rē-tŭr	-rē-tur
laudā-rē-mŭr	-rē-mur
laudā-rē-mĭnī	-rē-mĭnī
laudā-rĕ-ntŭr	-rĕ-ntur
tĕg-ĕ-rĕ-r (mind oleks	audī-rĕ-r (mind oleks
-rē-ris kaetud, ma	-rē-ris kuuldud)
-rē-tur oleksin	-rē-tur
-rē-mur kattunud)	-rē-mur
-rē-mĭnī	-rē-mĭnī
-rĕ-ntur	-rĕ-ntur

Imperfectum coniūnctīvī saamiseks tuleb infinitiivile liita pöördelõpud: aktiivis *-m, -s, -t, mŭs, -tĭs, -nt*; passiivis *-r, -rĭs, -tŭr, -mŭr, -mĭnī, -ntŭr.*

Ut ja nē obiectīvum.

Verbidele *postulō, 1* (nõudma); *(ad)moneō, nuī, nitum, 2* (manitsema); *suādeō, suāsī, suāsum, 2* (soovitama, nõu andma); *optō, 1* (soovima); *ōrō 1* ja *petō, petīvī, petītum, 3* (paluma)[1]; *cūrō, 1* (hoolitsema, hoolt kandma)[2] jts. järgneva objekt-

[1] *Verba postulandī.*

[2] *Verba cūrandi.*

lause (sihitislause) algul tarvitatakse sidesõna *ut obiectīvum* (et) või *nē obiectīvum* (et ei, et mitte). Sellises objektlauses esineb *praesēns coniūnctīvī,* kui pealauses on oleviku või tuleviku ajavorm, ja *imperfectum coniūnctīvī,* kui pealauses on mineviku ajavorm (nagu *ut fīnāle* lauses, vt. § 51).

Näit. *Omnēs cīvēs optant, ut pāx sit.* (Kõik kodanikud soovivad, et oleks rahu). *Omnēs cīvēs optābant, ut pāx esset.*

Epistula Mārcī ad Quīntum.

1. Mārcus Quīntō s. p. d. (salūtem plūrimam dīcit).

2. Saepe, mī amīce, mihi suādēbās, ut urbem relinquerem et aliquamdiū in vīllā apud tē habitārem. 3. Saepe quoque petēbās, ut dē adventū meō ad tē scrīberem, sed adhūc in urbe sum. 4. Pater mē semper admonēbat, nē dīligentia ā mē in studiīs remitterētur, et nūnc ipse quoque cūrō, ut autumnō in temptātiōne prober. 5. Semper operam dabam, nē caelum urbis atque nimia studia valētūdinī meae noceant, nam cotīdiē aut currēbam aut natābam aut corpus in sōle pōnēbam. 6. Post temptātiōnem ā patre petam, nē mē prohibeat tē vīsitāre. 7. Cūrā, ut valeās.

1. Kanna hoolt, et isa oleks rahul sinu usinusega! 2. Ma palusin, et sa annaksid mulle selle (sinu) raamatu. 3. Isa manitses mind sagedasti, et ma poleks laisk. 4. Markus kannab hoolt, et ta ei jääks sama klassi õpilaseks *(nom.).* 5. Kandkem hoolt, et me oma tervist ei kahjustaks. 6. Pealik nõudis, et sõdurite poolt ei laastataks kodanike põlde.

54. Perfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudāv-ĕrĭm (ma oleksin	dŏcŭ-ĕrĭm (ma oleksin
laudāv-ĕrĭs kiitnud)	-ĕrĭs õpetanud)
laudāv-ĕrĭt	-ĕrĭt
laudāv-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmus
laudāv-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtis
laudāv-ĕrĭnt	-ĕrĭnt
tēx-ĕrĭm (ma oleksin	audīv-ĕrĭm (ma oleksin
-ĕrĭs katnud)	-ĕrĭs kuulnud)
-ĕrĭt	-ĕrĭt
-ĕrĭmus	-ĕrĭmus
-ĕrĭtis	-ĕrĭtis
-ĕrĭnt	-ĕrĭnt

Plūsquamperfectum coniūnctīvī āctīvī.

laudāv-issĕm (ma oleksin	dŏcŭ-issĕm (ma oleksin
laudāv-issēs kiitnud)	-issēs hävitanud)
laudāv-issĕt	-issĕt
laudāv-issēmŭs	-issēmus
laudāv-issētĭs	-issētis
laudāv-issĕnt	-issĕnt
tex-issĕm (ma oleksin	audīv-issĕm (ma oleksin
-issēs katnud)	-issēs kuulnud)
-issĕt	-issĕt
-issēmus	-issēmus
-issētis	-issētis
-issĕnt	-issĕnt

Perfectum coniūnctīvī āctīvī moodustatakse lõppude *-ĕrim, -ĕris, -ĕrit* jne. liitmise teel perfekti tüvele. *Plūsquamperfectum coniūnctīvī āctīvī* saamiseks tuleb perfekti tüvele liita lõpud *-issem, -issēs, -isset* jne.

Cum historicum.

Ajalooliste sündmuste käsitlusel tarvitatakse kõrvallause algul sidesõna *cum historicum* (kui). Selles kõrvallauses esineb *imperfectum coniūnctīvī*, kui kõrvallause tegevus sünnib pealause tegevusega ühel ajal (kui = sel ajal kui), ja *plūsquamperfectum coniūnctīvī*, kui kõrvallause tegevus on sündinud enne pealause tegevust (kui = pärast seda kui). Näit. *Hannibal, cum contrā Rōmānōs bellāret, Alpēs superāvit.* (Kui Hannibal sõdis roomlaste vastu, ületas ta Alpid.) *Hannibal, cum Alpēs superāvisset, Italiam vāstāvit.* (Kui Hannibal oli Alpid ületanud, laastas ta Itaalia.)

Dē Themistocle.

1. Themistoclēs Athēniēnsis erat vir summō ingeniō et virtūte. 2. Principem locum in patriā suā obtinēbat, cum Persae ingentī exercitū in Graeciam invāderent. 3. Cum Persae appropinquārent, Athēniēnsēs nuntiōs ad ōrāculum Delphicum mīsērunt, ut dē ēventū bellī cōnsulerent. 4. Cum Pȳthia nuntiīs respondisset, ut moenibus līgneīs sē mūnīrent, nēmō ex iīs haec verba intellēxit. 5. Tum Themistoclēs cīvibus suāsit, ut nāvēs aedificārent et sē suaque in nāvēs comportārent. 6. Cum omnia sua in nāvēs imposuissent, Athēniēnsēs urbem inānem relīquērunt. 7. Themistoclēs autem, cum pūgnā nāvālī apud Salamīnem Persās vīcisset, Athēnās in prīstinum statum restituit.

1. Kui Themistokles oli võitnud pärslaste laevastiku, olid Ateena kodanikud väga rõõmsad. 2. Kui pärslased olid Kreekamaale sisse tunginud, paigutasid ateenlased kogu oma [varanduse] laevadele. 3. Kui meie sõdurid linna kindlustasid, lähenes vaenlase sõjavägi. 4. Kui ateenlased linna olid maha jätnud, tungisid sellesse pärslased. 5. Kui sõdurid ülemjuhatajat nägid, tervitasid nad teda.

M ä r k u s. Kui sõnale on liitunud liide *-que* või *-ne*, siis asetseb rõhk liite-eelsel silbil: *suăque, vidētne, omniăque, ibique.*

55. Perfectum coniūnctīvī passīvī.

laudātus, a, um	sīm (mind oleks kiidetud) sīs sīt	dŏctus, a, um	sīm (mind oleks õpetatud) sīs sīt
laudātī, ae, a	sīmŭs sītis sīnt	dŏctī, ae, a	sīmus sītis sīnt
tēctus, a, um	sīm (mind oleks kaetud, ma oleksin kattunud) sīs sīt	audītus, a, um	sīm (mind oleks kuuldud sīs sīt
tēctī, ae, a	sīmus sītis sīnt	audītī, ae, a	sīmus sītis sīnt

Plūsquamperfectum coniūnctīvī passīvī.

laudātus, a, um	essĕm (mind oleks kiidetud) essēs essĕt	dŏctus, a, um	essĕm (mind oleks õpetatud) essēs essĕt
laudātī, ae, a	essēmŭs essētĭs essĕnt	dŏctī, ae, a	essēmus essētis essĕnt
tēctus, a, um	essĕm (mind oleks kaetud, ma oleksin kattunud) essēs essĕt	audītus, a, um	essĕm (mind oleks kuuldud) essēs essĕt
tēctī, ae, a	essēmus essētis essĕnt	audītī, ae, a	essēmus essētis essĕnt

Dē M. Valeriō Corvīnō.

1. Quārtō ante nostram aetātem saeculō Rōmānī multa bella cum Gallīs gessērunt. 2. Cum castra Rōmāna in agrō Latīnō posita essent, imperātor Rōmānus L. Fūrius Camillus, vir cautus, nōn permīsit, ut suī castrīs excēderent. 3. Sed cum exercitus ā Rōmānīs ē castrīs nōn ēdūcerētur, ūnus ē Gallīs, equō et armīs īnsīgnis, ad castra Rōmāna accessit et ūnum ē mīlitibus Rōmānīs ad pūgnam invītāvit. 4. Cum nihil ā Rōmānīs respōnsum esset et nēmō prōcessisset, Gallus Rōmānōs illūsit. 5. Tum Valerius tribūnus ad imperātōrem accessit et „Barbarus superbus", inquit, „nōs illūdit; permitte, ut ego cum Gallō contendam!" 6. Cum id ab imperātōre permissum esset, Valerius proelium cum Gallō commīsit. 7. Subitō corvus in galeā tribūnī cōnsīdit atque inde oculōs Gallī petit et ita animum Gallī ē pūgnā āvertit. 8. Itaque, cum Gallus scūtō nōn satis tēctus esset, Valerius eum gladiō trānsfīxit. 9. Deinde Rōmānī laeti Valerium in castra redūxērunt et eum Corvīnum nōmināvērunt.

1. Kui gallide sõjavägi oli võidetud, kiitis juht meie sõdurite vahvust. 2. Kui meie leegionid olid välja toodud (juhitud), alustas ülemjuhataja lahingut. 3. Kui roomlasi gallide sõduri poolt pilgati, astus ette tribuun Valerius. 4. Kui lahing oli Valeriuse poolt alustatud, nägid roomlased tema kiivril kaarnat. 5. Kui Valerius roomlaste poolt laagrisse tagasi toodi (juhiti), tervitasid teda sõbrad.

56. Sī ja nisi irreāle.

Kui sidesõnaga *sī* (kui) või *nisi* (kui mitte, kui ei) algavas tingimuslauses esitatakse tegelikkusele mittevastavat, võimatut tegevust (või olukorda), siis tarvitatakse nii kõrval- kui pealauses konjunktiivi; kui kõneldakse oleviku sündmusest, siis esineb *imperfectum coniūnctīvī*, mineviku sündmuse puhul aga — *plūsquamper-*

fectum coniūnctīvī. Näit. *Sī hoc crēderēs, errārēs.* (Kui sa seda usuksid, siis sa eksiksid.) *Sī hoc crēdidissēs, errāvissēs.* (Kui sa oleksid seda uskunud, siis sa oleksid eksinud.)

Dē Catilīnā.

1. L. Sergius Catilīna, vir improbus, ut populum Rōmānum ad tumultum incitāret, 2. „Sī", inquit, „tumultum excitāverimus, līberī erimus; sī aedificia opulentōrum dēlēta erunt, māgnae miserīs erunt dīvitiae! 3. Nunquam proavī vestrī īgnōminiam tolerāvissent, sī adeō vexātī essent! 4. Fīnīta iam esset superbia opulentōrum; līberī essēmus, victōria apud populum esset!" 5. Et profectō rēs pūblica ā paucīs improbīs dēlēta esset, nisi Cicerō cōnsul dē cōnsiliīs Catilīnae audīvisset et patriam servāvisset.

1. Kui ma oleksin rumal, (siis) ma ei vaikiks. 2. Kui sa oleksid haige, sa ei oleks tulnud kooli. 3. Kui Catilina oleks olnud aus, ta ei oleks rahvast ässitanud mässule. 4. Inimesed oleksid õnnelikumad, kui alati rahu oleks. 5. Valerius ei oleks võitnud galli, kui kaaren ei oleks laskunud *(cōnsīdō)* tema kiivrile *(in. c. abl.)*.

57. Prepositsioonid (eessõnad).

Prepositsioone tarvitatakse ladina keeles kas akusatiivi või ablatiiviga.

Ablatiiviga tarvitatakse järgmisi prepositsioone:

ā[1] ~ *ab* (poolt, juurest; vrd. vene от, saksa von), *ē*[1] ~ *ex* (seest; vrd. vene из, saksa aus), *cum* (ühes, koos), *sine* (ilma), *prō* (eest, asemel), *prae* (tõttu, pärast), *dē* (pealt; üle, kohta).

[1] Ainult konsonandi ees (välja arvatud *h*).

Prepositsioone *in* (sees, peal; sisse, peale) ja *sub* (all, alla) tarvitatakse ablatiiviga küsimuse puhul: kus? (sees, peal; all) ja akusatiiviga küsimuse puhul: kuhu? (sisse, peale; alla).

Kõiki muid prepositsioone tarvitatakse akusatiiviga; näit. *ad* (juurde, juures, kuni), *ante* (ees, enne), *apud* (juures), *circā* ja *circum* (ümber), *contrā* (vastu), *extrā* (väljaspool), *inter* (vahel, keskel, kestel, jooksul), *ob* (pärast, tõttu), *per* (läbi, jooksul, mööda), *post* (pärast, taga), *prope* (lähedal), *propter* (pärast, tõttu), *trāns* (üle, sealpool).

Varia.

1. Lūna circum terram movētur. 2. Prope urbem hortī māgnificī sunt. 3. Homines per errōrem ad vēritātem, per calamitātem ad fēlicitātem veniunt. 4. Nōscitur ex sociō, quī nōn cōgnōscitur ex sē. 5. In vestīmentīs nōn est sapientia mentis. 6. Caelum, nōn animum mūtant, quī trāns mare currunt. 7. Saepe sub nōmine pācis latet bellum. 8. Prō ārīs et focis! 9. Vāna sine vīribus īra est. 10. Prae gaudiō flētur!

1. Väljaspool linna laiusid suured sood. 2. Naabri juures nägime palju ilusaid asju. 3. Tee oli väga kõrge mäe ja väga laia ja sügava jõe vahel. 4. Kõik kiidavad teid teie vahvuse pärast. 5. Pärast pikka talve tuleb (fut.) kevad ja katab (fut.) maa õitega. 6. Tormi tõttu tulid laevad hilja sadamasse.

58. Coniūnctīvus optātīvus.

Coniūnctīvus optātīvus väljendab soovi: ta on harilikult ühendatud sõnaga *utinam* (oh kui, kui ometi). Kui arvatakse, et soov on teostatav, siis tarvitatakse *coniūnct. praesentis.* Näit. *Utinam illum diem videam!*

Peaksin ma seda päeva nägema! ~ Oh näeksin ma seda päeva!)

Kui aga soov on teostamatu, siis esineb oleviku puhul *coniūnct. imperfectī* ja mineviku puhul *coniūnct. plūsquamperfectī* (vrdl. *sī irreāle,* § 55). Näit. *Utinam pater vīveret!* (Oh kui isa elaks! ~ Kui ometi isa veel elaks!) *Utinam nē vēnisset!* (Poleks ta tulnud!)

Dē morte Caesaris.

1. Caesar orbem terrārum glōriā nōminis suī implēverat. 2. Cum exercitūs cūnctōrum adversāriōrum superāvisset et dēlēvisset, quīnque triumphōs ēgit. 3. Amīcīs māgna praemia dōnāvit. 4. Iī, quī contrōversiās cum eō habuerant et contrā eum pūgnāverant, veniam impetrāvērunt. 5. Neque tamen cūnctōrum animōs sibi conciliāvit. 6. Itaque sexāgintā ferē virī, quōrum principēs fuērunt M. Brūtus et C. Cassius, coniūrāvērunt et Idibus Mārtiīs Caesarem in cūriā occīdere cōnstituērunt. 7. „Utinam cautus sīs!" amīcī monuērunt. 8. Proximā ante Idūs Mārtiās nocte Calpurnia, uxor Caesaris, somniō perterrita est. 9. „Utinam monitibus amīcōrum pārērēs!" Calpurnia ōrāvit. 10. Sed frūstrā flēverat, frūstrā ōrāverat. 11. Utinam Caesar amīcōs audīvisset! 12. Utinam precibus uxōris pāruisset! 13. Nam paulō post vītam āmīsit.

14. Mors certa, hōra incerta.

1. Oh kui ta mind kuuleks! 2. Oh kui ta jääks meie juurde (apud)! (Aga ta ei jää). 3. Peaks neid mitte keegi nägema! 4. Oh kui teie ema elaks ja kuuleks teie sõnu! 5. Poleks ma mitte maha jätnud oma kodumaad! 6. Oh oleks ta olnud usinam ja paremini õppinud!

59. Partitsiibid (kesksõnad).

Ladina keeles on 3 partitsiipi:

1. *Participium praesentis actīvī* — vastab eesti k. isikulise tegumoe oleviku kesksõnale (*v*-kesksõna). Participium praes. act. kujundatakse preesensi tüvest lõpu *-ns* abil ja deklineerub nagu III deklinatsiooni adjektiiv: *laudāns, laudantis* (kiitev; ka: kiites); *docēns, docentis* (õpetav, õpetades); *tegēns, tegentis* (kattev, kattes); *audiēns, audientis* (kuulev, kuuldes).

2. *Participium perfectī passīvī* — vastab eesti k. umbisikulise tegumoe mineviku kesksõnale (*tud*-kesksõna). Participium perf. pass. saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-us, -a, -um;* ta deklineerub nagu I—II deklinatsiooni adjektiiv: *laudātus, a, um* (kiidetud); *doctus, a, um* (õpetatud); *tēctus, a, um* (kaetud); *audītus, a, um* (kuuldud).

3. *Participium futūrī actīvī* saamiseks tuleb supiinumi lõpu *-um* asemele seada *-ūrus, -ūra, -ūrum;* ta deklineerub I—II deklinatsiooni järgi ja väljendab kavatsust, soovi: *laudātūrus, a, um* (kiita kavatsev, kiita sooviv); *doctūrus, a, um* (õpetada kavatsev, õpetada sooviv); *tēctūrus, a, um* (katta kavatsev, katta sooviv); *audītūrus, a, um* (kuulda kavatsev, kuulda sooviv).

Participia (kesksõnad).

Partic. praes. act.	Partic. perf. pass.	Partic. fut. act.
laudāns, laudă-ntis	laudāt-us, a, um	laudāt-ūrus, a, um
dŏcē-ns, dŏcē-ntis	dŏct-us, a, um	dŏct-ūrus, a, um
tĕg-ē-ns, tĕg-ĕ-ntis	tēct-us, a, um	tēct-ūrus, a, um
audī-ē-ns, audī-ĕ-ntis	audīt-us, a, um	audīt-ūrus, a, um

Dē pūgnā ad Cannās.

1. Postquam bellum Pūnicum prīmum fīnītum est, Rōmānī ā Carthāginiēnsibus victīs Siciliam īnsulam poposcērunt. 2. Carthāginiēnsēs īnsuper tribūta immēnsa pependērunt. 3. Bellō Pūnicō secundō Hannibal prīstinum statum reī pūblicae restitūtūrus Rōmānīs in Italiā ipsā occurrit. 4. Cum Rōmānōs resistentēs complūribus iam proeliīs vīcisset, ad Cannās prope Aufidum flūmen cōnstitit. 5. Alter cōnsul Rōmānus Varrō sine voluntāte collēgae Paullī sīgnum pūgnae dedit. 6. Initiō Rōmānī impetū vehementī mediam aciem Poenōrum pepulērunt; sed Hannibal dolō eōs fefellit et Rōmānī prōcurrentēs in īnsidiās incidērunt. 7. Subitō Poenī Rōmānōs undique circumstetērunt māgnumque numerum eōrum pūgnantium cecīdērunt. 8. Anulōs equitum Rōmānōrum caesōrum Hannibal ín Africam mīsit, ut māgnitūdinem victōriae ostenderet.

9. Iūcundī āctī labōrēs.

1. Saadikud jutustasid nuttes oma rahva õnnetusest. 2. Teel nägime haritud põlde. 3. Poisid tulid rõõmsatena (nom.) koju (acc.), kavatsedes jutustada vanemaile oma elust külas. 4. Linna ümber jalutades nägime laastatud põlde ja lõhutud hurtsikuid. 5. Noormehed ruttasid linna, kavatsedes võidelda oma isamaa eest 6. Sõber jäi koju, kavatsedes lugeda raamatut.

60. Aktiivi infinitiivid.

Ladina keeles on ka infinitiivil 3 ajavormi: *īnfīnītīvus praesentis, īnfīnītīvus perfectī* ja *īnfīnītīvus futūri* — nii aktiivis kui passiivis.

Īnfīnītīvus praesentis āctīvī on verbi neljas põhivorm: *laudāre, docēre, tegere, audīre.*

Īnfīnītīvus perfectī āctīvī saamiseks tuleb

perfekti lõpu *-ī* asemele seada *-issĕ: laudāvisse, docuisse, tēxisse, audīvisse.*

Infīnītīvus futūrī āctīvī on liitvorm: *participium futūrī āctīvī + esse: laudātūrus, a, um esse; doctūrus, a, um esse; tēctūrus, a, um esse; auditūrus, a, um esse.*

Infīnītīvus āctīvī.

Praesēns	Perfectum
laudā-rĕ (kiitma, kiita)	laudāv-issĕ
dŏcē-rĕ (õpetama, õpetada)	dŏcu-issĕ
tĕg-ĕ-rĕ (katma, katta)	tēx-issĕ
aud-ī-rĕ (kuulma, kuulda)	audīv-issĕ

Futūrum.

laudāt-ūrus, a, um esse
doct-ūrus, a, um esse
tēct-ūrus, a, um esse
audīt-ūrus, a, um esse

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō.

Vidī frātrem venīre. — Nägin venda tulevat. ~ Nägin, et vend tuleb. Saksa: Ich sah den Bruder kommen.

Vidēre jts. verbide juures tarvitatakse akusatiivi (objekti) kõrval ka infinitiivi; säärast akusatiivi ja infinitiivi ühendit nimetatakse *accūsātīvus cum īnfīnītīvō.* Eesti keelde tõlgitakse *accūsātīvus* objektina, *īnfīnītīvus* kaudse kõneviisiga (-vat); veel sagedamini on *acc. c. inf.* tõlgitav sidesõnaga „et" algava objektlausega (sihitislausega), kus juures *accūsātīvus* saab lause subjektiks, *īnfīnītīvus* — predikaadiks.

Accūsātīvus cum īnfīnītīvō esineb enamasti verbide juures, mis väljendavad rääkimist *(verba dīcendī)*, meeltetegevust või mõtlemist *(verba sentiendī)*: *dīcō, dīxī, dictum, 3* (ütlema, rääkima); *nārrō, 1* (jutustama); *videō, vīdī, vīsum, 2* (nägema); *audiō, 4* (kuulma); *putō, 1* (arvama) jt.

Minevikus toimunud tegevuse väljendamiseks tarvitatakse *īnfīn. perfectī*, tuleviku puhul — *īnfīn. futūrī*. Näit. *Discipulus dīxit amīcum in scholam vēnisse.* (Õpilane ütles, et sõber on kooli tulnud.) *Discipulus dīxit amīcum crās in scholam ventūrum esse.* (Õpilane ütles, et sõber tuleb homme kooli.)

Märkus. Kui infinitiiviks on liitvorm *(participium + esse)*, siis ühildub *participium* konstruktsiooni *acc. c. īnf.* akusatiiviga (käändes, soos ja arvus). Näit. *Discipulus dīxit amīcās crās in scholam ventūrās esse.* (Õpilane ütles, et sõbratarid tulevad homme kooli.)

Dē Enniō poētā.

1. Ad Ennium poētam aliquandō Scīpiō Nāsīca, familiāris eius, vēnit. 2. Sed ancilla Enniī eī dīxit dominum domī nōn esse. 3. Scīpiō autem sēnsit illam dominī iussū id dīxisse et illum intus esse. 4. Posterō diē ad Nāsīcam vēnit Ennius. 5. Cum ad iānuam amīcum quaereret, ille exclāmat Nāsīcam domī nōn esse. 6. Tum Ennius: „Quid? Nōnne ego cōgnōscō vōcem tuam?“ 7. At Nāsīca: „Homō es impudēns. Ego, cum tē quaererem, ancillae tuae crēdidī tē domī nōn esse; tū mihi nōn crēdis ipsī!“

8. Q. Ennium ēgregium poētam Rōmānum fuisse et māxima Rōmānōrum facta versibus suīs celebrāvisse scīmus.

1. Kevadel kuuleme linde laulvat. 2. Ma tean, et ema kirjutab mulle (ad) homme kirja. 3. Juht uskus, et sõdurid vallutavad varsti vaenlase kantsi. 4. Scipio Nasica kuulis, et Ennius on kodus.

61. Passiivi infinitiivid.

Infīnītīvus praesentis passīvī saamiseks tuleb 1., 2. ja 4. konjugatsiooni verbidel *īnfīn. praes. āct.* lõpu *-re* asemele seada *-rī*, 3. konjugatsiooni verbidel aga *-ere* asemele *-ī: laudārī, docērī, tegī, audīrī.*

Infīnītīvus perfectī passīvī on liitvorm: *participium perfectī passīvī* + *esse: laudātus, a, um esse, doctus, a, um esse; tēctus, a, um esse; audītus, a, um esse.*

Infīnītīvus futūrī passīvī on samuti liitvorm: *supīnum* + *īrī: laudātum īrī, doctum īrī, tēctum īrī, audītum īrī.*

Infīnītīvus passīvī.

Praesēns	Perfectum	Futūrum
laudā-rī (kiidetama)	laudāt-us, a, um esse	laudāt-um īrī
dŏcē-rī (õpetatama)	dŏct-us, a, um esse	dŏct-um īrī
tĕg-ī (kaetama, kattuma)	tēct-us, a, um esse	tēct-um īrī
audī-rī (kuuldama)	audīt-us, a, um esse	audīt-um īrī

Dē Pyrrhō, rēge Epīrōtārum.

1. Cum Tarentīnīs bellum indictum esset, Rōmānī statim exercitūs in eōrum fīnēs mīsērunt. 2. Tarentīnī, nē opprimerentur, auxilium ā Pyrrhō, rēge Epīrōtārum, petīvērunt. 3. Is Tarentīnōs iuvāre cōnstituit. 4. Putābat enim Rōmānōs ab Epīrōtīs facile victum īrī et spērābat ā sē nōn sōlum Italiam, sed etiam Siciliam et Africam subāctum īrī. 5. Cum Rōmānōs ad Ausculum vīcisset et māgnam partem exercitūs suī āmissam esse sentīret, exclāmāvit: „Sī iterum sīc vīcerō, sine mīlite in Epīrum remigrābō!“ 6. Posterō diē, cum multōs Rōmānōs occīsōs esse vidēret, omnēs cum honōribus mīlitāribus sepelī-

vit. 7. Rēx, postquam bellum contrā Rōmānōs grave esse intellexit, pācem cum populō Rōmānō composuit et ex Italiā discessit.

1. Ma näen, et sind armastatakse sinu sõprade poolt. 2. Te lootsite, et teie linnad kindlustatakse (fut.). 3. Me teame, et roomlasi sageli võideti Hannibali poolt. 4. Juht kuulis, et silda lõhutakse sõdurite poolt. 5. Kreeklased lootsid, et Trooja vallutatakse lühikese ajaga. 6. Me teame, et Gallia alistati Caesari poolt.

62. Gerundium ja gerundīvum.

1. *Gerundium* on *teonimi,* mis deklineerub II deklinatsiooni järgi singulari 4 käändes: *gen., dat., acc.* ja *abl.* Gerundium moodustatakse preesensi tüvest liite *-nd-* abil.

Gen.	laudă-ndī (kiitmise)	dŏcĕ-ndī (õpetamise)
Dat.	laudandō	docendō
Acc.	laudandum	docendum
Abl.	laudandō	docendō
Gen.	tĕg-ĕ-ndī (katmise)	audī-ĕ-ndī (kuulmise)
Dat.	tegendō	audiendō
Acc.	tegendum	audiendum
Abl.	tegendō	audiendō

Märkus. Teonime ülesandeid nominatiivis täidab *īnfīnītīvus praes. āct.* Näit. *Legere delectat.* (Lugemine pakub lõbu.)

Gerundiumi laiendiks on adverb: *ad beātē vīvendum* (õnnelikuks elamiseks).

2. *Gerundīvum* on verbaaladjektiiv, mis väljendab tarvidust passiivses mõttes. *Gerundīvum* moodustatakse preesensi tüvest lõpu *-ndus* abil ja deklineerub I—II deklinatsiooni järgi nagu *us-, a-, um-* lõpuline adjektiiv.

laudă-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kiita)	dŏcĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb õpetada)
tĕg-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb katta)	audī-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kuulda)

Dē Hērodotō.

1. Hērodotus Halicarnassius, rērum scrīptor clārissimus, discendī causā terrās remōtissimās peragrāvit; multa enim discimus videndō et audiendō. 2. Hērodotus semper ad discendum parātus erat. 3. In Aegyptum vēnit ibique multās rēs cōgnōscendās vīdit. 4. Aegyptiī enim scrībendī, pingendī, sculpendī perītī erant. 5. Propria erat Aegyptiōrum ars condiendī corpora. 6. Inde Hērodotus ad Phoenīcēs pervēnit, ā quibus artem scrībendī inventam esse scīmus.

7. Scrībere scrībendō, dīcendō dīcere discēs.

1. Lugemise ja kirjutamise kunst on paljudele inimestele väga raske. 2. Isa kinkis pojale raamatuid, mida tuleb lugeda. 3. Meil on nüüd aega jalutamiseks, ujumiseks ja magamiseks (ad). 4. Jooksmisega ja ujumisega tugevdame oma keha (pl.). 5. Me anname poistele laule, mida tuleb pähe õppida.

Verbi vormide tabel.

Indicātīvus āctīvī.

Praesēns	laud-ō (kiidan)	dŏcĕ-ō (õpetan)	tĕg-ō (katan)	audĭ-ō (kuulen)
	laudā-s (kiidad)	dŏcē-s	tĕg-ĭ-s	audī-s
	laudă-t (kiidab)	-ĕ-t	-ĭ-t	-ĭ-t
	laudā-mŭs (kiidame)	-ē-mus	-ĭ-mus	-ī-mus
	laudā-tĭs (kiidate)	-ē-tis	-ĭ-tis	-ī-tis
	laudă-nt (kiidavad)	-ĕ-nt	-ŭ-nt	-ĭ-ŭ-nt
Imperfectum	laudā-bă-m (kiitsin)	dŏcē-bă-m (õpetasin)	tĕg-ē-bă-m (katsin)	audĭ-ē-bă-m (kuul-
	laudā-bā-s (kiitsid)	-bā-s	-bā-s	-bā-s [sin]
	laudā-bă-t (kiitis)	-bă-t	-bă-t	-bă-t
	laudā-bā-mŭs (kiitsime)	-bā-mus	-bā-mus	-bā-mus
	laudā-bā-tĭs (kiitsite)	-bā-tis	-bā-tis	-bā-tis
	laudā-bă-nt (kiitsid)	-bă-nt	-bă-nt	-bă-nt
Futūrum I	laudā-b-ō (kiidan tule-	dŏcē-b-ō (õpetan	tĕg-ă-m (katan	audĭ-ă-m (kuulen
	laudā-b-ĭ-s [vikus)	-bĭ-s [tulevikus)	tĕg-ē-s [tulevikus)	-ē-s [tulevi
	laudā-b-ĭ-t	-bĭ-t	tĕg-ĕ-t	-ĕ-t [kus)
	laudā-b-ĭ-mŭs	-bĭ-mus	tĕg-ē-mus	-ē-mus
	laudā-b-ĭ-tĭs	-bĭ-tis	tĕg-ē-tis	-ē-tis
	laudā-b-ŭ-nt	-bŭ-nt	tĕg-ĕ-nt	-ĕ-nt

Perfectum	laudāv-ī (olen kiitnud, laudāv-īstī [kiitsin) laudāv-ī-t laudāv-ī-mŭs laudāv-ī-stĭs laudav-ē-rŭnt	dŏcŭ-ī (olen õpeta- -istī [nud, õpe- -ī-t [tasin) -ī-mus -i-stis -ē-runt	tēx-ī (olen katnud, -istī [katsin) -ĭt -ĭmus -istis -ērunt	audīv-ī (olen kuulnud, -istī [kuulsin) -ĭt -ĭmus -istis -ērunt
Plūsquamperf.	laudāv-ĕră-m (olin kiit- laudāv-ĕrā-s [nud) laudāv-ĕră-t laudāv-ĕrā-mŭs laudāv-ĕrā-tĭs laudāv-ĕră-nt	dŏcŭ-ĕrăm (olin õpe- -ĕrās [tanud) -ĕrăt -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt	tēx-ĕrăm (olin kat- -ĕrās [nud) -ĕrăt -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt	audīv-ĕrăm (olin kuul- -ĕrās [nud) -ĕrăt -ĕrāmus -ĕrātis -ĕrănt
Futūrum II	laudāv-er-ō (kiidan ~ olen kiitnud tulevi- laudav-ĕrĭ-s [kus) laudav-ĕrĭ-t laudav-ĕrĭ-mŭs laudav-ĕrĭ-tĭs laudav-ĕrĭ-nt	dŏcŭ-ĕrō (õpetan ~ olen õpetanud tu- dŏcŭ-ĕrĭs [levikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt	tēx-ĕrō (katan ~ olen katnud tule- tēx-ĕrĭs [vikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt	audīv-ĕrō (kuulen ~ olen kuulnud tule- audīv-ĕrĭs [vikus) -ĕrĭt -ĕrĭmus -ĕrĭtis -ĕrĭnt

Indicātīvus passīvī.

Praesēns	laud-ŏ-r (mind kiide- laudā-rĭs takse) laudā-tŭr laudā-mŭr laudā-mĭnī laudă-ntŭr	dŏcē-ŏ-r (mind õpeta- -ē-ris takse) -ē-tur -ē-mur -ē-mĭnī -ĕ-ntur	tĕg-ŏ-r (mind kae- -ĕ-ris takse, -ĭ-tur kattun) -ĭ-mur -ĭ-mĭnī -ŭ-ntur	audĭ-ŏ-r (mind kuul- -ī-ris dakse) -ī-tur -ĭ-mur -ī-mĭnī -ĭ-ŭ-ntur
Imperfectum	laudā-bă-r (mind kii- laudā-bā-rĭs deti) laudā-bā-tŭr laudā-bā-mŭr laudā-bā-mĭnī laudā-bă-ntŭr	dŏcē-bă-r (mind õpe- -bā-ris tati) -bā-tur -bā-mur -bā-mĭnī -bă-ntur	tĕgē-bă-r (mind kaeti, -bā-ris kattusin) -bā-tur -bā-mur -bā-mĭnī -bă-ntur	audĭ-ē-bă-r (mind -bā-ris kuuldi) -bā-tur -bā-mur -bā-mĭnī -bă-ntur
Futūrum I	laudā-bŏ-r (mind kii- laudā-bĕ-rĭs detakse laudā-bĭ-tŭr tulevi- laudā-bĭ-mŭr kus) laudā-bĭ-mĭnī laudā-bŭ-ntŭr	dŏcē-bŏ-r (mind õpe- -bĕ-ris tatakse tu- -bĭ-tur levikus) -bĭ-mur -bĭ-mĭnī -bŭ-ntur	tĕg-ă-r (mind kae- teg-ē-ris takse ~ teg-ē-tur kattun teg-ē-mur tule- teg-ē-mĭnī vikus) teg-ĕ-ntur	audĭ-ă-r (mind kuul- -ē-ris dakse tu- -ē-tur levikus) -ē-mur -ē-mĭnī -ĕ-ntur

Perfectum	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	sŭm, ĕs, ĕst (mind on kiidetud, olen kiidetud, mind kiideti) sŭmŭs, estĭs, sŭnt	dŏct-us, a, um sum jne. (mind on õpetatud, olen õpetatud, mind õpetati)	tĕct-us, a, um sum jne. (mind on kaetud, mind kaeti, olen kattunud, kattusin)	audīt-us, a, um sum jne. (mind on kuuldud, olen kuuldud, mind kuuldi)
Plūsquamperf.	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	ĕrăm, ĕrās, ĕrăt (mind oli kiidetud, olin kiidetud) ĕrāmŭs, ĕrātĭs, ĕrănt	dŏct-us, a, um ĕram jne. (mind oli õpetatud, olin õpetatud)	tĕct-us, a, um ĕram jne. (mind oli kaetud olin kattunud ~ kaetud)	audīt-us, a, um ĕram jne. (mind oli kuuldud, olin kuuldud)
Futūrum II	laudāt-us, a, um laudāt-ī, ae, a	ĕrō, ĕrĭs, ĕrĭt (mind kiidetakse ~ olen kiidetud tulevikus) ĕrĭmŭs, ĕrĭtĭs, ĕrŭnt	dŏct-us, a, um ĕro jne. (mind õpetatakse ~ olen õpetatud tulevikus)	tĕct-us, a, um ĕro jne. (mind kaetakse ~ kattun ~ olen kattunud tulevikus)	audīt-us, a, um ĕro jne. (mind kuuldakse ~ olen kuuldud tulevikus)

Coniūnctīvus āctīvī

Praesēns	laud-ĕ-m (kiidaksin)	dŏcĕ-ă-m (õpetaksin)	tĕg-ă-m (kataksin)	audī-ă-m (kuuleksin)
	laud-ē-s	-ā-s	-ā-s	-ā-s
	laud-ĕ-t	-ă-t	-ă-t	-ă-t
	laud-ē-mŭs	-ā-mus	-ā-mus	-ā-mus
	laud-ē-tĭs	-ā-tis	-ā-tis	-ā-tis
	laud-ĕ-nt	-ă-nt	-ă-nt	-ă-nt
Imperfectum	laudā-rĕ-m (oleksin	dŏcē-rĕ-m (oleksin	tĕg-ĕ-rĕ-m (oleksin	audī-rĕ-m (oleksin
	laudā-rē-s (kiitnud)	-rē-s õpetanud)	-rē-s katnud)	-rē-s kuulnud)
	laudā-rĕ-t	-rĕ-t	-rĕ-t	-rĕ-t
	lauda-rē-mŭs	-rē-mus	-rē-mus	-rē-mus
	lauda-rē-tĭs	-rē-tis	-rē-tis	-rē-tis
	laudā-rĕ-nt	-rĕ-nt	-rĕ-nt	-rĕ-nt
Perfectum	laudāv-ĕrĭm (oleksin	dŏcŭ-ĕrĭm (oleksin	tēx-ĕrĭm (oleksin	audīv-ĕrĭm (oleksin
	laudāv-ĕrĭs kiitnud)	-ĕrĭs õpetanud)	-ĕrĭs katnud)	-ĕrĭs kuulnud)
	laudāv-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt	-ĕrĭt
	laudāv-ĕrĭmŭs	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus	-ĕrĭmus
	laudāv-ĕrĭtĭs	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis	-ĕrĭtis
	laudāv-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt	-ĕrĭnt
Plūsquamperf.	laudāv-ĭssĕm (oleksin	dŏcŭ-ĭssĕm (oleksin	tēx-ĭssĕm (oleksin	audīv-ĭssĕm (oleksin
	laudāv-issēs kiitnud)	-issēs õpetanud)	-issēs katnud)	-issēs kuulnud)
	laudāv-issĕt	-issĕt	-issĕt	-issĕt
	laudāv-issēmŭs	-issēmus	-issēmus	-issēmus
	laudāv-issētĭs	-issētis	-issētis	-issētis
	laudāv-issĕnt	-issĕnt	-issĕnt	-issĕnt

Coniūnctīvus passīvī

Praesēns	laud-ĕ-r (mind kiidetaks) laud-ē-rĭs laud-ē-tŭr laud-ē-mŭr laud-ē-mĭnī laud-ĕ-ntŭr	dŏcĕ-ă-r (mind õpetaks) -ā-ris -ā-tur -ā-mur -ā-mĭnī -ă-ntur	tĕg-ă-r (mind kaetaks, kattuksin) -ā-ris -ā-tur -ā-mur -ā-mĭnī -ă-ntur	audī-ă-r (mind kuuldaks) -ā-ris -ā-tur -ā-mur -ā-mĭnī -ă-ntur
Imperfectum	laudā-rĕ-r (mind oleks kiidetud) laudā-rē-rĭs laudā-rē-tŭr laudā-rē-mŭr laudā-rē-mĭnī laudā-rĕ-ntŭr	dŏcē-rĕ-r (mind oleks õpetatud) -rē-ris -rē-tur -rē-mur -rē-mĭnī -rĕ-ntur	tĕg-ĕ-rĕ-r (mind oleks kaetud, oleksin kattunud) -rē-ris -rē-tur -rē-mur -rē-mĭnī -rĕ-ntur	audī-rĕ-r (mind oleks kuuldud) -rē-ris -rē-tur -rē-mur -rē-mĭnī -rĕ-ntur
Perfectum	laudāt-us, a, um { sĭm (mind sīs oleks sĭt kiidetud) laudāt-ī ae, a { sīmŭs sīlĭs sĭnt	dŏct-us, a, um sim jne. (mind oleks õpetatud)	tēct-us, a, um sim jne. (mind oleks kaetud, oleksin kattunud)	audīt-us, a, um sim jne. (mind oleks kuuldud)
Plūsquamperf.	laudāt-us, a, um { essĕm (mind essēs oleks essĕt kiidetud) laudāt-ī ae, a { essēmŭs essētĭs essĕnt	dŏct-us, a, um essem jne. (mind oleks õpetatud)	tēct-us, a, um essem jne. (mind oleks kaetud, oleksin kattunud)	audīt-us, a, um essem jne. (mind oleks kuuldud)

Imperātīvus āctīvī

Praes.	laudā (kiida) laudā-tĕ	dŏcē (õpeta) -ē-tĕ	tĕg-ĕ (kata) -ĭ-tĕ	audī (kuule) -ī-tĕ
Futūr.	2. laudā-tō (sa pead 3. laudā-tō kiitma) 2. laudā-tōtĕ 3. laudă-ntō	dŏcē-tō (sa pead õpetama) -ē-tō -ē-tōtĕ -ĕ-ntō	tĕg-ī-tō (sa pead katma) -ĭ-tō -ĭ-tōtĕ -ŭ-ntō	audī-tō (sa pead kuulma) -ī-tō -ī-tōtĕ -ĭ-ŭ-ntō

Participium

Praes. āct.	laudā-ns, ăntis (kiitev, kiites)	dŏcē-ns, ĕntis (õpetav, õpetades)	tĕg-ē-ns, ĕntis (kattev, kattes)	audī-ē-ns, ĕntis (kuulev, kuuldes)
Perf. pass.	laudāt-us, a, um (kiidetud)	dŏct-us, a, um (õpetatud)	tēct-us, a, um (kaetud)	audīt-us, a, um (kuuldud)
Fut. āct.	laudāt-ūrus, a, um (kiita kavatsev, kiita sooviv)	dŏct-ūrus, a, um (õpetada kavatsev, õpetada sooviv)	tēct-ūrus, a, um (katta kavatsev, katta sooviv)	audīt-ūrus, a, um (kuulda kavatsev, kuulda sooviv)

Gerundīvum

laudă-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kiita)	dŏcĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb õpetada)	tĕg-ĕ-ndus, a, um (see, mida tuleb katta)	audī-ĕ-ndus, a, um (see, keda ~ mida tuleb kuulda)

Gerundium

Gen.	laudă-ndī (kiitmise)	dŏcĕ-ndī (õpetamise)	tĕg-ĕ-ndī (katmise)	audī-ĕ-ndī (kuulmise)
Dat.	laudandō	docendō	tegendō	audiendō
Acc.	laudandŭm	docendŭm	tegendŭm	audiendŭm
Abl.	laudandō	docendō	tegendō	audiendō

Infīnītīvus āctīvī

Praes.	laudā-rĕ (kiitma, kiita)	dŏcē-rĕ (õpetama, õpetada)	tĕg-ē-rĕ (katma, katta)	audī-rĕ (kuulma, kuulda)
Perfect.	laudāv-ĭssĕ	dŏcŭ-ĭssĕ	tēx-ĭssĕ	audīv-ĭssĕ
Futūr.	laudāt-ūrus, a, um esse	dŏct-ūrus, a, um esse	tēct-ūrus, a, um esse	audīt-ūrus, a, um esse

Infīnītīvus passīvī

Praes.	laudā-rī (kiidetama)	dŏcē-rī (õpetatama)	tĕg-ī (kaetama, kattuma)	audī-rī (kuuldama)
Perfect.	laudāt-us, a, um esse	dŏct-us, a, um esse	tēct-us, a, um esse	audīt-us, a, um esse
Futūr.	laudāt-um īrī	dŏct-um īrī	tēct-um īrī	audīt-um īrī

Supīnum

I	laudāt-ŭm (et kiita, kiitma)	dŏct-ŭm (et õpetada, õpetama)	tēct-ŭm (et katta, katma)	audīt-ŭm (et kuulda, kuulma)
II	laudāt-ū (kiita)	dŏct-ū (õpetada)	tēct-ū (katta)	audīt-ū (kuulda)

63. Coniugātiō periphrastica āctīvī.

Laudātūrus sum — ma kavatsen, soovin kiita; olen valmis kiitma.

Dēlētūrī erāmus — me kavatsesime hävitada, olime valmis hävitama.

Kui *participium futūrī āctīvī* ühendame mingi vormiga verbist *sum, fuī, esse,* siis saame *coniugātiō periphrastica āctīvī,* mis väljendab kavatsust, soovi, valmisolekut.

Indicātīvus		Coniūnctīvus
Praesēns	laudātūrus, a, um sum	laudātūrus, a, um sim
Imperf.	laudātūrus ĕram	laudātūrus essem
Perfect.	laudātūrus fuī	laudātūrus fuĕrim
Plūsquamp.	laudātūrus fuĕram	laudātūrus fuissem
Fut. I	laudatūrus ĕrō	———
Fut. II	laudatūrus fuĕrō	———

Infīnītīvus	
Praes.	laudātūrus, a, um esse
Perf.	laudatūrus, a, um fuisse
Fut.	laudatūrus, a, um fŏre

Tītus vesperī domī mānsūrus est.

1. Quid hodiē vesperī āctūrus es, Tite? 2. Nōnne in circulum puerōrum ventūrus es? 3. Ibi dē rē gravissimā disputātūrī sumus.

4. Hodiē domī mānsūrus sum. 5. Iam herī dē eā quaestiōne, quam magister linguae Estōnicae mihi mandāverat, lēcturus eram; quia autem nōn vacāvī, hodiē id opus factūrus sum.

6. Hoc opus magister mihi mandātūrus erat, nunc autem laetus sum, quod tē aptiōrem ad hoc putāvit. 7. Nōs omnēs trīstēs sumus, quod hodiē nōbīscum disputātūrus nōn es. 8. Ego hodiē quidem vacō, sed crās ācerrimē ad labōrēs novōs accessūrus erō.

1. Pärast lõunasööki ma kavatsen jalutada. 2. Eile ma kavatsesin kirjutada sulle *(ad)* kirja, kuid täna tulin ise sinu juurde. 3. Mida te kavatsete täna kodus teha? 4. Pealik kavatses pidada (*habeō*) sõdureile kõnet. 5. Vaenlased kavatsesid rünnata meie laagrit. 6. Isa kavatses kutsuda haige poja juurde arsti.

64. Coniugātiō periphrastica passīvi.

Laudandus sum — mind tuleb, mind on tarvis kiita; mind peab kiidetama.

Tegendī erātis — teid tuli, teid oli tarvis katta.

Kui liidame *gerundīvum*'ile mingi vormi verbist *sum, fuī, esse*, siis saame *coniugātiō periphrastica passīvī*, mis väljendab tarvidust, vajadust passiivses mõttes.

Indicātīvus		Coniūnctīvus
Praes.	laudandus, a, um sum	laudandus, a, um sim
Imperf.	laudandus ĕram	laudandus essem
Perfect.	laudandus fuī	laudandus fuĕrim
Plūsquamp.	laudandus fuĕram	laudandus fuissem
Fut. I	laudandus ĕrō	———
Fut. II	laudandus fuĕrō	———

Infīnītīvus	
Praes.	laudandus, a, um esse
Perf.	laudandus, a, um fuisse
Fut.	laudandus, a, um fŏre

M ä r k u s. *Coniugātiō periphrastica passīvī* lauses seisab isiku nimetus, kel midagi tuleb teha, d a a t i v i s; näit. *discipulō librī legendī sunt* (koolipoisil tuleb lugeda raamatuid ~ koolipoisil on tarvis raamatuid lugeda).

Dē agricultūrā.

1. Vēre agrī arandī sunt, ut terra vertātur. 2. Tum glaebae māgnae minuendae sunt et sēminī sēdēs idōnea paranda est. 3. Dēnique sēmina serenda et terrā obruenda sunt.

4. Eōdem tempore in hortīs arborēs colendae, rāmī siccī amputandī, rādīcēs humō ūberiōre tegendae sunt; tum plantae variae serendae sunt. 5. Etiam terra herbīs inūtilibus līberanda est, nē plantīs īnfīrmīs noceant. 6. Tum spēs pōnenda est in imbribus et in caelō, quae rēs et agrīs et agricolīs ūtilissimae sunt.

1. Põllumeestel on tarvis harida põlde ja aedu. 2. Kevadel on tarvis külvata osa teraviljast *(gen.)*, mida sügisel pidi põldudelt kogutama *(cogo)*. 3. Hoolsal põllumehel on tarvis lugeda raamatuid põllunduse kohta. 4. Ka on tarvis õppida palju asju kogenud põllumeestelt. 5. Laiskust tuleb kõige enam vältida. 6. Peremehe hoolt tuleb põlluharimisel *(in)* tähtsaimaks pidada.

65. Quaestiō oblīqua (kaudne küsimus).

Pealauses väljendatud küsimust nimetatakse otseseks küsimuseks *(quaestiō rēcta)*, kõrvallauses väljendatud küsimust — kaudseks küsimuseks *(quaestiō oblīqua)*. Kaudses küsimuses tarvitatakse alati konjunktiivi. Näit. Otsene küsimus: *Ubi frāter est?* (Kus vend on?) Kaudne küsimus: *Nesciō, ubi frāter sit.* (Ma ei tea, kus vend on.)

Cōnsecūtiō temporum (aegade järjestus).

Kaudses küsimuses tarvitatakse konjunktiivi ajavorme erilise juhise kohaselt, mida nimetatakse — *cōnsecūtiō temporum.*

Cōnsecūtiō temporum.

Kui alistavas lauses esineb:	siis tarvitatakse kõrvallauses, kui selle tegevus sünnib alistava lause tegevusega võrreldes		
	ühel ajal:	enne:	pärast:
olevik või tulevik *(praesēns, futūrum I* või *futūrum II)*	*praesēns coniūnct.*	*perfectum coniūnct.*	*-ūrus sim*[1]
minevik *(imperfectum, perfectum* või *plūsquamperfectum)*	*imperfectum coniūnct.*	*plūsquamperfectum coniūnct.*	*-ūrus essem*[2]

[1] *Praesēns coniūnctīvī coniugātiōnis periphrasticae āctīvī.*

[2] *Imperfectum coniūnctīvī coniugātiōnis periphrasticae āctīvī.*

Quaerō (küsin),	*quid agās* (mis sa teed).
quaeram, quaesīverō (küsin tulevikus),	*quid ēgeris* (mis sa tegid).
	quid āctūrus sīs (mis sa teed tulevikus).
Quaerēbam (küsisin),	*quid agerēs* (mis sa teed).
quaesīvī (olen küsinud),	*quid ēgissēs* (mis sa tegid).
quaesīveram (olin küsinud),	*quid āctūrus essēs* (mis sa teed tulevikus).

Colloquium.

1. Dīc, Mārce, quid magister in proximā scholā Latīnā tractāverit.

2. Semper exspectābam, quandō aurēs magistrō datūrus et ipse omnia memoriā tentūrus essēs.

3. Itaque nescīs, cūr tē hoc interrogem. 4. Nōnne herī magister interrogāvit, quī discipulī domī mānsissent. 5. Hodiē ipse magistrō causam nuntiābō, cūr in scholam nōn vēnerim. 6. Nunc autem dīc, quae herī in scholā Latīnā tractāveritis.

7. Herī pēnsa proximē tractāta repetīvimus, hodiē autem scrīptō dēmōnstrābimus, quōmodo haec omnia memoriā tenuerimus.

8. Nesciō, rēctēne audīverim. 9. Dīc, quid āctūrus sim, sī ego quoque ā magistrō scrībere cōgar!

1. Ma ei tea, mida sa kirjutad, mida sa kirjutasid, mida sa kirjutad tulevikus. 2. Ma ei teadnud, mida sa kirjutad, mida sa olid kirjutanud, mida sa kirjutad tulevikus. 3. Õpetaja küsis, kes on seda kirjutanud. 4. Ma sain teada, miks sa eile koolis ei olnud. 5. Ütle, mida sa täna kavatsed teha!

66. Kolmanda konjugatsiooni iō-lõpulised verbid.

Mõnel 3. konjugatsiooni verbil (näit. *capiō, cēpī, captum, capere* — võtma) on preesensi lõpul *-iō*. Säärased verbid

konjugeeruvad preesensis ja preesensi tüvest moodustuvais vormides nagu 4. konjugatsiooni verbid, erinedes viimastest ainult selle poolest, et neil on *-ĭ-* alati lühike ja et sõna lõpul ja *r*-i ees esineb *ĭ* asemel *ĕ*.

	Actīvum		Passīvum	
	Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Praesēns	căpĭ-ō capĭ-s capĭ-t capĭ-mus capĭ-tis capĭ-u-nt	căpĭ-ă-m capĭ-ā-s jne.	căpĭ-ŏ-r capĕ-ris capĭ-tur capĭ-mur capĭ-mĭnī capĭ-u-ntur	căpĭ-ă-r capĭ-ā-ris jne.
Imperfect.	căpĭ-ē-bă-m capĭ-ē-bā-s jne.	căpĕ-rĕ-m capĕ-rē-s jne.	căpĭ-ē-bă-r capĭ-ē-bā-ris jne.	căpĕ-rĕ-r capĕ-rē-ris jne.
Futūrum I	căpĭ-ă-m capĭ-ē-s jne.	(Puudub.)	căpĭ-ă-r capĭ-ē-ris jne.	(Puudub.)
Perfectum	cēp-ī -istī . . . -ērunt	cēp-ĕrĭm -ĕrīs . . . -ĕrint	captus, a, um sŭm „ „ „ ĕs jne.	captus, a, um sĭm „ „ „ sīs jne.
Plūsquam-perfect.	cēp-ĕrăm -ĕrās . . . -ĕrant	cēp-issĕm -issēs . . . -issent	captus, a, um ĕrăm „ „ „ ĕrās jne.	captus, a, um essĕm „ „ „ essēs jne.
Futūrum II	cēp-ĕrō -ĕrīs . . . -ĕrint	(Puudub.)	captus, a, um ĕrō „ „ „ ĕrīs jne.	(Puudub.)

Actīvum			Passīvum
Imperātīvus			
Praesēns		Futūrum	
Sing. 2.	căpĕ	căpĭ-tō	(Ei tarvitata.)
3.		capĭ-tō	
Pl. 2.	capĭ-te	capĭ-tōte	
3.		capĭ-u-ntō	
Infīnīvus			
Praes.	căpĕre		căpī
Perf.	cēpisse		captus, a, um esse
Fut.	captūrus, a, um esse		captum īrī
Participium			
Praes.	căpĭ-ēns, ĕntis		—
Perf.	—		captus, a, um
Fut.	captūrus, a, um		Ger-vum: căpĭ-ĕ-ndus, a, um
Gerundium: căpĭ-ĕndī, -endō, endum, -endō			

Dē Daedalō et Icarō.

1. Daedalus, artifex clārissimus, cum cāsū hominem interfēcisset, ex urbe Athēnīs fūgit et in īnsulam Crētam ad rēgem Mīnōem migrāvit. 2. Ibi iussū rēgis labyrinthum, domum amplissimam, aedificāvit. 3. Cum domus aedificāta esset, Daedalus cōnsilium cēpit in patriam remigrāre; Mīnōs autem illum et Icarum, fīlium eius, retinēre cupiēns in labyrinthum inclūsit. 4. Tum Daedalus hunc dolum excōgitat: quattuor ālās facit, quārum pennae cērā continentur; duās ālās Icarō aptat, duās sibi ipsī. 5. Postquam id fēcit, cum fīliō āvolāvit.

6. Icarus monitŭs patris nōn respicit, sōlī nimis appropinquat, ubi cēra liquescit, ālae solvuntur, ipse in mare dēcidit. 7. A nōmine eius mare appellātum est Icarium. 8. Daedalus autem in Siciliam pervēnit.

1. Kümme aastat ihaldasid kreeklased Troojat vallutada, lõppeks vallutasid. 2. Peaaegu kõik linna elanikud tapeti. 3. Cicero tapeti põgenemisel (põgenedes) sõdurite poolt. 4. Teid oleks vaenlaste poolt vangistatud, kui me ei oleks abiks (dat.) tulnud. 5. Suur osa sõdureist (gen.), kes pole laagris, tapetakse või vangistatakse vaenlaste poolt.

67. Verba dēpōnentia.

Ladina keeles on rida verbe, mis pöörduvad passiivi vormis, kuid on aktiivi tähendusega; sääraseid verbe nimetatakse *verba dēpōnentia*. Aktiivi tähendusega on neil verbidel ka *participium perfecti*: *hortātus* — manitsenud (vrd. *laudātus* — kiidetud); ainult *gerundīvum* on passiivi tähendusega (*hortandus* — see, keda tuleb manitseda).

Aktiivist on *verba dēpōnentia*'tel: *participium praesentis*, *participium futūrī*, *īnfīnītīvus futūrī*, *gerundium ja supīnum*. *Verba dēpōnentia* omavad ka imperatiivi, mida teistel verbidel passiivi vormis ei tarvitata.

Verbum dēpōnēns'il antakse sõnastikes kolm põhivormi: *praesēns*, *perfectum* ja *īnfīnītīvus* (viimase asemel tavaliselt konjugatsiooni number).

Esimene ja teine konjugatsioon.

Tüüpsõnad: *hortor, hortātus sum, hortārī* (manitsema, õhutama, julgustama);
vereor, veritus sum, verērī (kartma).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
hort-ŏ-r (manitsen)	vĕrĕ-ŏ-r (kardan)	hortĕ-r (manitsek-	vĕrĕ-ă-r (kardak-
hortā-ris	verē-ris	hortē-ris [sin]	verĕ-ā-ris [sin]
hortā-tur	verē-tur	hortē-tur	verĕ-ā-tur
hortā-mur	verē-mur	hortē-mur	verĕ-ā-mur
hortā-mĭnī	verē-mĭnī	hortē-mĭnī	verĕ-ā mĭnī
horta-ntur	vere-ntur	horte-ntur	verĕ-a-ntur
Imperfectum			
hortā-bă-r (manit- [sesin)	vĕrē-bă-r (kartsin)	hortā-rĕ-r (oleksin [manitsenud)	verē-rĕ-r (oleksin [kartnud)
hortā-bā-ris	verē-bā-ris	hortā-rē-ris	verē-rē-ris
hortā-bā-tur	verē-bā-tur	hortā-rē-tur	verē-rē-tur
hortā-bā-mur	verē-bā-mur	hortā-rē-mur	verē-rē-mur
hortā-bā-mĭnī	verē-bā-mĭnī	hortā-rē-mĭnī	verē-rē-mĭnī
hortā-ba-ntur	verē-ba-ntur	hortā-re-ntur	verē-re-ntur
Futūrum I			
hortā-bŏ-r (manitsen [tulevikus)	vĕrē-bŏ-r (kardan [tulevikus)	(Puudub.)	
hortā-bĕ-ris	verē-bĕ-ris		
hortā-bĭ-tur	verē-bĭ-tur		
hortā-bĭ-mur	verē-bĭ-mur		
hortā-bĭ-mĭnī	verē-bĭ-mĭnī		
hortā-bu-ntur	verē-bu-ntur		
Perfectum			
hortātus, a, um sŭm (olen manitsenud, manitsesin)	vĕrītus, a, um sŭm (olen kartnud, kartsin)	hortātus, a, um sĭm (oleksin manitsenud)	vĕrītus, a, um sĭm (oleksin kartnud)
hortātī, ae, a sŭmus jne.	vĕrītī, ae, a sŭmus jne.	hortātī, ae, a sīmus jne.	vĕrītī, ae, a sīmus jne.

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Plūsquamperfectum			
hortātus, a, um ĕrăm (olin manitsenud)	vĕrĭtus, a, um ĕram (olin kartnud)	hortātus, a, um essĕm (oleksin manitsenud)	vĕrĭtus, a, um ĕssem (oleksin kartnud)
hortātī, ae, a ĕrāmus jne.	vĕrĭtī, ae, a ĕrāmus jne.	hortātī, ae, a essēmus jne.	vĕrĭtī, ae, a essēmus jne.
Futūrum II			
hortātus, a, um ĕrō (manitsen ~ olen manitsenud tulevikus)	vĕrĭtus, a, um ĕrō (kardan ~ olen kartnud tulevikus)	(Puudub.)	
hortātī, ae, a ĕrĭmus jne.	vĕrĭtī, ae, a ĕrĭmus jne.		
Imperātīvus		**Supīnum**	
Sing. hortā-rĕ (manitse)	vĕrē-rĕ (karda)	I. hortātum (et manitseda, manitsema)	vĕrĭtum (et karta, kartma)
Plūr. hortā-mĭnī (manitsege)	vĕrē-mĭnī (kartke)	II. hortātū (manitseda)	vĕrĭtū (karta)
Participium			**Infīnītīvus**
Praes. hortāns, āntis (manitsev, manitsedes)	vĕrēns, ēntis (kartev, kartes)	hortārī (manitsema, manitseda)	vĕrērī (kartma, karta)
Perf. hortātus, a, um (manitsenud)	vĕrĭtus, a, um (kartnud)	hortātus, a, um esse	vĕrĭtus, a, um esse
Fut. hortātūrus, a, um (manitseda kavatsev)	vĕrĭtūrus, a, um (see, kes kardab tulevikus)	hortātūrus, a, um esse	vĕrĭtūrus, a, um esse
Gerundīvum		**Gerundium**	
hortandus, a, um (see, keda tuleb manitseda)	vĕrendus, a, um (see, keda ~ mida tuleb karta)	hortandī (manitsemise) jne.	vĕrendī (kartmise) jne.

Märkus. Esimese konjugatsiooni *verba dēpōnentia* moodustavad *perf. ind.* alati lõpuga *-ātus sum;* seepärast jäävad sõnastikes harilikult 1. konjugatsiooni verbide põhivormid andmata: *hortor 1 = hortor, hortātus sum, hortārī; conor, 1 = conor, conātus sum, conārī* (katsuma, püüdma).

Titus dē fābulā Plautī nārrat.

1. Plautum semper admīrātus eram, nunquam autem ita laetātus sum ut herī in theātrō. 2. Comoedia eius omnibus māximē placuit neque cōnfitērī vereor Plautum [dē theātrō Rōmānō optimē meritum esse. 3. Nārrāre cōnābor, quae recordor.

4. Erat in urbe Ephesō mīles glōriōsus. 5. Is verbīs Herculem imitārī studēbat. 6. Rīdiculē glōriābātur: 7. „Per omnēs terrās vagātus sum; cum omnibus gentibus proeliātus eārumque oppida populātus sum". 8. In urbe Athēnīs virginem rapuit raptamque in Asiam dūxit. 9. Paulō post etiam spōnsus puellae eō pervēnit et eam līberāre pollicitus est. 10. A servō eius dēceptus mīles puellam, quae eum semper aspernāta erat, in patriam dīmīsit, ipse autem miserē verberātur.

1. Me jäljendame heade inimeste eeskujusid; jäljenda heade inimeste eeskujusid! 2. Miks te kardate seda tunnistada, armsad *(superl.)* sõbrad? 3. Tark inimene ei hoople kunagi oma andekusega *(ingenium).* 4. Caesar manitses sõdureid, et nad teeneid Rooma riigile osutaksid.

68. Verba dēpōnentia. Kolmas ja neljas konjugatsioon.

Tüüpsõnad: *loquor, locūtus sum, loquī* (kõnelema, rääkima); *patior, passus sum, patī* (kannatama, lubama); *partior, partītus sum, partīrī* (jagama).

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Praesēns					
lŏqu-ŏ-r	pătĭ-ŏ-r	partĭ-ŏ-r	lŏqu-ă-r	pătĭ-ă-r	partĭ-ă-r
loqu-ĕ-ris	patĕ-ris	partĭ-ris	loqu-ā-ris	patĭ-ā-ris	partĭ-ā-ris
loqu-ĭ-tur	patĭ-tur	partĭ-tur	loqu-ā-tur	patĭ-ā-tur	partĭ-ā-tur
loqu-ĭ-mur	patĭ-mur	partĭ-mur	loqu-ā-mur	patĭ-ā-mur	partĭ-ā-mur
loqu-ĭ-mĭnĭ	patĭ-mĭnĭ	partĭ-mĭnĭ	loqu-ā-mĭnĭ	patĭ-ā-mĭnĭ	partĭ-ā-mĭnĭ
loqu-u-ntur	patĭ-u-ntur	partĭ-u-ntur	loqu-a-ntur	patĭ-a-ntur	partĭ-a-ntur
Imperfectum					
lŏqu-ē-bă-r	pătĭ-ē-bă-r	partĭ-ē-bă-r	lŏqu-ĕ-rĕ-r	pătĕ-rĕ-r	partĭ-rĕ-r
loqu-ē-bā-ris	patĭ-ē-bā-ris	partĭ-ē-bā-ris	loqu-ĕ-rē-ris	patĕ-rē-ris	partĭ-rē-ris
loqu-ē-bā-tur	patĭ-ē-bā-tur	partĭ-ē-bā-tur	loqu-ĕ-rē-tur	patĕ-rē-tur	partĭ-rē-tur
loqu-ē-bā-[mur	patĭ-ē-bā-[mur	partĭ-ē-bā-[mur	loqu-ĕ-rē-[mur	patĕ-rē-mur	partĭ-rē-mur
loqu-ē-bā-[mĭnĭ	patĭ-ē-bā-[mĭnĭ	partĭ-ē-bā-[mĭnĭ	loqu-ĕ-rē-[mĭnĭ	patĕ-rē-mĭnĭ	partĭ-rē-mĭnĭ
loqu-ē-ba-[ntur	patĭ-ē-ba-[ntur	partĭ-ē-ba-[ntur	loqu-ĕ-re-[ntur	patĕ-re-ntur	partĭ-re-ntur
Futūrum I					
lŏqu-ă-r	pătĭ-ă-r	partĭ-ă-r	(Puudub.)		
loqu-ē-ris	patĭ-ē-ris	partĭ-ē-ris			
loqu-ē-tur	patĭ-ē-tur	partĭ-ē-tur			
loqu-ē-mur	patĭ-ē-mur	partĭ-ē-mur			
loqu-ē-mĭnĭ	patĭ-ē-mĭnĭ	partĭ-ē-mĭnĭ			
loqu-e-ntur	patĭ-e-ntur	partĭ-e-ntur			
Perfectum					
lŏcūtus, a, um sŭm lŏcūtĭ, ae, a sŭmus jne.		passus, a, um sŭm passĭ, ae, a sŭmus jne.	lŏcūtus, a, um sĭm lŏcūtĭ, ae, a sīmus jne.		passus, a, um sĭm passĭ, ae, a sīmus jne.
partītus, a, um sūm, partītĭ, ae, a sŭmus jne.			partītus, a, um sĭm partītĭ, ae, a sīmus jne.		

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Plūsquamperfectum					
lŏcūtus, a, um ĕrăm	passus, a, um ĕram	partītus, a, um ĕrăm	lŏcūtus, a, um essĕm	passus, a, um essĕm	partītus, a, um [essĕm
lŏcūtī, ae, a ĕrāmus	passī, ae, a ĕrāmus	partītī, ae, a ĕrāmus	lŏcūtī, ae, a essēmus	passī, ae, a essēmus	partītī, ae, a [essēmus
jne.	jne.	jne.	jne.	jne.	jne.
Futūrum II					
lŏcūtus, a, um ĕrō	passus, a, um ĕrō	partītus, a, um ĕrō	(Puudub.)		
lŏcūtī, ae, a ĕrīmus	passī, ae, a ĕrīmus	partītī, ae, a ĕrīmus			
jne.	jne.	jne.			
Imperātīvus			Supīnum		
lŏqu-ĕ-rĕ	pătĕ-rĕ	partī-rĕ	I. lŏcūtum	passum	partītum
lŏqu-ī-mĭnī	pătī-mĭnī	partī-mĭnī	II. lŏcūtū	passū	partītū
Participium			Infīnītīvus		
Praes. lŏquēns, ĕntis	pătīēns, ĕntis	partīēns, ĕntis	lŏquī	pătī	partīrī
Perf. lŏcūtus, a, um	passus, a, um	partītus, a, um	lŏcūtus, a, um esse	passus, a, um esse	partītus, a, um esse
Fut. lŏcūtūrus, a, um	passsūrus, a, um	partītūrus, a, um	lŏcūtūrus, a, um esse	passūrus, a, um esse	partītūrus, a, um esse
Gerundīvum			Gerundium		
lŏquendus, a, um	pătīendus, a, um	partīendus, a, um	lŏquendī jne.	pătīendī jne.	partīendī jne.

M ä r k u s. Neljanda konjugatsiooni *verba dēpōnentia* moodustavad *perf. ind.* harilikult lõpuga *-ītus sum*; säärastel verbidel antakse sõnastikes *praes. ind.* kõrval ainult konjugatsiooni number: *partior, 4 = partior, partītus sum, partīrī; blandior, 4 = blandior, blandītus sum, blandīrī* (meelitama).

Rēx moriēns fīliōs suōs monet.

1. Rēx moriēns fīliōs suōs ad sē convocāvit; tum ita locūtus est: 2. „Māgnam rem familiārem vōbīs relinquō. 3. E dīvitiīs autem perīcula nāscuntur. 4. Cavēte eōs, quī vōbīs blandientur. 5. Multī amīcitiam vestram appetunt, ut pecūniā vestrā ūtantur. 6. Amīcum vērum ā falsō distinguere saepe difficillimum est. 7. Is, quī omnia verba factaque vestra patitur, amīcus vester nōn est. 8. Amīcī vērī vōbīs modo assentientur, modo dissuādēbunt. 9. Amīcī falsī mentīrī, ut vōbīs blandiantur, nōn verēbuntur. 10. Semper operam dedī, ut animōs hominum experīrer. 11. Itaque eōs ē factīs, nōn ē verbīs mēnsus sum. 12. Moneō vōs, ut exemplum meum sequāminī".

1. Ärgem meelitagem kedagi! 2. Valetada on väga inetu. 3. Mõned metsloomad kasutavad sarvi relvade asemel. 4. Poeet sündis samal aastal, mil kõnemees suri. 5. Ülemjuhataja kõneles sõdurite ees *(apud)*.

69. Verba sēmidēpōnentia.

Mõnel verbil konjugeeruvad preesensi ning infinitiivi tüvest moodustuvad vormid aktiivis, muud vormid passiivis, kuid kõik nad on aktiivi tähendusega; sääraseid verbe nimetatakse *verba sēmidēpōnentia.*

Siia kuuluvad:

audeō, ausus sum, audēre (julgema);

gaudeō, gāvīsus sum, gaudēre (rõõmutsema; c. *abl.*);

soleō, solitus sum, solēre (tavatsema, viisiks olema, harjunud olema);

cōnfīdō, cōnfīsus sum, cōnfīdere (usaldama; c. *dat.*);

diffīdō, diffīsus sum, diffīdere (mitte usaldama, umbusaldama; c. *dat.*).

Verba sēmidēpōnentia hulka kuulub ka verb *revertor*, perf. *revertī*, inf. *revertī* (tagasi pöörduma), mis konjugeerub vastupidiselt: preesensi tüvest moodustuvad vormid passiivis, perfekti tüvest moodustuvad vormid aktiivis.

Dē mōribus imperātōris Hadriānī.

1. Imperātor Hadriānus prōvinciās imperiī Rōmānī peragrāre solēbat. 2. Quia in plūrimīs prōvinciīs longē morārī solēbat, omnēs rēs eī nōtae erant. 3. In multās prōvinciās rūrsus revertēbātur. 4. Incolae adventū eius gaudēbant et cōnfīdēbant eī. 5. Priōribus temporibus saepe prōcōnsulibus Rōmānīs diffīsī erant. 6. Tum autem hostēs prōvinciās Rōmānās adorīrī nōn audēbant.

1. Usaldagem neid, kes meid usaldavad! 2. Tule varsti tagasi! 3. Selle (asja) üle rõõmutseme me kõik. 4. Kuulsime vaenlaste kisa, kuid nad ei julgenud võidelda. 5. Ta tõusis harilikult *(soleō c. inf.)* hilja üles. 6. Eile tulin hilja tagasi.

70. Ablātīvus absolūtus.

Ladina keelele on omane rohke partitsiipide tarvitamine. Ablatiivis esinev partitsiip koos substantiiviga, millega ta on ühildunud, moodustab konstruktsiooni *ablātīvus absolūtus*. Eesti keelde on *abl. absolūtus* enamasti tõlgitav sidesõnaga „kui“ (ka „sest et“, „kuigi“) algava määruslausega, milles ablatiivis esinev substantiiv on subjektiks, partitsiip

aga predikaadiks; sageli võib partitsiipi tõlkida ka desgerundiivi või tud-partitsiibi abil, samuti teonimega.

Participium praesentis väljendab samaaegset tegevust, *participium perfecti* aga eelnevat, lõppenud tegevust.

Näited:

Priamō regnante Troia cecidit. — (Sel ajal) kui Priamus valitses (Priamuse valitsedes ~ Priamuse valitsuse ajal), langes Trooja.

Troiā dēlētā Graecī discessērunt. — (Pärast seda) kui Trooja oli hävitatud (Trooja hävitatud ~ Pärast Trooja hävitamist), lahkusid kreeklased.

Persīs advenientibus Leōnidās Thermopylās occupāvit. — Kui pärslased lähenesid (Pärslaste lähenedes ~ Pärslaste lähenemisel), hõivas Leonidas Termopüülid.

Hostibus victīs Caesar exercitum nōn dīmīsit. — Kui(gi) vaenlased olid võidetud (Vaenlased võidetud ~ Pärast vaenlaste võitmist), ei lasknud Caesar sõjaväge lahti.

Bellō cōnfectō cōnsul exercitum dīmīsit. — Sest et sõda oli lõpetatud (Kui sõda oli lõpetatud ~ Sõda lõpetatud ~ Pärast sõja lõpetamist), laskis konsul sõjaväe laiali.

Märkus. Konstruktsioonis ablātīvus absolūtus on *participium praes. āct.* lõpuga **-e** (mitte **-ī**): *Priamō regnante Troia cecidit.*

Dē Cloeliā virgine.

1. Porsenna, rēx Etrūscōrum, Cloeliam, virginem nōbilem, inter obsidēs Rōmānōs accēpit. 2. Castrīs Etrūscōrum nōn procul ā rīpā Tiberis positīs Cloelia dēceptīs custōdibus fūgit et equō, quem fors dederat, flūmen trāiēcit. 3. Hāc rē audītā Porsenna Rōmam lēgātōs mīsit, quibus Rōmānī obsidem reddidērunt. 4. Tum rēx virtūte virginis laudātā permīsit, ut

ipsa partem obsidum, quōs ille Cloeliae datūrus erat, ēligeret. 5. Obsidibus adductīs Cloelia nōnnūllōs virginēs puerōsque ēlēgit et illī ūnā cum ipsā in patriam revertērunt. 6. In eius honōrem Rōmānī statuam virginis equō īnsidentis in Viā Sacrā posuērunt.

1. Kui pärslased lähenesid, vallutasid lakedaimonlased Termopüülid (Thermopylae, ārum, f.). 2. Kui Termopüülid olid vallutatud, tuli Xerxes Ateenasse ja hävitas terve linna. 3. Sellal kui kreeklased hävitasid Troojat, päästis Aeneas oma isa tulest. 4. Kui Caesar oli tapetud, vallutas võimu Rooma riigis Octavianus. 5. Augustuse valitsedes õitsesid Roomas kunstid.

71. Kohaadverbiaalid (kohamäärused).

Küsimuse puhul: kus? esinevad ablatiivis ilma prepositsioonita *(ablātīvus locī)*: 1) sõna *locus* (koht), ühendatud atribuudiga, ja 2) atribuudiga *tōtus* (kogu, terve, kõik) ühendatud kohaadverbiaalid (kohamäärused). Näit. *locō idōneō* (sobival kohal), *omnibus locīs* (kõigis kohtades); *tōtā urbe* (kogu linnas, terves linnas), *tōtīs castrīs* (kogu laagris). Kuid: *in urbe* (linnas), *in castrīs* (laagris), *in locō* (koha peal, paigal).

Abl. locī: 1. *locus* + atribuut
2. *tōtus* + substantiiv

Märkus. Ablatiivis ilma prepositsioonita esineb ka väljend *terrā marīque* (maal ja merel, maad ja merd mööda).

Linnade nimed esinevad:

a) küsimuse puhul: kuhu? — akusatiivis: *Rōmam* (Rooma), *Athēnās* (Ateenasse), *Corinthum* (Korintosesse), *Carthāginem* (Kartaagosse);

b) küsimuse puhul: kust? — ablatiivis: *Rōmā* (Roomast), *Athēnīs, Corinthō, Carthāgine;*

c) küsimuse puhul: kus? — I ja II deklinatsiooni *singulária* genitiivis, muud nimed ablatiivis: *Rōmae* (Roomas), *Athēnīs, Corinthī, Carthāgine.*

Dē Diogene.

1. Diogenēs philosophus aliquandō Corinthō Athēnās migrāvit, deinde Athēnīs Thēbās vēnit, tum Thēbīs Corinthum revertit. 2. Hōc locō complūrēs mēnsēs manēbat. 3. Cum Corinthī dē causā itineris suī interrogātus esset, respondit: „Imitor rēgem Persārum". 4. Cȳrus enim, prīmus Persārum rēx, vēre trēs mēnsēs Sūsīs agēbat, aestāte duōs mēnsēs Ecbatanīs, autumnō et hieme septem mēnsēs Babylōne. 5. Idem aliquandō Spartā Athēnās migrāvit. 6. In itinere ex eō quaesītum est: 7. „Unde et quō?" 8. Tum ille: „A virīs", inquit, „ad mulierēs". 9. Athēniēnsēs illīs temporibus effēminātī erant.

1. Spartas elasid vahvaimad sõdurid. 2. Terves linnas oli väga palju ilusaid ehitisi. 3. Me tuleme Napolist ja sõidame Rooma. 4. Roomas oli kuulus amfiteater, mida nimetati Kolosseumiks. 5. Me lahkume varsti Ateenast, et sõita laevaga kodumaale.

72. Sum, fuī, esse (olema).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
sŭm	sŭmus	sīm	sīmus
(ma olen)		(ma oleksin)	
ĕs	ĕstis	sīs	sītis
ĕst	sunt	sīt	sint

Indicātīvus	Coniūnctīvus
Imperfectum	
ĕrăm erāmus (ma olin) erās erātis erăt erant	ĕssĕm essēmus (ma oleksin olnud) essēs essētis essĕt essent
Futūrum I	
ĕrō erĭmus (ma olen tulevikus) erĭs erĭtis erĭt erunt	(Puudub.)
Perfectum	
fŭī fuĭmŭs (ma olen olnud, ma olin) fuistī fuistĭs fuĭt fuērunt	fŭĕrĭm fuĕrĭmus (ma oleksin olnud) fuĕrĭs fuĕrĭtis fuĕrĭt fuĕrint
Plūsquamperfectum	
fŭĕrăm fuĕrā- (ma olin olnud) [mus fuĕrās fuĕrātis fuĕrăt fuĕrant	fŭissĕm fuissēmus (ma oleksin olnud) fuissēs fuissētis fuissĕt fuissent
Futūrum II	
fŭĕrō fuĕrĭmus (ma olen tulevikus) fuĕrĭs fuĕrĭtis fuĕrĭt fuĕrint	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. ĕs (ole)	Sing. 2. estō (sa pead olema, ole)
	3. estō (ta peab olema, olgu)
Plur. 2. estĕ (olge)	Plur. 2. estōtĕ (te peate olema, olge)
	3. suntō (nad peavad olema, olgu)
Participium	Infīnītīvus
Praes. (puudub)	Praes. esse (olema, olla)
Perf. (puudub)	Perf. fŭisse
Fut. fŭtūrus, a, um (tulev)	Fut. fŭtūrus, a, um, esse ~ fŏre

Nagu *sum* konjugeeruvad ka liitverbid *(verba composita):*

adsum, adfuī ~ affuī, adesse (kohal, juures olema; aitama; *c. dat.);*

absum, āfuī, abesse (ära olema, eemal olema; puuduma);

dēsum, dēfuī, dēesse (puudu olema, puuduma);

obsum, obfuī, obesse (kahju tooma, vastu olema);

praesum, praefuī, praeesse (eesotsas seisma, ülemaks olema; juhtima; *c. dat.);*

prōsum, prōfuī, prōdesse (kasu tooma, poolt olema).

Verbidel *absum* ja *praesum* on ka partic. praes.: *absēns, ĕntis* (äraolev, puuduv); *praesēns, ĕntis* (juuresolev, käesolev).

Prōsum, prōfuī, prōdesse.

Prōdesse on tekkinud prepositsioonist *prō(d)+esse;* prepositsiooni vanem kuju *prōd-* esineb vokaali ees, konsonandi ees aga *prō-,*

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
prō-sum	prō-sŭmus	prō-sīm	prō-sīmus
prōd-es	prōd-estis	prō-sīs	prō-sītis
prōd-est	prō-sunt	pro-sīt	prō-sint
Imperfectum			
prōd-ĕrăm	prōd-erāmus	prōd-essem	prōd-essēmus
prōd-erās	prōd-erātis	prōd-esses	prōd-essētis
prōd-erăt	prod-erant	prōd-esset	prōd-essent
Futūrum I			
prōd-ĕro	prod-erimus	(Puudub.)	
prōd-eris	prōd-eritis		
prōd-ĕrit	prōd-erunt		
Perfectum			
prō-fuī	pro-fuĭmus jne.	prō-fuĕrim	prō-fuĕrĭmus jne.
Plūsquamperfectum			
prō-fuĕram	prō-fuĕrāmus jne.	prō-fuissem	pro-fuissēmus jne.

Futūrum II	
prō-fuĕrō prō-fuĕrĭmus jne.	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. prōd-ĕs	Sing. 2. prōd-estō 3. prōd-estō
Plur. 2. prōd-estĕ	Plur. 2. prōd-estōte 3. prō-suntō

Infīnītīvus	Participium
Praes. prōd-esse	——
Perf. pro-fuisse	——
Fut. pro-futūrus, a, um esse	prō-futūrus, a, um

Dē virīs Athēniēnsium illūstribus.

1. Virī praestantēs Athēniēnsibus nunquam dēfuērunt. 2. Cum Persae annō ante nostram aetātem CDXC prīmum in Graeciam invāsissent, Athēniēnsibus, quī ingentēs exercitūs hostium fugāvērunt, Miltiadēs praefuit. 3. Decem annīs post Xerxēs, rēx Persārum, ipse terrā marīque in Graeciam invāsit. 4. Graecī victī essent, nisi Themistoclēs reī pūblicae Athēniēnsium praefuisset. 5. Posterō annō, cum Pausaniās commūnī Graecōrum exercituī, Aristīdēs Athēniēnsibus praeesset, barbarōrum cōpiae ad Plataeās fugātae sunt. 6. Neque minus Cimōn, Miltiadis fīlius, omnium virtūtum laude flōruit. 7. Erat enim vir mīrā līberālitāte, summa probitāte, māximā fortitūdine.

8. Aderat semper amīcīs prōderatque salūtī pūblicae. 9. Oberat autem hostibus patriae et improbīs cīvibus.

10. Ades amīcīs, amīcī tibī aderunt! 11. Praesentem amīcum laudāre melius est quam absentem vituperāre.

1. Teises Puunia sõjas oli kartaagolaste eesotsas Hannibal. 2. Halbadel inimestel puuduvad sageli sõbrad. 3. Töötades (töötamisega) toome kasu endale ja riigile. 4. Täna puudus koolis kolm õpilast. 5. Ma ei oleks seda teinud, kui sõbrad ei oleks mind aidanud. 6. Autute inimeste sõprus toob (*fut.*) teile kahju.

73. Possum, potuī, posse (võima, suutma).

Possum on tekkinud vähetarvitatava adjektiivi *potis* (võimeline) liitumisest verbiga *sum*. Preesensi tüvest moodustuvates vormides saab *potis s* ees kuju *pos-*, kuna *e* ees esineb *pot-* (*pos-sum, pot-es* jne.). *Imperfectum coniūnctīvī* saadakse üldreegli järgi: *infinītīvus* + pöördelõpud (*possem, possēs* jne.). Perfekti tüvest moodustuvad vormid konjugeeruvad reeglipäraselt (*potueram, potuerō* jne.).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
pŏs-sum	pŏs-sŭmus	pos-sim	pos-sīmus
pŏt-es	pŏt-estis	pos-sīs	pos-sītis
pŏt-est	pŏs-sunt	pos-sit	pos-sint
Imperfectum			
pŏt-ĕram	pot-erāmus	pos-sem	pos-sēmus
pot-erās	pot-erātis	pos-sēs	pos-sētis
pot-erat	pot-erant	pos-set	pos-sent

Futūrum I			
pŏt-ĕrō pot-eris pot-erit	pot-erimus pot-eritis pot-erunt	(Puudub.)	
Perfectum			
pŏtuī potuistī potuit	potuimus potuistis potuērunt	pŏtuĕrim potueris potuerit	potuerimus potueritis potuerint
Plūsquamperfectum			
pŏtuĕram potuerās potuerat	potuerāmus potuerātis potuerant	pŏtuissem potuissēs potuisset	potuissēmus potuissētis potuissent
Futūrum II			
pŏtuĕrō potueris potuerit	potuerimus potueritis potuerint	(Puudub.)	
Infīnītīvus			
	Praesens Perfectum	posse potuisse	
Participium'id puuduvad.			

Varia.

1. Mors ā senectūte nōn potest longe abesse. 2. Nōn omnia possumus omnēs. 3. Hominēs hominibus plūrimum prōdesse et obesse possunt. 4. Nēmō omnibus placēre poterit. 5. Atticus mendācium neque dicēbat neque patī poterat. 6 Fēlīx, quī potuit rērum cōgnōscere causās! 7. Nēmō potest duōbus dominīs servīre nec potuit nec poterit.

1. Olin kasulik, kellele suutsin. 2. Õpilane ei suutnud kõike meeles pidada. 3. Me teeme, mida võime, et sind aidata. 4. Ma võin seda ütelda. 5. Tee täna, mida võid: homme võib-olla ei suuda sa seda teha. 6. Kui sa oleksid suutnud hästi vastata, võiksid nüüd mängida.

74. Ferō, tulī, lātum, ferre (kandma).

Ferō konjugeerub üldiselt 3. konjugatsiooni järgi; ainult mõnes preesensi tüvest moodustuvas vormis liituvad pöördelõpud vahetult verbi tüvele, ilma sidevokaalita *ĭ* või *ĕ*. Preesensi, perfekti ja supiinumi tüvi on täiesti erineva päritoluga.

Actīvum		Passīvum	
Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Praesēns			
fĕr-ō	fĕrăm	fĕr-ŏr	fĕrăr
fer-s	fĕrās	fer-ris	fĕrāris
fer-t	jne.	fer-tur	jne.
fĕr-ĭ-mus		fĕr-ĭ-mur	
fer-tis		fĕr-ĭ-mĭnī	
fer-u-nt		fĕr-u-ntur	

Actīvum		Passīvum	
Indicāt.	Coniūnct.	Indicāt.	Coniūnct.
Imperfectum			
fĕrēbăm -bās jne.	ferrĕm ferrēs ferrĕt ferrēmus ferrētis ferrent	fĕrēbăr -bāris jne.	ferrĕr ferrēris ferrētur ferrēmur ferrēmĭnī ferrentur
Futūrum I			
fĕrăm -ēs -ĕt -ēmus -ētis -ent	(Puudub.)	fĕrăr -ēris -ētur -ēmur -ēmĭnī -entur	(Puudub.)
Perfectum			
tŭlī -istī jne.	tŭlĕrim -ĕris jne.	lātus, a, um sum es jne.	lātus, a, um sim sīs jne.
Plūsquamperfectum			
tŭlĕram -ĕrās jne.	tŭlissem -issēs jne.	lātus, a, um ĕram ĕrās jne.	lātus, a, um essem essēs jne.

Futūrum II			
tŭlĕrō -ĕris jne.	(Puudub.)	lātus, a, um ĕrō ĕris jne.	(Puudub.)

Imperātīvus	
Praesēns	Futūrum
Sing. 2. fĕr Pl. 2. fer-te	Sing. 2. fer-tō 3. fer-tō Pl. 2. fer-tōte 3. fer-u-ntō

Participium	
Praes. fĕrēns, ĕntis	—
Perf. —	lātus, a, um
Fut. lātūrus, a, um	Gerundīvum fĕrendus, a, um

Infīnītīvus	
Praes. ferre	ferrī
Perf. tŭlisse	lātus, a, um esse
Fut. lātūrus, a, um esse	lātum īrī

Gerundium
fĕrendī, ferendō, ferendum, ferendō

Samuti konjugeeruvad verba composita:

Afferō, attulī, allātum, afferre (juurde kandma, tooma);
auferō, abstulī, ablātum, auferre (ära kandma, viima);
cōnferō, contulī, collātum, cōnferre (kokku kandma; võrdlema);

dēfero, dētuli, dēlātum, dēferre (üle kandma, üle andma; teatama);

differō, distulī, dīlātum, differre (laiali kandma, levitama; edasi lükkama);

efferō, extulī, ēlātum, efferre (välja kandma, välja viima; välja tõstma);

īnferō, intulī, illātum, īnferre (sisse kandma, tekitama, põhjustama; *īnferre bellum alicui* — kellegagi sõda alustama);

offerō, obtulī, oblātum, offerre (ette kandma, ette panema, esitama, pakkuma);

referō, rettulī, relātum, referre (tagasi kandma, tagasi tooma; teatama).

Dē pūgnā nāvāli ad Salamīnem.

1. Cum nuntius allātus esset Athēnās ā Persīs captās esse, Graecī, quōrum classis ad Salamīnem erat, iam pūgnam dilātūrī et discessūrī erant. 2. Nec Themistoclēs rēgem Lacedaemoniōrum, cui summum imperium dēlātum erat, ab hōc cōnsiliō revocāre potuit. 3. Itaque, ut omnem spem fugae tolleret, Xerxī clam per nuntium suāsit, ut Graecōs statim aggrederētur. 4. Persae statim ancorās sustulērunt et inīquō sibi locō in maris angustiīs cum Graecīs dīmicāvērunt. 5. Graecī spē fugae sublāta fortissime sē hostibus obtulērunt et victōrēs discessērunt. 6. Ita prūdentiā Themistoclis īnsīgnis illa clādēs Persīs illāta est. 7. Posteā autem ille vir, quem omnēs summā laude extulērunt, ā cīvibus ingrātis ē patriā pulsus est. 8. Themistoclēs sē ad Persās contulit ibique mortuus est.

9. Quod fors fert, fer! 10. Iūcundius est ferrī quam ferre.

1. Poiss, mida sa kannad? 2. Kandke seda, mida te kanda suudate! 3. Me ei lükanud tagasitulekut edasi. 4. Kui toodi teade, et pärslaste laevastik on võidetud, olid kõik väga rõõmsad.

75. Volō, voluī, velle (tahtma); nōlō, nōluī, nōlle (mitte tahtma); mālō, māluī, mālle (enam tahtma, eelistama).

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Praesēns					
vŏlō	nōlō	mālō	vĕlĭm	nōlĭm	mālĭm
vīs	nōn vīs	māvīs	vĕlīs	nōlīs	mālīs
vult	nōn vult	māvult	vĕlĭt	nōlĭt	mālĭt
vŏlŭmus	nōlŭmus	mālŭmus	vĕlīmus	nōlīmus	mālīmus
vultis	nōn vultis	māvultis	vĕlītis	nōlītis	mālītis
vŏlunt	nōlunt	mālunt	vĕlint	nōlint	mālint
Imperfectum					
vŏlēbam	nōlēbam	mālēbam	vĕllĕm	nōllĕm	māllĕm
volēbās	nōlēbās	mālēbās	vellēs	nōllēs	māllēs
volēbat	nōlēbat	mālēbat	vellĕt	nōllĕt	māllĕt
volēbāmus	nōlēbāmus	mālēbāmus	vellēmus	nōllēmus	māllēmus
volēbātis	nōlēbātis	mālēbātis	vellētis	nōllētis	māllētis
volēbant	nōlēbant	mālēbant	vellent	nōllent	māllent
Futūrum I					
vŏlam	nōlam	mālam	(Puudub.)		
volēs	nōlēs	mālēs			
volet	nōlet	mālet			
jne.	ne.	jne.			
Perfectum					
vŏluī	nōluī	māluī	vŏluĕrim	nōluĕrim	māluĕrim
-istī	-istī	-isti	-ĕris	-ĕris	-ĕris
jne.	jne.	jne.	jne.	jne.	jne.

Indicātivus	Coniūnctīvus
Plūsquamperfectum	
vŏluĕram nōluĕram māluĕram -ĕrās -ĕrās -ĕrās jne. jne. jne.	vŏluissem nōluissem māluissem -issēs -issēs -issēs jne. ine jne.
Futūrum II	
vŏluĕrō nōluĕrō māluĕrō vŏluĕris nōluĕris māluĕris jne. jne. jne.	(Puudub.)
Partic. praes vŏlēns, ĕntis; nōlēns, ĕntis	
Infīnīt. vĕlle, vŏluisse; nōlle, nōluisse; mālle, māluisse	
Imperāt. nōlī, nōlīte; nōlītō, nōlītō, nōlītōte, nōluntō	
Gerundium vŏlendī jne; nōlendī jne.	

Mărkus. *Nōlō* ja *malō* on oma päritolult liitsõnad: *nōlō* = *ne* + *volō*, *mālō* = *mavolō* (= *magis volō*).

Dē poētā et vīcīnō.

1. Poēta strēnuus, cum carmina sua recitāre vellet, vīcīnum invītāvit. 2. Sed ille venīre nōluit; nam bene cēnāre quam carmina audīre māluit. 3. Tum poēta: „Hodiē“, inquit, „nōn vult, crās volet!“ 4. Posterō diē vīcīnum interrogāvit, velletne ad cēnam optimam venīre. 5. Ille, quī herī nōluerat, nunc libenter vēnit. 6. Sed cēnam parātam nōn vīdit. 7. Cum vīcīnus id aegrē ferret, poēta eī: „Haec est“, inquit, „optima cēna auribus. 8. Prīmō dēlectābimus aurēs carminibus, tum recreābimus ventrem cēnā!“ 9. Et carmina recitāvit. 10. Vīcīnus ēsuriēns discēdere nōlēbat; itaque aurēs praebuit et rē vērā carminibus dēlectātus est.

11. Sī vīs pācem, parā bellum. 12. Tardē velle est nōlle.

1. Me tahame sageli seda, mida me ei suuda teha. 2. Ma ei taha homme tulla teie juurde. 3. Kui sa enam tahaksid

töötada kui magada, oleksid õnnelikum. 4. Ma tahan enam sind kiita kui laita. 5. Nad kõik tahtsid kodumaale tagasi rännata. 6. Oh kui kõik tahaksid austada voorust!

76. Keelu väljendamine.

Teise isiku poole pööratud keelu väljendamiseks tarvitatakse: a) *nē* (ära, ärge) + *coniūnct. perfectī (coniūnctīvus prohibitīvus)* või b) *nōlī* (ära taha), *nōlīte* (ärge tahtke) + *īnfīnītīvus*.

Näit. *Nē dīxeris* = *nōlī dīcere* (ära ütle, ära räägi); *nē dīxeritis* = *nōlīte dīcere* (ärge ütelge, ärge rääkige). *Hoc nē fēceris* = *nōlī hoc facere* (ära tee seda); *hoc nē fēceritis* = *nōlīte hoc facere* (ärge tehke seda).

Varia.

1. Nōlī dēspērāre! 2. Nōlī mē tangere! 3. Nē fūrtum fēceris! 4. Nōlīte cum iīs amīcitiās iungere, quī ā viā virtūtis vōs abdūcere volunt. 5. Nōlī turbāre circulōs meōs! 6. Nē fūgeritis sīve timueritis ūllum labōrem aut perīculum.

* * *

7. Mārs, Minervae auxiliō ā Diomēde vulnerātus, in Olympum contendit. 8. Iuppiter, cum Mārtis querēlas audīvisset: „Nē fīliam meam," inquit, „accūsāveris! 9. Facta tua nōn probō. 10. Optārem, ut etiam gravius vulnerārēris, nisi fīlius meus essēs."

1. Ära seda isale ütle! 2. Ärge jalutage hilja metsas! 3. Ärge vaadake aknast välja, sest te peate töötama! 4. Ära lükka seda asja edasi! 5. Ärge noppige neid ilusaid lilli! 6. Ära küsi seda: ma ei taha seda sulle ütelda.

77.

Peale *verba dīcendī* ja *sentiendī* (vt. § 60) esineb *accūsātīvus cum īnfīnītīvō* pärast järgmisi tahtmist väljendavaid verbe *(verba voluntatis): volō, voluī, velle; nōlō,*

nōluī, nōlle; mālō, māluī, mālle; cupiō, cupīvī, cupītum, 3 (himustama, ihaldama, soovima); *iubeō, iussī, iussum; 2* (käskima); *vetō, vetuī, vetitum, 1* (keelama); *sino, sīvī, situm, 3* (lubama) ja *patior, passus sum, 3* (lubama).

Näit. *Hoc vōs scīre nōluī.* (Ma ei tahtnud, et teie seda teaksite.) *Caesar mīlitēs pontem facere iussit.* (Caesar käskis, et sõdurid ehitaksid silla. ~ Caesar käskis sõdureil ehitada silla.)

Dē fidē Rōmānōrum.

1. Post proelium ad Cannās Hannibal permūtārī captīvōs cupīvit. 2. Itaque ex captīvīs Rōmānīs decem ēlēctōs Rōmam mīsit, ut cum senātū dē permūtātiōne agerent. 3. Captīvī revertī pollicitī sunt. 4. Decem captīvī Rōmam vēnērunt. 5. Quid vellet imperātor Poenōrum, in senātū exposuērunt. 6. Permūtārī captīvōs senātus vetuit. 7. Parentēs autem captīvōs ad hostēs revertī nōlēbant. 8. Tamen novem ex iīs statim ad Hannibalem profectī sunt. 9. Unus Rōmae manēre māluit. 10. Senātus autem iūs iūrandum dolō violārī nōluit. 11. Itaque illum Rōmae remanēre passus nōn est, sed vīnctum ad Hannibalem redūxit.

1. Ma tahan, et te jääksite linna *(in c. abl.).* 2. Õpetaja keelas õpilastel lahkuda *(acc. c. inf.)* koolist. 3. Põllumees ei lubanud poistel joosta *(acc. c. inf.)* läbi aia. 4. Ma eelistan, et kõik inimesed oleksid õnnelikud. 5. Ülemjuhataja ei tahtnud, et sõjavägi laagrist välja viidaks. 6. Caesar tahtis, et leegionid järgneval päeval ründaksid gallide laagrit.

78. Nōminātīvus cum īnfīnītīvō.

Mõnede passiivi vormis esinevate *verba dicendi, sentiendi* ja *voluntātis* juures tarvitatakse konstruktsiooni *nōmīnātīvus cum īnfīnītīvō* — nominatiivi ja infinitiivi

ühendit. Kõige sagedamini esineb *nōm. c. īnf.* verbide juures *dīcor, videor, putor, iubeor, vetor* jt. Eesti keelde tõlgitakse *nōm. c. īnf.* harilikult sidesõnaga „et" algava objektlause abil.

Näiteid:

Hostēs victī esse dīcuntur. — Räägitakse (~ Kõneldakse), et vaenlased on (~ olevat) võidetud.

Rēctē fēcisse videor. — Näib, et ma tegin õigesti. Ma näin õigesti teinud olevat. ~ Ma tegin nähtavasti õigesti.

Aegrōtus esse vidēris. — Sa näid haige olevat. ~ Näib, nagu oleksid sa haige. ~ Näib, et sa oled haige. ~ Sa oled nähtavasti haige.

Mīlitēs urbem obsidēre iussī sunt. — Sõdureil (~ Sõdureid) kästi linna piirata.

Fēlīcēs fuisse dīcīminī. — Räägitakse, et te olite õnnelikud.

Sōcratēs omnium Graecōrum sapientissimus esse putābātur. — Arvati, et Sokrates on targim kõigist kreeklastest.

Dīvitēs esse putāmur. — Arvatakse, et me oleme rikkad.

De Polō, histriōne Graecō.

1. Histriō Graecus celeberrimus, nōmine Polus, vōce clārā cēterōs superāvisse dīcitur. 2. Is Polus fīlium morte āmīsit. 3. Postquam pater fīlium satis lūxisse vīsus est, ad theātrum rediit. 4. Cum eō tempore Athēnīs Electram Sophoclis mulieris habitū ācturus esset, gestāre urnam quasi cum Orestis ossibus dēbēbat. 5. Polus ossa atque urnam ē sepulcrō fīliī tulit. 6. Quasi Orestis ossa urnamque ferēns omnium animōs nōn simulācrīs neque imitāmentīs, sed lūctū vērō permōvisse dīcitur.

1. Sa näid täna haige olevat. 2. Räägitakse, et ülemjuhataja koos sõjaväega on kodumaale tagasi tulnud. 3. Su sõber näis olevat väga julge ja väga vahva noormees.

79. Eō, iī, itum, īre (minema).

Indicātīvus			Coniūnctīvus		
Praesēns					
ĕō,	īs,	ĭt,	ĕăm,	ĕās,	ĕăt,
īmus,	ītis,	ĕunt	ĕāmus,	ĕātis,	ĕant
Imperfectum					
ībam,	ībās,	ībat,	īrem,	īrēs,	īret,
ībāmus,	ībātis,	ībant	īrēmus,	īrētis,	īrent
Futūrum I					
ībō,	ībis,	ībit,	(Puudub.)		
ībĭmus,	ībĭtis,	ībunt			
Perfectum					
iī,	īstī,	iĭt,	iĕrim,	iĕris,	iĕrit,
iĭmŭs,	īstĭs,	iērunt	iĕrĭmus,	iĕrĭtis,	iĕrint
Plūsquamperfectum					
iĕram,	iĕrās,	iĕrat,	īssem,	īssēs,	īsset,
iĕrāmus,	iĕrātis,	iĕrant	īssēmus,	īssētis,	īssent
Futūrum II					
iĕrō,	iĕris,	iĕrit,	(Puudub.)		
iĕrĭmus,	iĕrĭtis,	iĕrint			

Infīnīt. īre; īsse; itūrus, a, um esse

Partic.	Imperāt.	
Praes. iēns, gen. eŭntis	Praes. 2. ī	Fut. 2. ītō
Perf. —		3. ītō
Fut. ītūrus, a, um	2. īte	2. ītōte
eundum est (tuleb minna)		3. euntō

Gerundium eundī, eundō, eundum, eundō

Märkus 1. Tuleb tähele panna, et *s*-i ees liitub *ii* pikaks *ī*-ks.
Märkus 2. Ühendis *ie* ei hääldata *i*-d *j*-na, sest *i* ja *e* kuuluvad eri silpidesse.

Verba composita:

Abeō, abiī, abitum, abīre (ära minema);
adeō, adiī, aditum, adīre (juurde minema, tulema);
exeō, exiī, exitum, exīre (välja minema, väljuma);
ineō, iniī, initum, inīre (sisse minema, sisse astuma);
pereō, periī, peritum, perīre (hukkuma);
praetereō, iī, itum, īre (mööda minema, mööduma);
redeō, redii, reditum, redīre (tagasi minema, tagasi tulema);
trānseō, trānsii, trānsitum, trānsīre (üle minema, läbi minema, ületama).

Dē Aesōpō et vīātōre.

1. Aesōpus, fābulārum poēta, Athēnīs per pāgōs Atticae ībat bēstiārum vītam observāns. 2. Cum tardē īret, vīātor festīnāns celerī gradū eī obviam vēnit. 3. Vīātor ad Aesōpum adiēns: „In urbem", inquit „itūrus sum. 4. Quamdiū mihi hinc eō eundum erit?" 5. Aesōpus respondit: „I!" 6. At ille: „Cūr mihi," inquit, „imperās, ut eam? 7. Ipse ībō"; atque abiit īrātus. 8. Cum vērō vīātor ille aliquot passūs īsset, Aesōpus eum ūnam hōram itūrum esse clāmāvit. 9. Tum vīātor mīrātus interrogāvit, cūr nōn statim hoc dīxisset. 10. Aesōpus autem: „Quoniam nōn omnēs," inquit, „eādem celeritāte eunt; prius tē euntem observāre voluī."

11. Nec, quae praeteriit, iterum revocābitur unda, nec, quae praeteriit, hōra redīre potest.

1. Ma tean, mida sa soovid: sa soovid, et ma siit ära läheksin. 2. Vend palus mind, et ma ühes isaga läheksin külasse. 3. Kodanikud läksid vastu sõjast tagasitulevale sõjaväele. 4. Kuhu teie lähete, lähen ka mina varsti. 5. Kõik läheb mööda! 6. Kui puunlaste käskjalg oli ära läinud, tulid meie sõdurid laagrisse tagasi.

80. Fiō, factus sum, fierī (1. saama, sündima; 2. = pass. verbist faciō, fēcī, factum, 3 — tehtama).

Indicātīvus		Coniūnctīvus	
Praesēns			
fīō	fīmus	fiăm	fiāmus
fīs	fītis	fiās	fiātis
fīt	fīunt	fiăt	fiant
Imperfectum			
fiēbam	fiēbāmus	fiĕrem	fierēmus
fiēbās	fiēbātis	fierēs	fierētis
fiēbat	fiēbant	fieret	fierent
Futūrum I			
fiăm	fiēmus	(Puudub.)	
fiēs	fiētis		
fiĕt	fient		
Perfectum			
factus, a, um sum		factus, a, um sim	
es		sīs	
jne.		jne.	
Plūsquamperfectum			
factus, a, um ĕram		factus, a, um essem	
ĕrās jne.		essēs jne.	
Futūrum II			
factus, a, um ĕrō		(Puudub.)	
ĕris jne.			
Imperātīvus			
fī, fīte, fītō			

Participium		Infīnītīvus
Praes.	—	fĭĕrī
Perf.	factus, a, um	factus, a, um esse
Fut.	futūrus, a, um	factum īrī (ehk futūrus, a, um esse; ehk fŏre)
Gerundīvum făciendus, a, um		

Verba composita (liitunud verbiga *faciō*) kohta tuleb märkida, et ainult need on passiivis *fīō*-kujulised, millel tüve vokaal *ă* on säilinud: *patefaciō, patefēcī, patefactum,* 3 (avama); pass. *patefīō, patefactus sum, patefierī.* Kui aga liitverbis tüve vokaal *ă* on muutunud *ĭ*-ks, siis on passiiv *ficior*-kujuline: *interficiō, interfēcī, interfectum,* 3 (tapma, surmama); pass. *interficior, interfectus sum, interficī.*

Varia.

1. Nihil agendō hominēs malī fīunt. 2. Fīat lūx! 3. Quod tibī fierī nōn vīs, alterī nē fēceris! 4. Dux mīlitibus imperāvit, ut pōns in flūmine fieret et viae per silvās patefierent. 5. Cūrāte, ut corpora vestra labōribus assuefīant.

* * *

6. Agēsilāus, rēx Lacedaemoniōrum, Thrāciam trānsitūrus ad Macedonum rēgem nuntiōs mīsit, ut rogārent, utrum per hostium an amīcōrum terram itūrus esset. 7. Cum Agēsilāus respōnsum accēpisset rēgem cōnsultātūrum esse: „Fīat igitur", inquit, „cōnsultātiō; nōs interim iter faciēmus".

1. Ma sain vaesest rikkaks; paljud said rikastest vaeseks *(pl.)*. 2. Saagu ta kingsepaks! 3. Inimesed saavad õnnelikumaks, kui nad saavad paremaks. 4. Kui Varro oli saanud ülemjuhatajaks, alustas ta lahingut. 5. Keegi ei saa juhuslikult heaks.

81. Verba dēfectīva (puudulikud verbid).

Verbe, millel osa vorme puudub, nimetatakse *verba dēfectīva*. Siia kuuluvad:

1. *meminī, meminisse* (mäletama);
2. *ōdī, ōdisse* (vihkama);
3. *coepī, coepisse* (algama, hakkama).

Neil kolmel verbil on ainult perfectum ja selle tüvest kujunduvad vormid, pealeselle veel: imperāt. *mementō, mementōte;* partic. perf. pass. *coeptus, a, um*; partic. fut. āct: *coeptūrus, a, um* ja *ōsūrus, a, um.*

1. Meminī.

Perf. ind. mĕmĭnī (mäletan), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. meminĕrim (mäletaksin), -eris, -erit jne.
Plūsq. ind. meminĕram (mäletasin), -erās, -erat jne.
Plūsq. coniūnct. meminissem (oleksin mäletanud), issēs, -isset jne.
Fut. II ind. meminĕrō (mäletan tulevikus), -eris, -ĕrit jne.
Imperāt mementō (mäleta), mementōte (mäletage).
Infin. perf. meminisse (mäletama).

2. Odī.

Perf. ind. ōdī (vihkan), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. ōdĕrim (vihkaksin), -eris, -erit jne.
Plūsq. ind. ōdĕrām (vihkasin), -erās, -erat jne.
Plūsq. coniūnct. ōdissem (oleksin vihanud), -issēs, -isset jne.
Fut. II ind. ōdĕrō (vihkan tulevikus), -eris, -erit jne
Partic. fut. ōsūrus, a, um (see, kes on valmis vihkama, kes tulevikus vihkab).
Infīn. perf. ōdisse (vihkama).

3. Coepī.

Perf. ind. coepī (olen alanud, algasin), -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.
Perf. coniūnct. coepĕrim (oleksin alanud), -ĕris, -ĕrit jne.
Plūsq. ind. coepĕram (olin alanud), -ĕrās, -ĕrat jne.
Plūsq. coniūnct. coepissem (oleksin alanud), -issēs, -isset jne.
Fut. II ind. coepĕrō (algan tulevikus), -eris, -erit jne.
Partic. perf. pass: coeptus, a, um (alatud).
Partic. fut. act: coeptūrus, a, um (alata kavatsev).
Infīn. perf. coepisse (alata).

4. Inquam [1] (ütlen).

Praes. ind. inquăm, inquĭs, inquĭt, inquĭmus, inquĭtis, inquiunt.
Imperf. ind. inquiēbat.
Perf. ind. inquĭt.
Fut. I inquiēs, inquiēt.

5. Aiō (ütlen, tõendan)

Praes. ind. ăiō, ăis, ăit,
— — ăiunt.
Imperf. ind. ăiēbăm, aiēbās, aiēbăt,
aiēbāmus, aiēbātīs, aiēbant.
Perf. ind. ăit.

6. **Salvē** (tere), salvēte, salvētō, salvēre.

7. **Avē** (tere, head tervist), avēte, avētō, avēre.

Varia.

1. Vir doctus, cum interrogātus esset, quandō sapiēns fierī coepisset, ait: „Tum cum mē ipsum cōgnōscere coepī."

[1]) Tarvitatakse ainult otsese kõne esimes(t)e sõna(de) järel.

2. Themistoclēs, cum eī poēta glōriōsus artem memoriae pollicerētur: „Oblīviōnis," inquit, „mālō; nam meminī etiam, quae nōlō, oblīvīscī autem nōn possum, quae volō."

3. Hannibal dē sē ipse cōnfessus est: „Rōmānōs semper ōderam semperque ōderō."

1. Elu, nagu tõendatakse, on sarnane unenäoga *(dat.)*. 2. Scipio ütles: „Rooma rahvas vihkab *(fut.)* alati Hannibali." 3. Määratu suured sõjaväed hakkasid Kreekamaale sisse tungima. 4. Ma mäletan sind armastavat häid raamatuid.

82. Orātiō oblīqua. Kaudne kõne.

Kui kellegi mõtted või väljendid on edasi antud sõnasõnalt sel kujul, nagu nad olid avaldatud, siis nimetatakse säärast väljendusviisi otseseks kõneks *(ōrātiō rēcta)*. Kui aga laused väljendavad kellegi mõtteid või ütlusi kolmanda isiku jutustusena, sõltudes mingist *verbum dīcendī* või *sentiendī*, siis nimetatakse seesugust väljendusviisi kaudseks kõneks *(ōrātiō oblīqua)*.

Eesti keeles erineb kaudne kõne otsesest peamiselt asesõnade poolest, kuna ajavormid ja kõneviisid on kaudses kõnes üldiselt samad, mis otseseski; ainult kindla kõneviisi asemel tarvitatakse vahel kaudset kõneviisi. Ladina keeles aga erineb kaudne kõne otsesest õige tunduvalt, ja nimelt:

1. Kaudse kõne jutustavais pealauseis esineb *accūsātīvus cum īnfīnītīvō*, muis pealauseis, samuti kõigis kõrvallauseis aga *coniūnctīvus*.

2. Otsese kõne 1. isiku asesõnadele *(ego, nōs, meus, noster)* vastavad kaudses kõnes *suī, sibi, sē* ja *suus*.

Colloquium Caesaris cum Ariovistō.

1. Caesar ad Ariovistum lēgātōs mīsit, ut dīcerent: Aliquem locum colloquiō dēligeret; velle sē dē multīs rēbus cum eō loquī. 2. Ariovistus respondit: Sibi mīrum vidērī, quid in suā Galliā, quam bellō vīcisset, aut Caesar aut omnīnō populus Rōmānus vellet. 3. Iūs bellī postulāre, ut, quī vīcissent, iīs, quōs vīcissent, quem ad modum vellent, imperārent.

4. In colloquiō Caesar Ariovistō dīxit: Nē Haeduīs bellum īnferret, obsidēs redderet, nē Germānōs amplius Rhēnum trānsīre paterētur. 5. Tum Ariovistus: Sē prius in Galliam vēnisse quam populum Rōmānum; quid vellet? 6. Cūr in suās possessiōnēs venīret? 7. Hanc Galliam suam prōvinciam esse. 8. Ad haec Caesar: Populī Rōmānī iūstissimum esse in Galliā imperium; līberam dēbēre esse Galliam; eam bellō victam suīs lēgibus ūtī senātum Rōmānum voluisse.

1. Minu sõber teatas mulle, et ta täna ei saa kooli tulla, sest et ta on haige. 2. Ta kutsuvat mind enese juurde, et teada saada, mida koolis on tehtud. 3. Ta arvavat, et ta pole *(fut.)* kaua haige. 4. Ma ärgu unustagu, mida ta on palunud.

Sõnastik

3.

agricola põllumees
arō, 1 kündma
nauta meremees
nāvigō, 1 laevaga sõitma
et ja, ning
labōrō, 1 töötama
ambulō, 1 jalutama
cantō, 1 laulma
ego mina
tū sina
clāmō, 1 kisama, karjuma
quid mis? miks?

4.

vīlla, ae, f. villa, talu; mõis
avia, ae, f. vanaema
vīsitō, 1 külastama
in *(praep.)*
a. *c. acc.* sisse, peale, -sse, -le
b. *c. abl.* sees, peal, -s, -l
īnsula, ae, f. saar
est on
incola, ae, c. elanik
sunt, nemad on
unda, ae, f. laine
spectō, 1 vaatama, vaatlema
terra, ae, f. maa
poēta, ae, m. luuletaja, poeet
vīta, ae, f. elu

5.

aula, ae, f. õu
gallīna, ae, f. kana
columba, ae, f. tuvi
habeō, 2 omama, evima
puella, ae, f. tütarlaps
ē, ex *(praep. c. abl.)* seest, -st
fenestra, ae, f. aken
placeō, 2 meeldima
videō, 2 nägema
-ne kas (küsimuses)
aquila, ae, f. kotkas
Lȳdia, ae, f. (kreekapärane naisterahva nimi)
taceō, 2 vaikima
cum kui
dēbeō, 2 võlgnema, pidama (kohustatud olema)

6.

dē *(praep. c. abl.)* üle, kohta, -st
māne (käändumatu nimisõna), n. hommik, hommikul
surgō, 3 (üles, püsti) tõusma
schola, ae, f. kool, õppetund
contendō, 3 tõttama, ruttama
ibi seal
cum *(praep. c. abl.)* ühes, -ga
amīca, ae, f. sõbratar
discō, 3 õppima

legō, 3 lugema
scrībō, 3 kirjutama
interdum mõnikord
etiam ka, isegi
lūdō, 3 mängima
currō, 3 jooksma, sõitma
cūr miks, mispärast
nōn ei, mitte
neque ega (ja ei)

7.

Tullia, ae, f. (Rooma naisterahva nimi)
sērō hilja
veniō, 4 tulema
excitō, 1 äratama
dormiō, 4 magama
iam, juba
autem aga
nunc nüüd
sed kuid, aga
sciō, 4 teadma
nesciō, 4 mitte teadma

8.

vīcus, ī, m. küla
Alexander, drī, m.
ubi kus
amīcus, ī, m. sõber
saepe sagedasti
per *(praep. c. acc.)* läbi, mööda, jooksul
ager, grī, m. põld
vīcīnus, ī, m. naaber
equus, ī, m. hobune
gener, erī, m. väimees
planta, ae. f. taim
colō, 3 harima, austama
vesper, erī, m. õhtu
vesperī *(adv.)* õhtul

9.

templum, ī, n. tempel
Rōmānī, ōrum, m. roomlased
deus, ī, m. jumal
domicilium, iī, n. eluase, elamu
simulācrum, ī, n. kujutus, kuju
dōnum, ī, n. and, annetus, kingitus
praebeō, 2 pakkuma, andma
frūmentum, ī, n. teravili
pōmum, ī, n. puuvili
proelium, iī, n. lahing
victōria, ae, f. võit

10.

lingua, ae, f. keel
Latīnus, a, um ladina
parvus, a, um väike
littera, ae, f. (kirja) täht, *pl.* kiri, teadused, kirjandus
magister, trī, m. õpetaja
teneō, 2 hoidma (käes), kinni pidama; kütkestama
verbum, ī, n. sõna
recitō, 1 ette lugema
iterō, 1 kordama
tabula, ae, f. tahvel, maakaart
niger, gra, grum must
sēdulus, a, um usin
piger, gra, grum laisk
vituperō, 1 laitma

11.

vīcīnus, a, um naabruses asuv
asinus, ī, m. eesel
opulentus, a, um rikas
crassus, a, um paks, rammus
tardus, a, um aeglane
rōbustus, a, um tugev
altus, a, um kõrge, sügav

mālus, ī, f. õunapuu
patulus, a, um laiaoksaline, lai
frūgifer, fera, ferum viljakandev
fīlius, ī, m. *(voc.* fīlī*)* poeg
aegrōtus, a, um haige
apportō, 1 (juurde) tooma, (juurde) kandma
clārus, a, um selge; kuulus
strēnuus, a, um agar; tegev

12.

Italia, ae, f. Itaalia
antīquus, a, um vana, muistne
dēnsus, a, um tihe
campus, ī, m. väli
lātus, a, um lai
vestiō, 4 riietama, katma
locus, ī, m. koht; *pl.* loca, ōrum n.
montānus, a, um mäe-, mägine
ōrnō, 1 kaunistama, ehtima; varustama
caedō, 3 raiuma, tapma
oppidum, ī, n. linn (väike)
aedificō, 1 ehitama
vīvō, 3 elama
praeda, ae, f. saak
casa, ae, f. onn, hurtsik
cibus, ī, m. toit

13.

Mārcus, ī, m. (rooma meesterahva eesnimi)
crās homme
meō, 1 minema
mē (*acc.* ja *abl. sing.* isikul. asesõnast *ego*) mind, minuga
doceō, 2 õpetama
umbra, ae, f. vari
sedeō, 2 istuma
fābula, ae, f. jutt, muinasjutt
nārrō, 1 jutustama
tum siis
ad *(praep. c. acc.)* juurde, juures
cēna, ae, f. lõunasöök
vocō, 1 hüüdma, kutsuma
remeō, 1 tagasi tulema
sī kui (tingivalt)
vacō, 1 vaba olema
surdus, a, um kurt

14.

respondeō, 2 vastama
domī *(adv.)* kodus, kodu
maneō, 2 jääma
ūnā koos, üheskoos
pingō, 3 maalima
posteā pärast(poole), hiljem
Carolus, ī, m. Karl, Kaarel
quod sest et
aut — aut kas — või
discēdō, 3 lahkuma, ära minema

15.

discipulus, ī, m. õpilane
quoque ka
discipula, ae, f. naisõpilane
Paula, ae, f.
Sylvia, ae, f.
mox varsti
fortūna, ae, f. saatus, õnn
caecus, a, um pime (mittenägija)

16.

Caesar, aris, m. (kuulus rooma väejuht ja riigimees)
imperātor, ōris, m. ülemjuhataja
scrīptor, ōris, m. kirjanik
māgnus, a, um suur

cīvitās, ātis, f. riik, kogukond
Rōmānus, a, um rooma
nōtus, a, um tuttav, tuntud
labor, ōris, m. töö, vaev
glōria, ae, f. kuulsus
pāx, pācis, f. rahu
perīculum, ī, n. hädaoht
avē ole tervitatud
suus, a, um (tema, nende) oma
vōx, vōcis, f. hääl
populus, ī, m. rahvas

17.

varius, a, um mitmesugune, kirju
numerus, ī, m. arv; hulk
habitō, 1 elama, asuma
hostis, is, c. vaenlane
arx, arcis, f. kants, kindlus
fīrmus, a, um tugev, kindel
oppūgnō, 1 ründama
cīvis, is, c. kodanik
tūtus, a, um kindel; hädaohutu
Sicilia, ae, f. Sitsiilia
dīvitiae, ārum, f. rikkus(ed)
urbs, urbis f. (suur) linn
cōpia, ae, f. tagavara, hulk, küllus
cōpiae, ārum, f. sõjavägi
merx, mercis, f. kaup
navis, is, f. laev
longus, a, um pikk
nāvis longa sõjalaev
apud *(praep. c. acc.)* juures
senex, nis, c. rauk
disciplīna, ae, f. õpetus, õppeaine; kord
dux, ducis, c. juht, pealik
auctōritās, ātis, f. mõju, autoriteet

18.

Cyclōps, ōpis, m. kükloop
Homērus, ī, m. Homeros
carmen, minis, n. laul, luuletus
prope *(praep. c. acc.)* lähedal, juures
lītus, lītoris, n. rand
ūnus, a, um üks
oculus, ī, m. silm
frōns, frontis, f. laup, otsaesine
lēx, lēgis, f. seadus
foedus, eris, n. leping, liit
spēlunca, ae, f. koobas
mel, mellis, n. mesi
lac, lactis, n. piim
fulmen, minis, n. välk
opus, operis, n. töö, teos
auctor, ōris, m. algataja, rajaja, autor

19.

Neptūnus, ī, m. (merejumal)
ā (konson. ees), **ab** *(praep. c. abl.)* juurest, poolt; -lt
auxilium, ī, n. abi
petō, 3 paluma
tempestās, ātis, f. torm
agitō, 1 ajama, (siia—sinna) kihutama
pius, a, um vaga, jumalakartlik
sōlum ainult
nōn sōlum — sed etiam mitte ainult — vaid ka
obtemperō, 1 kuulekas olema (kellelegi), kellegi tahtmist täitma, alistuma
nam sest; nimelt
cūra, ae, f. hool, mure
profundus, a, um sügav

tridēns, dentis, m. kolmeharuline ahing
turbō, 1 segi ajama, segama, erutama
sēdō, 1 vaigistama, rahustama

20.

perīculōsus, a, um hädaohtlik
Tyrrhēnus, a, um Türreeni
mare Tyrrhēnum Türreeni meri
aureus, a, um kuldne
aeternus, a, um igavene
auris, is, f. kõrv
fīnitimus, a, um naabruses asuv
ferrum, ī, n. raud
ignis, is, m. tuli
ferrō ignīque tule ja mõõgaga
vāstō, 1 laastama
cōnsuētūdō, dinis, f. harjumus
rādix, īcis, f. juur

21.

Gallī, ōrum, m. gallid
Gallia, ae, f. (umb. nüüdse Prantsusmaa ala)
fortitūdō, dinis, f. vahvus
mīles, lītis, m. sõdur
gerō, gessī, gestum, 3 kandma, korda saatma, pidama
bellum gerere sõda pidama
fluvius, ī, m. jõgi
Allia, ae, f. (jõgi Laatsiumis, Itaalias)
vincō, vīcī, victum, 3 võitma
post *(praep. c. acc.)* pärast, taga
pūgna, ae, f. lahing
Rōma, ae, f. Rooma
occupō, 1 enda alla võtma, okupeerima
Capitōlium, ī, n. (muistse Rooma linna kindlus)
expūgnō, 1 vallutama
aurum, ī, n. kuld
pōstulō, 1 nõudma
postquam pärast seda kui
comportō, 1 kokku kandma
Camillus, ī, m. (diktaator; gallide võitja)
fugō, 1 põgenema ajama
veniō, vēnī, ventum, 4 tulema
videō, vīdī, vīsum, 2 nägema

22.

Hannibal, alis, m. (kuulus Kartaago väepealik)
nōbilis, e tuntud, kuulus
Carthaginiēnsēs, ium, m. kartaagolased
ingenium, ī, n. vaimuanne, iseloom
celer, eris, ere kiire
audāx, ācis julge; jultunud
animus, ī, m. hing, vaim, meeleolu
fortis, e vahva, tugev
dēcernō, dēcrēvī, dēcrētum, 3 otsustama
Alpēs, ium, f. Alpid
superō, 1 ületama, võitma
Hispānia, ae, f. Hispaania
trādūcō, dūxī, ductum, 3 üle, läbi viima
tempus, oris, n. aeg
fertilis, e viljakandev, viljakas
ingēns, gentis tohutu, määratu suur
pedester, tris, tre jala-
equester, tris, tre ratsa-, ratsaväe

P. (ūblius) Cornēlius Scīpiō,
P. (ūblī) Cornēlī Scīpiōnis, m. (kuulus rooma väejuht, Hannibali võitja)
prūdēns, dentis mõistlik, arukas
patria, ae, f. isamaa
servō, 1 (alal) hoidma, päästma
omnis, e iga; kogu, kõik
initium, ī, n. algus
difficilis, e raske

23.

Graecia, ae, f. Kreekamaa
dīligentia, ae, f. hoolsus
aedificium, ī, n. ehitis, hoone
Athēnae, ārum, f. Ateena
Rōmulus, ī, m. (esimene Rooma kuningas)
Remus, ī, m. (Romuluse kaksikvend)
necō, 1 tapma
irrīdeō, rīsī, rīsum, 2 pilkama, (millegi üle) naerma
mūrus, ī, m. müür
novus, a, um uus
vulpēs, is, f. rebane
accēdō, accēssī, accēssum, 3 juurde tulema
interrogō, 1 küsima
ecquid kas, vist, ju
valeō, valuī, -, 2 terve olema
satis küllalt
inquit lausus, ütles
multō palju
melius paremini
habeō, buī, bitum, 2 omama, evima
mē habeō ma tunnen ennast

24.

hodiē täna
tuus, a, um sinu (oma)
attentus, a, um tähelepanelik
itaque ja nõnda, niisiis, seepärast
lūdus, ī, m. mäng
lūdō, lūsī, lūsum, 3 mängima
anteā enne, varem
pluvia, ae, f. vihm
(h)ūmidus, a, um niiske, märg
brevī varsti
dōnec seni kui, kuni
numerō, 1 loendama, loetlema
nūbilus, a, um pilvine
sōlus, a, um ainus, ainuke

25.

multī, ae, a paljud
bēstia, ae, f. metsloom
prō *(praep. c. abl.)* eest, asemel
arma, ōrum, n. (kaitse) relvad
āla, ae, f. tiib
exercitus, ūs, m. sõjavägi
appellō, 1 nimetama
plērumque enamasti
equitātus, ūs, m. ratsavägi
pūgnō, 1 võitlema
impetus, ūs, m. rünnak
quasi otsekui, just nagu
ictus, ūs, m. löök
dexter, tra, trum parem (poolne)
praesum, fuī, esse *(c. dat.)* eesotsas seisma, juhtima
rīsus, ūs, m. naer
cōgnōscō, nōvī, nitum, 3 ära tundma, teada saama
stultus, a, um rumal

26.

flūmen, minis, n. jõgi
lignum, ī, n. puit, puu
homō, minis, m. inimene
ūtilis, e kasulik
Cicerō, ōnis, m. (kuulus rooma kõnemees ja kirjanik)
ōrātiō, iōnis, f. kõne
lavō, lāvī, lautum, 1 pesema
ēventus, ūs, m. tulemus, tagajärg
plēnus, a, um täis
placeō, cuī, citum, 2 meeldima
teneō, nuī, ntum, 2 hoidma (käes), (kinni) pidama, kütkestama
dēbeō, buī, bitum, 2 võlgnema, pidama (kohustatud olema)

27.

hōra, ae, f. tund
nox, noctis, f. öö
aestās, ātis, f. suvi
hiems, mis, f. talv
mōtus, ūs, m. liikumine
causa, ae, f. põhjus
longitūdō, dinis, f. pikkus
nātālis, e sünni-
celebrō, 1 pühitsema
doceō, cuī, ctum, 2 õpetama
rēs pūblica, reī pūblicae, f. riik
perniciēs, ēī, f. hukatus

28.

avus, ī, m. vanaisa
saxum, ī, n. kalju, kivi
cavō, 1 õõnestama
firmō, 1 tugevdama, kinnitama
exemplum, ī, n. näide, eeskuju
moveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, mõjustama
adhibeō, buī, bitum, 2 rakendama, tarvitusele võtma
aper, prī, m. metssiga
teneō, nuī, ntum, 2 (käes) hoidma, (kinni) pidama, kütkestama
ut nagu
salūtō, 1 tervitama
ita nõnda, nii

29.

alius, a, ud *(gen:* **alīus,** *dat:* **aliī)** teine (mitmest)
sūtor, ōris, m. kingsepp
dūcō, dūxī, ductum, 3 juhtima
quō kuhu
vehō, vēxī, vectum, 3 vedama; *pass.* sõitma
libenter meelsasti
relinquō, līquī, lictum, 3 (maha) jätma
-que ning, ja
cōgō, coēgī, coāctum, 3 sundima
impediō, 4 takistama
trīstis, e kurb
contumēlia, ae, f. sõim, sõimamine
dīcō, dīxī, dictum, 3 ütlema; rääkima

30.

quam (võrdluses) kui
perītus, a, um kogenud, vilunud
gravis, e raske
argentum, ī, n. hõbe
suāvis, e meeldiv, mõnus
Horātius, ī, m. (kuulus rooma luuletaja)

ō oo, oh
dulcis, e magus

31.

Neāpolis, is, f. (*acc.* **Neāpolim**, *abl.* **Neāpolī**) Napoli
portus, ūs, m. sadam
celeber, bris, bre rahvarikas, kuulus
via, ae, f. tee
procul kaugel
Pompeiī, iōrum, m.
situs, a, um asetsev, asetatud
hūmānus, a, um inimese-, inim-, inimlik

32.

imperium, iī, n. riik, võim; ülemjuhatus
dēnique lõpuks
Eurōpa, ae, f. Euroopa
gēns, gentis, f. suguharu, rahvas
Āfrica, ae, f. Aafrika
Asia, ae, f. Aasia
potestās, ātis, f. võim
mōs, mōris, m. komme
cīvīlis, e kodanlik
bellum cīvīle kodusõda
summus, a, um kõrgeim, ülim
bonum, ī, n. hüve
praesidium, iī, n. kaitse
discordia, ae, f. lahkmeel
iniūria, ae, f. ülekohus, ebaõiglus
nihil (mitte) midagi
ūsus, ūs, m. kasutamine, tarvitamine; harjumus, pruuk, harjutamine; kasu

33.

Nīcolāus, ī, m.
servus, ī, m. ori
Graecus, a, um kreeka
puerītia, ae, f. lapsepõlv
quōmodo kuidas
ēducō, 1 (üles) kasvatama
membrum, ī, n. liige
noster, tra, trum meie (oma)
frīgidus, a, um külm
Eurōtās, ae, m. (jõgi Lakoonias)
firmō, 1 tugevdama, kinnitama
exiguus, a, um vähene, kasin
alō, aluī, altum, 3 toitma
vīnum, ī, n. vein
aqua, ae, f. vesi
pūrus, a, um puhas
sitis, is, f. (*acc.* **-im**, *abl.* **-ī**) janu
expleō, plēvī, plētum, 2 täitma, küllastama
sitim explēre janu kustutama
fūrtum, ī, n. vargus
propter (*praep. c. acc.*) pärast, tõttu
pūniō, 4 karistama
occultō, 1 varjama, peitma

34.

Lacedaemonius, iī, m. lakedaimonlane, spartalane
dūrus, a, um kõva, karm
dēlectō, 1 lõbustama, vaimustama, rõõmustama, kütkestama
certē kindlasti
vōs teie, teid
praeceptum, ī, n. eeskiri, õpetus
incitō, 1 kiiresti liikuma panema, ergutama
memoria, ae, f. mälestus, mälu

mortuus, a, um surnud
scūtum, ī, n. kilp
reportō, 1 tagasi kandma
sine *(praep. c. abl.)* ilma
semper alati
mors, mortis, f. surm
honestus, a, um auväärne, õilis
turpis, e häbistav, inetu

35.

epistula, ae, f. kiri
scrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjutama
parēns, entis, c. vanem (isa, ema)
vitium, iī, n. pahe
opprimō, pressī, pressum, 3 alla suruma
calamitās, ātis, f. õnnetus, kaotus, häda
enim sest, nimelt
negōtium, iī, n. toimetus, tegevus
nisi kui ei, kui mitte
improbus, a, um autu, nurjatu
magistrātus, us, m. riigiamet, ametnik
probus, a, um aus

36.

ānser, eris, m. hani
aliquandō kord, kunagi
occīdō, cīdī, cīsum, 3 tapma
ferē peaaegu, peagu
obscūrus, a, um pime, (valguseta, tume)
tentō, 1 katsetama, proovima
clāmor, ōris, m. kisa
Iūnō, ōnis, f. (Jupiteri abikaasa)
sacer, cra, crum püha, pühendatud
Mānlius, iī, m. (üks Rooma kaitsjaid gallide sissetungi ajal)
probō, 1 proovima, heaks kiitma

37.

Quīntus, ī, m. (rooma eesnimi)
Titus, ī, m. (rooma eesnimi)
neglegō, lēxī, lēctum, 3 hooletusse jätma, ükskõikne olema
pēnsum, ī, n. õppetükk
praeparō, 1 ette valmistama
trīstitia, ae, f. kurbus
āmittō, mīsī, missum, 3 lahti laskma, (maha) jätma, kaotama

38.

lupus, ī, m. hunt
āgnus, ī, m. tall
Augustus, ī, m.
salvē ole terve, tere
salvēte olge terved, tere
quis kes
rīvus, ī, m. oja
migrō, 1 rändama, (üle) minema
recreō, 1 värskendama, kosutama
in animō habēre kavatsema
superior, ius ülalpool asuv, ülemine
stō, stetī, statum, 1 seisma
īnferior, ius allpool asuv, alumine
at aga, kuid
fluō, flūxī, —, 3 voolama
īrātus, a, um vihane
dēvorō, 1 alla neelama

hīc siin
agō, ēgī, āctum, 3 ajama; tegema
grātia, ae, f. tänu; arm
grātiās agere tänama

39.

amō, 1 armastama
mūsēum, ī, n. muuseum
sodālis, is, m. seltsimees, mänguseltsiline
Paulus, ī, m. Paul
dēmōnstrō, 1 näitama, selgitama
explicō, 1 seletama
memorābilis, e tähelepanuväärne
pictus, a, um maalitud
statua, ae, f: (raid)kuju
nōndum veel mitte
nōnnūllus, a, um mõni
libellus, ī, m. väike raamat, märkmik, kiri
notō, 1 märkima, üles tähendama
portō, 1 kandma

40.

ecce ennäe
mōns Caelius
mōns Palatīnus
mōns Aventīnus
(kolm seitsmest künkast, millele on ehitatud Rooma linn)
proximus, a, um lähim
inde sealt, sellest ajast
vallis, is, f. org
inter *(praep. c. acc.)* vahel, seas; kestel, jooksul
pateō, patuī, —, 2 laiuma, ulatuma
circus, ī, m. tsirkus
currus, ūs, m. vanker
certāmen, minis, n. võistlus, võitlus
deinde seejärel, siis
amphitheātrum, i, n. amfiteater
gladiātor, ōris, m. gladiaator
praebeō, buī, bitum, 2 pakkuma, andma
Colossēum, ī, n. (kuulus amfiteater Roomas)

41.

Tantalus, ī, m. (mütoloogiline Früügia kuningas)
Iuppiter, Iovis, m. Jupiter (rooma peajumal)
rēx, rēgis, m. kuningas
Phrygia, ae, f. Früügia (maakond Väike-Aasias)
cārus, a, um armas, kallis
epulae, ārum, f. sööming
invītō, 1 (külla) kutsuma
colloquium, iī, n. kõnelus, vestlus
cōnsilium, iī, n. nõupidamine, nõu, kavatsus, plaan
quae *(nom. ja acc. pl., neutr.)* mis, mida
īra, ae, f. viha
inferī, ōrum, m. manala elanikud; manala, allilm
sub *(praep.)* **a.** *c. acc.* alla; **b.** *c. abl.* all
collocō, 1 asetama, paigutama
famēs, is, f. nälg
vexō, 1 piinama
bibō, bibī, —, 3 jooma
aut või
mālum, ī, n. õun

carpō, carpsī, carptum, 3 kitkuma, noppima
optō, 1 soovima
rāmus, ī, m. oks
recēdō, cessī, cessum, 3 tagasi astuma; taanduma

42.

opera, ae, f. töö, tegevus
studium, iī, n. taotlus; õping
sententia, ae, f. mõte
amor, ōris, m. armastus
virtūs, ūtis, f. mehisus, vaprus; voorus
estō olgu, ta peab olema
duo, duae, duo kaks

43.

hinc siit
lacrima, ae, f. pisar
mūtō, 1 muutma, vahetama
dīversus, a, um vastupidine, erinev
medicus, ī, m. arst
cūrō, 1 hoolitsema; ravima
sapiēns, ntis, m. tark
fingō, fīnxī, fictum, 3 kujundama; välja mõtlema
testis, is, c. tunnistaja
mordeō, momordī, morsum, 2 hammustama
vulnerō, 1 haavama
culpa, ae, f. süü
frūstrā asjata
irrītō, 1 ärritama

44.

audācia, ae, f. julgus; jultumus
pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)* sõna kuulma, alistuma
līberō, 1 vabastama
terreō, ruī, ritum, 2 hirmutama; kohutama
classis, is, f. laevastik; klass
intrō, 1 sisse astuma

45.

pēs, pedis, m. jalg
digitus, ī, m. sõrm
annus, ī, m. aasta
Graecī cōrum, m. kreeklased
nātus, a, um est sündis, on sündinud; on vana
Mūsa, ae, f. muusa
colō, coluī, cultum, 3 harima, austama
quot kui palju
condō, didī, ditum, 3 asutama, rajama

46.

Mārtius, iī, m. märts
Mārs, rtis, m. (roomlaste sõjajumal)
Aprīlis, is, m. aprill
Maius, iī, m. mai
Iūnius, iī, m. juuni
Quīntīlis, is, m. juuli
Sextīlis, is, m. august
September, bris, m. september
Octōber, bris, m. oktoober
November, bris, m. november
December, bris, m. detsember
Numa Pompilius, Numae Pompiliī, m. (teine rooma kuningas)
Ianuārius, iī, m. jaanuar
Ianus, ī, m. (vana Itaalia päikesejumal, hiljem olid kõik algused temale pühendatud)

Februārius, ī, m. veebruar
sīc nõnda
reliquus, a, um ülejäänud
putō, 1 arvama, pidama
Iūlius, ī, m. juuli
Thermopylae, ārum, f. (kitsastee Põhja- ja Kesk-Kreeka piiril)
Marathōn, ōnis, m. (alevik Attika idarannikul)

47.

Mīnōs, nōis, m. (mütoloogiline Kreeta saare kuningas)
dīligēns, gentis hoolas
vītō, 1 vältima
crūdēlis, e julm
iniūstus, a, um ebaõiglane, ülekohtune
tractō, 1 käsitlema
imprūdenter ebateadlikult, ettevaatamatult
taurus, ī, m. härg
dōnō, 1 andma, kinkima
sacrificō, 1 ohverdama
impius, a, um jumalakartmatu, nurjatu
vehemēns, mentis äge; tugev, võimas
furor, ōris maruviha, hullustus
Crēta, ae, f. Kreeta
Herculēs, is, m. Herakles (kreeka muinaskangelane)
diū kaua
festīnō, 1 ruttama, tõttama
lentus, a, um sitke; aeglane; rahulik

48.

dēscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjeldama
nimis liiga
laetus, a, um rõõmus
falsus, a, um ekslik, vale
rūmor, ōris, m. kuuldus, kuulujutt
error, ōris, m. eksitus, viga
intellegō, lēxī, lēctum, 3 *(c. acc.)* aru saama
māgnopere väga
noceō, cuī, citum, 2 kahjustama
incōnstantia, ae, f. püsimatus, muutlikkus
bellō, 1 sõdima

49.

amplus, a, um avar, laialdane
amplius *(adv.)* enam
crēdō, didī, ditum, 3 *(c. dat.)* uskuma, usaldama
volō, 1 lendama
beātus, a, um õnnelik
potius ennem; pigemini
nunquam mitte kunagi, ei iialgi
inārēscō, āruī, —, 3 ära kuivama
vērus, a, um tõeline
amīcitia, ae, f. sõprus
reperiō, repperī, repertum, 4 (üles) leidma, avastama
dubium, ī, n. kahtlus

50.

moneō, nuī, nitum, 2 meelde tuletama, manitsema
accūrātus, a, um hoolikas, täpne
trānscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 ümber, ära kirjutama
ēdiscō, edidicī, —, 3 pähe õppima
scrīptum, ī, n. kirjutis; kirjatöö

corrigō, rēxī, rēctum, 3 parandama
fabella, ae, f. jutuke
memoriā teneō (nuī, ntum, 2) meeles pidama
praecipuē eriti, iseäranis
Lūcius, iī, m. (lüh. L.) (rooma meester. eesnimi)
cōnsūmō, mpsī, mptum, 3 (ära) tarvitama, kulutama
aliquot mõni
omittō, mīsī, missum, 3 vahele jätma
pigritia, ae, f. laiskus
tōtus, a, um, *gen.* **tōtīus,** *dat.* **tōtī** kogu
vīs, f. (*gen.* ja *dat.* puuduvad, *acc.* **vim,** *abl.* **vī,** *pl.* **vīrēs, ium)** jõud, vägivald
incumbō, cubuī, cubitum, 3 *(c. dat.)* laskuma, heitma (millelegi); end pingutama (millekski)
incūriōsus, a, um muretu, hooletu, ükskõikne, lohakas
occurrō, currī, cursum, 3 vastu jooksma; vastu tulema
atque ning, ja
latitō, 1 peidus olema
laetitia, ae, f. rõõm
commendō, 1 usaldama; üle andma
iuventūs, ūtis, f. noorus
iūcundus, a, um rõõmustav, meeldiv, meelepärane
molestia, ae, f. raskus, ebameeldivus
permittō, mīsī, missum, 3 minna laskma; lubama; jätma (midagi kellelegi)

51.

contentus, a, um rahul, rahuldatud
ob *(praep. c. acc.)* vastu; pärast, tõttu
contendō, tendī, tentum, 3 (ennast) pingutama, püüdma; ruttama, tõttama; võitlema
ultimus, a, um viimne
Persae, ārum, m. pärslased
dominus, ī, m. isand, valitseja
orbis terrārum maa(kera)
contrā *(praep. c. acc.)* vastu
malum, ī, n. halbus

52.

nūtriō, 4 toitma, kasvatama
gallus, ī, m. kukk
advenīō, vēnī, ventum, 4 juurde tulema
tēctum, ī, n. katus
āvolō, 1 ära lendama
nuntius, iī, m. teade; sõnum; teataja, käskjalg
inimīcitia, ae, f. vaen
fīniō, 4 lõpetama
conveniō, vēnī, ventum, 4 kokku tulema
igitur niisiis
creō, 1 valima
perterreō, ruī, ritum, 2 ära hirmutama
fortasse vahest, võib-olla
nuntiō, 1 teatama
quisque igaüks
nōscō, nōvī, nōtum, 3 tundma õppima, teada saama
nōvi *(perf.)* tunnen, tean

53.

salūs, ūtis, f. heaolu, hüvang; tervis; tervitus
aliquamdiū mõnda aega
adventus, ūs, m. (juurde)tulek, ilmumine, päralejõudmine, saabumine
adhūc seniajani, seni
remittō, mīsī, missum, 3 tagasi saatma; lahti, lõdvaks laskma; järele andma; vähendama
autumnus, ī, m. sügis
temptātiō, iōnis, f. katse, eksam
dō, dedī, datum, dare (1) andma
operam dare hoolt kandma, hoolitsema
caelum, ī, n. taevas; ilm, ilmastik
nimius, a, um liigne
valētūdō, dinis, f. tervis
cotīdiē igapäev
natō, 1 ujuma
pōnō, posuī, positum, 3 asetama, panema
prohibeō, buī, bitum, 2 tagasi hoidma, takistama

54.

Themistoclēs, is, m. Themistokles (kuulus Ateena väejuht)
Athēniēnsis, is, m. ateenlane
obtineō, tinuī, tentum, 2 käes pidama; saavutama
invādō, vāsī, vāsum, 3 sisse tungima
appropinquō, 1 lähenema
ōrāculum, ī, n. oraakel
Delphicus, a, um Delfi (täiendina)
cōnsulō, suluī, sultum, 3 *(c. acc.)* nõu küsima
Pȳthia, ae, f. püütia (Apollo preestrinna Delfis, kes ennustas tulevikku)
moenia, ium, n. (linna) müürid
līgneus, a, um puu-, puust
mūniō, 4 kindlustama
nēmō ei keegi, mitte keegi
impōnō, posuī, positum, 3 (sisse, peale) paigutama, (sisse, peale) asetama
īnānis, e tühi
nāvālis, e laeva-, mere-
pūgna nāvālis merelahing
Salamīs, mīnis, f. (saar Kreeka rannikul)
prīstinus, a, um endine
status, ūs, m. seisund
restituō, tuī, tūtum, 3 taastama

55.

M(ārcus) Valerius Corvīnus, M. Valeriī Corvīnī, m. (rooma ohvitser)
ante *(praep. c. acc.; adv.)* enne, ees
castra, ōrum, n. laager
L.(ūcius) Fūrius Camillus, L. Fūriī Camillī, m. (diktaator, gallide võitja)
cautus, a, um ettevaatlik
excēdō, cessī, cessum, 3 välja tulema, välja minema
ēdūcō, dūxī, ductum, 3 välja juhtima, välja tooma
īnsīgnis, e väljapaistev, silmapaistev
prōcēdō, cessī, cessum, 3 ette astuma; edasi minema

Gallus, ī, m. gall, gallialane
illūdō, lūsī, lūsum, 3 pilkama
tribūnus, ī, m. tribuun (ohvitser Rooma sõjaväes)
barbarus, ī, m. välismaalane, barbar
superbus, a, um kõrk, uhke
committō, mīsī, missum, 3 kokku laskma, kokku viima; ühendama
proelium committere lahingut alustama
corvus, ī, m. kaaren; ronk
galea, ae, f. kiiver (tavaliselt nahast)
cōnsīdō, sēdī, sessum, 3 laskuma, peatuma jääma; asuma, istuma
petō, īvī, ītum, 3 (kätte saada) püüdma, taotlema; paluma
āvertō, vertī, versum, 3 ära pöörama, eemaldama
gladius, ī, m. mõõk
trānsfīgō, fīxī, fīxum, 3 läbi torkama, läbi puurima, läbistama
redūcō, dūxī, ductum, 3 tagasi juhtima, tagasi viima
nōminō, 1 nimetama

56.

L.(ūcius) Sergius Catilīna, L. Sergiī Catilīnae, m.
tumultus, ūs, m. mäss, rahutus, müra
proavus, ī, m. vanavanaisa, esiisa
īgnōminia, ae, f. teotus
tolerō, 1 taluma, (välja) kannatama
adeō niivõrd
superbia, ae, f. kõrkus, uhkus
profectō tõepoolest
paucus, a, um vähene
cōnsul, sulis, m. konsul

57.

lūna, ae, f. kuu (taevakeha)
māgnificus, a, um suurepärane
vēritās, tātis, f. tõde
fēlīcitās, tātis, f. õnn
socius, iī, m. liitlane, seltsimees
vestīmentum, ī, n. riietus
sapientia, ae, f. tarkus
mēns, mentis, f. mõistus, meel, vaim
lateō, tuī, —, 2 peituma, varjatud olema, varjuma
āra, ae, f. altar
focus, ī, m. kolle, kodukolle
vānus, a, um tühine, asjatu
gaudium, iī, n. rõõm
fleo, flēvi, flētum, 2 nutma

58.

impleō, lēvī, lētum, 2 täitma
cūnctus, a, um kõik
adversārius, a, um vastane
triumphus, ī, m. triumf, võidupidustus
praemium, iī, n. tasu, autasu
contrōversia, ae, f. tüli, tüliküsimus
venia, ae, f. luba; andestus
impetrō, 1 saavutama
tamen siiski
conciliō, 1 ühendama, lähendama, (enda poole) võitma; hankima
M.(ārcus) Brūtus, M. Brūtī, m.

C. (Gaius) Cassius, C. Cassiī, m.
coniūrō, 1 vandeseltsi moodustama
Īdūs, duum, f. iidus (13. või 15. kuupäev)
cūria, ae, f. kuuria (senati istungite hoone)
cōnstituō, tuī, tūtum 3 otsustama, kindlaks määrama
Calpurnia, ae, f. (Caesari abikaasa)
uxor, uxōris, f. naine, abikaasa
somnium, iī, n. unenägu
monitus, ūs, m. manitsus, hoiatus
ōrō, 1 paluma
prex, precis, f. palve; harilikult *plur.* **precēs, cum**
paulō veidi, natuke
certus, a, um kindel
incertus, a, um ebakindel

59.

Cannae, ārum, f. (alevik Apuulias)
Pūnicus, a, um puunia
pōscō, popōscī, —, 3 nõudma
insuper pealeselle, lisaks
tribūtum, ī, n. sõjamaks, kontributsioon
immēnsus, a, um mõõtmatu, määratu (suur)
pendō, pependī, pēnsum, 3 tasuma, maksma
resistō, stitī, (stitum), 3 seisma jääma; vastupanu avaldama
complūrēs, a *(gen.* **ium)** paljud
Aufidus, ī, m. (jõgi Apuulias)
cōnsistō, stitī, —, 3 seisma jääma, peatuma
alter, era, erum *(gen.* **alterīus,** *dat.* **alterī)** teine (kahest)
Varrō, ōnis, m. (üks Rooma konsuleid Cannae lahingus)
voluntās, tātis, f. tahe, nõusolek
collēga, ae, f. kolleeg, ametikaaslane
Paullus, ī, m. (teine Rooma konsul Cannae lahingus)
sīgnum, ī, n. märk, märguanne; väetähis
initiō *(abl.)* alguses
aciēs, ēī, f. tera; lahingurivi
Poenī, ōrum, m. puunlased, kartaagolased
pellō, pepulī, pulsum, 3 tõukama, lööma
dolus, ī, m. kavalus, pettus
fallō, fefellī, —, 3 petma
prōcurrō, currī, cursum, 3 ette jooksma, ette tungima
īnsidiae, ārum, f. varitsus, lõks; salasepitsus
incidō, cidī, —, 3 (sisse, peale) langema
undique kõikjalt, igalt poolt
circumstō, stetī, —, 1 ümber seisma; ümber piirama
ānulus, ī, m. sõrmus
mittō, mīsī, missum, 3 saatma
māgnitūdō, dinis, f. suurus
ostendō, tendī, tentum, 3 näitama

60.

Q.(uīntus) Ennius, Q. Enniī, m. (rooma luuletaja III—II saj. e. meie ajaarvamist)
Scīpiō Nāsīca, Scīpiōnis Nāsīcae, m.

familiāris, e perekonna-, perekondlik, sõbralik
ancilla, ae, f. teenija, tüdruk, teenijatüdruk, ümmardaja
sentiō, sēnsī, sēnsum, 4 tundma, märkama
iussū *(abl.)* käsul, käsu peale
intus sees(pool); sisse(poole)
posterus, a, um järgnev, järgmine
iānua, ae, f. uks, sissekäik
quaerō, quaesīvī, quaesītum, 3 otsima, küsima
exclāmō, 1 hüüdma
nōnne kas tõesti mitte, eks (ometi)
impudēns, dentis häbematu
ēgregius, a, um väljapaistev, oivaline
factum, ī, n. tegu
versus, ūs, m. rida, värss
celebrō, 1 ülistama; rohkearvuliselt külastama; pühitsema

61.

Pyrrhus, ī, m. Pyrrhos (Epeirose kuningas)
Epīrōtēs, ae, m. epeiroslane
Tarentīnī, ōrum, m. tarentlased (Lõuna-Itaalia linna Tarentumi elanikud)
indīcō, dīxī, dictum, 3 kuulutama, teatavaks tegema
statim otsekohe
fīnis, is, m. piir, lõpp; eesmärk, otstarve
iuvō, iūvī, iūtum, 1 aitama
Ausculum, ī, n. (linn Lõuna-Itaalias)
iterum veel kord, teist korda
Epīrus, ī, f. Epeiros (maakond Põhja-Kreekamaal)
remigrō, 1 tagasi minema
honor, ōris, m. au, austus, auavaldus; auamet
mīlitāris, e sõjaväeline, sõdurlik, sõja-
sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4 (maha) matma
compōnō, posuī, positum, 3 kokku panema, koostama; sõlmima

62.

Hērodotus, ī, m. Herodotos (kreeka ajaloolane V saj. e. meie ajaarvamist)
Halicarnassius, iī, m. halikarnaslane (Halikarnassose linn asetses Väike-Aasia edelaosas)
causā otstarbel, pärast, tõttu
remōtus, a, um eemalolev, kauge
peragrō, 1 läbi rändama
parātus, a, um valmis; valmisolev
Aegyptus, ī, f. Egiptus
Aegyptius, iī, m. egiptlane
sculpō, sculpsī, sculptum, 3 nikerdama, kuju raiuma
proprius, a, um *(c. gen.)* oma, omane, iseloomulik
ars, artis, f. kunst, käsitöö
condiō, 4 sisse tegema, vürtsitama; balsameerima
Phoenīcēs, cum, m. fööniiklased
perveniō, vēnī, ventum, 4 pärale jõudma, saabuma
inveniō, vēnī, ventum, 4 leidma, leiutama

63.

circulus, ī, m. sõõr, ring
gravis, e raske; tähtis
disputō, 1 vaidlema
quaestiō, iōnis, f. küsimus
Estōnicus, a, um eesti
mandō, 1 ülesandeks tegema, usaldama
quia sest et, sellepärast et
faciō, fēcī, factum, 3 tegema
aptus, a, um sobiv, kohane
quidem küll, aga, igatahes

64.

agricultūra, ae, f. põlluharimine, põllundus
vertō, rtī, rsum, 3 (ümber) pöörama
glaeba, ae, f. mullapank
minuō, nuī, nūtum, 3 vähendama; väikeseks, peeneks tegema
sēmen, minis, n. seeme
sēdēs, is, f. ase, paik
idōneus, a, um kõlblik, sobiv
serō, sēvī, satum, 3 külvama, istutama
obruō, ruī, rutum, 3 (kinni) katma, matma
siccus, a, um kuiv, kuivanud
amputō, 1 ära lõikama
über, überis viljakas, rikkalik
herba, ae, f. rohi
inūtilis, e kasutu
īnfīrmus, a, um jõuetu, nõrk
spēs, speī, f. lootus
imber, bris, m. vihm

65.

dīc *(imperat.* verbist **dīcō)** ütle
proximus, a, um lähim; viimane
proximē viimati
exspectō, 1 ootama
quandō millal
aurēs dare tähelepanu kinkima, tähelepanelikult jälgima
repetō, tīvī, tītum, 3 kordama
rēctus, a, um õige
rēctē *(adv.)* õigesti

66.

Daedalus, ī, m. Daidalos (müütiline kreeka taidur ja leiutaja)
Īcarus, ī, m. Ikaros (Daidalose poeg)
artifex, ficis, c. kunstnik
cāsus, ūs, m. juhus
cāsū *(abl.)* juhuslikult
interficiō, fēcī, fectum, 3 hukkama, tapma
fugiō, fūgī, fugitum, 3 põgenema
labyrinthus, ī, m. labürint
capiō, cēpī, captum, 3 võtma; vallutama; vangistama
retineō, tinuī, tentum, 2 kinni hoidma, kinni pidama
cupiō, īvī, (iī), ītum, 3 ihaldama, tungivalt soovima
inclūdō, clūsī, clūsum, 3 kinni panema, sulgema (kuhugi)
excōgitō, 1 välja mõtlema
penna, ae, f. sulg
cēra, ae, f. vaha
contineō, tinuī, tentum, 2 (koos) hoidma, sisaldama
aptō, 1 külge, käepärast panema; valmis seadma, valmistama

respiciō, spexī, spectum, 3 tagasi vaatama; silmas pidama
liquēscō, —, —, 3 sulama
solvō, solvī, solūtum, 3 lahti siduma, lahti tegema, lahti laskma, vabastama
dēcidō, cidī, —, 3 alla, maha kukkuma
Īcarius, a, um Ikarose

67.

fabula, ae, f. jutt, muinasjutt; valm; näidend
Plautus, ī, m. Plautus (kuulus rooma komöödiakirjanik III—II saj. e. meie ajaarvamist)
admīror, rātus s., rārī imetlema, imestama
laetor, tātus s., tārī *(c. abl.)* rõõmutsema
theātrum, ī, n. teater
comoedia, ae, f. komöödia
confiteor, confessus s., fitērī (üles) tunnistama
mereor, ritus s., rērī (dē aliquō, dē aliquā rē) (ära) teenima; teeneid osutama (kellelegi, millelegi)
cōnor, nātus s., nārī püüdma, katsuma
recordor, dātus s., dārī endale meelde tuletama, meenutama; mäletama
Ephesus, ī, f. Efesos (linn Aasia läänerannikul)
glōriōsus, a, um kiitlev, hooplev; kiitleja, hoopleja
imitor, tātus s., tārī järele aimama, jäljendama, matkima
studeo, duī, —, 2 *(c. dat.)* taotlema, püüdma; innukalt tegutsema, harrastama
rīdiculus, a, um naeruväärne
glōrior, riātus s., riārī kiitlema, hooplema
vagor, gātus s., gārī hulkuma, uitama
proelior, liātus s., liārī võitlema
populō, 1 ja populor, lātus s., lārī rüüstama, laastama
virgō, ginis, f. neitsi, neiu
rapiō, puī, ptum, 3 röövima
spōnsus, ī, m. kihlatu, peigmees
eō sinna
polliceor, citus s., cērī lubama, tõotama
decipiō, cēpī, ceptum, 3 petma
aspernor, nātus s., nārī eemale tõrjuma, ära tõukama; (ära) põlgama, hülgama
dīmittō, mīsī, missum, 3 laiali saatma; lahti laskma
verberō, 1 lööma, peksma

68.

morior, rtuus s., morī surema
convocō, 1 kokku kutsuma
loquor, locūtus s., loquī rääkima, kõnelema
rēs familiāris, reī familiāris, f. varandus, omand
nāscor, nātus s., nāscī sündima
caveō, cāvī, cautum, 2 *(c. acc.)* hoiduma
blandior, dītus s., dīrī *(c. dat.)* meelitama
appetō, tīvī (iī), ītum, 3 ihaldama, püüdma
pecūnia, ae, f. raha

ūtor, ūsus s., ūtī *(c. abl.)* kasutama, tarvitama
distinguō, tīnxī, tīnctum, 3 eristama, vahet tegema
modo — modo kord — kord
assentior, sēnsus s., sentīrī *(c. dat.)* nõustuma
dissuādeō, suāsī, suāsum, 2 *(c. acc.)* vastu väitma; ära laitma
mentior, tītus s., tīrī valetama
experior, rtus s., rīrī järele, läbi proovima; järele katsuma
mētior, mēnsus s., metīrī mõõtma
sequor, secūtus s., sequī *(c. acc.)* järgnema, jälgima, seirama

69.

Hadriānus, ī, m. (Rooma keiser II saj. meie ajaarvamise järgi)
prōvincia, ae, f. provints
moror, rātus s., rārī viibima; viivitama
rūrsus (rūrsum) tagasi, jälle, uuesti
prior, prius endine, varem (komparatiiv superlatiivi **prīmus** juurde)
prōcōnsul, sulis, m. prokonsul, asevalitseja
adorior, rtus s., rīrī *(c. acc.)* kallale tungima, ründama

70.

Cloelia, ae, f. (rooma naister.-nimi)
Porsenna, ae, m. (Etruuria kuningas)
Etrūscī, ōrum, m. etruskid
obses, sidis, c. pantvang
rīpa ae f. (jõe) kallas
Tiberis, is, m. Tiber (tähtsaim jõgi Kesk-Itaalias)
custōs, ōdis, c. valvur
fors, —, f. *(abl.* **forte,** muud käänded puuduvad*)* juhus
trāiciō, iēcī, iectum, 3 ületama; üle minema; läbima
lēgātus, ī, m. saadik
reddō, didī, ditum, 3 tagasi andma
addūcō, dūxī, ductum, 3 juurde juhtima, juurde tooma
īnsideo, sēdī, sessum, 2 *(c. dat.)* istuma (millegi peal)

71.

Diogenēs, is, m. (kreeka filosoof IV saj. e. meie ajaarvamist)
philosophus, ī, m. filosoof
Thēbae, ārum, f. Teebai (linn Kesk-Kreekas)
Cȳrus, ī, m. Kyros (Pärsia kuningas)
Sūsa, ōrum, n. (Pärsia linn)
agō, ēgī, āctum, 3 ajama, tegema; veetma
Ecbatana, ōrum, n. (Meedia pealinn)
Babylōn, ōnis, f.
Sparta, ae, f.
unde kust
mulier, ris, f. naine, naisterahvas
effēminō, 1 naiselikuks muutma, (ära) hellitama

72.

illūstris, e hele; kuulus

praestāns, antis silmapaistev, oivaline
prīmum esmakordselt, esiteks
Miltiadēs, is, m. (kuulus kreeka väejuht)
Xerxēs, is, m. (kuulus Pärsia kuningas)
Pausaniās, ae, m. (kreeka väejuht)
commūnis, e ühine, üldine
Aristīdēs, is, m. Aristeides (Ateena riigimees)
Plataeae, ārum, f. Plataia (linn Kreekamaal)
Cimōn, ōnis, m. Kimon (Ateena väejuht)
laus, laudis, f. kiitus
flōreō, ruī, —, 2 õitsema, hiilgama
mīrus, a, um imelik; imestusväärne
līberālitās, ātis, f. õilsameelsus; heldus, lahkus

73.

senectūs, ūtis, f. vanadus
Atticus, ī, m. (Cicero sõber)
mendācium, iī, n. vale, ebatõde
serviō, 4 *(c. dat.)* orjuses olema, orjama, teenima
nec — nec ei — ega

74.

revocō, 1 uuesti, tagasi kutsuma; tagasi hoidma
fuga, ae, f. põgenemine
tollō, sustulī, sublātum, 3 tõstma; kõrvaldama, hävitama
clam salaja
ancora, ae, f. ankur
inīquus, a, um ebatasane; ebasoodus; vaenulik
angustiae, ārum, f. kitsus, kitsustik, kitsastee
dīmicō, 1 võitlema
sē offerre vastu minema
victor, ōris, m. võitja
prūdentia, ae, f. arukus, elutarkus
clādēs, is, f. kaotus, lüüasaamine
ingrātus, a, um tänamatu
sē cōnferre minema

75.

cēnō, 1 lõunastama, einestama, sööma
aegrē vastumeelselt, tusaselt, halvatujuliselt
aegrē ferre tusane, pahane olema
prīmō esmakordselt, alguses
venter, tris, m. kõht
ēsuriō, 4 süüa tahtma, näljane olema
rē vērā tõesti, tõepoolest

76.

dēspērō, 1 meelt heitma, lootust kaotama
tangō, tetigī, tāctum, 3 puutuma, puudutama
fūrtum facere varastama
iungō, iūnxī, iūnctum, 3 ühendama, siduma
abdūcō, dūxī, ductum, 3 ära juhtima, ära viima
sīve ehk, või
ūllus, a, um *(gen.* **ūllīus,** *dat.* **ūllī***)* mingi

Minerva, ae, f. (Jupiteri tütar; kunsti- ja teadusejumalanna)
Diomēdēs, is, m. (kreeka kangelane Trooja sõjas)
Olympus, ī, m. Olümpos (mägi Põhja-Kreekas, jumalate eluase)
querēla, ae, f. kaebus
accūsō, 1 süüdistama

77.

fidēs, eī, f. truudus, usaldus, usaldusväärsus; usk
permūtō, 1 vahetama
captīvus, a, um vangistatu
ēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
senātus, ūs, m. senat
permūtātiō, ōnis, f. vahetus, vahetamine
expōnō, posuī, positum, 3 välja panema; ette kandma
proficīscor, profectus s., proficīscī teele asuma, (teele) minema
iūs, iūris, n. õigus
iūs iūrandum, iūris iūrandī, n. vanne, vandetõotus
violō, 1 rikkuma
remaneō, mānsī, mānsum, 2 (maha) jääma
vinciō, vīnxī, vīnctum, 4 siduma

78.

Polus, ī, m.
histriō, ōnis, m. näitleja
cēterus, a, um muu, teine
lūgeō, lūxī, lūctum, 2 leinama
Electra, ae, f. Elektra (Mükeene kuninga Agamemnoni tütar)
Sophoclēs, is, m. Sophokles (kuulus kreeka tragöödiakirjanik)
habitus, ūs, m. välimus, riietus
agō, ēgī, āctum, 3 ajama; tegema, tegelema, (näidendit) etendama
gestō, 1 kandma
urna, ae, f. urn
Orestēs, is, m. (Mükeene kuninga Agamemnoni poeg)
sepulcrum, ī, n. haud
imitāmentum, ī, n. järeleaimamine
lūctus, ūs, m. lein
permoveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, liikuma panema

79.

Aesopus, ī, m. Aisopos (kreeka valmikirjanik)
pāgus, ī, m. ringkond, maakond; küla
Attica, ae, f. (tähtsaim Kesk-Kreeka maakond)
observō, 1 vaatlema, jälgima
viātor, ōris, m. teekäija
gradus, ūs, m. samm, aste
obviam vastu
quamdiū kui kaua
imperō, 1 käskima; valitsema
vērō tõesti, tõepoolest; kuid, aga
passus, ūs, m. samm
mīror, mīrātus s., mīrārī imestama, imetlema
quoniam sest et
prius enne, varem

80.

lūx, lūcis, f. valgus

patefaciō, fēcī, factum, 3 avama, lahti tegema
assuēfaciō, fēcī, factum, 3 harjunuks tegema; *pass.* harjuma
Agēsilāus, ī, m. Agesilaos (Sparta kuningas)
Thrācia, ae, f. Traakia (maakond Kreekamaast põhja pool)
Macedō, donis, m. makedoonlane
rogō, 1 küsima, paluma
utrum — an kas — või (küsilauses)
respōnsum, ī, n. vastus
accipiō, cēpī, ceptum, 3 vastu võtma, saama
cōnsultō, 1 nõu pidama, (järele) kaaluma
cōnsultātiō, iōnis, f. nõupidamine
interim vahepeal, seni

81.

doctus, a, um õpetatud
oblīviō, iōnis, f. unustamine, unustus
oblīvīscor, lītus s., līvīscī *(c. gen.)* unustama
Solōn, ōnis, m. (kuulus Ateena riigimees VII—VI saj. e. meie ajaarvamist)
odiōsus, a, um vihatav; vastik

82.

Ariovistus, ī, m. (germaanlaste vürst)
dēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
omnīnō üldse
quem ad modum millisel viisil, kuidas
Haeduī, ōrum, m. (h)äädulased (rahvas Gallias)
Germānī, ōrum, m. germaanlased
amplius enam
Rhēnus, ī, m. Reini jõgi
possessiō, ōnis, f. valdus
sīcut nõnda kui
iūstus, a, um õiglane

A.

aasta annus, ī, m.
abi auxilium, iī, n.
aed hortus, ī, m.
aeg tempus, oris, n.
aeglane lentus, a, um; tardus, a, um
aga at, autem
agar strēnuus, a, um
ahing, kolmeharuline tridēns, dentis, m.
ainult sōlum
ainus sōlus, a, um
aitama iuvō, iūvī, iūtum, 1 *(c. acc.)*; adsum, adfuī, adesse *(c. dat.)*
ajajärk aetās, ātis, f.
ajama agō, ēgī, āctum, 3
segi ~ turbō, 1
siia-sinna ~ agitō, 1
aken fenestra, ae, f.
alati semper
algama coepī, coepisse
algataja auctor, ōris, m.
algupära orīgō, ginis, f.
algus initium, iī, n.; orīgō, ginis; f.
alistama subigō, ēgī, āctum, 3
alistuma obtemperō, 1; pāreō, ruī, —, 2
all sub *(c. abl.)*
alla sub *(c. acc.)*
~ **neelama** dēvorō, 1
~ **suruma** opprimō, pressī, pressum, 3
allikas fōns, fontis, m.
alumine inferior, ius
alustama committō, mīsī, missum, 3; coepī, coepisse
ametnik magistrātus, ūs, m.
amfiteater amphitheātrum, ī, n.
and dōnum, ī, n.
andma dō, dedī, datum, dare (1); dōnō, 1; praebeō, buī, bitum, 2
annetus dōnum, ī, n.
aprill Aprīlis, is, m.
arm grātia, ae, f.
armas cārus, a, um
armastama amō, 1
armastus amor, ōris, m.
arst medicus, ī, m.
aru saama intellego, lēxī, lēctum, 3
arukas prūdēns, dentis
arv numerus, ī, m.
arvama putō, 1
asemel prō *(c. abl.)*
asetama collocō, 1; pōnō, posuī, positum, 3
asetsev situs, a, um
asi rēs, reī, f.
asjata frūstrā
astuma (ette) procēdō, cessī, cessum, 3
juurde ~ accēdō, cessī, cessum, 3
sisse ~ intrō, 1
asutama condō, didī, ditum, 3
Ateena Athēnae, ārum, f.
ateenlane Athēniēnsis, is, m.

august Augustus, ī, m.; Sextīlis, is, m.
aus probus, a, um
austama colō, coluī, cultum, 3
ausus probitās, ātis, f.
autor auctor, ōris, m.
autoriteet auctōritās, ātis, f.
autu improbus, a, um
auväärne honestus, a, um
avalik pūblicus, a, um
avar amplus, a, um

D.

detsember December, bris, m.

E.

edasi lükkama differō, distulī, dīlātum, differre
eelistama mālo, māluī, mālle
ees ante *(c. acc.)*
eesel asinus, ī, m.
eeskiri praeceptum, ī, n.
eeskuju exemplum, ī, n.
eesotsas olema praesum, fuī, esse
eest prō *(c. abl.)*
ega nec; neque
~ (küsimuses) num
ei — ~ nec — nec; neque — neque
ehitama aedificō, 1
ehitus aedificium, iī, n.
ei nōn
ei iialgi nunquam
ei keegi nēmō
ei ükski nūllus, a, um
eile herī
eksitus error, ōris, m.
elama vīvō, vīxī, vīctum, 3; habitō, 1
elamu domicilium, iī, n.
elanik incola, ae, c.
elu vīta, ae, f.
eluase domicīlium, iī, n.
ema māter, tris, f.
enamasti plērumque
enam tahtma mālō, māluī, mālle
enese suī
enne ante *(c. acc.)*; anteā *(adv.)*
ennem potius
ennäe ecce
ergutama incitō, 1
erinev dissimilis, e; dīversus, a, um
esimene prīmus, a, um; princeps, cipis
et ut
~ **mitte** nē
ette astuma prōcēdo, cēssī, cēssum, 3
ette lugema recitō, 1
ettevaatamatult imprūdenter
ette valmistama praeparō, 1

G.

gall Gallus, ī, m.
Gallia Gallia, ae, f.
gallialane Gallus, ī, m
germaanlased Germānī, ōrum, m.
gladiaator gladiātor, ōris, m.

H.

haavama vulnerō, 1
haige aegrōtus, a, um; aeger, gra, grum
hakkama coepī, coepisse
halb malus, a, um
halbus malum, ī, n.
hammas dēns, dentis, m.
hammustama mordeō, momordī, morsum, 2

hani ānser, eris, m.
harima colō, coluī, cultum, 3
harjumus consuētūdō, dinis, f.; ūsus, ūs, m.
harva rārō
hea bonus, a, um
head tervist valē, valēte
heaks kiitma probō, 1
heitma meelt dēspērō, 1
hilja sērō
hiljem posteā
hing animus, ī, m.
hirmutama terreō, ruī, ritum, 2
hobune equus, ī, m.
hoidma teneō, nuī, ntum, 2 (käes); servō, 1 (alal)
koos ~ contineō, tinuī, tentum, 2
homme crās
hommik, hommikul māne
hool cūra, ae, f.
hoolas, dīligēns, gentis
hooletusse jätma neglegō, lēxī, lēctum, 3
hoolitsema cūrō, 1
hoolsus dīligentia, ae, f.
hoolt kandma cūrō, 1
hooplema glōrior, 1
hukatus perniciēs, ēī, f.
hulk multitūdō, dinis, f.; numerus, ī, m.; cōpia, ae, f.
hullustus furor, ōris, m.
hunt lupus, ī, m.
hurtsik casa, ae, f.
hõbe argentum, ī, n.
häbistav turpis, e
hädaoht perīculum, ī, n.
hädaohtlik perīculōsus, a, um
hädaohutu tūtus, a, um
härg taurus, ī, m.
hästi bene
hävitama dēleō, lēvī, lētum, 2
hääl vōx, vōcis, f.
hüve bonum, ī, n.
hüüdma vocō, 1

I.

iga omnis, e
igatahes quidem; scīlicet
igavene aeternus, a, um
ihaldama cupiō, īvī (iī), ītum, 3
iialgi nunquam
ilma sine (*c. abl.*)
ilus pulcher, chra, chrum
imestama, imetlema (ad) mīror, 1
inetu turpis, e
inimene homō, minis, m.
inimlik humānus, a, um
isa pater, tris, m.
isamaa patria, ae, f.
isand dominus, ī, m.
ise ipse, ipsa, ipsum
isegi etiam
iseloom ingenium, iī, n.
istuma sedeō, sēdī, sessum, 2
Itaalia Italia, ae, f.

J.

ja et; -que; atque
jaanuar Jānuārius, iī, n.
jagu pars, rtis, f.
jala- pedester, tris, tre
jalakäija pedes, ditis, m.
jalg pēs, pedis, m.
jalutama ambulō, 1
janu sitis, is, f.
jooksma currō, cucurrī, cursum, 3
jooma bibō, bibī, —, 3
juba iam

juht dux, ducis, c.; princeps, cipis, m.
juhtima dūco, dūxī, ductum, 3; gubernō, 1; praesum, fuī, esse *(c. dat.)*; regō, rēxī, rēctum, 3
tagasi ~ redūcō, dūxī, ductum, 3
välja ~ ēdūcō, dūxī, ductum, 3
juhuslikult cāsū, forte
julge audāx, ācis
julgema audeō, ausus s., audēre
julgus audācia, ae, f.
julm crūdēlis, e
jultunud audāx, audācis
jumal deus, ī, m.
jumalad manalas īnferī, ōrum, m.
jumalakartmatu impius, a, um
jumalanna dea, ae, f.
just nagu quasi
jutt fābula, ae, f.
jutustama nārrō, 1
juuli Jūlius, iī, m.; Quīntīlis, is, m.
juuni Jūnius, iī, m.
juur rādix, īcis, f.
juurde ad *(c. acc.)*
~ **juhtima** addūcō, dūxī, ductum, 3
~ **tooma** apportō, 1; addūcō, duxī, ductum, 3
~ **tulema** accēdō, cessī, cessum, 3
juures apud *(c. acc.)*; ad
juurest ā, ab *(c. abl.)*
jõgi flūmen, minis, n.; fluvius, iī, m.
jõud rōbur, oris, m.; vīs, —, f.
jäljendama, järele aimama imitor, 1
järgmine, järgnev posterus, a, um
järv lacus, ūs, m.
jätma (maha) relinquō, līquī, lictum, 3; āmittō, mīsī, missum, 3
hooletusse, tähele panemata ~ neglegō, lēxī, lēctum, 3
jääma maneō, mānsī, mānsum, 2

K.

ka etiam; quoque
kaaren corvus, ī, m.
kaheksa octō
kahjustama noceō, cuī, citum, 2
kahju tooma obsum, obfuī, obesse
kahtlus dubium, iī, n.
kaitse praesidium, iī, n.
kaks duo, duae, duo
kakskümmend vīginti
kala piscis, is, m.
kallale tungima adorior, rtus s., 4
kallis cārus, a, um
kana gallīna, ae, f.
kandma ferō, tulī, lātum, ferre; portō, 1; gerō, gessī, gestum, 3
kokku ~ comportō, 1
tagasi ~ reportō, 1
kannatama patior, passus s., 3
kannus calcar, āris, n.
kants arx, arcis, f.
kaotama āmittō, mīsī, missum, 3
lootust ~ dēspērō, 1
karistama pūniō, 4
karjuma clāmō, 1
karm dūrus, a, um
kartaagolased Carthaginiēnsēs, ium, m.
kas — nē; ecquid

kasin exiguus, a, um
kasu ūsus, ūs, m.
kasutama ūtor, ūsus s., 3 *(c. abl.)*
kasutamine ūsus, ūs, m.
kasu tooma prōsum, prōfuī, prōdesse
kasvatama (üles) ēducō, 1
kas — või aut — aut; utrum — an (küsilauses)
katma tegō, tēxī, tēctum, 3; vestiō, 4
katsetama, katsuma cōnor, 1; tentō, 1
kaua diū
kaugel procul
kaunistama ōrnō, 1
kaup merx, rcis, f.
kaupmees mercātor, ōris, m.
kavatsus cōnsilium, iī, m.
keel lingua, ae, f.
keelama vetō, vetuī, vetitum, 1
keha corpus, oris, n.
keiser imperātor, ōris, m.
kerge facilis, e
kergesti facile
kes quī, quae (siduv as.); quis (küsiv as.)
keskpäev merīdiēs, ēī, m.
kestel inter *(c. acc.)*
kestvalt perpetuō
kevad vēr, vēris, n.
kibe amārus, a, um
kihutama agitō, 1
kiire celer, eris, ere
kiiresti citō
kiitma laudō, 1
heaks ~ probō, 1
kiiver galea, ae, f.
kilp scūtum, ī, n.
kindel fīrmus, a, um; tūtus, a, um
kindlasti certē
kindlus arx, arcis, f.
kindlustama mūniō, 4
kingitus dōnum, ī, n.
kingsepp sūtor, ōris, m.
kinkima dōnō, 1
kinnitama fīrmō, 1
kiri epistula, ae, f; litterae, ārum, f.; libellus, ī, m.
kirjanik scrīptor, ōris, m.
kirjatäht littera, ae, f.
kirjatöö scrīptum, ī, n.
kirjutama scrībō, scrīpsī, scrīptum, 3
kisa clāmor, ōris, m.
kisama clāmō, 1
kitkuma carpō, psī, ptum, 3
klass classis, is, f.
kodanik cīvis, is, c.
kodu domus, ūs, f.
kodus domī
kodusõda bellum cīvīle, bellī cīvīlis, n.
koer canis, is, c.
kogenud perītus, a, um
kogu tōtus, a, um; cūnctus a, um; omnis, e
koguma cōgō, coēgī, coāctum, 3
koht locus, ī, m.; *pl.* loca, ōrum, n.
kohta dē *(c. abl.)*
koju domum
kokku kandma comportō, 1
kokku tulema conveniō, vēnī, ventum, 4
kolm trēs, tria
kolmeharuline ahing tridēns, dentis, m.

Kolosseum Colossēum, ī, n.
komme mōs, mōris, m.
konsul cōnsul, lis, m.
kont os, ossis, n.
koobas spēlunca, ae, f.
kool schola, ae, f.
koos hoidma contineō, tinuī, tentum, 2
kord disciplīna, ae, f.; ōrdō, dinis, m.
kord (kunagi) aliquandō
kordama iterō, 1
Korintos Corinthus, ī, f.
korjus cadāver, eris, n.
kotkas aquila, ae, f.
kreeka Graecus, a, um
Kreekamaa Graecia, ae, f.
kreeklased Graecī, ōrum, m.
kuhu quō
kui (ajalauses) cum
~ (tingimuslauses) **sī**
~ (võrdluses) quam
~ **ei** nisi
~ **mitte** nisi
~ **palju** quot
kuid at; autem; sed
kuidas quōmodo
kuivama (ära) inārēscō, āruī, —, 3
kuju statua, ae, f.; simulācrum, ī, n.
kujundama fingō, fīnxī, fictum, 3
kujutis simulācrum, ī, n.
kukk gallus, ī, m.
kuld aurum, ī, n.
kuldne aureus, a, um
kunagi aliquandō
kuningas rēx, rēgis, m.
kunst ars, artis, f.
kurb trīstis, e
kurt surdus, a, um
kus ubi
kutsuma vocō, 1
külla ~ invītō, 1
kuu (aastas) mēnsis, is, m.
kuu (taevakeha) lūna, ae, f.
kuulama audiō, 4
kuulekas olema (kellelegi) obtemperō, 1 *(c. dat.)*; pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
kuulma audiō, 4
sõna ~ pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
kuulsus glōria, ae, f.
kuulujutt rūmor, ōris, m.
kuulus clārus, a, um; celeber, bris, bre; nōbilis, e
kuus sex
kõik omnis, e; cūnctus, a, um; tōtus, a, um
kõlblik idoneus, a, um
kõne ōrātiō, ōnis, f.
kõnelema loquor, locūtus s., 3
kõnelus colloquium, iī, n.
kõrge altus, a, um
kõrgeim summus, a, um
kõrv auris, is, f.
kõva dūrus, a, um
käes pidama obtineō, tinuī, tentum, 2
käik cursus, ūs, m.
käsi manus, ūs, f.
käsitlema tractō, 1
kükloop Cyclōps, ōpis, m.
küla vīcus, ī, m.
külastama vīsitō, 1
rohkearvuliselt ~ celebrō, 1
külla kutsuma invītō, 1
küllalt satis
külm frīgidus, a, um
külvama serō, sēvi, satum, 3

kümme decem
kündma arō, 1
küngas collis, is, m.
küsima interrogō, 1
nõu ~ cōnsulō, suluī, sultum, 3
küsimus quaestiō, ōnis, f.
kütkestama dēlectō, 1
küüs unguis, is, m.

L.

laager castra, ōrum, n.
laastama vāstō, 1
ladina Latīnus, a, um
laev nāvis, is, f.
laevaga sõitma nāvigō, 1
laevastik classis, is, f.
lahing proelium, iī, n.; pūgna, ae, f.
lahingut alustama proelium committere
lahkmeel discordia, ae, f.
lahkuma discēdō, cessī, cessum, 3
lai lātus, a, um
laiaoksaline patulus, a, um
laine unda, ae, f.
laisk piger, gra, grum
laiskus pigritia, ae, f.
laitma vituperō, 1
laiuma pateō, tuī, —, 2
lapsed līberī, ōrum, m.
lapsepõlv pueritia, ae, f.
laskuma consīdō, sēdī, sessum, 3
laul carmen, minis, n.
laulma cantō, 1
laup frōns, frontis, f.
leegion legiō, iōnis, f.
leidma (üles) reperiō, repperī, repertum, 4
lendama volō, 1
leping foedus, eris, n.
liha carō, carnis, f.
lihtrahvas vulgus, ī, n.
liiga nimis
liige membrum, ī, n.
liigutama moveō, mōvī, motum, 2
liikumine mōtus, ūs, m.
liit foedus, eris, n.
lill flōs, flōris, m.
lind avis, is, f.
linn (väike) oppidum, ī, n.
~ (suur) urbs, urbis, f.
loendama numerō, 1
loom animal, ālis, n; bestia, ae, f.
lootma spērō, 1
lootust kaotama dēspērō, 1
lubama permittō, mīsī, missum, 3; patior, passus s., 3; sinō, sīvī, situm, 3
lugema legō, lēgī, lēctum, 3
ette ~ recitō, 1
luu os, ossis, n.
luuletaja poēta, ae, m.
luuletus carmen, inis, n.
lõbustama dēlectō, 1
lõhkuma dēleō, lēvī, lētum, 2
lõhn odor, ōris, m.
lõpetama fīniō, 4
lõpp fīnis, is, m.; ēventus, ūs, m.
lõppeks, lõpuks dēnique
lõunasöök cēna, ae, f.
lõvi leō, ōnis, m.
läbi per *(c. acc.)*
lähedal prope *(c. acc.)*
lähenema appropinquō, 1
lähim proximus, a, um
löök ictus, ūs, m.
lühike brevis, e

M.

maa terra, ae, f.
maakaart tabula, ae, f.
maalima pingo, pīnxī, pictum, 3
maalitud pictus, a, um
madal humilis, e
magama dormiō, 4
magus dulcis, e
maha jätma relinquō, līquī, lictum, 3; āmittō, mīsī, missum, 3
mai Maius, iī, m.
maja domus, ūs, f.
manala īnferī, ōrum, m.
manala elanikud īnferī, ōrum, m.
manitsema moneō, nuī, nitum, 2; admoneō, nuī, nitum, 2; hortor, 1
marmor marmor, oris, n.
matma (maha) sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4
meeldima placeō, cuī, citum, 2
meeldiv iucundus, a, um; suāvis, e
meeles pidama memoriā teneō (nuī, ntum, 2)
meelitama blandior, 4 *(c. dat.)*
meelsasti libenter
meelt heitma dēspērō, 1
mees vir, virī, m.
meie nōs
meie (oma) noster, nostra, nostrum
meremees nauta, ae, m.
meri mare, ris, n.
mesi mel, mellis, n.
metsa silva, ae, f.
metsloom bēstia, ae, f.
metssiga aper, aprī, m.
miks cūr, quid
milline quī, quae, quod
mina ego
minema eō, iī, itum, īre; meō, 1
üle ~ trānseō, iī, itum, īre; migrō, 1
ära ~ discēdō, cessī, cessum, 3
mingi ūllus, a, um
minu (oma) meus, a, um
mis quid (küsiv as.); quī, quae, quod (siduv as.)
mispärast cūr
missugune quī, quae, quod
mitmekesine varius, a, um
mitte nōn
~ **ainult — vaid ka** nōn sōlum — sed etiam
~ **keegi** nēmō
~ **kumbki** neuter, tra, trum
~ **kunagi** nunquam
~ **midagi** nihil
~ **-sarnane** dissimilis, e
mitte tahtma nōlō, nōluī, nōlle
~ **teadma** nesciō, 4
veel ~ nōndum
muistne antīquus, a, um
mure cūra, ae, f.
must niger, gra, grum
muusa Mūsa, ae, f.
muuseum mūsēum, ī, n.
muutma mūtō, 1
mõis villa, ae, f.
mõistlik prūdēns, dentis
mõju auctōritās, ātis, f.
mõjutama moveō, mōvī, mōtum, 2
mõni nōnnullus, a, um
mõnikord interdum
mõte sententia, ae, f.
mõttetera sententia, ae, f.
mõõk gladius, iī, m.

mõõt modus, ī, m.
mõõtma metior, mēnsus s., 4
mägi mōns, montis, m.
mägine montānus, a, um
mälestus memoria, ae, f.
mälu memoria, ae, f.
mäng lūdus, ī, m.
mängima lūdō, lūsī, lūsum, 3
märk sīgnum, ī, n.
märkima notō, 1
märkmik libellus, ī, m.
märts Mārtius, iī, m.
määratu (suur) ingēns, gentis; immēnsus, a, um
mööda per *(c. acc.)*
~ **minema** praetereō, iī, itum, īre
müür mūrus, ī, m.

N.

naaber vīcīnus, ī, m.; fīnitimus, ī, m.
naabruses asuv vīcīnus, a, um; fīnitimus, a, um
naer rīsus, ūs, m.
nagu ut
naisõpilane discipula, ae, f.
Napoli Neāpolis, is, f.
neelama (alla) dēvorō, 1
neli quattuor
nii ita; sīc
niipalju tantum
niisiis itaque; igitur
niiske (h)ūmidus, a, um
nimelt enim
nimetama appellō, 1; nōminō, 1
nimi nōmen, inis, n.
ning -que; atque; et
nool sagitta, ae, f.
noormees iuvenis, is, m.
noppima carpō, carpsī, carptum, 3
november November, bris, m.
nurjatu improbus, a, um
nutma fleō, flēvī, flētum, 2
nõnda ita; sīc
nõu cōnsilium, iī, n.
~ **küsima** cōnsulō, suluī, sultum, 3 *(c. acc.)*
nõuanne cōnsilium, iī, n.
nõudma postulō, 1; poscō, poposcī, —, 3
nägema videō, vidī, vīsum, 2
nägu ōs, ōris, n.
näide exemplum, ī, n.
näitama dēmōnstrō, 1
nälg famēs, is, f.
nüüd nunc

O.

oh kui utinam
ohverdama sacrificō, 1
oivaline ēgregius, a, um
oja rīvus, ī, m.
oks rāmus, ī, m.
oktoober Octōber, bris, m.
okupeerima occupō, 1
olema sum, fuī, esse
kuulekas ~ (kellelegi) obtemperō, 1
terve ~ valeō, luī, —, 2
vaba ~ vacō, 1
oma
minu ~ meus, a, um
sinu ~ tuus, a, um
(tema, nende) ~ suus, a, um
meie ~ noster, tra, trum
teie ~ vester, tra, trum
omama habeō, buī, bitum, 2
onn casa, ae, f.

oo! ō
org vallis, is, f.
ori servus, ī, m.
osa pars, rtis, f.
otsekui quasi
otsustama dēcerno, crēvī, crētum, 3

P.

pahe vitium, iī, n; malum, ī, n.
paigutama colloco, 1
pakkuma praebeō, buī, bitum, 2
paks crassus, a, um
palju multum; multi, ae, a
kui ~ quot
paljud multī, ae, a
paluma ōrō, 1; petō, tīvī, tītum, 3; rogō, 1
palve prex, precis, f.; taval. *pl.* precēs, cum, f.
palvetama ōrō, 1
panema pōnō, posuī, positum, 3
pappel pōpulus, ī, f.
parandama corrigō, rēxī, rēctum, 3
paremini melius
parem(poolne) dexter, tra, trum
pea caput, itis, n.
peaaegu ferē
peal in *(c. abl.)*
peale in *(c. acc.)*
pealik dux, ducis, m.
peitma occultō, 1
peremees dominus, ī, m.
pesema lavō, lāvī, lautum, 1
pidama teneō, nuī, ntum, 2 (hoidma); debeō, buī, bitum, 2 (kohustatud olema); putō, 1 (arvama); habeō, buī, bitum, 2 (näit. kõnet); gerō, gessī, gestum, 3 (näit. sõda)
käes ~ obtineō, tinuī, tentum, 2
pidevalt perpetuō
pigemini potius
piim lac, lactis, n.
piinama vexō, 1
piir fīnis, is, m.
pikk longus, a, um
pikkus longitudo, dinis, f.
pilkama illūdō, lūsī, lūsum, 3
pilv nūbēs, is, f.
pilvine nūbilus, a, um
pime obscūrus, a, um (valguseta, tume); caecus, a, um (mittenägija)
pisar lacrima, ae, f.
poeet poēta, ae, m.
poeg fīlius, iī, m.
poiss puer, erī, m.
poolt ā, ab *(c. abl.)*
puhas pūrus, a, um
puit līgnum, ī, n.
puu arbor, oris, f.
puuduma absum, āfuī, abesse; dēsum, dēfuī, dēesse
puunia Pūnicus, a, um
puunlased Poenī, ōrum, m.
puuvili pōmum, ī, n.
põgenema fugiō, fūgī, fugitum, 3
~ ajama fugō, 1
põhjus causa, ae, f.
põld ager, grī, m.
põllumees agricola, ae, m.
põllundus agricultūra, ae, f.
päev diēs, ēī, m.
pähe õppima ēdiscō, ēdidicī, —, 3
päike sōl, sōlis, m.
pärast (= tõttu) propter *(c. acc.)*

pärast (= **peale**) post *(c. acc.)*
~ **seda kui** postquam
pärslased Persae, ārum, m.
päästma servō, 1
püha sacer, cra, crum
pühitsema celebrō, 1
püsimatus incōnstantia, ae, f.

R.

raamat liber, brī, m.
raha pecūnia, ae, f.
rahu pāx, pācis, f.
rahul contentus, a, um
rahvarikas celeber, bris, bre
rahvas populus, ī, m.; gēns, gentis, f.
raidkuju statua, ae, f.
raiuma caedō, cecīdī, caesum, 3
rammus crassus, a, um
rand lītus, oris, n.
raske gravis, e; difficilis, e
ratsa equester, tris, tre
ratsavägi equitātus, ūs, m.
raud ferrum, ī, n.
raudrüü lōrīca, ae, f.
rauk senex, nis, c.
rebane vulpēs, is, f.
relvad arma, ōrum, n. (eriti kaitserelvad); tēla, ōrum, n. (pealetungirelvad)
rida ōrdō, inis, m.
riietama vestiō, 4
riigiamet magistrātus, ūs, m.
riik rēs pūblica, reī pūblicae, f.; cīvitās, ātis, f.
riist vās, vāsis, n.; *plur.* vāsa, ōrum
rikas dīves, vitis
rikkuma violō, 1
rikkus(ed) dīvitiae, ārum, f.
ring orbis, is, m.
ronk corvus, ī, m.
Rooma, Rōma, ae, f.
rooma Rōmānus, a, um
roomlased Rōmānī, ōrum, m.
rumal stultus, a, um
ruttama contendō, ndī, ntum, 3; festīnō, 1
rõõmus laetus, a, um
rõõmustama dēlectō, 1
rõõmutsema gaudeō, gāvīsus s., gaudēre; laetor, 1 *(c. abl.)*
rääkima dicō, dīxī, dictum, 3; loquor, locūtus s., 3
ründama oppūgnō, 1
rünnak impetus, ūs, m.
rüüstama vāstō, 1

S.

saadik nuntius, iī, m.
saak praeda, ae, f.
saama (kellekski, millekski) fīō, factus s., fierī; (võima) possum, potuī, posse
saar īnsula, ae, f.
saatma mittō, mīsī, missum, 3
saavutama obtineō, tinuī, tentum, 2
sada centum
sadam portus, ūs, m.
sagedasti, sageli saepe
salaja secrētō
sale gracilis, e
salk manus, ūs, f.
sama īdem, eadem, idem
samm passus, ūs, m.
sarnane similis, e
sarv cornū, ūs, n.
seadus lēx, lēgis, f.

seal ibi
sealt inde
see hic, haec, hoc; is, ea, id; ille, illa, illud; iste, ista, istud
seejärel deinde
sees in *(c. abl.)*
seest ē, ex *(c. abl.)*
segama turbō, 1
seisma stō, stetī, statum, 1
seisus ōrdō, dinis, m.
seitse septem
seletama explicō, 1
selge clārus, a, um
selgitama dēmōnstrō, 1
seltsimees sodālis, is, m.
september September, bris, m.
sest nam; enim
~ **et** quod; quia
siin hīc
siis tum; deinde
siiski tamen
siit hinc
sild pōns, pontis, m.
silm oculus, ī, m.
sina tū
sinu tuus, a, um
sisse in *(c. acc.)*
~ **astuma** intrō, 1
~ **tungima** invādō, vāsī, vāsum, 3
~ **vedama** importō, 1
Sitsiilia Sicilia, ae, f.
solvama violō, 1
soo palūs, ūdis, f.
soovima optō, 1; cupiō, īvī (iī), ītum, 3 (tungivalt)
Sparta Sparta, ae, f.
spartlane Lacedaemonius, iī, m.
suguharu gēns, gentis, f.
sundima cōgō, coēgī, coāctum, 3
surema morior, rtuus s., 3 *(part. fut.* moritūrus*)*
surm mors, rtis, f.
suruma (alla) opprimō, pressī, pressum, 3
suu ōs, ōris, n.
suur māgnus, a, um
suurus māgnitūdō, dinis, f.
suutma possum, potuī, posse
suvi aestās, ātis, f.
sõber amīcus, ī, m.
sõbratar amīca, ae, f.
sõda bellum, ī, n.
sõdima bellō, 1
sõdur mīles, litis, m.
sõimamine contumēlia, ae, f.
sõitma *pass.* verbist vehō, vēxī, vectum, 3; currō, cucurrī, cursum, 3
~ **laevaga** nāvigō, 1
sõjalaev nāvis longa, nāvis longae, f.
sõjavägi exercitus, ūs, m.
sõna verbum, ī, n.
~ **kuulma** pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)*
sõprus amīcitia, ae, f.
sõrm digitus, ī, m.
sõrmus ānulus, ī, m.
sööming epulae, ārum, f.
süda cor, cordis, n.
sügav profundus, a, um; altus, a, um
sügis autumnus, ī, m.
sündima nāscor, natus s., 3
sündinud nātus, a, um
sünni- nātālis, e
süü culpa, ae, f.

T.

taga post *(c. acc.)*
tagajärg ēventus, ūs, m.
tagasi astuma recēdō, cessī, cessum, 3
~ **juhtima** redūcō, dūxī, ductum, 3
~ **rändama** remigrō, 1
~ **tooma** redūcō, dūxī, ductum, 3
~ **tulema** redeō, iī, itum, īre; revertor, vertī, vertī; remeō, 1
tagavara cōpia, ae, f.
tahtma volō, voluī, velle
tahvel tabula, ae, f.
taim planta, ae, f.
takistama impediō, 4
tall āgnus, ī, m.
talu vīlla, ae, f.
talupoeg rūsticus, ī, m.
talv hiems, mis, f.
tamm quercus, ūs, f.; robur, oris, n.
taotlus studium, ī, n.
tapma caedō, cecīdī, caesum, 3; interficiō, fēcī, fectum, 3; necō, 1; occīdō, cīdī, cīsum, 3
tark sapiēns, entis
tarvitama ūtor, ūsus s., 3 *(c. abl.)*
tarvitusele võtma adhibeō, buī, bitum, 2
teada saama cōgnōscō, nōvi, nitum, 3
teade nuntius, iī, m.
teadma sciō, 4
mitte ~ nesciō, 4
teatama nuntiō, 1
teater theātrum, ī, n.
tee iter, itineris, n.; via, ae, f.
teekond iter, itineris, n.
teeneid osutama mereor, ritus s., 2 (dē aliquō, dē aliquā rē)
tegema agō, ēgī, āctum, 3; faciō, fēcī, factum, 3
ülesandeks ~ mandō, 1
tegev strēnuus, a, um; industrius, a, um
tegevus negōtium, iī, n.; opera, ae, f.
teie vōs
~ **(oma)** vester, tra, trum
teine alius, a, ud
~ **(kahest)** alter, tera, terum
tema is, ea, id
tempel templum, ī, n.
teos opus, operis, n.
terav ācer, ācris, ācre
teravili frūmentum, ī, n.
tere salvē, avē (ühele); salvēte, avēte (mitmele)
terve (= kogu) tōtus, a, um
terve olema valeō, luī, —, 2
tervis valētūdō, dinis, f.
tervitama salūtō, 1
Tiber Tiberis, is, m.
tihe dēnsus, a, um
tiib āla, ae, f.; cornū, ūs, n. (sõjaväes)
toimetus negōtium, iī, n.
toit cibus, ī, m.
toitma alō, aluī, altum, 3
tolm pulvis, eris, m.
too ille, a, ud; iste, ista, istud
tooma afferō, attulī, allātum, afferre;
juurde ~ apportō, 1
välja ~ ēdūcō, ēdūxī, ēductum, 3
torm tempestās, ātis, f.

tribuun tribūnus, ī, m.
Trooja Troia, ae, f.
tsirkus circus, ī, m.
tugev fīrmus, a, um; rōbustus, a, um; vehemēns, mentis
tugevdama fīrmō, 1
tuhat mīlle
tulema veniō, vēnī, ventum, 4
juurde ~ accēdō, accessī, accessum, 3
tagasi ~ redeō, iī, itum, īre; revertor, revertī, revertī; remeō, 1
tulemus ēventus, ūs, m.
tuli ignis, is, m.
tund hōra, ae, f.
tundma (ära) cōgnōscō, nōvī, nitum, 3
tunnistaja testis, is, c.
tunnistama cōnfiteor, fessus s., 2
tuntud nōtus, a, um; nōbilis, e
tuvi columba, ae, f.
tõeline verus, a, um
tõendan āiō
tõotama polliceor, citus s., 2
tõttama festīnō, 1
tõttu ob *(c. acc.)*; propter *(c. acc.)*
tõusma (üles, püsti) surgō, surrēxī, surrēctum, 3
tähelepanelik attentus, a, um
tähele panemata jätma neglegō, lēxī, lēctum, 3
tähelepanuväärne memorābilis, e
täht (kirja-) littera, ae, f.
tähtis gravis, e
täis plēnus, a, um
täitma expleō, plēvī, plētum, 2
täna hodiē
tänama grātiās agere
tänu grātia, ae, f.
töö labor, ōris, m.; opera, ae, f. (tegevus); opus, eris, n. (valmis)
töötama labōrō, 1
tütar fīlia, ae, f.
tütarlaps puella, ae, f.
tüürima gubernō, 1

U.

ujuma natō, 1
ulatuma pateo, tuī, —, 2
unenägu somnium, iī, n.
unustama oblīvīscor, līvīscor, līvīscor, lī

vaim animus, ī, m.; mēns, mentis, f.
vaimuanne ingenium, iī, n.
vale falsus, a, um
valesti falsō
valetama mentior, 4
valima creō, 1
välja ~ ēligō, ēlēgī, electum, 3
valitsema imperō, 1
vallutama expūgnō, 1; occupō, 1; capiō, cēpī, captum, 3
valmis parātus, a, um
valmistama parō, 1
ette ~ praeparō, 1
vana vetus, eris; antīquus, a, um (muistne)
on ~ nātus, a, um est
vanaema avia, ae, f.
vanaisa avus, ī, m.
vanem parēns, entis, c.
vanemad parentēs, um ja ium, m.
vangistama capiō, cēpī, captum, 3
vangla carcer, eris, m.
vanker currus, ūs, m.
vaprus virtūs, ūtis, f.
varem anteā
vargus fūrtum, ī, n.
vari umbra, ae, f.
varsti brevī; mox
vastama respondeō, pondī, ponsum, 2
vastu contrā; obviam (teel)
vastupidine dīversus, a, um
vedama vehō, vēxī, vectum, 3
sisse ~ importō, 1
veebruar Februārius, iī, m.
veel mitte nōndum
vein vīnum, ī, n.
vend frāter, tris, m.
veri sanguis, inis, m.
vesi aqua, ae, f.
vestlus colloquium, iī, n.
viga error, ōris, m.; vitium, iī, n.
viha īra, ae, f.
vihane īrātus, a, um
vihkama ōdi, isse
viima (läbi, üle) trādūcō, dūxī, ductum, 3
viimaks dēnique
viis quīnque
viis, i modus, ī, m.; mōs, mōris, m.
vilets miser, era, erum
vili frūctus, ūs, m.; pōmum, ī, n. (puuvili); frūmentum, ī, n. (teravili)
viljakas fertilis, e; frūgifer, fera, ferum
villa vīlla, ae, f.
voolama fluō, flūxī, —, 3
voorus virtūs, ūtis, f.
või (sidesõna) aut
või (küsimuses) an
võib-olla fortasse
võim imperium, iī, n.; potestās, ātis, f.
võima possum, potuī, posse
võimas vehemēns, mentis
võistlus certāmen, minis, n.
võit victōria, ae, f.
võitja victor, ōris, m.
võitlema contendō, ndī, ntum, 3; dīmicō, 1; pūgnō, 1
võitma vincō, vīcī, victum, 3; superō, 1
võlgnema dēbeō, buī, bitum; 2
võtma (enda alla) occupō, 1

väga māgnopere
väike parvus, a, um
väimees gener, erī, m.
väli campus, ī, m.
välja juhtima, viima ēdūcō, dūxī, ductum, 3
~ **valima** ēlīgō, ēlēgī, ēlēctum, 3
~ **tooma, viima** efferō, extulī, ēlatum, efferre
väljapaistev ēgregius, a, um
väljaspool extrā *(c. acc.)*
väljuma ēgredior, ēgressus s., 3
välk fulmen, inis, n.
vältima vītō, 1
värskendama recreō, 1
värv color, colōris, m.

õ.

õhtu vesper, erī, m.
õhtul vesperī
õigus iūs, iūris, n.
õis flōs, flōris, m.
õitsema flōreō, ruī, —, 2
õnn fortūna, ae, f.
õnnelik fēlix, līcis; beātus, a, um
õnnetu miser, era, erum
õnnetus calamitās, ātis, f.
õnnis beātus, a, um
õpetaja magister, trī, m.
õpetama doceō, cuī, ctum, 2
õpetus disciplīna, ae, f.; praeceptum, ī, n.
õpilane discipulus, ī, m.
õping studium, iī, n.
õppetund schola, ae, f.
õppetükk pēnsum, ī, n.
õppima discō, didicī, —, 3
õu aula, ae, f.
õun mālum, ī, n.
õunapuu mālus, ī, f.

Ä.

äge ācer, ācris, ācre
äkki subitō
ära kuivama inārēscō, ārul, —, 3
~ **minema** abeō, iī, itum, īre; discēdō, cessī, cessum, 3
äratama excitō, 1
ärritama irrītō, 1
ässitama incitō, 1

ö.

öö nox, noctis, f.

ü.

üheksa novem
ühes cum *(c. abl.)*
ühes (koos) ūnā
üks ūnus, ā, um
üle dē *(c. abl.)*
ülejäänud reliquus, a, um
ülekohtune iniūstus, a, um
ülekohus iniūria, ae, f.
ülemine superior, ius
ülemjuhataja imperātor, ōris, m.
ülesandeks tegema mandō, 1
üles kasvatama ēducō, 1
~ **tõusma** surgō, surrēxī, surrēctum, 3
ületama superō, 1
ümber circum *(c. acc.)*; circā *(c. acc.)*
ütlema dīcō, dīxī, dictum, 3 *(imperat.* dīc*)*; inquam (ütleses kõnes)

A.

ā (konson. ees), **ab** *(praep. c. abl.)* juurest, poolt; -lt
abdūcō, dūxī, ductum, 3 ära juhtima, ära viima
abeō, iī, itum, īre ära minema
absum, āfuī, abesse ära olema, eemal olema, puuduma
accēdō, cessī, cessum, 3 juurde astuma, tulema
accipiō, cēpī, ceptum, 3 vastu võtma, saama
accūrātus, a, um hoolikas, täpne
accūsō, 1 süüdistama
ācer, ācris, ācre terav, äge, elav
aciēs, ēī, f. tera; lahingurivi
ad *(praep. c. acc.)* juurde, juures; kuni
addūcō, dūxī, ductum, 3 juurde juhtima, juurde tooma
adeo niivõrd
adeō, iī, itum, īre juurde minema, tulema
adhibeō, buī, bitum, 2 rakendama, tarvitusele võtma
adhūc seniajani, seni(ni)
admīror, 1 imetlema, imestama
admoneō, nuī, nitum, 2 manitsema
adorior, rtus s., 4 *(c. acc.)* kallale tungima, ründama
adsum, adfuī (affuī), adesse kohal, juures olema; aitama
adveniō, vēnī, ventum, 4 juurde tulema
adventus, ūs, m. päralejõudmine, saabumine
adversārius, iī, m. päralejõudmine, saabumine
aedificium, iī, n. ehitis, hoone
aedificō, 1 ehitama
aegrē vastumeelselt, tusaselt, halvatujuliselt
aegrē ferre tusane, pahane olema
aegrōtus, a, um haige
Aegyptius, iī, m. egiptlane
Aegyptus, ī, f. Egiptus
aes, aeris, n. vask
Aesōpus, ī, m. Aisopos (kreeka valmikirjanik)
aestās, ātis, f. suvi
aetās, ātis, f. iga, ajastu, ajajärk
aeternus, a, um igavene
afferō, attulī, allātum, afferre juurde kandma, tooma
Āfrica, ae, f. Aafrika
ager, grī, m. põld
Agēsilāus, ī, m. Agesilaos (Sparta kuningas)
agitō, 1 ajama, (siia — sinna) kihutama
āgnus, ī, m. tall
agō, ēgī āctum, 3 ajama, tegema; veetma
agricola, ae, m. põllumees
agricultūra, ae, f. põlluharimine, põllundus
aiō ütlen, tõendan
āla, ae, f. tiib
Alexander, drī, m.
aliquamdiū mõnda aega
aliquandō kord, kunagi
aliquot mõni

alius, a, ud teine (mitmest)
Allia, ae, f. (jõgi Laatsiumis, Itaalias)
alō, aluī, altum, 3 toitma
Alpēs, ium, f. Alpid
alter, era, erum teine (kahest)
altus, a, um kõrge; sügav
ambulō, 1 jalutama
amīca, ae, f. sõbratar
amīcitia, ae, f. sõprus
amīcus, ī, m. sõber
āmittō, mīsī, missum, 3 lahti laskma, (maha) jätma; kaotama
amō, 1 armastama
amor, ōris, m. armastus
amphitheātrum, ī, n. amfiteater (rooma vabaõhuteater)
amplius enam
amplus, a, um laialdane, avar, suur
amputō, 1 ära lõikama
an või (küsilauses)
ancilla, ae, f. teenija, tüdruk, teenijatüdruk, ümmardaja
ancora, ae, f. ankur
angustiae, ārum, f. kitsus, kitsastee
animal, ālis, n. elusolend, loom
animus, ī, m. hing, vaim; meeleolu
annus, ī, m. aasta
ānser, eris, m. hani
ante *(praep. c. acc.)* ees, enne
anteā enne, varem
antīquus, a, um vana, muistne
ānulus, i, m. sõrmus
aper, prī, m. metssiga
appellō, 1 nimetama
appetō, tīvī, tītum, 3 ihaldama, püüdma
apportō, 1 (juurde) tooma, kandma
appropinquō, 1 lähenema
Aprīlis, is, m. aprill
aptō, 1 külge, käepärast panema, valmis seadma, valmistama
aptus, a, um sobiv, kohane
apud *(praep. c. acc.)* juures
aqua, ae, f. vesi
aquila, ae, f. kotkas
āra, ae, f. altar
arbor, oris, f. puu
argentum, ī, n. hõbe
Ariovistus, ī, m. (germaanlaste vürst)
Aristīdēs, is, m. Aristeides (Ateena riigimees)
arma, ōrum, n. (kaitse)relvad
arō, 1 kündma
ars, artis, f. kunst, käsitöö
artifex, ficis, c. kunstnik
arx, arcis, f. kindlus, kants
Asia, ae, f. Aasia; Väike-Aasia
asinus, ī, m. eesel
aspernor, 1 eemale tõrjuma, ära tõukama; (ära) põlgama, hülgama
assuēfaciō, fēcī, factum, 3 harjunuks tegema; *pass.* harjuma
at aga, kuid
Athēnae, ārum, f. Ateena
Athēniēnsis, is, m. ateenlane
atque ning, ja
attentus, a, um tähelepanelik
Attica, ae, f. Atika (tähtsaim Kesk-Kreeka maakond)

Atticus, ī, m. (Cicero sõber)
auctor, ōris, m. algataja, rajaja, autor
auctōritās, ātis, f. mõju, autoriteet
audācia, ae, f. julgus; jultumus
audāx, ācis julge; jultunud
audeō, ausus sum, audēre julgema
audiō, 4 kuulma, kuulama
auferō, abstulī, ablātum, auferre ära viima
Aufidus, ī, m. (jõgi Apuulias)
Augustus, ī, m. (esimene Rooma keiser)
aula, ae, f. õu
aureus, a, um kuldne
auris, is, f. kõrv
aurum, ī, n. kuld
aut või
aut — aut kas — või
autem aga, kuid
autumnus, ī, m. sügis
auxilium, iī, n. abi
avē ole tervitatud, tere
Aventīnus, ī, m. (üks Rooma 7-st künkast)
avertō, rtī, rsum, 3 ära pöörama, eemaldama
avia, ae, f. vanaema
avis, is, f. lind
avolō, 1 ära lendama
avus, ī, m. vanaisa

B.

Babylōn, ōnis, f.
barbarus, ī, m. välismaalane; barbar
beātus, a, um õnnis, õnnelik
bellō, 1 sõdima
bellum, i, n. sõda
bellum cīvīle, bellī cīvīlis, n. kodusõda
bene hästi
bēstia, ae, f. loom, metsloom
bibō, bibī, —, 3 jooma
blandior, 4 *(c. dat.)* meelitama
bonum, ī, n. hüve
bonus, a, um hea
brevī varsti
brevis, e lühike
Brūtus, M(ārcus), Brūtī, M., m.

C.

C. vt. **Gāius**
cadō, cecidī, cāsum, 3 kukkuma, langema
caecus, a, um pime (mittenägija)
caedō, cecīdī, caesum, 3 raiuma, tapma
Caelius, mōns (üks Rooma 7-st künkast)
caelum, ī, n. taevas; ilm, ilmastik
Caesar, aris, m.
calamitās, ātis, f. õnnetus, häda, kaotus
calcar, āris, n. kannus
Calpurnia, ae, f. (Caesari abikaasa)
Camillus (L. Furius), Camillī (L. Furiī), m. (diktaator, gallide võitja)
campus, ī, m. väli
canis, is, c. koer
Cannae, ārum, f. (alevik Apuulias)
cantō, 1 laulma
capiō, cēpī, captum, 3 võtma; vallutama; vangistama

Capitōlium, iī, n. Kapitoolium (muistse Rooma linna kindlus)
captīvus, a, um vangistatu(d)
caput, itis, n. pea
carcer, eris, m. vangla
carmen, minis, n. laul; luuletus
carō, carnis, f. liha
Carolus, ī, m. Karl, Kaarel
carpō, psī, ptum, 3 kitkuma, noppima
Carthāginiēnsēs, ium, m. kartaagolased
cārus, a, um kallis, armas
casa, ae, f. onn, hurtsik
Cassius, C. (Gāius), Cassii, C., m.
castra, ōrum, n. laager
cāsū *(abl.)* juhuslikult
cāsus, ūs, m. juhus
Catilīna (L. Sergius), Catilīnae (L. Sergiī), m.
causa, ae, f. põhjus
causā *(c. gen.)* otstarbel, pärast, tõttu, -ks
cautus, a, um ettevaatlik
caveō, cāvī, cautum, 2 *(c. acc.)* hoiduma
celeber, bris, bre rahvarikas; kuulus
celebrō, 1 rohkearvuliselt külastama; pühitsema; ülistama
celer, eris, ere kiire
celeritās, tātis, f. kiirus
cēna, ae, f. lõunasöök
centum (käändumatu) sada
cēra, ae, f. vaha
certāmen, minis, n. võitlus, võistlus
certē kindlasti
certus, a, um kindel
cēterus, a, um muu, teine
cibus, ī, m. toit
Cicerō, ōnis, m. (kuulus rooma kõnemees ja kirjanik)
Cimōn, ōnis, m. Kimon (Ateena väejuht)
circā *(praep. c. acc.)* ümber
circulus, ī, m. sõõr, ring
circum *(praep. c. acc.)* ümber
circumstō, stetī, —, 1 ümber seisma, ümber piirama
circus, ī, m. tsirkus
citō kiiresti
cīvīlis, e kodanlik
cīvis, is, c. kodanik
cīvitās, ātis, f. riik, kogukond
clādēs, is, f. kaotus
clam salaja
clāmō, 1 kisama, karjuma
clāmor, ōris, m. kisa
clārus, a, um selge; kuulus
classis, is, f. laevastik; klass
clēmentia, ae, f. armulikkus
Cloelia, ae, f. (rooma naisternimi)
coepī, isse algama, hakkama
cōgnōscō, nōvī, nitum, 3 ära tundma, teada saama, tundma õppima
cōgō, coēgī, coāctum, 3 sundima; koguma
collēga, ae, m. kolleeg, ametikaaslane
collis, is, m. küngas
collocō, 1 asetama, paigutama
colloquium, iī, n. vestlus, kõnelus
colō, coluī, cultum, 3 harima; austama
color, ōris, m. värv

Colossēum, ī, n. (kuulus amfiteater Roomas)
columba, ae, f. tuvi
commendō, 1 usaldama; üle andma
committō, mīsī, missum, 3 kokku laskma, kokku viima; ühendama
proelium ~ lahingut alustama
commūnis, e ühine, üldine
comoedia, ae, f. komöödia
complūrēs, a (*gen.*-**ium**) paljud
compōnō, posuī, positum, 3 kokku panema, koostama; sõlmima
comportō, 1 kokku kandma
conciliō, 1 ühendama, lähendama, (enda poole) võitma; hankima
condiō, 4 sisse tegema, vürtsitama; balsameerima
condō, didī, ditum, 3 asutama, rajama
cōnfērō, contulī, collātum, cōnferre kokku kandma; võrdlema
sē ~ minema
cōnfīdō, fīsus s., fīdere (*c. dat.*) usaldama
cōnfiteor, fessus s., 2 (üles) tunnistama
coniūrō, 1 vandeseltsi moodustama
cōnor, 1 püüdma, katsuma
cōnsīdō, sēdī, sessum, 3 laskuma, peatuma jääma; asuma, istuma
cōnsilium, iī, n. nõu, nõuanne; kavatsus, plaan
cōnsistō, stitī, —, 3 seisma jääma, peatuma
cōnstituō, tuī, tūtum, 3 otsustama, kindlaks määrama
cōnsuētūdō, dinis, f. harjumus
cōnsul, sulis, m. konsul
cōnsulō, suluī, sultum, 3 (*c. acc.*) nõu küsima
cōnsultātiō, iōnis, f. nõupidamine
cōnsultō, 1 nõu pidama, (järele) kaaluma
cōnsūmō, mpsī, mptum, 3 (ära) tarvitama, kulutama
contendō, ndī, ntum, 3 (ennast) pingutama, püüdma; ruttama, tõttama; võitlema, võistlema
contentus, a, um rahul, rahuldatud
contineō, tinuī, tentum, 2 (koos) hoidma, sisaldama
contrā (*praep. c. acc.*) vastu
contrōversia, ae, f. tüli, tüliküsimus
contumēlia, ae, f. sõim, sõimamine; solvamine
conveniō, vēnī, ventum, 4 kokku tulema
convocō, 1 kokku kutsuma
cōpia, ae, f. tagavara, küllus, hulk
cōpiae, ārum, f. sõjavägi
cor, cordis, n. süda
Corinthus, ī, f. Korintos (linn samanimelisel maakitsusel Kesk- ja Lõuna-Kreeka vahel)
cornū, ūs, n. sarv; tiib (sõjaväes)
corpus, oris, n. keha
corrigō, rēxī, rēctum, 3 parandama

Corvīnus (M. Valerius), Corvīnī (M. Valeriī), m. (Rooma ohvitser)
corvus, ī, m. kaaren, ronk
cotīdiē iga päev
crās homme
crassus, a, um paks, rammus
crēdō, didī, ditum, 3 *(c. dat.)* uskuma, usaldama
creō, 1 valima
Crēta, ae, f. Kreeta
crūdēlis, e julm
culpa, ae, f. süü
cum kui, iga kord kui
cum *(praep. c. abl.)* ühes, koos, -ga
cūnctus, a, um kõik, kogu
cupiō, īvī (iī), ītum, 3 ihaldama, (tungivalt) soovima, himustama
cūr miks, mispärast
cūra, ae, f. hool; mure
cūria, ae, f. kuuria (senati istungite hoone)
cūrō, 1 *(c. acc.)* hoolitsema; ravima
currō, cucurrī, cursum, 3 jooksma, sõitma
currus, ūs, m. vanker
custōs, ōdis, c. valvur
Cyclōps, ōpis, m. kükloop (mütoloogiline ühe silmaga hiiglane)
Cȳrus, ī, m. Kyros (Pärsia kuningas)

D.

Daedalus, ī, m. Daidalos (müütiline kreeka taidur ja leiutaja)
dē *(praep. c. abl.)* pealt; üle, kohta; -st
dea, ae, f. jumalanna
dēbeō, buī, bitum, 2 võlgnema, pidama (kohustatud olema)
decem kümme
December, bris, m. detsember
dēcernō, crēvī, crētum, 3 otsustama
dēcidō, cidī, —, 3 alla, maha kukkuma
dēcipiō, cēpī, ceptum, 3 petma
dēferō, dētulī, dēlātum, dēferre üle kandma, üle andma; ette kandma, teatama
deinde seejärel, siis
dēlectō, 1 lõbustama, kütkestama, rõõmustama
dēleō, lēvī, lētum, 2 hävitama, lõhkuma
dēligō, lēgī, lēctum, 3 välja valima
Delphicus, a, um Delfi (täiendina)
dēmōnstrō, 1 näitama; selgitama
dēnique lõpuks, viimaks
dēns, dentis, m. hammas
dēnsus, a, um tihe
dēscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjeldama
dēspērō, 1 lootust kaotama, meelt heitma
dēsum, defuī, deesse puuduma, puudu olema
deus, ī, m. jumal
dēvorō, 1 alla neelama
dexter, tra, trum parem, parempoolne
dīcō, dīxī, dictum, 3 *(imperat. dīc)* ütlema, rääkima

diēs, diēī, m. päev
differō, distulī, dilātum, differre laiali kandma, levitama; edasi lükkama
difficilis, e raske, ränk
diffīdō, fīsus s., fīdere *(c. dat.)* mitte usaldama
digitus, ī, m. sõrm
dīligēns, gentis hoolas
dīligentia, ae, f. hoolsus, usinus
dīmicō 1 võitlema
dīmittō, mīsī, missum, 3 laiali saatma, lahti laskma
Diogenēs, is, m. (kreeka filosoof IV saj. e. meie ajaarv.)
Diomēdēs, is, m. (kreeka kangelane Trooja sõjas)
discēdō, cessī, cessum, 3 lahkuma, ära minema
disciplīna, ae, f. õpetus; kord
discipula, ae, f. naisõpilane
discipulus, ī, m. (mees)õpilane
discō, didicī, —, 3 õppima
discordia, ae, f. lahkmeel
disputō, 1 vaidlema
dissimilis, e mittesarnane, erinev
dissuādeō, suāsī, suāsum, 2 *(c. acc.)* vastu väitma; ära laitma
distinguō, tīnxī, tīnctum, 3 eristama, vahet tegema
diū kaua
dīversus, a, um vastupidine, erinev
dīves, vitis rikas
dīvitiae, arum, f. rikkus(ed)
dō, dedī, datum, dare (1) andma **aurēs ~** tähelepanu kinkima, tähelepanelikult jälgima
doceō, cuī, ctum, 2 õpetama
doctus, a, um õpetatud
dolus, ī, m. kavalus; pettus
domī kodus, kodu
domicilium, iī, n. eluase, elamu
dominus, ī, m. isand, valitseja
domus, ūs, f. maja
dōnec seni kui, kuni
dōnō, 1 kinkima, andma
dōnum, ī, n. and, annetus; kink, kingitus
dormiō, 4 magama
dubium, iī, n. kahtlus
dūcō, dūxī, ductum, 3 juhtima; pidama
dulcis, e magus
duo, duae, duo kaks
dūrus, a, um kõva; karm
dux, ducis, c. juht; pealik

E.

ē (konson. ees; *praep. c. abl.*) seest; -st
Ecbatana, ōrum, n. Meedia pealinn
ecce ennäe
ecquid kas, vist, ju
ēdiscō, ēdidicī, —, 3 pähe õppima
ēducō 1 (üles) kasvatama
ēdūcō, dūxī, ductum, 3 välja juhtima, välja tooma
effēminō, 1 naiselikuks muutma, (ära) hellitama
efferō, extulī, ēlātum, efferre välja kandma, välja viima, välja tõstma
ego mina, ma
ēgregius, a, um väljapaistev, oivaline
Electra, ae, f. Elektra (Mükeene kuninga Agamemnoni tütar)

Ennius, Q.(uīntus), Enniī, Q., m. (rooma luuletaja III—II saj. e. m. a.)
eō sinna
eō, iī, itum, īre minema
Ephesus, ī, f. Efesos (linn Väike-Aasia lääneranniku l)
Epīrōtēs, ae, m. epeiroslane
Epīrus, ī, f. Epeiros (maakond Põhja-Kreekamaal)
epistula, ae, f. kiri
epulae, ārum, f. sööming
equester, tris, tre ratsa-
equitātus, ūs, m. ratsavägi
equus, ī, m. hobune
error, ōris, m. eksitus, viga
Estōnicus, a, um eesti
ēsuriō, 4 süüa tahtma, näljane olema
et ja, ning
et — et nii(hästi) — kui ka
etiam ka, isegi, -gi
Etrūscī, ōrum, m. etruskid
Eurōpa, ae, f. Euroopa
Eurōtās, ae, f. (jõgi Lakoonias)
ēventus, ūs, m. tulemus, tagajärg
ex *(praep. c. abl.)* seest, -st
excēdō, cessī, cessum, 3 välja tulema, välja minema
excitō, 1 (üles) äratama; ergutama, õhutama
exclāmō, 1 hüüdma
excōgitō, 1 välja mõtlema
exemplum, ī, n. näide, eeskuju
exeō, exiī, exitum, exīre välja minema, väljuma
exercitus, ūs, m. sõjavägi
exiguus, a, um vähene, kasin
experior, rtus s., 4 järele, läbi proovima; järele katsuma
expleō, plēvī, plētum, 2 täitma; küllastama
sitim ~ janu kustutama
explicō, 1 seletama
expūgnō, 1 vallutama
exspectō, 1 ootama
extrā *(praep. c. acc.)* väljaspool

F.

fābella, ae, f. jutuke
fābula, ae, f. jutt, muinasjutt; valm; näidend
facile kergesti, hõlpsasti
facilis, e kerge, hõlpus
faciō, fēcī, factum, 3 tegema
factum, ī, n. tegu
fallō, fefellī, —, 3 petma
falsō ekslikult, valesti
falsus, a, um ekslik, vale
famēs, is, f. nälg
familiāris, e perekondlik, sõbralik; sõber
Februārius, iī, m. veebruar
fēlīcitās, ātis, f. õnn
fēlīx, īcis õnnelik
fenestra, ae, f. aken
ferē peaaegu
ferō, tulī, lātum, ferre kandma
ferrum, ī, n. raud
fertilis, e viljakas, viljakandev
festīnō, 1 ruttama, tõttama
fidēs, eī, f. truudus, usaldus, usaldusväärsus; usk
fīlia, ae, f. tütar
fīlius, iī, m. *(voc. sing.: fīlī)* poeg
fingō, fīnxī, fictum, 3 kujundama; välja mõtlema
fīniō, 4 lõpetama

fīnis, is, m. piir, lõpp; eesmärk, otstarve
fīnitimus, a, um naabruses asuv
fīnitimus, ī, m. naaber
fiō, factus s., fierī saama, sündima; tehtama
fīrmō, 1 tugevdama, kinnitama
fīrmus, a, um tugev, kindel
fleō, flēvī, flētum, 2 nutma
flōreō, ruī, —; 2 õitsema; hiilgama
flōs, flōris, m. õis, lill
flūmen, minis, n. jõgi
fluō, flūxī, —, 3 voolama
fluvius, ii, m. jõgi
focus, ī, m. kolle, kodukolle
foedus, eris, n. liit; leping
fōns, fontis, m. allikas, läte
fors, —, f. *(abl.* **forte,** muud käänded puuduvad*)* juhus
fortasse vahest, võib-olla
fortis, e tugev, vahva
fortitūdō,dinis, f. vahvus, vaprus
fortūna, ae, f. saatus, õnn
frāter, tris, m. vend
frīgidus, a, um külm
frōns, frontis, f. laup, otsaesine
frūctus, ūs, m. vili; tulu
frūgifer, fera, ferum viljakandev, viljakas
frūmentum, ī, n. teravili
frūstrā asjata
fuga, ae, f. põgenemine
fugiō, fūgī, fugitum, 3 põgenema
fugō, 1 põgenema ajama
fulmen, minis, n. välk
furor, ōris, m. maruviha, hullustus
fūrtum, ī, n. vargus
fūrtum facere varastama

G.

galea, ae, f. kiiver (tavaliselt nahast)
Gallī, ōrum, m. gallid, Gallia elanikud
Gallia, ae, f. (umb. praeguse Prantsusmaa ala)
gallīna, ae, f. kana
gallus, ī, m. kukk
Gallus, ī, m. gall, gallialane
gaudeō, gāvīsus s., gaudēre *(c. abl.)* rõõmutsema
gaudium, iī, n. rõõm
gener, erī, m. väimees
gēns, gentis, f. suguharu, rahvas
Germānī, ōrum, m. germaanlased
Germānia, ae, f. Germaania
gerō, gessī, gestum, 3 kandma; korda saatma; pidama
gestō, 1 kandma
gladiātor, ōris, m. gladiaator
gladius, iī, m. mõõk
glaeba, ae, f. mullapank
glōria, ae, f. kuulsus, au
glōrior, 1 kiitlema, hooplema
glōriōsus, a, um kiitlev, hooplev; kiitleja, hoopleja
gracilis, e graatsiline, sale
gradus, ūs, m. samm, aste
Graecī, ōrum, m. kreeklased
Graecia, ae, f. Kreekamaa
Graecus, a, um kreeka
grātia, ae, f. tänu; arm
grātiās agere tänama
gravis, e raske; tähtis
grex, gregis, m. kari

H.

habeō, buī, bitum, 2 omama; evima
~ **honōrem** au (austust) avaldama, (üles) näitama
se ~ ennast tundma
habitō, 1 elama, asuma
habitus, ūs, m. välimus, riietus
Hadriānus, ī, m. (Rooma keiser II saj. m. ajaarv. järgi)
Haeduī, ōrum, m. äädulased (rahvas Gallias)
Halicarnassius, a, um halikarnaslane (Halikarnassose linn asetses Väike-Aasia edelaosas)
Hannibal, alis, m. (kuulus Kartaago väepealik)
herba, ae, f. rohi
Herculēs, is, m. Herakles (kreeka muinaskangelane)
herī eile
Hērodotus, ī, m. Herodotos (kreeka ajaloolane V saj. e. m. ajaarv.)
hīc siin
hic, haec, hoc see (siin, 1. is. kohta)
hiems, emis, f. talv
hinc siit
Hispānia, ae, f. Hispaania
histriō, ōnis, m. näitleja
hodiē täna
Homērus, ī, m. Homeros
homō, minis, m. inimene
honestus, a, um auväärne, õilis
honor, ōris, m. au, austus, auavaldus; auamet
honōrem habēre au (austust) avaldama, (üles) näitama
hōra, ae, f. tund
Horātius — Quīntus Horātius Flaccus, Quīntī Horātiī Flaccī, m. (kuulus rooma luuletaja keiser Augustuse ajal)
hortor, 1 manitsema, õhutama; julgustama
hortus, ī, m. aed
hostis, is, c. vaenlane
hūmānus, a, um inimlik; inimese
hūmidus, a, um *vt.* ūmidus
humilis, e madal
humus, ī, f. maa(pind)

I.

iam juba
iānua, ae, f. uks; sissekäik
Iānuārius, ī, m. jaanuar
Iānus, ī, m. (vana Itaalia päikesejumal, hiljem olid kõik algused temale pühendatud)
ibi seal
Īcarius, a, um Ikarose
Īcarus, ī, m. Ikaros (Daidalose poeg)
ictus, ūs, m. löök
īdem, eadem, idem seesama, sama
idōneus, a, um kõlblik, sobiv
Īdūs, duum, f. iidus (kuu 13. või 15. päev)
igitur niisiis
ignis, is, m. tuli
īgnōminia, ae, f. teotus
ille, illa, illud see, too
illūdō, lūsī, lūsum, 3 pilkama
illūstris, e hele; kuulus
imber, bris, m. vihm
imitāmentum, ī, n. järeleaimamine

imitor, 1 järele aimama, jäljendama, matkima
immēnsus, a, um mõõtmatu, määratu (suur)
impediō, 4 takistama
imperātor, ōris, m. ülemjuhataja; keiser
imperium, iī, n. võim; ülemjuhatus; riik
imperō, 1 käskima, käsutama; valitsema
impetrō, 1 saavutama
impetus, ūs, m. rünnak
impius, a, um jumalakartmatu, nurjatu
impleō, plēvī, plētum, 2 täitma
impōnō, posuī, positum, 3 (sisse, peale) paigutama, asetama
improbus, a, um autu, nurjatu
imprūdenter ebateadlikult, ettevaatamatult
impudens, entis häbematu
in *(praep.)* **a.** *c. acc.* sisse, peale, -sse, -le
b. *c. abl.* sees, peal, -s, -l
inānis, e tühi
inārēscō, āruī, —, 3 ära kuivama
incertus, a, um ebakindel
incidō, cidī, —, 3 (sisse, peale) langema
incitō, 1 kiiresti liikuma panema; ergutama, õhutama
inclūdō, clūsī, clūsum, 3 kinni panema, sulgema (kuhugi)
incola, ae, c. elanik
incōnstantia, ae, f. püsimatus, muutlikkus
incumbō, cubuī, cubitum, 3 *(c. dat.)* laskuma, heitma (millelegi); pingutuma (millekski)
incūriōsus, a, um muretu, hooletu, ükskõikne, lohakas
inde sealt; sellest ajast
indicō, dīxī, dictum, 3 kuulutama, avalikult teatavaks tegema
ineō, iniī, initum, inīre sisse minema, sisse astuma
īnferī, ōrum, m. manala jumalad; manala, allilm
īnferior, ius allpool asuv, alumine
īnferō, intulī, illātum, īnferre sisse kandma; tekitama, põhjustama
īnfīrmus, a, um jõuetu, nõrk
ingenium, iī, n. iseloom, vaimuanne
ingēns, gentis tohutu, määratu suur
ingrātus, a, um tänamatu
inimīcitia, ae, f. vaen
inīquus, a, um ebasoodus, vaenulik; ebatasane
initiō *(abl.)* alguses
initium, iī, n. algus
iniūria, ae, f. ebaõiglus, ülekohus
iniūstus, a, um ebaõiglane, ülekohtune
inquam ütlen, lausun
īnsideo, sēdī, sessum, 2 *(c. dat.)* istuma (millegi peal)
īnsidiae, ārum, f. varitsus, lõks; salasepitsus
īnsīgnis, e silmapaistev, väljapaistev
īnsula, ae, f. saar
īnsuper pealeselle, lisaks

intellegō, lēxī, lēctum, 3 *(c. acc.)* aru saama
inter *(praep. c. acc.)* vahel, seas, keskel; kestes, jooksul
interdum mõnikord
interficiō, fēcī, fectum, 3 hukkama, tapma, surmama
interim vahepeal, seni
interrogō, 1 küsima
intrō, 1 sisse astuma, sisse pääsema
intus sees(pool); sisse(poole)
inūtilis, e kasutu
invādō, vāsī, vāsum, 3 sisse tungima
inveniō, vēnī, ventum, 4 leidma, leiutama
invītō, 1 (külla) kutsuma
ipse, ipsa, ipsum ise
īra, ae, f. viha
īrātus, a, um vihane
irrīdeō, rīsī, rīsum, 2 pilkama, (millegi üle) naerma
irritō, 1 ärritama
is, ea, id see; tema
iste, ista, istud too; see (sinu)
ita nõnda, nii
Italia, ae, f. Itaalia
itaque ja nõnda; niisiis; seepärast
iter, itineris, n. tee, teekond
iterō, 1 kordama
iterum veel kord, teist korda
iūcundus, a, um rõõmustav, meeldiv
Iūlius, a, um (rooma suguvõsa nimi)
Iūlius, iī, m. juuli
iungō, iūnxī, iūnctum, 3 ühendama, siduma
Iūnō, ōnis, f. (Jupiteri abikaasa)
Iuppiter, Iovis, m. Jupiter (rooma peajumal)
iūs, iūris, n. õigus
iūs iūrandum, iūris iūrandī, n. vanne, vandetõotus
iussū *(abl.)* käsul, käsu peale
iūstus, a, um õiglane
iuvenis, is, m. noormees
iuventūs, ūtis, f. noorus
iuvō, iūvī, iūtum, 1 aitama

L.

L. vt. Lūcius
labor, ōris, m. töö, vaev
labōrō, 1 töötama
labyrinthus, ī, m. labürint
lac, lactis, n. piim
Lacedaemonius, iī, m. lakedaimonlane, spartlane
lacrima, ae, f. pisar
lacus, ūs, m. järv
laetitia, ae, f. rõõm
laetor, 1 *(c. abl.)* rõõmutsema
laetus, a, um rõõmus
lateō, tuī, —, 2 peituma, varjatud olema, varjuma
Latīnus, a, um ladina
latitō, 1 peidus olema
lātus, a, um lai
laudō, 1 kiitma
laus, laudis, f. kiitus
lavō, lāvī, lautum, 1 pesema
lēgātus, ī, m. saadik
legiō, iōnis, f. leegion
legō, lēgī, lēctum, 3 lugema
lentus, a, um sitke; aeglane; rahulik
leō, ōnis, m. lõvi
lepus, poris, m. jänes

lēx, lēgis, f. seadus

libellus, ī, m. raamatuke; märkmik; kiri

libenter meelsasti

liber, brī, m. raamat

līber, era, erum vaba

līberālitās, ātis, f. õilsameelsus; heldus, lahkus

līberī, ōrum, m. lapsed

līberō, 1 vabastama

lībertās, ātis, f. vabadus

līgneus, a, um puu-, puust

līgnum, ī, n. puit, puu

lingua, ae, f. keel

liquēscō, —, —, 3 sulama

littera, ae, f. (kirja)täht

litterae, ārum, f. kiri; teadused; kirjandus

lītus, oris, n. rand

locus, ī, m. koht; *pl.* **locī, ōrum, m.** kohad raamatus, **loca, ōrum, n.** maakohad

longitūdō, dinis, f. pikkus

longus, a, um pikk

loquor, locūtus s., 3 rääkima, kõnelema

lōrīca, ae, f. raudrüü, soomusrüü

Lūcius, iī, m. (lüh. L., rooma meester.-eesnimi)

lūctus, ūs, m. lein

lūdō, lūsī, lūsum, 3 mängima

lūdus, ī, m. mäng

lūgeō, lūxī, lūctum, 2 leinama

lūna, ae, f. kuu (taevakeha)

lupus, ī, m. hunt

lūx, lūcis, f. valgus

Lȳdia, ae, f. (naister.-nimi)

M.:

M. vt. Mārcus

Macedō, donis, m. makedoonlane

magister, trī, m. õpetaja

magistrātus, ūs, m. riigiamet; ametnik

māgnificus, a, um suurepärane

māgnitūdō, dinis, f. suurus

māgnopere väga

māgnus, a, um suur

Maius, iī, m. mai

mālō, māluī, mālle enam tahtma, eelistama

malum, ī, n. halbus, pahe

mālum, ī, n. õun

malus, a, um halb

mālus, ī, f. õunapuu

mandō, 1 ülesandeks tegema; üle andma; usaldama

māne (käändumatu subst.), **n.** hommik, hommikul

maneō, mānsī, mānsum, 2 jääma

Mānlius, iī, m. (üks Rooma kaitsjaid gallide sissetungi ajal)

manus, ūs, f. käsi; salk

Mārcus, ī, m. (lüh. M., rooma meester.-eesnimi)

mare, ris, n. meri

marmor, oris, n. marmor

Mārs, rtis, m. (roomlaste sõjajumal)

Mārtius, iī, m. märts

māter, tris, f. ema

medicus, ī, m. arst

medius, a, um keskmine

mel, mellis, n. mesi

melius (*compar. adv.* bene) paremini
membrum, ī, n. liige
meminī, nisse mäletama
memorābilis, e tähelepanuväärne
memoria, ae, f. mälu; mälestus
memoriā tenēre meeles pidama
mendācium, iī, n. vale, ebatõde
mēns, mentis, f. mõistus, meel, vaim
mēnsis, is, m. kuu (aastas)
mentior, 4 valetama
meō, 1 minema
mercātor, ōris, m. kaupmees
mereor, ritus s., 2 (dē aliquō, dē aliquā rē) ära teenima; teeneid osutama (kellelegi, millelegi)
meridiēs, ēī, m. keskpäev; lõuna (ilmakaar)
merx, rcis, f. kaup
metior, mēnsus, s., 4 mõõtma
meus, a, um minu (oma)
migrō, 1 rändama, (üle)minema
mīles, litis, m. sõdur
mīlitāris, e sõjaväeline, sõdurlik, sõja-
mīlle (*pl.* **mīlia**) tuhat
Miltiadēs, dis, m. (kuulus kreeka väejuht)
Minerva, ae, f. (Jupiteri tütar; kunsti- ja teadusejumalanna)
Mīnōs, ōis, m. (mütoloogiline Kreeta saare kuningas)
minuō, nuī, nūtum, 3 vähendama; väikeseks, peeneks tegema
mīror, 1 imestama, imetlema
mīrus, a, um imelik, imestusväärne
miser, era, erum vilets, õnnetu
mittō, mīsī, missum, 3 saatma
modo — modo kord — kord
modus, ī, m. mõõt, viis
moenia, ium, n. (linna)müürid
molestia, ae, f. raskus, ebameeldivus
moneō, nuī, nitum, 2 meelde tuletama, manitsema
monitus, ūs, m. manitsus; hoiatus
mōns, montis, m. mägi, mäestik
montānus, a, um mäe-; mägine
mordeō, momordī, morsum, 2 hammustama
morior, rtuus s., 3 (*part. fut.* moriturus) surema
moror, 1 viibima; viivitama
mors, rtis, f. surm
mortuus, a, um surnud
mōs, mōris, m. komme, viis
mōtus, ūs, m. liikumine
moveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, mõjutama
mox varsti
mulier, ris, f. naine, naisterahvas
multī, ae, a paljud
multitūdō, dinis, f. hulk
multō (*abl. adj.* multus) **palju**
multum (*adv.*) palju
mūniō, 4 kindlustama
mūrus, ī, m. müür
Mūsa, ae, f. muusa
mūsēum, ī, n. muuseum
mūtō, 1 muutma

N:

nam sest, nimelt
nārrō, 1 jutustama
nāscor, nātus s., 3 sündima
nātālis, e sünni-
natō, 1 ujuma
nātus, a, um sündinud
nātus, a, um est sündis, on sündinud; on vana
nauta, ae, m. meremees
nāvālis, e laeva-, mere-
nāvigō, 1 laevaga sõitma
nāvis, is, f. laev
nāvis longa sõjalaev
-ne kas (küsimuses)
nē ära, ärge(m); et mitte, selleks et mitte
Neāpolis, is, f. Napoli
nec ja ei, ega
nec — nec ei — ega
necō, 1 tapma
neglegō, lēxī, lēctum, 3 hooletusse jätma, tähele panemata jätma
negōtium, iī, n. toimetus, tegevus
nēmō (ei) keegi, mitte keegi
Neptūnus, ī, m. (merejumal)
neque ja ei, ega
neque — neque ei — ega
nesciō, 4 mitte teadma
neuter, tra, trum mitte kumbki
Nīcolāus, ī, m.
niger, gra, grum must
nihil (mitte) midagi
nimis liiga
nimius, a, um liigne
nisi kui ei, kui mitte
nōbilis, e tuntud; kuulus
noceō, cuī, citum, 2 *(c. dat.)* kahjustama, kahju tegema
nōlō, nōluī, nōlle mitte tahtma
nōmen, minis, n. nimi
nōminō, 1 nimetama
nōn ei, mitte
nōndum veel mitte
nōnne kas tõesti mitte, eks (ometi)
nōnnūllus, a, um mõni
nōn sōlum — sed etiam mitte ainult — vaid ka
nōs meie, me; meid
nōscō, nōvī, nōtum, 3 tundma õppima, teada saama; *perf.:* **nōvī** tunnen, tean
noster, tra, trum meie (oma)
notō, 1 märkima, üles tähendama
nōtus, a, um tuntud, tuttav
novem üheksa
November, bris, m. november
novus, a, um uus
nox, noctis, f. öö
nūbēs, is, f. pilv
nūbilus, a, um pilvine
Numa Pompilius, Numae Pompiliī, m. (teine Rooma kuningas)
numerō, 1 loendama, loetlema
numerus, i, m. arv, hulk
nunc nüüd
nunquam mitte kunagi; (mitte) iialgi
nuntiō, 1 teatama
nuntius, ii, m. teade, sõnum; teataja, käskjalg
nūtriō, 4 toitma, kasvatama

O.

ō oo, oh
ob *(praep. c. acc.)* pärast, tõttu
oblīviō, iōnis, f. unustamine, unustus
oblīviscor, lītus s., 3 *(c. gen.)* unustama
obruō, ruī, rutum, 3 (kinni) katma, matma
obscūrus, a, um pime; tume
observō, 1 vaatlema, jälgima
obsēs, sidis, c. pantvang
obsum, obfuī, obesse kahju tooma; vastu olema
obtemperō, 1 *(c. dat.)* kuulekas olema (kellelegi), (kellegi) tahtmist täitma, alistuma
obtineō, tinuī, tentum, 2 oma käes pidama, valdama; saavutama
obviam vastu (teel)
occīdō, cīdī, cīsum, 3 tapma
occultō, 1 peitma, varjama
occupō, 1 enda alla võtma, okupeerima
occurrō, currī, cursum, 3 vastu jooksma, vastu tulema
octō kaheksa
Octōber, bris, m. oktoober
oculus, ī, m. silm
ōdī, ōdisse vihkama
odor, ōris, m. lõhn
offerō, obtulī, oblātum, offerre ette kandma, ette panema, esitama, pakkuma
sē offerre vastu astuma, vastu minema
Olympus, ī, m. Olümpos (mägi Põhja-Kreekas, jumalate eluase)
omittō, mīsī, missum, 3 vahele jätma
omnīnō üldse
omnis, e iga; kogu, kõik
opera, ae, f. töö, tegevus
operam dare hoolt kandma, hoolitsema
oppidum, ī, n. (väike)linn
opprimō, pressī, pressum, 3 alla suruma
oppūgnō, 1 ründama
optō, 1 soovima
opulentus, a, um rikas
opus, eris, n. töö, teos
ōrāculum, ī, n. oraakel
ōrātiō, ōnis, f. kõne
orbis, is, m. ring, sõõr
orbis terrārum maa(kera)
ōrdō, dinis, m. rida; seisus; kord
Orestēs, is, m. (Mükeene kuninga Agamemnoni poeg)
orīgō, ginis, f. päritolu; algupära; algus
ōrnō, 1 kaunistama; varustama
ōrō, 1 paluma, palvetama
ōs, ōris, n. suu; nägu
os, ossis, n. kont, luu
ostendō, ndī, ntum, 3 näitama

P.

pāgus, ī, m. ringkond, maakond; küla
Palātīnus, a, um — mons Palatinus (üks Rooma 7-st künkast)
palūs, ūdis, f. soo
parātus, a, um valmis, valmisolev
parēns, rentis, c. vanem (isa,

ema); *plur.* **parentēs, um** ja **ium, m.** vanemad

pāreō, ruī, —, 2 *(c. dat.)* sõna kuulma, alistuma

parō, 1 valmistama

pars, rtis, f. osa

parvus, a, um väike

passus, ūs, m. samm

patefaciō, fēcī, factum, 3 lahti tegema, avama

pateō, tuī, —, 2 laiuma, ulatuma

pater, tris, m. isa

patior, passus s., 3 kannatama, sallima, lubama

patria, ae, f. isamaa

patulus, a, um laiaoksaline, lai

paucus, a, um vähene

Paula, ae, f. (naister.-nimi)

paulō veidi, natuke

Paulus, ī, m. Paul

Paullus (L. Aemilius), Paullī (L. Aemiliī) m. (üks Rooma konsuleid Cannae lahingus)

pauper, eris vaene

Pausaniās, ae, m. (kreeka väejuht)

pāx, pācis, f. rahu

pecūnia, ae, f. raha

pedester, tris, tre jala-

pellō, pepulī, pulsum, 3 tõukama; lööma

pendō, pependī, pēnsum, 3 maksma, tasuma

penna, ae, f. sulg

pēnsum, ī, n. õppetükk

per *(praep. c. acc.)* läbi, mööda, jooksul

peragrō, 1 läbi rändama

pereō, periī, peritum, perīre hukkuma

perīculōsus, a, um hädaohtlik

perīculum, ī, n. hädaoht

perītus, a, um kogenud, vilunud

permittō, mīsī, missum, 3 minna laskma; lubama; jätma

permoveō, mōvī, mōtum, 2 liigutama, liikuma panema

permūtātiō, iōnis, f. vahetamine, vahetus

permūtō, 1 vahetama

perniciēs, ēī, f. hukatus

perpetuō kestvalt, pidevalt

Persae, ārum, f. pärslased

perterreō, ruī, ritum, 2 ära hirmutama

perveniō, vēnī, ventum, 4 pärale jõudma, saabuma

pēs, pedis, m. jalg

petō, petīvī, petītum, 3 (kätte saada) püüdma, taotlema; paluma

philosophus, ī, m. filosoof

Phoenīcēs, um, m. fõniiklased

Phrygia, ae, f. Früügia (maakond Väike-Aasias)

pictus, a, um maalitud

piger, gra, grum laisk

pigritia, ae, f. laiskus

pingō, pīnxī, pictum, 3 maalima

piscis, is, m. kala

pius, a, um vaga, jumalakartlik

placeō, cuī, citum, 2 meeldima

planta, ae, f. taim

Plataeae, ārum, f. Plataia (linn Kreekas)

Plautus, ī, m. Plautus (kuulus rooma komöödiakirjanik III —II saj. e. m. ajaarv.)

plēnus, a, um *(c. gen.)* täis
plērumque enamasti
pluvia, ae, f. vihm
Poenī, ōrum, m. puunlased, kartaagolased
poēta, ae, m. poeet, luuletaja
polliceor, citus s., 2 lubama, tõotama
Pompeiī, iōrum, m. (linn Kampaanias, Itaalias)
pōmum, ī, n. puuvili
pōnō, posuī, positum, 3 asetama, panema
pōns, pontis, m. sild
populō, 1 ja **populor, 1** rüüstama, laastama
populus, ī, m. rahvas
pōpulus, ī, f. pappel
Porsenna, ae, m. (Etruuria kuningas)
portō, 1 kandma
portus, ūs, m. sadam
pōscō, poposcī, —, 3 nõudma
possessiō, ōnis, f. valdus
possum, potuī, posse võima, suutma
post *(praep. c. acc.)* pärast, taga
posteā pärast(poole), hiljem
posterus, a, um järgnev, järgmine
postquam pärast seda kui
postulō, 1 nõudma
potestās, ātis, f. võim
potius ennem, pigemini
prae *(praep. c. abl.)* pärast, tõttu
praebeō, buī, bitum, 2 pakkuma, andma
praeceptum, ī, n. eeskiri, õpetus
praecipuē iseäranis
praeda, ae, f. saak
praemium, iī, n. tasu
praeparō, 1 ette valmistama
praesēns, sentis juuresolev; praegune
praesidium, iī, n. kaitse, kaitsesalk
praestāns, antis silmapaistev, oivaline
praesum, fuī, esse *(c. dat.)* eesotsas seisma, ülemaks olema, juhtima
praetereō, iī, itum, īre mööda minema, mööduma
prex, precis, f., taval. *pl.* **precēs, cum, f.** palve
prīmō esmakordselt, alguses
prīmum esmakordselt, esiteks, alguses
prīnceps, cipis esimene; juht, valitseja
prior, prius endine, varem (komparatiiv superlatiivi prīmus juurde)
prīstinus, a, um endine
prius enne, varem
prō *(praep. c. abl.)* eest, asemel
proavus, ī, m. vanaisa, esiisa
probitās, ātis, f. ausus
probō, 1 heaks kiitma; proovima
probus, a, um aus
prōcēdō, cessī, cessum, 3 ette astuma; edasi minema
prōcōnsul, sulis, m. prokonsul, asevalitseja
procul kaugel
prōcurrō, currī, cursum, 3 ette jooksma, ette tungima
proelior, 1 võitlema

proelium, iī, n. lahing
proelium committere lahingut alustama
profectō tõepoolest
proficīscor, fectus s., 3 teele asuma, (teele) minema
profundus, a, um sügav
prohibeō, buī, bitum, 2 tagasi hoidma, takistama
prope *(praep. c. acc.)* lähedal
proprius, a, um *(c. gen.)* oma, omane, iseloomulik
propter *(praep. c. acc.)* pärast, tõttu
propterea quod sellepärast et
prōsum, prōfuī, prōdesse kasu tooma, poolt olema
prōvincia, ae, f. provints
proximē viimati
proximus, a, um lähim; eelmine; viimane
prūdēns, dentis mõistlik, arukas
prūdentia, ae, f. arukus, elutar kus
pūblicus, a, um avalik
puella, ae, f. tütarlaps
puer, erī, m. poiss, laps
pueritia, ae, f. lapsepõlv
pūgna, ae, f. lahing, võitlus
pūgna nāvālis merelahing
pūgnō, 1 võitlema
pulcher, chra, chrum ilus
pulvis, eris, m. tolm
pūniō, 4 karistama
pūrus, a, um puhas
putō, 1 arvama, pidama
Pyrrhus, ī, m. Pyrrhos (Epeirose kuningas)
Pȳthia, ae, f. püütia (Apolloni preestrinna Delfis, kes ennustas tulevikku)

Q.

Q. vt. **Quīntus**
quaerō, quaesīvī, quaesītum, 3 otsima; küsima
quaestiō, ōnis, f. küsimus
quam kui (võrdluses)
quamdiū kui kaua
quandō millal
quasi otsekui, just nagu
quattuor neli
-que ning, ja
quem ad modum millisel viisil, kuidas
quercus, ūs, f. tamm
querēla, ae, f. kaebus
quī, quae, quod kes, mis; missugune, milline
quia sest et, sellepärast et
quid? mis? miks?
quidem igatahes, küll, aga
quīnque viis
Quīntīlis, is, m. juuli
Quīntus, ī, m. (lüh. Q., rooma meester.-eesnimi)
quis? kes?
quisque igaüks
quō kuhu
quod sest et, sellepärast et
quōmodo kuidas
quoniam sest et, sellepärast et
quoque ka
quot kui palju

R.

rādīx, īcis, f. juur
rāmus, ī, m. oks
rapiō, puī, ptum, 3 röövima
recēdō, cessī, cessum, 3 tagasi astuma, taanduma
recitō, 1 ette lugema

recordor, 1 endale meelde tuletama, meenutama; mäletama
recreō, 1 värskendama, kosutama
rēctē õigesti
rēctus, a, um õige
reddō, didī, ditum, 3 tagasi andma
redeō, iī, itum, īre tagasi minema, tagasi tulema
redūcō, dūxī, ductum, 3 tagasi juhtima, tagasi viima
referō, rettulī, relātum, referre tagasi viima; teatama
relinquō, līquī, lictum, 3 (maha) jätma
reliquus, a, um ülejäänud
remaneō, remānsī, remānsum, 2 (maha) jääma
remeō, 1 tagasi tulema, naasma
remigrō, 1 tagasi rändama, tagasi minema
remittō, mīsī, missum, 3 tagasi saatma; lahti, lõdvaks laskma; järele andma; vähendama
remōtus, a, um eemalolev, kauge
Remus, ī, m. (Rooma esimese kuninga Romuluse kaksikvend)
reperiō, repperī, repertum, 4 (üles) leidma, avastama
repetō, tīvī, tītum, 3 kordama
reportō, 1 tagasi kandma
rēs, reī, f. asi
rēs familiāris, reī familiāris, f. varandus, omand
resistō, stitī, (stitum), 3 seisma jääma; vastupanu avaldama
respiciō, spexī, spectum, 3 tagasi vaatama; silmas pidama
respondeō, pondī, pōnsum, 2 vastama
respōnsum, ī, n. vastus
rēs pūblica, reī pūblicae, f. riik
restituō, tuī, tūtum, 3 taastama
retineō, tinuī, tentum, 2 kinni hoidma, kinni pidama
rē vērā tõesti, tõepoolest
revertor, revertī, revertī tagasi tulema, naasma
revocō, 1 tagasi kutsuma; tagasi hoidma
rēx, rēgis, m. kuningas
Rhēnus, ī, m. Rein (jõgi)
rīdiculus, a, um naeruväärne
rīpa, ae, f. (jõe) kallas
rīsus, ūs, m. naer
rīvus, ī, m. oja
rōbur, oris, n. tamm; tugevus, kõvadus
rōbustus, a, um tugev
rogō, 1 küsima, paluma
Rōma, ae, f. Rooma
Rōmānī, ōrum, m. roomlased
Rōmānus, a, um rooma
Rōmulus, ī, m. (Rooma rajaja ning esimene kuningas)
rūmor, ōris, m. kuuldus, kuulujutt
rūrsus (rūrsum) tagasi, jälle, uuesti
rūsticus, ī, m. talupoeg

S.

sacer, cra, crum püha, pühitsetud, pühendatud
sacrificō, 1 ohverdama
saepe sagedasti, sageli
sagitta, ae, f. nool

Salamīs, mīnis, f. (saar Kreeka rannikul)
salūs, ūtis, f. heaolu, hüvang; tervis, tervitus
salūtō, 1 teretama, tervitama
salvē ole terve, tere
sanguis, inis, m. veri
sapiēns, entis tark
sapientia, ae, f. tarkus
satis küllalt
schola, ae, f. kool; õppetund
sciō, 4 teadma
Scīpiō (P. Cornēlius), Scipiōnis (P. Cornēliī), m. (kuulus rooma väejuht, Hannibali võitja)
scrībo, scrīpsī, scrīptum, 3 kirjutama
scrīptor, ōris, m. kirjanik
scrīptum, ī, n. kirjutis, kirjatöö
sculpō, sculpsī, sculptum, 3 kuju raiuma, nikerdama
scūtum, ī, n. kilp
secrētō salaja, eraldi
sed kuid, vaid
sedeō, sēdī, sessum, 2 istuma
sēdēs, dis, f. ase, paik
sēdō, 1 vaigistama, rahustama
sēdulus, a, um usin
sēmen, minis, n. seeme
semper alati
senātus, ūs, m. senat
senectūs, ūtis, f. vanadus
senex, nis, c. rauk
sententia, ae, f. mõte, mõttetera
sentiō, sēnsī, sēnsum, 4 tundma, märkama
sepeliō, sepelīvī, sepultum, 4 maha matma
septem seitse
September, bris, m. september
sepulcrum, ī, n. haud
sequor, secūtus s., sequī *(c. acc.)* järgnema, jälgima, seirama
sērō hilja
serō, sēvī, satum, 3 külvama, istutama
serviō, 4 *(c. dat.)* orjuses olema; orjama, teenima
servō, 1 (alal) hoidma, päästma
servus, ī, m. ori
sex kuus
Sextīlis, is, m. august
sī kui (tingivalt)
sīc nii, nõnda
siccus, a, um kuiv, kuivanud
Sicilia, ae, f. Sitsiilia
sīcut nõnda kui
sīgnum, ī, n. märk, väetähis, märguanne
silva, ae, f. mets
similis, e sarnane
simulācrum, ī, n. kujutis, kuju
sine *(praep. c. abl.)* ilma
sinō, sīvī, situm, 3 lubama
sitis, is, f. janu
situs, a, um asetatud, asetsev
socius, iī, m. liitlane, seltsimees
sodālis, is, m. seltsimees, mänguseltsiline
sōl, sōlis, m. päike
soleō, solitus s., solēre tavatsema, harjunud olema, viisiks olema
sōlum ainult
sōlus, a, um ainus, ainuke
solvō, solvī, solūtum, 3 lahti siduma, lahti tegema, lahti laskma, vabastama
somnium, iī, n. unenägu
Sophoclēs, is, m. Sophokles

(kuulus kreeka tragöödiakirjanik)
Sparta, ae, f.
spectō, 1 vaatama, vaatlema
spēlunca, ae, f. koobas
spērō, 1 lootma
spēs, speī, f. lootus
spōnsus, ī, m. kihlatu, peigmees
statim otsekohe
statua, ae, f. (raid)kuju
status, ūs, m. asend, seisund
stō, stetī, statum, 1 seisma
strēnuus, a, um agar
studeō, duī, —, 2 *(c. dat.)* taotlema, püüdma; innukalt tegutsema, harrastama
studium, ī, n. taotlus, õping, harrastus
stultus, a, um rumal
suādeō, suāsī, suāsum, 2 nõu andma
suāvis, e meeldiv, mõnus
sub *(praep.)* **a.** *c. acc.* alla; **b.** *c. abl.* all
subigō, ēgī, āctum, 3 sundima; alla heitma, alistama
subitō äkki
suī (tema) enese, enda
sum, fuī, esse olema
summus, a, um *(superlat.)* kõrgeim, ülim
superbia, ae, f. kõrkus, uhkus
superbus, a, um kõrk, uhke
superior, ius *(comparat.)* ülalpool asuv, ülemine
superō, 1 ületama, võitma
surdus, a, um kurt
surgō, surrēxī, surrēctum, 3 tõusma (üles, püsti)
Sūsa, ōrum, n. (Pärsia linn)
sūtor, ōris, m. kingsepp
suus, a, um (tema, nende) oma

T

T. vt. Titus
tabula, ae, f. tahvel; maakaart
taceō, cuī, citum, 2 vaikima
tamen siiski
tamquam otsekui
tangō, tetigī, tāctum, 3 puutuma, puudutama
Tantalus, ī, m. (mütoloogiline Früügia kuningas)
tardus, a, um aeglane
Tarentīnī, ōrum, m. tarentlased (Lõuna-Itaalia linna Tarentumi elanikud)
taurus, ī, m. härg
tēctum, ī, n. katus
tegō, tēxī, tēctum, 3 katma
tellūs, ūris, f. maa
tempestās, ātis, f. torm
templum, ī, n. tempel
tempus, oris, n. aeg
teneō, nuī, ntum, 2 (käes) hoidma, (kinni) pidama; kütkestama
tentō, 1 katsetama, proovima
terra, ae, f. maa
terreō, ruī, ritum, 2 hirmutama, kohutama
testis, is, c. tunnistaja
theātrum, ī, n. teater
Thēbae, ārum, f. Teebai (Kesk-Kreeka maakonna Boiootia pealinn)
Themistoclēs, is, m. Themistokles (kuulus Ateena väejuht)
Thrācia, ae, f. Traakia (maakond Kreekamaast põhja pool)

Tiberis, is, m. Tiber (tähtsaim jõgi Kesk-Itaalias)
Titus, ī, m. (lüh. T., rooma meester.-eesnimi)
tolerō, 1 taluma, (välja) kannatama
tollō, sustulī, sublātum, 3 tõstma; kõrvaldama, hävitama
tōtus, a, um kogu, terve
tractō, 1 käsitlema
trādūco, dūxī, ductum, 3 üle, läbi viima
trāiciō, iēcī, iēctum, 3 ületama, üle minema; läbima
trāns *(praep. c. acc.)* üle, sealpool
trānscrībō, scrīpsī, scrīptum, 3 ümber, ära kirjutama
trānseō, iī, itum, īre *(c. acc.)* läbi minema, üle minema, läbima, ületama
trānsfīgō, fīxī, fīxum, 3 läbi torkama, läbi puurima, läbistama
trēs, tria kolm
tribūnus, ī, m. tribuun (ohvitser Rooma sõjaväes)
tribūtum, ī, n. sõjamaks, kontributsioon
tridēns, dentis, m. kolmeharuline ahing
trīstis, e kurb
trīstitia, ae, f. kurbus
triumphus, ī, m. triumf, võidupidustus
Troia, ae, f. Trooja (muistne linn Aasia loodeosas)
tū sina
Tullia, ae, f. (rooma naister.-eesnimi)
tum siis
tumultus, ūs, m. mäss, rahutus, müra
turbō, 1 segi ajama, segama; erutama
turpis, e inetu; häbistav
tūtus, a, um kindel, hädaohutu
tuus, a, um sinu (oma)
tyrannus, ī, m. türann

U

über, über viljakas, rikkalik
ubi kus
üllus, a, um mingi, mõni
ultimus, a, um viimne
umbra, ae, f. vari
ümidus (hümidus), a, um niiske, märg
ūnā koos, ühes(koos)
unda, ae, f. laine
unde kust
undique kõikjalt
unguis, is, m. küüs
ūnus, a, um üks
urbs, bis, f. (suur)linn (tavaliselt Rooma)
urna, ae, f. urn
ūsus, ūs, m. kasutamine, kasu, harjutamine, harjumus
ut nagu; et, selleks et
ūtilis, e kasulik
utinam oh kui, oh et, kui ometi
ūtor, ūsus s., 3 *(c. abl.)* kasutama, tarvitama
utrum — an kas — või (küsilauses)
uxor, uxōris, f. abikaasa, naine

V

vacō, 1 vaba olema
vagor, 1 hulkuma, uitama

valeō, luī, —, 2 terve olema
valētūdō, dinis, f. tervis
vallis, is, f. org
vānus, a, um tühine, asjatu
varius, a, um mitmekesine, mitmesugune; kirju
Varrō (C. Terentius), Varrōnis (C. Terentiī), m. (üks rooma konsuleid Cannae lahingus)
vās, vāsis, n.; plur. vāsa, ōrum nõu, riist
vāstō, 1 laastama, rüüstama
vehemēns, mentis äge; tugev, võimas
vehō, vēxī, vectum, 3 vedama; *pass.* sõitma
venia, ae, f. luba, andestus
veniō, vēnī, ventum, 4 tulema
venter, tris, m. kõht
vēr, vēris, n. kevad
verberō, 1 lööma, peksma
verbum, ī, n. sõna
vereor, ritus s., 2 kartma
vēritās, ātis, f. tõde
vērō tõesti, tõepoolest; kuid, aga
versus, ūs, m. rida, värss
vertō, rtī, rsum, 3 (ümber) pöörama
vērum, ī, n. tõde
vērus, a, um tõeline
vesper, erī, m. õhtu
vesperī õhtul
vester, tra, trum teie (oma)
vestīmentum, ī, n. riietus
vestiō, 4 riietama, katma
Vesuvius, iī, m. Vesuuv
vetō, tuī, titum, 1 keelama
vetus, eris vana
vexō, 1 piinama
via, ae, f. tee
viātor, ōris, m. teekäija
vīcīnus, a, um naabruses asuv
vīcīnus, ī, m. naaber
victor, ōris, m. võitja
victōria, ae, f. võit
vīcus, ī, m. küla
videō, vīdī, vīsum, 2 nägema; *pass.* näima
vīgintī kakskümmend
villa, ae, f. villa, talu, mõis
vinciō, vīnxī, vīnctum, 4 siduma
vincō, vīcī, victum, 3 võitma
vīnum, ī, n. vein
violō, 1 rikkuma, solvama
vir, virī, m. mees
virgō, ginis, f. neitsi, neiu
virtūs, ūtis, f. mehisus, vaprus; voorus
vīs, —, f. (*gen.* ja *dat.* puuduvad, *acc.* **vim**, *abl.* **vī**; *pl.* **vīrēs, ium**) jõud, vägivald
vīsitō, 1 külastama
vīta, ae, f. elu
vitium, iī, n. viga, pahe
vītō, 1 vältima
vituperō, 1 laitma
vīvō, vīxī, vīctum, 3 elama
vocō, 1 hüüdma, kutsuma
volō, voluī, velle tahtma
voluntās, tātis, f. tahe, nõusolek
vōs teie, te; teid
vōx, vōcis, f. hääl
vulgus, ī, n. lihtrahvas
vulnerō, 1 haavama
vulpēs, is, f. rebane

X

Xerxēs, is, m. (kuulus Pärsia kuningas)

SISUKORD.

		Lk.
1.	Ladina alfabeet ehk tähestik. Hääldamine	3
2.	Kvantiteet ehk vältus. Rõhk	4
3.	Esimese konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	5
4.	Sõnade sugu. Käänded. Esimene deklinatsioon	6
5.	Teise konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus	8
6.	Kolmanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. De Lydia puella	8
7.	Neljanda konjugatsiooni praesens ind. act. ja imperativus. Tullia sero in scholam venit	9
8.	Teise deklinatsiooni *us-* ja *er*-lõpulised substantiivid. De vita in vico	10
9.	Teise deklinatsiooni *um*-lõpulised substantiivid. De templis	12
10.	Esimese ja teise deklinatsiooni adjektiivid. Pueri scholam linguae Latinae habent	13
11.	Esimese ja teise deklinatsiooni substantiivide sugu. De agricola vicino	15
12.	Imperfectum ind. act. De Italia antiqua	16
13.	Futurum I ind. act. — esimene ja teine konjugatsioon. Marcus aviam visitare parat	17
14.	Futurum I ind. act. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Alexander Marco respondet	17
15.	Esse — praesens, imperfectum, futurum I indicativi ja imperativus	18
16.	Kolmanda deklinatsiooni mees- ja naissoost sõnad. De Caesare, imperatore et scriptore claro	19
17.	Genitivus plur. *-ium*. Varia	21
18.	Kolmanda deklinatsiooni kesksoost sõnad. De Cyclopibus	22
19.	Kesksoost sõnad lõpuga *-e*, *-al*, *-ar*. De Neptuno	23
20.	Kolmanda deklinatsiooni sooerandid. Varia	24
21.	Verbide põhivormid. Perfectum ind. act. De Gallis	26
22.	Kolmanda deklinatsiooni adjektiivid. De Hannibale	28
23.	Plusquamperfectum ja futurum II ind. act. Varia	30
24.	Sum, fui, esse — perfectum, plusquamperfectum, futurum II indicativi. De Ludis puerorum	32

Lk.

25. Neljas deklinatsioon. De cornibus . . . . . .
26. Neljanda deklinatsiooni sõnade sugu ja erandlikud vormid. Varia 34
27. Viies deklinatsioon. De diebus 35
28. Praesens ind. pass. — esimene ja teine konjugatsioon. . . 36
29. Praesens ind. pass. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Alius in scholam, alius ad sutorem ducitur 37
30. Adjektiivide kompareerimine. Varia 38
31. Erandlikud superlatiivid. De Neapoli 39
32. Eritüvelised võrdlusastmed. De imperio Romano . . . 40
33. Imperfectum ind. pass. Nicolaus, servus Graecus, de pueritia sua narrat 41
34. Futurum I ind. pass. — esimene ja teine konjugatsioon. Nicolaus, servus Graecus, de disciplina belli Lacedaemoniorum narrat 42
35. Futurum I ind. pass. — kolmas ja neljas konjugatsioon. Varia . 43
36. Participium perfecti pass. Perfectum ind. pass. De Roma ab anseribus servata 44
37. Plusquamperfectum ja futurum II ind. pass. Colloquium . . 45
38. Isikulised asesõnad /pronomina personalia/. Enesekohane asesõna /pronomen reflexivum/. De lupo et agno 47
39. Omastavad asesõnad /pronomina possessiva/. De museo . . 49
40. Hic, haec, hoc. De Roma 50
41. Is, ea, id. De Tantalo 51
42. Idem, eadem, idem. Varia 52
43. Ille, iste, ipse. Varia. 53
44. Qui, quae, quod. Quis, quid. Varia 54
45. Põhiarvud /numeralia cardinalia/. Varia 55
46. Järgarvud /numeralia ordinalia/. Varia 57
47. Adverbide tuletamine. De Minoe 60
48. Erandlikult tuletatud adverbid. De moribus Gallorum . . 61
49. Adverbide kompareerimine. Sententiae 61
50. Imperativus praesentis ja futuri; nende tarvitamine. Magister discipulos monet 63
51. Coniunctivus praesentis ja imperfecti verbist sum, fui, esse. Ut ja ne finale. Varia 64
52. Praesens coniunctivi. Coniunctivus hortativus. De vulpe et gallinis 66
53. Imperfectum coniunctivi. Ut ja ne obiectivum. Epistula Marci ad Quintum 67
54. Perfectum ja plusquamperfectum coniunctivi activi. Cum historicum. De Themistocle 70

Lk.

55. Perfectum ja plusquamperfectum coniunctivi passivi. De Marco Valerio Corvino 72
56. Si ja nisi irreale. De Catilina 73
57. Prepositsioonid. Varia 74
58. Coniunctivus optativus. De morte Caesaris 75
59. Partitsiibid. De pugna ad Cannas 77
60. Aktiivi infinitiivid. Accusativus cum infinitivo. De Ennio poeta 78
61. Passiivi infinitiivid. De Pyrrho, rege Epirotarum . . . 81
62. Gerundium ja gerundivum. De Herodoto. Verbi vormide tabel 82
63. Coniugatio periphrastica activi. Titus vesperi domi mansurus est 92
64. Coniugatio periphrastica passivi. De agricultura 93
65. Quaestio obliqua. Consecutio temporum. Colloquium . . . 95
66. Kolmanda konjugatsiooni *io*-lõpulised verbid. De Daedalo et Icaro 96
67. Verba deponentia — esimene ja teine konjugatsioon. Titus da fabula Plauti narrat 99
68. Verba deponentia — kolmas ja neljas konjugatsioon. Rex moriens filios suos monet 102
69. Verba semideponentia. De moribus imperatoris Hadriani . . 105
70. Ablativus absolutus. De Cloelia virgine 106
71. Kohaadverbiaalid. De Diogene 108
72. Sum, fui, esse ja verba composita. De viris Atheniensium illustribus 109
73. Possum, potui, posse. Varia 114
74. Fero, tuli, latum, ferre ja verba composita. De pugna navali ad Salaminem 116
75. Volo, volui, velle; nolo, nolui, nolle; malo, malui, malle. De poeta et vicino 120
76. Keelu väljendamine. Varia 122
77. Accusativus cum infinitivo verba voluntatis juures. De fide Romanorum 122
78. Nominativus cum infinitivo. De Polo, histrione Graeco . . 123
79. Eo, ii, itum, ire ja verba composita. De Aesopo et viatore . . 125
80. Fio, factus sum, fieri. Varia 127
81. Verba defectiva. Varia 129
82. Oratio obliqua. Colloquium Caesaris cum Ariovisto . . . 131

Sõnad /teksti järjekorras/ 133
Eesti—ladina sõnastik 156
Ladina—eesti sõnastik 172

Vastutav toimetaja R. Kleis.

Ladumisele antud 6. IV 1946. Trükkimisele antud 22. X 1946. Trükiarv 5 200. Paber 56×79, 1/16. Trükipoognaid 12,5. Trükitähti trükipoognas 38.560. Arvutuspoognaid 12,0. MB 05114. Tellimise nr. 376. Trükikoda „Noor-Eesti", Tartu, Kastani 38.

На эстонском и латинском языках.

О. Керем, А. Киммель, Э. Нурм. Учебник латинского языка для VIII и IX кл.

Rbl. 10.—

Est.
A-9846